THE COMMENTARY ON THE DHAMMAPADA

VOL. IV.

Pali Text Society

The Commentary on the Dhammapada

EDITED BY

H. C. NORMAN, M.A.

LATE PROFESSOR OF ENGLISH LITERATURE AT QUEEN'S COLLEGE, BENARES

VOL. IV

London

PUBLISHED FOR THE PALI TEXT SOCIETY

BY

LUZAC & COMPANY, LTD.

46 GREAT RUSSELL STREET, W.C.1

1970

First published - 1906
Reprinted - - 1970

SBN 7189 0484 2

This reprint of
The Commentary on the Dhammapada
and the Index volume
has been made possible by the generosity
of the
Well-Wisher
who sponsored the reprint
in 1969 of
Buddhist Legends
by E. W. Burlingame

PRINTED IN GREAT BRITAIN BY STEPHEN AUSTIN AND SONS, LTD.,
CAXTON HILL, HERTFORD.

NORMAN AND HIS WORK

The untimely death of Harry C. Norman adds yet another to the cruel blows sustained by the Pali Text Society in the loss of Richard Morris and Edmund Hardy. Strength and reason availed till he had not only sent the remainder of his manuscript of the Dhammapada Commentary to the press, but had also revised it in part, and had left nearly complete indexes not only for this volume, but also for the whole work taken together. But, steady as had been the output of his leisure hours for us—an average of nearly 220 printed pages a year for seven years—he had shown, in one of the last letters he wrote to me, that he was prepared to add yet other such massive stone to the temple of Pali literature made accessible. 'Has anyone,' he wrote in February last year, 'offered to do the Manoratha-pūraṇī on the Anguttara? If it were thought worth while [if!], I should be glad to undertake it. . . . The transcription I could do in my next summer holidays in the hills, and as I am due [to get] furlough of a year or more in September, I could come home and collate. It is full of most interesting material, as you know.'

Edmund Hardy's work, in preparation for an edition of this important Commentary, was left incomplete by his death nine years ago. The first portion, nearly ready for press, the rest prepared in parts, was committed to our keeping by his executors. It seemed that at length the much desired successor was at hand. Alas! untimely death was the mantle that actually fell from that incomparable worker, and not, as we had hoped, the accomplishment of unfulfilled intent. As late as March 20 Norman wrote, in reply to our glad acceptance of his editorship, to inquire how much of the preparatory work yet remained to be done,

adding: 'The existing material might be kept by you till my advent; in the meantime I could make provision for filling up *lacunæ*, and get the whole ready for press during my furlough, at home, after October, 1913.'

So filled did he seem, till two bare weeks before the end, with splendid zest for fresh labours, looking solely to the reward that the long climb up untrodden slopes might bring him in newly-found 'interesting material, as you know!'

But the strain was proving too great for one whom the Buddha would have called 'a thoroughbred.' At this time—so his colleague, Professor Mulvany, wrote to us—'he did an enormous amount of intellectual work, while his time was greatly encroached on by his unlimited readiness to see and help with instruction (or also money) students of all sorts and subjects, whether of his college or not. . . . . Early last year (1912) he accepted a good deal of examination work at the examinations of last March at the University of Allahabad. Somewhat later the Registrarship of the Sanskrit College Examinations was transferred to him. This involved a great deal of work; at Christmas it was very heavy.' When they took place, in February, 1913, 'there were about 2,000 candidates, and he himself verified every entry in the marks' register. He had then himself to pass, or reject, the candidates. . . . . At the same time the University results had begun to come in, and he was sorely troubled at the severity he felt compelled, as examiner, to exercise. Besides the Sanskrit papers, he lived to mark over 100 out of 700 papers in English (B.A. examination). . . .'

It is a small tribute to add, but I owe it to say, that in this maelstrom of work he could yet find time and thought to do all for me he could, in trying to get help for the illustrations in my volume of Theragāthā translation, writing from time to time.

Many waters have flown down great Gangā since the pen fell from Norman's hand, but some delay in completing the work he had practically brought to birth was inevitable. The revision of the last three or four sheets of the text, and

the copying out of the Indexes, etc., have been most kindly accomplished for us by his pupil, Pandit Lakshman Śāstrī, of whose own work we hope to see more.

For a brief biography of Norman, we are glad to be indebted to the able and sympathetic memoir by Professor Macdonell, reprinted hereunder, with the kindly accorded permission of the Royal Asiatic Society, from its Journal.

For the newly orphaned Commentary on the Anguttara, our readers will rejoice with us in hearing that Professor Dr. M. Walleser, of Heidelberg, has consented to take up the burden, and will shortly have the first volume ready for press. To the consolation of the one work nobly finished before he went to rest, and of the other gallantly shouldered by one most competent, the Pali Text Society adds the stimulating and treasured memory of yet another who gave her freely of his best.

C. A. F. RHYS DAVIDS.

HARRY CAMPBELL NORMAN

(1878-1913)

On opening the *Oxford Universit Gazettey* one morning last spring I received a great shock as my eye caught sight of the notice that H. C. Norman, M.A., of Trinity College, had died suddenly at Benares on April 11. Never before had the news of the death of any scholar ever filled me with such a feeling of consternation. For he was not only, with the sure promise of doing great things, cut off before completing half the natural span of life, but had been for five years a pupil in whose career from first to last I took a special personal interest.

Norman was born at Winkleigh, Devonshire, on December 19, 1878, being thus when he died only in his thirty-fifth year. His father was a physician practising in that village and its neighbourhood, and his mother a Miss Campbell, of Edinburgh. At the early age of nine he was placed under the care of his paternal uncle, to be educated at Edinburgh. There he first attended the Edinburgh Institution, at that time a flourishing school. Then, in 1896, he entered the University, where he had the advantage of studying Greek under the late Professor S. H. Butcher, and Latin under Professor Hardie. There also he laid the

foundation of his Sanskrit scholarship by attending the lectures of Professor Julius Eggeling, of whom both as a scholar and a faithful and generous friend he always spoke with the highest respect and admiration.

When he had been a year at Edinburgh University, he went south to try for a scholarship at Oxford. Much to his own surprise he not only succeeded in gaining one at Trinity College, but came out first on the list. Having taken his M.A. degree with honours in classics at Edinburgh, Norman went into residence at Trinity College in October, 1899. I made his acquaintance at the end of his first term, when he came to consult me about the continuation of his Sanskrit studies. Wasting no time, he at once set to work in the Christmas vacation to prepare for the Boden Sanskrit scholarship, which he competed for and won in March, 1900. This scholarship, of the annual value of £50 and tenable for four years, was not sufficient along with his Trinity scholarship to cover his Oxford expenses, in spite of his frugal habits. He accordingly determined to increase his resources in order to relieve his family of all pecuniary anxiety on his behalf, and resolutely commenced to work for the Vans Dunlop Sanskrit scholarship, which, being of the annual value of £100 and tenable for three years, was open to members of the University of Edinburgh. This he won with ease in 1901, coming out first in the competition. He was thus set free from pecuniary troubles and enabled to devote himself entirely to his Oxford studies. In 1901 he also obtained second class honours in classical moderations: he would doubtless have obtained a first could he have given himself up exclusively to classical work. In the summer of 1903 he obtained third class honours in the final classical school of *Literæ Humaniores*. Here, too, he would certainly have done better if so much of his time had not been absorbed by other studies, and if his tastes had not lain in the direction of languages and literature rather than of philosophy and ancient history.

Now at last able to devote himself entirely to his Indian work, he entered, in his fifth academical year, for the Honour School of Oriental Studies, offering Sanskrit for his principal, and Pāli and the History of Indian Religions as his subsidiary subjects. Here he obtained first class honours in June, 1904. I had strongly urged him to take up this line of study, in the hope that he might obtain a good appointment in the Indian Educational Service, and thus find sufficient leisure to make contributions to

Oriental scholarship in India. With a view to such a post he had already sent in an application to the India Office. During his Oxford career Norman had paid a good deal of attention to modern languages, as is proved by the fact that he obtained not only the Taylorian University scholarship in Spanish (1900), but also that in French (1904). His proficiency was thus tested at Oxford by a high standard in no fewer than six languages, two ancient, two Oriental, and two modern.

After his examination in the Oriental school was over, I advised him not to relax in his Indian studies, but to take up Pāli as his main line rather than Sanskrit, owing to the fewness of workers in the former subject, and to its great and fundamental importance in the field of Buddhist scholarship. He had already made considerable progress in Pāli, thanks chiefly to the assistance of Dr. Estlin Carpenter, now Principal of Manchester College. As he readily fell in with my suggestion, I placed him in communication with Professor Rhys Davids, who invited him to undertake a critical edition of Buddhaghosa's great Commentary on the Pāli text that had been best and longest known in the West, the *Dhammapada*. Norman gladly agreed to the proposal, and with characteristic energy and enthusiasm threw himself into the preliminary work required for this extensive and laborious task.

By this time, the summer of 1904, his resources were coming to an end, for his various scholarships had run out. He was kept going by a vacation tutorship to two nephews of the King of Siam, and later by the work of cataloguing Sanskrit and Pāli books in the library of the Indian Institute. But towards the end of the year he felt he could not hold out much longer, and was seriously thinking of accepting a mastership for French in a Canadian school. I strongly dissuaded him from taking such a step, on the ground that it would practically put an end to his career as an Oriental scholar. In order to enable him to continue his preliminary work on the *Dhammapada*, I brought his case before the administrators of the Max Müller Memorial Fund, who voted him a liberal grant for the purpose of collating the necessary Pāli MSS. at Paris and Berlin. Though his time at Paris was very short, and he had delays and difficulties to contend with, he managed, by dint of hard work and long hours, to complete satisfactorily the collations he went there to make. At Berlin he spent three months. There he also attended University lectures, notably those of Professor

Pischel, the great Sanskrit and Prakrit scholar. Incidentally he made the best use of his opportunity of acquiring a colloquial familiarity with German. While he was working at Berlin in the early summer of 1905, the Chair of English Literature at Queen's College, Benares, fell vacant, and Norman was suddenly summoned to an interview at the India Office. Soon after he was offered and accepted the post. Having got together all the materials he required for constituting the text of Buddhaghosa's Commentary in India, he sailed for Bombay early in September, 1905, and in due course arrived at Benares. There he spent the remaining seven years and a half of his short life.

With characteristic resolution he lost no time in settling down to his Pāli work, and in the very next year (1906) after his arrival in India brought out the first volume of his edition, published by the Pāli Text Society. There could be no better testimony than this to Norman's tireless assiduity as a scholar; for it must be remembered that a great part of his time was necessarily taken up with his official duties, especially when he had to adapt himself to the totally new surroundings of his Indian career, that he entered fully into the social life of Benares from the outset, and that all his Oriental work had to be done in his leisure hours. The second volume appeared in 1909, the third in 1912, and the fourth and last was practically finished at the time of his death. The little that remains to be done to it will be completed by Pandit Lakshman Śāstrī and Professor and Mrs. Rhys Davids.

Norman's work, which is excellently done, marks a turning-point in Pāli research. For when the Pāli Text Society had completed the publication of the canonical text which it had undertaken, the next pressing want was the publication of the *complete* texts of all the fifth-century commentators. Norman's edition of Buddhaghosa was the first work of the kind actually accomplished. His name will therefore be associated with a new era in the publication of Buddhist text.*

Though he devoted himself mainly to Pāli in India, he by no means neglected the study of Sanskrit. Thus he made for me an exhaustive collection of grammatical data from the *Vājasaneyi Saṃhitā*, the greater part of which have been incorporated in my *Vedic Grammar*, as acknowledged in a footnote on the first page of that

* It should be said here that between 1885 and the appearance of the first volume in 1906, four volumes of Commentaries had been published (Hon. Secretary, Pāli Text Society).

work. He also furnished me with some other Sanskrit grammatical material, which I have not yet had an opportunity of utilizing. His seriousness of purpose in Oriental scholarship is shown by the fact that his very first holiday in India was spent, not in going to the hills, but in visiting South India, and especially Ceylon, where he made the most of his opportunities of familiarizing himself with Singhalese Buddhism and its antiquities. He wrote me a long and graphic account of this journey. From time to time I received other letters from him telling me how his work was progressing. One of the many amiable traits in his character was the gratitude he showed for any help he had received. Thus almost immediately after his arrival in India he sent me as a gift a fine specimen of Benares brass work, describing it as a *dakṣiṇā* to his *guru* at the conclusion of Vedic study. In 1908 I visited him at Benares. On that occasion he arranged to procure for me phonographic records of selected Vedic hymns as recited by Brahmans of different schools. He sent me two specimens, but unfortunately on each occasion the cylinders arrived partially broken and were otherwise not quite satisfactory. He then sent me a gramophone specimen, which was much better. I was about to write and ask him to arrange for a number of gramophone records, when the fatal news of his death arrived.

From what has been said it must be evident that Norman possessed all the instincts of the genuine scholar. He was also a man of very wide and out-of-the-way general reading, even at an early age. An illustration of this is a conversation I remember having had with him, soon after he came up to Oxford, about the operation of rhinoplasty as an invention of Indian surgery. He at once referred me to certain medieval European medical writers to whom the operation was known. Probably as a result of the wide range of his studies, Norman was distinguished by catholic tastes and tolerant views. This trait, added to his familiarity with ancient Indian literature and thought, enabled him to teach English literature to Indian students with sympathy and abundant illustration, in a way quite impossible to men not equipped with his rare combination of qualifications.

Norman had the further advantage of being a good-looking man of muscular physique. That he was one of the finest pedestrians of his time at Oxford is shown by the fact that in June, 1901, he with a friend walked from

Trinity College to Paddington Station in one day, a distance of 57 miles, which he covered in 13 hours. He was also fond of military exercise. At Oxford he was a member of the University Volunteer Corps, and in India became an enthusiastic member of the local Yeomanry Corps. Being a good cricketer and tennis player, he took a keen interest in promoting games and sports among the students of the College at Benares. He was thus a remarkably all-round man. It is not surprising that a scholar of such varied qualifications, combined with innate modesty and amiability, should have been very popular with colleagues, students, and the general society of Benares alike. Several of my friends who during the last few years visited Benares and, provided by me with introductions to Norman, made his acquaintance there, have one and all spoken with great appreciation of the geniality of the way in which he received them, as well as of the value of his work and influence at Benares. Only a fortnight before his death he entertained most hospitably two relatives of mine, who described him as being in good spirits and looking forward to coming home in a few months for a holiday. The news of his death being thus entirely unexpected made the shock I felt on seeing it all the greater. In a letter, written only a few days after the sad event, Norman's colleague, Professor C. M. Mulvany, formerly Fellow of Magdalen College, Oxford, says: 'It will be long before we meet his like. . . . There was quite a demonstration at his funeral, the like of which has rarely been seen in this country. The students of all castes and religions dragged the hearse from the College to the cemetery, took the coffin to the grave and lowered it in.'

The death, at so early an age, of a scholar of such intellectual and social endowments, of such promise and performance, has thus inflicted on the world of Indian learning a loss which is especially deplorable to those to whom he was personally known. But it is some consolation to his relatives and numerous friends to think that the first great task, in a new line of scholarship, that he had undertaken was practically completed, and that his blameless and strenuous life will long remain an influence for good among those with whom he came in contact.

A. A. MACDONELL.

LIST OF VATTHUS, ETC.

XXIII. Nāgavaggo

XXIV. Taṇhāvaggo.

XXV. Bhikkhuvaggo.

XXVI. BRĀHMAṆAVAGGO.

XXIII. NĀGAVAGGO.

1. Attānaŋ ārabbha kathitavatthu.

Ahaŋ nāgo vā[1] ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Kosambiyaŋ[2] viharanto attānaŋ ārabbha kathesi.

Vatthu Appamādavaggassa ādigāthāvaṇṇanāya[3] vitthāritam eva, vuttaŋ h' etaŋ tattha: Māgandiyā[4] tāsaŋ[5] kiñci kātuŋ asakkuṇitvā 'samaṇassa Gotamass' eva[6] kātabbaŋ[7] karissāmī '[8] ti nāgarānaŋ lañcaŋ datvā 'samaṇaŋ[9] Gotamaŋ antonagaraŋ[10] pavisitvā carantaŋ dāsakammakaraporisehi[11] saddhiŋ[12] akkositvā paribhāsitvā[13] palāpeṭhā' ti.[14] Micchādiṭṭhikā tīsu ratanesu[15] appasannā[16] antonagaraŋ[17] paviṭṭhaŋ Satthāraŋ anubandhitvā[18] 'coro 'si bālo 'si[19] mūḷho 'si[20] oṭṭho 'si goṇo 'si[21] gadrabho 'si nerayiko 'si tiracchānagato[22] 'si, natthi

---

[1] K. K¹. *a.* saṅgāme. K¹. iti *for* vā ti.
[2] K. K¹. Kosā° (K¹. °mbi). B. C. Cᵃ. Jetavane.
[3] K¹. °āya va°.
[4] C. Cᵃ. S. °ndi.
[5] K. *a.* Sāmāvatipamukhaŋ.
[6] K. ca. B. va. K¹. *om.*
[7] K¹. B. katt°.
[8] B. °mā.
[9] K. K¹. °na°.
[10] K¹. attano na°.
[11] K. °kāra°. K¹. *om.* °kara°. K¹. °sāhi. B. °puri°.
[12] K. *a.* tumhe.
[13] K¹. *om.*
[14] B. *a.* āṇāpesi.
[15] K¹. saraṇesu.
[16] K. *a.* te.
[17] K¹. *om.* anto.
[18] K¹. *a.* bālo 'si.
[19] K. *om.* bālo 'si.
[20] B. *a.* theno 'si.
[21] S. C. Cᵃ. *om.* goṇo 'si.
[22] K. °cchāno.

tuyhaŋ sugati[1] duggati yeva tuyhaŋ pāṭikaṅkhā' ti dasahi akkosavatthūhi[2] akkosanti paribhāsanti. Taŋ sutvā āyasmā Ānando Satthāram[3] etad avoca: 'bhante ime nāgarā amhe[4] akkosanti paribhāsanti,[5] ito aññattha gacchāmā' ti. 'Kuhiŋ Ānandā' ti. 'Aññaŋ nagaraŋ[6] bhante' ti. 'Tattha manussesu akkosantesu[7] kattha gamissāma[8] Ānandā' ti. 'Tato pi aññaŋ nagaraŋ[9] bhante' ti. 'Tattha[10] manussesu akkosantesu[11] kuhiŋ gamissāmā'[12] ti. 'Tato pi aññaŋ nagaraŋ[13] bhante' ti.[14] 'Ānanda evaŋ kātuŋ na vaṭṭati, yattha adhikaraṇaŋ[15] uppannaŋ tatth' eva[16] tasmiŋ vūpasante aññattha gantuŋ vaṭṭati,[17] ke pana te[18] Ānanda akkosantī'[19] ti. 'Bhante[20] dāsakammakare[21] upādāya sabbe[22] akkosantī[19] ti. 'Ahaŋ[23] Ānanda saṅgāmaŋ otiṇṇahatthisadiso,[24] saṅgāmaŋ otiṇṇahatthino[25] catūhi disāhi āgate sare sahituŋ[26] bhāro, tath' eva bahūhi[27] dussīlehi kathitakathānaŋ sahanaŋ[28]

---

1 K. sugg°.
2 K¹. *om.*
3 B. *om.*
4 C. Cª. S. *om.*
5 K¹. *om.*
6 B. *a.* gamissāma.
7 K. B. *a.* paribhāsantesu. S. *a.* pana. K¹. *a.* puna ahaŋ.
8 K. kuhiŋ gacchāmā. B. °mânandā.
9 B. S. *a.* gamissāma.
10 C. Cª. S. *om.* tattha . . . bhante ti.
11 K. K¹. B. *a.* paribhāsantesu.
12 B. °mânandā.
13 B. *a.* gamissāma. K¹. tato 'ññaŋ na°.
14 K. *a.* na *here.* K¹. B. *a.* na *after* Ānanda.
15 C. adhigamanaŋ.
16 K. *a.* vūpasamituŋ vaṭṭati.
17 K. K¹. B. *a.* ti.
18 K¹. pan' ete.
19 K. B. *a.* paribhāsantī.
20 C. Cª. S. *om.*
21 K. °rā. K¹. °kāre.
22 K. *a.* amhe.
23 C. Cª. S. āha.
24 C. Cª. S. *om.* sa° °sadiso. B. °ṇṇo hatthināga°.
25 K. B. *a.* hi.
26 C. Cª. va°.
27 K. *a.* dujjanehi.
28 K. sahituŋ.

nāma mayhaŋ bhāro' ti vatvā attānaŋ ārabbha[1] dhammaŋ desento imā gāthā[2] abhāsi:

320. 'Ahaŋ nāgo va saŋgāme cāpāto patitaŋ[3] saraŋ
ativākyan titikkhissaŋ, dussīlo hi bahujjano.

321. Dantaŋ nayanti samitiŋ, dantaŋ rājâbhirūhati,[4]
danto seṭṭho manussesu yo 'tivākyan[5] titikkhati.[6]

322. Varam assatarā dantā, ājānīyā[7] va[8] sindhavā
kuñjarā vā[9] mahānāgā, attadanto tato varan' ti.

Tattha nāgo vā ti hatthī viya cāpāto patitan[10] ti dhanuto muttaŋ, ativākyan ti aṭṭhaanariyavohāravasena[11] pavattaŋ vītikkamavacanaŋ, titikkhissan ti yathā saŋgāmâvacaro sudanto[12] mahānāgo khamo sattipahārâdīnaŋ[13] cāpāto muñcitvā attani patite sare avihaññamāno titikkhati, evam evaŋ[14] evarūpaŋ[15] ativākayan titikkhissaŋ[16] sahissāmī[17] ti attho; dussīlo hī ti ayaŋ[18] lokiyamahājano bahudussīlo attano[19] attano rucivasena vācaŋ[20] nicchāretvā ghaṭṭento[21] carati tattha[22] adhivāsanaŋ ajjhupekkhanam eva[23] bhāro. Samitin ti uyyānakīḷamaṇḍalâdisu[24] hi[25] mahājanamajjhaŋ[26] gac-

---

[1] K. *om.*
[2] K. °aŋ °aŋ āha.
[3] K. °ta.
[4] K. °yha°.
[5] B. °aŋ.
[6] K. tikkhati.
[7] S. °iyyā. K. ajāneyyā.
[8] B. S. ca.
[9] B. S. ca. K. *om.*
[10] K. °tasaran.
[11] K. atthato a°.
[12] K. C. Ca. °resu da°.
[13] B. °ni.
[14] K. B. eva.
[15] K. *om.*
[16] K. tikhissāŋ.
[17] K. °ma. S. °ssan.
[18] K. B. *a.* hi.
[19] B. *om. one.*
[20] K. vacaŋ va.
[21] K. ghaṭe°.
[22] K. *a.* taŋ.
[23] B. *a.* mama.
[24] K. B. °dīsu.
[25] K. B. *om.*
[26] K. °jjhe.

chantā dantam eva goṇajātiŋ vā assajātiŋ vā[1] yāne yojetvā nayanti, rājā ti tathārūpeh' eva vāhanehi[2] gacchanto[3] rājâpi[4] dantam eva abhirūhati, manussesū ti[5] manussesu pi catūhi ariyamaggehi danto[6] nibbisevano va seṭṭho, yo 'tivākyan titikkhatī ti yo[7] evarūpaŋ atikkamavacanaŋ punappuna vuccamānam[8] pi na[9] paṭippharati[10] na vihaññati evarūpo danto seṭṭho[6] ti attho. Assatarā ti[6] vaḷavāya gadrabhena jātā, ājānīyā[11] ti yaŋ assadammasārathi kāraṇaŋ kāreti tassa khippaŋ jānanasamatthā,[12] sindhavā ti Sindhavaraṭṭhe jātā assā[13] mahānāgā ti kuñjarasaŋkhātā mahāhatthino, attadanto ti ete assatarā vā[14] sindhavā vā[15] kuñjarā vā[16] dantā[17] varaŋ[18] na adantā,[19] yo pana catumaggasaŋkhātena[20] attano dantatāya[21] attadanto nibbisevano, ayaŋ tato pi varaŋ,[22] sabbehi[23] etehi uttaritaro ti attho.

Desanâvasāne lañcaŋ gahetvā vīthisiṅghātakâdisu[24]

---

[1] K. mā *for* vā a° vā.

[2] K. C. C^a. °ān' eva vāhanāni (K. thānāni).

[3] C. C^a. °nte.

[4] K. *om.* pi.

[5] B. *om.* ma° ti.

[6] K. *om.*

[7] C. C^a. *om.* ti yo. B. S. *om.* yo.

[8] K. °nā.

[9] B. titikkhati. K. titikkhati *for* pi na.

[10] K. °ūrati.

[11] C. C^a. S. °iyyā. C. C^a. a°. K. °yo.

[12] K. jānaŋ sa°.

[13] C. C^a. S. *om.* si° . . . assā.

[14] F. C. C^a. S. *om.*

[15] F. K. C. C^a. S. *om.*

[16] S. ca.

[17] K. *a.* paraŋ.

[18] B. varatarā.

[19] K. maggadantā.

[20] S. catūhi ariyamaggehi.

[21] B. attadantena danto. K. C. C^a. attanā da°. K. dantāya.

[22] B. varataraŋ.

[23] F. K. B. *a.* pi.

[24] B. °īni.

ṭhatvā akkosanto sabbo pi so mahājano[1] sotâpattiphalaŋ[2] pāpuṇiŋsū[3] ti attho.[4]

Attānaŋ ārabbha kathitavatthu.[5]

---

2. HATTHĀCARIYABHIKKHUVATTHU.

Na hi etehī ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto ekaŋ hatthācariyapubbakaŋ[6] bhikkhuŋ ārabbha kathesi.

So kira ekadivasaŋ Aciravatīnadītīre hatthidamanakaŋ[7] ekaŋ hatthiŋ 'damessāmī'[8] ti attano icchitaŋ[9] kāraṇaŋ sikkhāpetuŋ asakkontaŋ disvā samīpe ṭhite[10] bhikkhū āmantetvā āha: 'āvuso sace ayaŋ hatthācariyo imaŋ hatthiŋ asukaṭṭhāne nāma vijjheyya khippam eva imaŋ kāraṇaŋ sikkheyyā'[11] ti. So tassa[12] kathaŋ sutvā tathā katvā[13] taŋ hatthiŋ sudantaŋ damesi.[14] Te bhikkhū taŋ pavattiŋ Satthu ārocesuŋ. Satthā taŋ bhikkhuŋ pakkosāpetvā 'saccaŋ kira te[15] etaŋ[16] vuttan' ti pucchitvā, 'saccaŋ bhante' ti vutte,[17] vigarahitvā 'kiŋ te moghapurisa hatthiyānena vā aññena vā dantena, na[18] hi sudantehi[19] etehi yānehi agatapubbaŋ[20] ṭhānaŋ gantuŋ

---

[1] B. °ntā sabbe pi te °nā. K. *om.* pi.
[2] K. B. °lâdīni. [3] K. sampā°. [4] K. *om.*
[5] K. *om. title.* B. *a.* paṭhamaŋ.
[6] C[a]. °yaŋ āpu°.
[7] F. B. °damakaŋ. K. °madakam purisaŋ.
[8] F. damī. [9] K. °ta°.
[10] K. patthite. S. *om.* [11] B. sikkhāp°.
[12] C[a]. bhikkhussa (*om. all after* āpubbakaŋ).
[13] K. *om.* ta° ka°. [14] K. °ti, *om.* te.
[15] K. B. tayā. [16] S. evaŋ.
[17] K. *a.* taŋ. [18] C. C[a]. *om.*
[19] C. C[a]. B. *om.* K. *a.* pi.
[20] C. C[a]. āgatā pu°. K. °pubba°.

samattho[1] nāma atthi, attanā pana sudantena sakkā agatapubbaṭṭhānaŋ[2] gantuŋ, tasmā attānam eva damehi, kiŋ te etesaŋ damanenā'[3] ti vatvā imaŋ gātham āha:

323. 'Na hi etehi yānehi gaccheyya agataŋ[4] disaŋ
yath' attanā[5] sudantena danto dantena gacchatī' ti.

Tass' attho: yāni etāni[6] hatthiyānâdīni yānāni[7] na hi[8] tehi[9] yānehi koci[10] puggalo supinantena pi agatapubbattā agatan ti[11]-saŋkhātaŋ[12] nibbānadisaŋ[13] tathā[14] gaccheyya yathā[15] pubbabhāge indriyadamena[16] dantena[17] aparabhāge ariyamaggabhāvanāya sudantena[18] sudanto[19] nibbisevano sappañño[20] puggalo taŋ agatapubbaŋ disaŋ gacchati[21] dantabhūmiŋ pāpuṇāti,[22] tasmā attadamanam[23] eva tesaŋ[24] varan ti attho.

Desanâvasāne bahū sotâpattiphalâdīni pāpuṇiŋsū ti.[25]

Hatthācariyabhikkhussa vatthu.[26]

---

[1] C. Ca. °tthaŋ. S. °tthā.
[2] C. Ca. āg°. K. °pubbaka°. S. °aŋ di°.
[3] F. damenā.
[4] C. Ca. āg°. K. agatta.
[5] B. S. yathâttanā. K. C. Ca. attānaŋ.
[6] B. tāni. C. Ca. *a.* ti.
[7] B. *om.*
[8] S. *om.*
[9] K. S. etehi.
[10] K. *om.*
[11] K. agatadisa°.
[12] F. C. Ca. °ta°.
[13] F. C. Ca. K. °sadisaŋ.
[14] B. yathā. K. taŋ thānaŋ. F. *a.* na.
[15] K. B. tathā.
[16] S. °anena.
[17] B. *om.*
[18] F. *om.* S. *a.* attanā.
[19] K. B. danto.
[20] K. supa°. C. Ca. sapa°.
[21] K. °nti.
[22] K. °niŋ ti.
[23] B. °dantam.
[24] F. Ca. S. te. K. te va te. B. tato.
[25] K. *om.*
[26] K. *om. title.* B. Hatthācariyapubbakabhikkhuva°.

3. PARIJIṆṆABRĀHMAṆAPUTTAVATTHU.

Dhanapālako ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Sāvatthiyaŋ viharanto aññatarassa brāhmaṇassa[1] putte[2] ārabbha kathesi.

Sāvatthiyaŋ kir'[3] eko brāhmaṇo aṭṭhasatasahassavibhavo vayappattānaŋ catunnaŋ puttānaŋ āvāhaŋ[4] katvā cattāri satasahassāni adāsi. Ath' assa brāhmaṇiyā kālakatāya puttā sammantayiŋsu: 'sace ayaŋ[5] aññaŋ brāhmaṇiŋ ānessati tassā[6] kucchiyaŋ[7] nibbattānaŋ vasena[8] kulaŋ[9] bhijjissati, handa taŋ[10] mayaŋ saŋgaṇhāmā'[11] ti, te taŋ[12] paṇītehi ghāsacchādanâdīhi[13] upaṭṭhahantā hatthapādasambāhanâdīni[14] karontā[15] upaṭṭhahitvā ekadivasaŋ assa[16] divā[17] niddāyitvā vuṭṭhitassa hatthapāde sambāhayamānā[18] pāṭiyekkaŋ[19] gharâvāse ādīnavaŋ vatvā 'mayaŋ tumhe iminā nīhārena yāvajīvaŋ upaṭṭhahissāma, sesadhanam pi no dethā' ti yāciŋsu. Brāhmaṇo puna[20] ekekassa satasahassaŋ[21] datvā attano nivatthapārutamattaŋ[22] ṭhapetvā sabbaŋ upabhogaparibhogaŋ[23] cattāro koṭṭhāse katvā niyyādesi.[24] Taŋ jeṭṭhaputto katipâhaŋ upaṭṭhahi. Atha naŋ ekadivasaŋ nahātvā āgacchantaŋ

---

[1] K. B. parijiṇṇabrā° (K. °jina°). *Cf.* Saŋyutta, i. 175.
[2] C. C[a]. putto. K. putta.
[3] K. kira.
[4] K. vivā°.
[5] K. *a.* pitā.
[6] K. *a.* taŋ.
[7] K. °imhi.
[8] C. C[a]. ca.
[9] B. kulasantakaŋ.
[10] S. naŋ. B. *om.*
[11] B. °issāmā.
[12] B. *om.*
[13] K. *a.* ca.
[14] K. °pādānaŋ sa°.
[15] B. °nti.
[16] K. imassa.
[17] C. C[a]. *om.*
[18] B. °hantā.
[19] K. pātiyekaŋ. C. C[a]. pāṭiekaŋ
[20] K. pana.
[21] K. satasata°.
[22] K. B. S. °pārupana°.
[23] K. °gaŋ pa°.
[24] S. nīyā°.

dvārakoṭṭhake ṭhatvā[1] suṇisā[2] evam āha: 'kiŋ tayā jeṭṭhaputtassa sataŋ vā sahassaŋ vā atirekaŋ dinnaŋ atthi,[3] nanu sabbesaŋ[4] dve[5] satasahassāni dinnāni, kiŋ sesaputtānaŋ gharassa maggaŋ na jānāsī' ti. So pi[6] 'vasalī' ti kujjhitvā aññassa gharaŋ agamāsi. Tato pi[7] katipâhaccayena iminā va[7] upāyena palāpito[8] aññassā ti[9] evaŋ ekaghare[10] pi pavesanaŋ[11] alabhamāno paṇḍaraṅgapabbajjaŋ[12] pabbajitvā bhikkhāya caranto kālānaŋ accayena jarājiṇṇo dubbhojanadukkhaseyyâdīhi[13] milātasarīro bhikkhāya caranto[14] āgamma piṭṭhikāya[15] nipanno niddaŋ okkamitvā vuṭṭhāya[16] nisinno attānaŋ oloketvā puttesu attano patiṭṭhaŋ apassanto[17] cintesi: 'samaṇo kira Gotamo abbhokuṭiko[18] uttānamukho sukhasambhāso[19] paṭisanthārakusalo, sakkā samaṇaŋ[20] Gotamaŋ upasaŋkamitvā paṭisanthāraŋ labhitun' ti so nivāsanapārupanaŋ[21] saṇṭhapetvā bhikkhābhājanaŋ gahetvā daṇḍam ādāya Bhagavato santikaŋ agamāsi. Vuttam pi c' etaŋ: atha kho[22] aññataro brāhmaṇo mahāsālo[23] lūkho lūkhapāpurano[24] yena Bhagavā ten' upasaŋkamī ti.[25] Satthā ekamantaŋ nisinnena[26] saddhiŋ paṭisanthāraŋ katvā etad avoca: 'kin nu[27]

---

1 S. katvā.
2 K. B. suṇhā.
3 Cª. nāma natthi.
4 K. pubbesaŋ.
5 K. B. *rep.*
6 K. *om.* B. *a.* nassa.
7 K. *om.*
8 B. *a.* va.
9 K. pi.
10 B. °raŋ.
11 S. pavesaŋ.
12 K. maṇḍara-pa°.
13 B. °seyyāya.
14 K. *a.* pāvaraṇaŋ.
15 K. vithi°. Cª. piṇḍikate.
16 B. niddāy' uṭṭhāya.
17 K. alabhamāno.
18 B. abbhā°. K. ambo°.
19 K. °sabhāvo.
20 K. °ṇa°.
21 K. nivāsaŋ pā°.
22 K. ath'.
23 S. Sa. °ṇamahāsāḷo.
24 K. °pāvu°.
25 K. *om.* B. upasaṅkamitvā ekamantaŋ nisīdī ti.
26 K. B. tena.
27 K. kin nu kho brā° lū° tvaŋ.

tvaŋ brāhmaṇa lūkho lūkhapāpurano'[1] ti. 'Idha me bho Gotama cattāro puttā,[2] te maŋ dārehi[3] sampuccha[4] gharā nikkhāmentī'[5] ti.[6] 'Tena hi tvaŋ brāhmaṇa imā gāthāyo pariyāpuṇitvā sabhāyaŋ[7] mahājanakāye[8] sannipatite[9] puttesu[10] sannisinnesu[11] (vadeyyāsi)[12]:

"Yehi jātehi[13] nandissaŋ[14] yesañ ca bhavam[15] icchisaŋ[16]
te maŋ dārehi sampuccha[17] sā va vārenti[18] sūkaraŋ.

Asantā kira maŋ[19] jammā[20] "'tāta[21] tātā'" ti[22] bhāsare
rakkhasā puttarūpena te jahanti vayogataŋ.

Asso va jiṇṇo nibbhogo khādanā apanīyati
bālakānam pitā[23] thero parâgāresu[24] bhikkhati.

Daṇḍo va kira me seyyo yañ ce[25] puttā anassavā,
caṇḍam pi goṇaŋ vāreti[26] atho caṇḍaŋ pi[27] kukkuraŋ.

Andhakāre pure[28] hoti gambhīre[29] gādham edhati
daṇḍassa ānubhāvena[30] khalitvā[31] patitiṭṭhatī"'[32] ti.

---

[1] B. °pāvu°. K. °pāvaraṇo si. [2] B. *a.* santi.
[3] S. paradā°. C. Cᵃ. *om.*
[4] C.Cᵃ. S. sammucchā. K. saddhiŋ vaddha-.
[5] K. °antī. [6] B. *om.*
[7] C. Cᵃ. dhammasa°. [8] K. °nānikāye.
[9] K. *a.* tesu sa. [10] C. Cᵃ. putte.
[11] B. saṇṇipatitesu.
[12] C. Cᵃ. *om.* K. abhāsi. B. bhāsatu. S. *a.* ti. Sa. bhāsassu.
[13] K. puttesu. [14] K. C. Cᵃ. °ssa.
[15] Cᵃ. bhayaŋ. [16] K. °ssaŋ. [17] *Ut supra.*
[18] C. Cᵃ. S. vād°. K. sāmavavā°. [19] K. mme.
[20] S. jaccā. [21] C. Cᵃ. mātā. [22] K. *om.*
[23] K. B. °lānañ (B. °ŋ) ca pitā. C. Cᵃ. S. pi tathā.
[24] K. pare gha°. [25] C. Cᵃ. S. yam (S. °ŋ) me.
[26] K. nivāre.
[27] K. canda va. B. atho pi caṇḍaku°.
[28] C. Cᵃ. puro. [29] C. Cᵃ. °ro.
[30] K. °ṇḍaŋ tassânu°. [31] K. *a.* mama.
[32] B. paṭi°.

So ca[1] Bhagavato santike[2] gāthā[3] uggaṇhitvā tathārūpe brāhmaṇānaŋ samāgamadivase sabbâlaŋkārapaṭimaṇḍitesu puttesu taŋ sabhaŋ ogahetvā[4] brāhmaṇānaŋ majjhe mahârahesu āsanesu[5] nisinnesu 'ayam eva[6] kālo' ti[7] sabhāmajjhe[8] pavisitvā hatthaŋ ukkhipitvā[9] 'ahaŋ[10] tumhākaŋ gāthā[11] bhāsitukāmo,[12] suṇissathā'[13] ti vatvā; 'bhāsa[14] brāhmaṇa suṇomā'[15] ti vutte ṭhitako va[16] abhāsi. Tena[17] samayena manussānaŋ[18] vattaŋ hoti[19]: 'yo[20] mātāpitunnaŋ santakaŋ khādanto[21] mātāpitaro na poseti[21] so māretabbo' ti, tasmā te[22] brāhmaṇaputtā pitu pādesu patitvā 'jīvitaŋ no tāta dehī'[23] ti yāciŋsu. So pituhadayānaŋ[24] mudutāya 'mā me bho[25] puttake vināsayittha,[25] posessanti[26] man' ti.[27] Ath' assa putte manussā āhaŋsu: 'sace pana[28] bho ajja[29] paṭṭhāya pitaraŋ na sammā paṭijaggissatha,[30] ghātema[31] vo' ti. Te bhītā pitaraŋ piṭṭhe[32] nisīdāpetvā sayaŋ ukkhipitvā gehaŋ

---

1 K. B. *om.*
2 B. *a.* tā.
3 K. B. °āyo.
4 C. ogha°. K. ogā°. B. ogāhitvā.
5 B. °he °ne.
6 K. B. me.
7 K. *a.* salakkhetvā.
8 B. °āya ma°. K. °āyaŋ ma°. K. S. °aŋ.
9 K. *a.* bho.
10 S. *a.* bho.
11 B. °āyo.
12 K. *a.* bhasāmi vo.
13 K. suṇithā.
14 B. bhāsassu. K. sabhāsaŋ.
15 K. °āmā.
16 K. thitathāne *for* ṭhi° va.
17 K. B. *a.* ca.
18 K. *a.* kira.
19 K. ahosi.
20 K. ye te.
21 K. °nti.
22 K. *om.*
23 B. dethā.
24 B. pi ha°.
25 K. pi nā°. K. °tthi.
26 K. B. posi°.
27 K. B. *a.* āha.
28 K. B. *om.*
29 K. ajjato.
30 B. ja°.
31 K. B. S. °essāmā (K. *after* vo).
32 B. pīṭhe.

netvā[1] sarīraŋ telena abbhañjitvā ubbaṭṭetvā[2] gandhacuṇṇâdīhi[3] nahāpetvā brāhmaṇiyo pakkosāpetvā 'ajja[4] paṭṭhāya amhākaŋ pitaraŋ sammā paṭijaggatha, sace[5] pamādaŋ āpajjissatha niggaṇhissāma[6] vo' ti vatvā paṇītabhojanaŋ[7] bhojesuŋ.[8] Brāhmaṇo subhojanañ[9] ca sukhasamphassañ[10] ca āgamma katipâhaccayena saŋjātabalo pīṇitindriyo[11] attabhāvaŋ oloketvā 'ayaŋ me sampatti samaṇaŋ Gotamaŋ nissāya laddhā' ti paṇṇâkāratthāya ekaŋ dussayugaŋ[12] ādāya Bhagavato santikaŋ gantvā katapaṭisanthāro ekamantaŋ nisinno taŋ[13] dussayugaŋ Bhagavato pādamūle ṭhapetvā 'bho Gotama[14] mayaŋ brāhmaṇā nāma ācariyassa ācariyadhanaŋ pariyesāma paṭigaṇhātu me bhavaŋ[15] Gotamo ācariyadhanan'[16] ti āha. Bhagavā tassa anukampāya[17] taŋ paṭiggahetvā dhammaŋ desesi. Desanâvasāne brāhmaṇo saraṇesu patiṭṭhāya evam āha: 'bho Gotama mayhaŋ puttehi cattāri[18] dhuvabhattāni[19] dinnāni tato ahaŋ dve[20] dammī' ti. Atha naŋ Satthā 'kalyāṇaŋ brāhmaṇa, mayaŋ[21] pana ruccanaṭṭhānam eva gamissāmā'[22] ti vatvā uyyojesi. Brāhmaṇo gharaŋ gantvā putte[23] āha: 'tātā[24] samaṇo[25]

---

[1] K. āne°. [2] K. ubbatitvā. B. uppattitvā.
[3] K. °dīnini. C[a]. °puṇṇaghaṭâ°.
[4] B. ajjato. [5] S. *a.* tumhe.
[6] K. niggah°. [7] K. °taŋ °ato.
[8] B. °iŋsu. [9] K. su pi bho, *om.* ca.
[10] K. B. °seyyañ. [11] K. paṇindri°.
[12] K. dusayuggaŋ. [13] C. C[a]. *om.*
[14] K. mayaŋ kho Go°. B. mayaŋ Go°.
[15] K. bho. [16] K. B. ācariyo (K. °ār°) dha°.
[17] K. tassânu°. [18] S. *a.* ca.
[19] C. C[a]. S. dhura°.
[20] C. C[a]. te. B. *a.* tumhākaŋ. K. *a.* bhattāni tu°.
[21] K. mayhaŋ.
[22] C. °mī. C[a]. bhavissāmī. [23] B. *a.* evam.
[24] C. C[a]. S. tāta. B. bho tātā. K. *om.*
[25] K. °ṇa°.

Gotamo mayhaŋ sahāyo, tassa me dve dhuvabhattāni[1] dinnāni, tumhe tasmiŋ sampatte mā pamajjithā' ti. Te[2] 'sādhu tātā'[3] ti ahaŋsu.[4] Satthā punadivase piṇḍāya caranto jeṭṭhaputtassa gharadvāraŋ agamāsi. So Satthāraŋ disvā pattam ādāya gharaŋ pavesetvā mahârahe pallañke nisīdāpetvā paṇītarasabhojanam[5] adāsi. Satthā punadivase itarassa punadivase[6] itarassā ti[7] paṭipāṭiyā sabbesaŋ gharāni agamāsi, sabbe te[8] tath' eva sakkāram akaŋsu. Ath'[9] ekadivasaŋ jeṭṭhaputto mañgale paccupaṭṭhite pitaraŋ āha: 'tāta kassa mañgalaŋ demā' ti. 'Nâhaŋ aññaŋ[10] jānāmi, nanu[11] samaṇo[12] Gotamo mayhaŋ sahāyo' ti. 'Tena hi naŋ[13] svātanāya pañcahi[14] bhikkhusatehi saddhiŋ nimantethā'[15] ti. Brāhmaṇo tathâkāsi.[16] Satthā punadivase saparivāro tassa gehaŋ agamāsi. So haritupalitte[17] sabbâlaŋkārapaṭimaṇḍite gehe Buddhapamukhaŋ bhikkhusaŋghaŋ nisīdāpetvā appodakamadhupāyāsena[18] c' eva paṇītena[19] khādanīyena bhojanīyena[20] ca[21] parivisi. Antarabhattasmiŋ[22] yeva pana[23] brāhmaṇassa cattāro puttā Satthu santike nisīditvā āhaŋsu: 'bho Gotama mayaŋ[24] amhākaŋ pitaraŋ paṭijaggāma, na

---

[1] K. madhura°. Cª. S. dhura°. K. C. Cª. *om.* dve.
[2] K. *om.* [3] B. *om.*
[4] B. sampaṭicchiŋsu. C. Cª. S. *om.*
[5] B. S. °tabho°. K. °taŋ bho°.
[6] B. S. *om.* i° pu°. [7] B. pi. K. *om.*
[8] K. pi. B. *om.* [9] B. *om.*
[10] B. aññe. C. Cª. S. *om.* [11] B. *om.*
[12] K. °ṇa°.
[13] S. taŋ. B. tvaŋ.
[14] C. Cª. pañca. [15] K. ma°.
[16] K. B. tathā ak°.
[17] C. Cª. haritupatte. S. haritapatte. K. °uŋpa°.
[18] C. Cª. °ñ. K. °m eva. [19] B. *a.* ca.
[20] K. B. S. *om.* [21] K. pana.
[22] B. °rā°. [23] B. *om.*
[24] C. Cª. *om.*

pamajjāma,[1] passath' imassa[2] attabhāvan' ti, Satthā 'passāmi,[3] kalyāṇaŋ vo[4] kataŋ, mātāpituposanan[5] nāma porāṇakapaṇḍitānaŋ āciṇṇam evā' ti vatvā 'Tassa nāgassa vippavāsena virūḷhā sallakī[6] ca[7] kuṭajā cā' ti[8] imaŋ Ekādasanipāte Mātuposakanāgarājajātakaŋ[9] vitthārena kathetvā imaŋ gātham āha:

324. 'Dhanapālako[10] nāma kuñjaro[11]
katukappabhedano[12] dunnivārayo[13]
baddho[14] kabalaŋ[15] na bhuñjati[16]
sumarati[17] nāgavanassa kuñjaro' ti.

Tattha dhanapālako[10] nāmā ti tadā Kāsirañño[18] hatthācariyaŋ[19] pesetvā ramaṇīye nāgabhavane[20] gāhāpitassa[21] hatthino etaŋ[22] nāmaŋ,[23] kaṭukappabhedano ti tikhiṇamado, hatthīnaŋ hi[24] madakāle[25] kaṇṇacūḷikā[26] pabhijjanti[27] pakatiyâpi hatthino tasmiŋ kāle aṅkuse[28]

---

[1] S. nappa°. K. pa na ma° (!).
[2] K. assa. B. °tha tassa.
[3] K. S. *om.*
[4] K. te.
[5] C. C[a]. °pitunnaŋ po°. S. °aŋ.
[6] K. ssallakiŋ.
[7] K. *om.*
[8] *Cf.* F. J., iv. 90-95.
[9] K. °posagata°.
[10] B. °pālo.
[11] K. kañjaro nāma.
[12] K. °do. B. kaṭukabhe°.
[13] S. °iyo (*so infra*).
[14] B. °ndho. K. cando.
[15] K. kava°.
[16] C. °tī.
[17] C. S. °tī. C[a]. °tiŋ. K. surammati. B. su sarati.
[18] K. B. Kāsikara°.
[19] K. °ye.
[20] K. nāgavasena. B. nāgavane.
[21] K. gahātassa. B. *a.* tassa.
[22] K. taŋ.
[23] K. C. C[a]. nāma.
[24] K. *om.*
[25] K. maddana°.
[26] K. °aŋ culito.
[27] K. °jjati.
[28] B. °ena. K. aṅgasena.

vā kuntatomare[1] vā[2] khaṇḍanti[3] caṇḍā bhavanti, so pana aticaṇḍo yeva, tena vuttaŋ: 'kaṭukappabhedano dunnivārayo' ti,[4] baddho kabalaŋ[5] na bhuñjatī ti na so baddho hatthisālaŋ pana netvā cittasāṇiyā[6] parikkhipāpetvā katagandhaparibhaṇḍāya[7] uparibaddhacittavitānāya[8] bhūmiyaŋ[9] ṭhapito[10] rañño[11] rājârahe[12] nānaggarasabhojane[12] upaṭṭhāpite[13] pi kiñci bhuñjituŋ[14] na icchi, hatthisālaŋ pavesitamattaŋ[15] sandhāya baddho kabalaŋ na bhuñjatī' ti[16] vuttaŋ, sumarati nāgavanassā ti na[17] so 'ramaṇīyaŋ me[18] vasanaṭṭhānan' ti[19] nāgabhavanaŋ[20] sari,[21] mātā pan' assa[22] araññe puttaviyogena dukkhappattā ahosi, so[23] 'mātupaṭṭhānadhammo[24] na[25] pūrati,[26] kiŋ[27] iminā bhojanenā' ti dhammikattā[28] mātupaṭṭhānadhammam eva sari, taŋ pana yasmā[29] tasmiŋ

---

[1] K. retuto°. C. Cª. °āre. K. B. °ena.
[2] K. *a.* na.
[3] K. gaṇhanti. B. niggaṇhantā. F. pacaṇḍanti.
[4] K. *om.*
[5] K. cando kaŋvala.
[6] K. B. vicitra°. B. °yāni.
[7] B. °bandha°.
[8] K. °bhaṇḍāya vicitra°. B. vicitra°.
[9] K. B. °iyā.
[10] K. ṭhito.
[11] B. raññā.
[12] K. B. °ena
[13] K. B. °to. C. Cª. upani°.
[14] K. *om. two*
[15] C. Cª. °tthaŋ. S. tam atthaŋ *for* ha° pa°. K °lapa: B. pavisita°.
[16] C. Cª. *om.*
[17] K. *om.*
[18] B. eva. K. *a.* va.
[19] K. °naŋ.
[20] K. B. nāgavanaŋ.
[21] B. sarati.
[22] S. pana me. K. pana.
[23] C. Cª. S. *om.*
[24] K. B. mātu (B. °tā) pitu upa°. K °mmam eva C. Cª. °mme.
[25] K. *om.* B. *a.* me.
[26] S. pūrente.
[27] K. B. *a.* me.
[28] K. °ka°. B. °kaŋ.
[29] K. yasmiŋ.

nāgabhavane[1] yeva ṭhitena[2] sakkā pūretuŋ, tena vuttaŋ: 'sumarati[3] nāgavanassa kuñjaro' ti.[4]

Satthari imaŋ attano pubbacariyaŋ āharitvā[5] kathente kathente[6] yeva sabbe va[7] te assudhārā[8] pavattetvā muduhadayā ohitasotā[9] bhaviŋsu. Atha nesaŋ Bhagavā sappāyaŋ viditvā saccāni pakāsesi.[10] Desanâvasāne saddhiŋ puttehi c' eva suṇisāhi ca[11] brāhmaṇo sotâpattiphale patiṭṭhahī ti.[11]

Aññatarassa brāhmaṇassa vatthu.[12]

---

4. PASENADIKOSALAVATTHU.*

Middhī yadā[13] ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto rājānaŋ Pasenadikosalaŋ[14] ārabbha kathesi.

Ekasmiŋ hi[15] samaye rājā taṇḍuladoṇassa odanaŋ tadanurūpena[16] sūpavyañjanena bhuñjati.[17] So ekadivasaŋ[18] bhuttapātarāso bhattasammadaŋ[19] avinodetvā va[20] Satthu santikaŋ gantvā[21] kilantarūpo ito cito ca[22] samparivattati[23]

---

[1] K. B. °vane.
[2] C. Cᵃ. S. ṭhite.
[3] K. surama. B. su sarati.
[4] C. Cᵃ. *om.*
[5] B. ānetvā.
[6] C. Cᵃ. *om. one.* Cᵃ. °ntena.
[7] B. pi. K. *om.* va te.
[8] S. °raŋ.
[9] K. °sosuṇiŋsu.
[10] K. B. °setvā dhammaŋ desesi.
[11] K. *om.*
[12] K. *om. title.* B. °naputtava°, tatīyaŋ.
* *Cf.* III., *pp.* 264-7.
[13] K. B. *a.* hotī.
[14] K. rājāpussenadikosallaŋ.
[15] K. *om.*
[16] K. tadupiyena.
[17] C. Cᵃ. *om.*
[18] B. taŋ di°.
[19] B. °sampa°.
[20] F. C. Cᵃ. S. *om.*
[21] B. āg°.
[22] F. C. Cᵃ. *om.* K. va.
[23] K. °itvā.

niddāya abhibhūyamāno[1] pi ujukaŋ nipajjituŋ[2] asakkonto ekamantaŋ nisīdi. Atha naŋ Satthā āha: 'kiŋ mahārāja avissamitvā[3] va[4] āgato 'sī' ti. 'Āma bhante bhuttakālato paṭṭhāya me mahādukkhaŋ[5] hotī' ti. Atha naŋ Satthā 'mahārāja atibahuŋ[6] bhojanaŋ[7] etaŋ[8] dukkhaŋ hotī' ti vatvā imaŋ gātham āha:

325. 'Middhī yadā hoti[9] mahagghaso ca
niddāyitā samparivattasāyī
mahāvarāho va nivāpapuṭṭho[10]
punappunaŋ gabbham upeti mando' ti.

Tattha middhī ti thīnamiddhâbhibhūto,[11] mahagghaso cā[12] ti mahābhojano āhārahatthakaalaŋsāṭakatatthavaṭṭakakākamāsakabhuttavamitakānaŋ[13] aññataro viya, nivāpapuṭṭho ti kuṇḍakâdinā* sūkarabhattena puṭṭho, gharasūkaro hi bālakālato[14] paṭṭhāya posiyamāno[15] thūlasarīrakāle gehā bahi[16] nikkhamituŋ alabhanto heṭṭhā mañcâdisu samparivattitvā[17] assasanto passasanto[18] sayat'[19] eva, idaŋ vuttaŋ hoti: yadā[20] puriso[21] middhī

---

[1] B. °uyya°. F. S. abhibhūto samāno.
[2] F. C. C[a]. S. nisīdituŋ.
[3] B. avisa°. [4] K. *only*.
[5] K. °o. [6] K. B. °bahū.
[7] C. C[a]. °no. S. °ne. F. °bhuñjino. B. °assa.
[8] K. B. evaŋ. [9] K. *om*.
[10] K. °vuṭṭho. [11] K. thinna°.
[12] K. S. *om*.
[13] K. ahoratthakaŋ alasāṭakaŋ tatravatakaŋ kākamāsakaŋ bhūtaŋ va°. C[a]. °vammikānaŋ. C. *corr*. vamikā°.
* F. kuṇḍâdinā.
[14] K. vāla°. B. dahara°. [15] K. bhuyasamāno.
[16] K. *om*. [17] B. °etvā.
[18] K. assā° passā°. [19] F. C. C[a]. sayam.
[20] F. C. C[a]. S. *om*. [21] S. *a*. ca.

ca[1] hoti mahagghaso ca nivāpaputṭho mahāvarāho viya ca[2] aññena iriyāpathena yāpetuŋ[3] asakkonto niddāyanasīlo samparivattasāyī[4] tadā so "aniccaŋ dukkhaŋ anattā" ti tīṇi lakkhaṇāni[5] manasi kātuŋ asakkoti,[6] tesaŋ amanasikārā[7] mandapañño[8] punappuna gabbham upeti gabbhavāsato[9] na parimuccatī[10] ti.

Desanâvasāne Satthā rañño upakāravasena:[11]

'Manujassa sadā[12] satīmato
mattaŋ jānato laddhabhojane[13]
tanu[14] tassa bhavanti vedanā
saṇikaŋ jīrati āyu pālayan' ti.

imaŋ gāthaŋ vatvā Uttaramāṇavaŋ[15] uggaṇhāpetvā 'imaŋ gāthaŋ rañño[16] bhojanavelāya vadeyyāsi,[17] iminā ca[18] upāyena bhojanaŋ parihāyeyyāsī'[19] ti upāyaŋ ācikkhi. So tathā akāsi, rājā aparena samayena nāḷikodanaparamatāya saṇṭhito[20] sallahukasarīro sukhappatto Satthari uppannavissāso sattâhaŋ asadisadānaŋ pavattesi, anumodanāya[21] sampattamahājano[22] mahantaŋ visêsaŋ pāpuṇī ti.

Pasenadikosalassa vatthu.[23]

---

1 K. va. 2 F. *om.*
3 F. C. Cª. ṭhapetuŋ. S. ṭhātuŋ.
4 K. °vattayi. 5 B. *om. two.*
6 K. B. na sa°. 7 K. °ro.
8 C. mātāpaññā. Cª. manāpāpaññā. K. °parañño.
9 F. °pā°. 10 K. mu°.
11 K. *a.* āha. 12 K. *a.* ca.
13 K. B. °anaŋ.
14 F. C. Cª. B. S. tanū. K. tanuk' assa.
15 *Supra* Sudassanaŋ. 16 Cª. *a.* santike.
17 B. *a.* ti. 18 B. S. *om.*
19 B. °hāp°. K. parihāpesi.
20 C. Cª. S. *a.* su. B. *a.* ca. 21 K. B. dānânu°.
22 B. mahājano. F. C. Cª. °nassa.
23 K. *om. title.* B. °lava°, catutthaŋ.

5. Sānusāmaṇeravatthu.

Idaŋ pure ti imaŋ[1] dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto Sānusāmaṇeraŋ[2] ārabbha kathesi.

So kira[3] ekissā upāsikāya ekaputtako.[4] Atha'naŋ sā[5] daharakāle[6] yeva pabbājesi.[7] So pabbajitakālato paṭṭhāya sīlavā ahosi vattasampanno, ācariyaupajjhāyaāgantukānaŋ[8] vattaŋ katam eva hoti, māsassa aṭṭha[9] divase pāto va uṭṭhāya[10] udakamālake[11] udakaŋ[12] paṭṭhapetvā[13] dhammasavanaggaŋ[14] sammajjitvā[15] dīpaŋ jāletvā[16] madhurassarena[17] dhammasavanaŋ ghoseti.[18] Bhikkhū tassa thāmaŋ ñatvā* 'padabhāṇaŋ[19] bhaṇa[20] sāmaṇerā' ti ajjhesanti. So 'mayhaŋ hadayaŋ vā[21] rujati[22] kāyo vā bādhatī' ti kiñci paccāhāraŋ akatvā dhammâsanaŋ abhirūhitvā[23] Ākāsagaṅgaŋ otārento[24] viya padabhāṇaŋ[19] vatvā otaranto[25] 'mayhaŋ mātāpitunnaŋ[26] imasmiŋ bhaññe[27] pattiŋ[28] dammī' ti vadati, tassa manussā[29] mātāpitaro[30] pattiyā

---

[1] K. idaŋ. *Cf.* Saŋyutta, i. 208.
[2] K. B. Sānunāmasā°.
[3] K. *om.*
[4] K. B. *a.* ahosi.
[5] B. *om.*
[6] C. C[a]. dāraka°.
[7] K. °eti.
[8] C. B. ācariyūpa° (F. °yupa°).
[9] B. °ame. K. °amī.
[10] K. vuṭṭhāya, *om.* va.
[11] F. B. °la°.
[12] K. °ke.
[13] K. B. upa°. F. S. ṭhap°.
[14] K. °naṭṭhānaŋ.
[15] B. *a.* āsanaŋ paññapetvā.
[16] K. jal°.
[17] K. °rasena.
[18] K. B. °esi. C. C[a]. °ati.
* F. maññitvā *for* thā° ña°.
[19] B. sarabhaññaŋ.
[20] C[a]. gaṇha.
[21] B. vā ha°.
[22] K. rūjeti. C. C[a]. hadayapāraŋ jāti.
[23] K. °yh°.
[24] B. otaranto.
[25] C. C[a]. °ento.
[26] K. B. °ūnaŋ.
[27] B. sarabha°.
[28] K. patti tātā.
[29] S. °ssa. B. *om.* K. ma° tassa.
[30] K. °pitūnaŋ.

dinnabhāvaŋ[1] na jānanti. Anantarattabhāve[2] pan' assa* mātā yakkhiṇī hutvā nibbatti.[3] Sā devatāhi saddhiŋ āgantvā[4] dhammaŋ sutvā 'sāmaṇerena[5] dinnapattiŋ anumodāmi tātā' ti vadati. Sīlasampanno[6] ca[7] nāma bhikkhu sadevakassa[8] lokassa[9] piyo[10] hotī ti[11] tasmiŋ[12] sāmaṇere devatā salajjā[13] sagāravā Mahābrahmānaŋ[14] viya aggikkhandhaŋ viya[15] maññanti, sāmaṇere gāravena tam[16] pi yakkhiṇiŋ garuŋ[17] katvā pasaŋsanti,[18] dhammasavanayakkhasamāgamâdisu[19] Sānumātāya[20] yakkhiṇiyā aggâsanaŋ aggodakaŋ aggapiṇḍaŋ denti, mahesakkhā[21] pi[22] yakkhā taŋ[23] disvā maggā okkamanti āsanā vuṭṭhahanti.[24] Atha so[25] sāmaṇero vuddhim anvāya paripakkindriyo[26] anabhiratiyā pīḷito anabhiratiŋ vinodetuŋ asakkonto parūḷhakesanakho[27] kiliṭṭhanivāsanapārupano[28] kassaci anārocetvā pattacīvaram ādāya ekako va[29] mātu gharaŋ agamāsi. Upāsikā puttaŋ disvā vanditvā āha:[30] 'tāta tvaŋ

---

1 B. pattidi°. 2 K. anattar°. * F. pana.
3 K. B. nibbattā (K. °atā).
4 K. āgatā.
5 B. °rassa. 6 K. °nnā.
7 F. S. va. K. *om.* 8 K. sadeva-.
9 K. °ss' eva. 10 K. piyā.
11 K. B. *om.* K. honti.
12 C. taŋ. Cª. saŋ. B. tasmā.
13 F. C. Cª. °tāya lajjā. S. lajjāya. K. pasaŋsaṭṭhā.
14 Cª. °ṇānaŋ. C. °brāhmaṇaŋ.
15 K. *a.* taŋ. S. *a.* ca naŋ. F. *a.* ca.
16 K. *om.* tam pi. B. tañ ca.
17 K. guruŋ. B. garukaŋ.
18 F. C. Cª. S. passanti. B. *a.* tā.
19 K. °naŋ ya°. 20 K. B. °mātā ti.
21 S. °kkā. 22 C. Cª. *om.*
23 K. naŋ. 24 K. *om. two.*
25 B. kho. 26 K. apari°.
27 K. °nakhalomo. 28 K. S. kiḷ°.
29 K. B. *om.* 30 B. kiŋ.

pubbe ācariyūpajjhāyehi vā daharasāmaṇerehi vā saddhiŋ[1] idhâgacchasi,[2] kasmā ekako vâsi[3] ajja āgato'[4] ti. So ukkaṇṭhitabhāvaŋ ārocesi.[5] Saddhā[6] upāsikā nānappakārena gharâvāse[7] ādīnavaŋ dassetvā puttaŋ ovadamānâpi[8] saññāpetuŋ asakkontī 'app' eva nāma attano dhammatāya[9] pi sallakkheyyā'[10] ti anuyojetvâpi[11] 'tiṭṭha tāta yāva te yāgubhattaŋ sampādemi,[12] yāguŋ pivitvā katabhattakiccassa te manāpāni vatthāni nīharitvā dassāmī' ti vatvā āsanaŋ* paññāpetvā adāsi. Nisīdi sāmaṇero, upāsikā muhutten'[13] eva yāgukhajjakaŋ sampādetvā[14] adāsi. Atha[15] 'bhattaŋ sampādessāmī' ti avidūre[16] nisinnā taṇḍule[17] dhovati. Tasmiŋ samaye[18] sā yakkhiṇī 'kahan nu kho sāmaṇero,[19] kacci[20] bhikkhâhāraŋ[21] labhati no' ti āvajjamānā tassa vibbhamitukāmatāya nisinnabhāvaŋ ñatvā[22] 'mā heva kho me[23] devatānaŋ antare lajjā[24] uppajjeyya,[25] gacchāmi 'ssa[26] vibbhamane[27] antarāyaŋ karomī'[28] ti āgantvā[29] sarīre adhimuccitvā gīvaŋ parivattetvā[30] kheḷena paggharantena

---

[1] B. *om.* C. C[a]. *om.* vā sa°. [2] K. °ti.
[3] K. B. va. [4] K. B. *a.* 'sī.
[5] K. *a.* taŋ. S. *a.* sā. [6] K. subbā.
[7] K. °sena. [8] B. °diya°.
[9] K. dhammika°. [10] K. °yyāsī.
[11] B. °yyo°. F. °yuñje°. K. S. *om.* pi.
[12] K. °essāmī ti. * F. °nāni.
[13] C. C[a]. °am.
[14] B. *om.* F. °esi, *om.* ad°. [15] K. *a.* sā.
[16] C[a]. dūre. C. *corr.* avidhure. [17] B. °laŋ.
[18] K. khaṇe. [19] B. *a.* ti.
[20] K. B. kiñci. [21] K. °cāraŋ.
[22] B. disvā.
[23] K. *om.* B. sāmaṇero me mahesakkhānaŋ deva°.
[24] K. C. C[a]. B. lajjaŋ.
[25] K. B. uppādeyya (K. upād°). [26] B. sāmaṇeraŋ.
[27] B. °ana°. C. C[a]. °māno. [28] B. °issāmī.
[29] K. B. *a.* tassa. [30] K. °itvā.

bhūmiyaŋ vipphandi.[1] Upāsikā puttassa taŋ vippakāraŋ disvā vegenâgantvā[2] puttaŋ āliṅgitvā[3] ūrusu[4] nipajjāpesi, sakalagāmavāsino āgantvā balikammâdīni* kariŋsu, upāsikā pana paridevamānā imā gāthā abhāsi:

'"Cātuddasiŋ[5] pañcadasiŋ[5] yā va pakkhassa aṭṭhamī
pāṭihāriyapakkhañ[6] ca aṭṭhaṅgasusamāgataŋ[7]
Uposathaŋ upavasanti brahmacariyaŋ caranti ye,
na tehi yakkhā kīḷanti" iti me arahataŋ sutaŋ,
sā dāni ajja passāmi yakkhā kīḷanti Sānunā[8] ti.

Upāsikāya vacanaŋ sutvā:

'"Cātuddasiŋ pañcadasiŋ yā va pakkhassa aṭṭhamī
. . . pe[9] . . .
na[10] tehi yakkhā kīḷanti" sāhu te arahataŋ sutan' ti,

vatvā āha:

'Sānuŋ pabuddhaŋ[11] vajjāsi[12]—yakkhānaŋ vacanaŋ idaŋ,—
"mā kāsi pāpakaŋ kammaŋ[13] āvī vā yadi vā[14] raho.
'Sace[15] va pāpakaŋ kammaŋ karissasi[16] karosi[17] vā
na te dukkhā pamokkhanti[18] uppaccâpi[19] palāyato"' ti

---

[1] K. pātesi. B. nipati. *See App.* 1.
[2] K. °na āg°. F. B. S. °na ga°.
[3] B. °etvā.
[4] K. ur°. S. ūrūsu. B. ure.
* F. °āni.
[5] F. C. Cª °sī. *Cf.* Therīg. 126.
[6] K. °ika°. C. Cª. °gatañ.
[7] K. B. °samāhitaŋ. F. °gato.
[8] K. sākanunan. C. Cª. *om. gāthās.*
[9] B. *rep. two lines.* K. C. Cª. *om.*
[10] S. *a.* hi. K. te yakkhā hi.
[11] F. C. Cª. sānu mā Buddhaŋ.
[12] K. vajāsi.
[13] K. pāpakammaŋ.
[14] K. *om.*
[15] C. Cª. S. yañ ce. K. sacce.
[16] C. Cª. S. °ti.
[17] F. C. Cª. K. S. °ti.
[18] K. °kkhattha.
[19] K. B. uppatitvā (K. upati°.).

'evaŋ pāpakaŋ kammaŋ[1] katvā sakuṇassa viya uppatitvā[2] palāyato[3] pi te mokkho[4] natthī' ti vatvā sā yakkhiṇī[5] sāmaṇeraŋ muñci.[6] So akkhīni ummīletvā[7] mātaraŋ kese vikiriya[8] assasantiŋ passasantiŋ rodamānaŋ sakalagāmavāsino ca sannipatite disvā attano yakkhena gahitabhāvaŋ ajānanto 'ahaŋ pubbe pīṭhe nisinno, mātā me avidūre nisīditvā[9] taṇḍule[10] dhovi, idāni pan' amhi bhūmiyaŋ nipanno, kin nu kho etan' ti nisinnako[11] va mātaraŋ āha:

'Mataŋ[12] va[13] amma rodanti[14] yo vā jīvaŋ na dissati,
jīvantaŋ amma passanti, kasmā maŋ[15] amma rodasī' ti.[16]

Ath' assa mātā vatthukāmakilesakāme pahāya pabbajitassa puna vibbhamanatthaŋ[17] āgamane ādīnavaŋ dassentī āha:

'Mataŋ[18] vā putta[19] rodanti, yo vā jīvaŋ na dissati,[20]
yo ca* kāme cajitvāna punar āvattate idha,
taŋ[21] vâpi putta[22] rodanti puna jīvaŋ mato hi so' ti

---

1 K. pāpakammaŋ. 2 K. patitvā.
3 K. palāto. F. *om.* pi. 4 K. °ā.
5 K. *a.* Sānu°. 6 B. pamuñci.
7 B. °itvā.
8 F. vakiriya. C. pākiriyaŋ. C^a. parikiriyaŋ. K. vakiriyanti. Bu. pakiriya.
9 C. C^a. *om.*
10 B. °laŋ.
11 K. B. nipannako (B. nipp°.).
12 K. mattaŋ. F. mātaŋ. C. C^a. mātaraŋ.
13 F. K. B. vā. 14 K. °enti.
15 S. tvaŋ.
16 Theragāthā, *p.* 7.
17 K. °ān°. 18 K. mattaŋ.
19 F. °aŋ. 20 K. da°.
* F. *om.* 21 K. mataŋ.
22 C. C^a. °aŋ.

evañ ca pana vatvā[1] gharâvāsaŋ kukkuḷasadisañ c'eva narakasadisañ ca katvā gharâvāse ādīnavaŋ dassentī punâha:[2]

'Kukkuḷā ubbhato tāta kukkuḷe[3] patitum icchasi,[4]
narakā ubbhato tāta narakaŋ patitum icchasī' ti.

Atha naŋ 'putta bhaddaŋ tava hotu, mayaŋ[5] pana "ayaŋ no puttako ḍayhamāno[6] gehabhaṇḍaŋ[7] viya nīharitvā buddhasāsane pabbajito gharâvāse puna ḍayhituŋ[8] icchati, abhidhāvatha parittāyatha no" ti imam atthaŋ kassa ujjhāpayāma[9] kaŋ nijjhāpayāmā'[10] ti dīpetuŋ imaŋ gātham āha:

'Abhidhāvatha,[11] bhaddan te, kassa ujjhāpayāmase,[12]
ādittā nīhaṭaŋ[13] bhaṇḍaŋ puna ḍayhitum icchasī'[14] ti.

So mātari kathentiyā[15] sallakkhetvā 'natthi mayhaŋ gihibhāvena attho' ti āha. Ath' assa mātā 'sādhu tātā' ti tuṭṭhā paṇītabhojanaŋ[16] bhojetvā 'kativasso[17] tātā' ti pucchitvā paripuṇṇavassabhāvaŋ ñatvā ticīvaraŋ paṭiyādesi.[18] So paripuṇṇapattacīvaro upasampajji.[19] Ath' assa acirūpasampannassa Satthā cittaniggahe[20] ussāhaŋ janento

---

1 B. *om.*
2 K. āha. B. puna āha.
3 K. B. °aŋ.
4 C. Cª. °ti.
5 B. S. mayā. K. mayhaŋ.
6 K. °nā. S. *a.* ti.
7 K. B. °hā bha°.
8 F. ḍahituŋ. S. ohituŋ.
9 K. upajjhācariyāmā.
10 K. C. Cª. *om. two.* K. *om.* ti.
11 K. adhivāsetha.
12 K. upajjhācayāmha. B. °āse.
13 K. nibhattaŋ.
14 F. C. Cª. K. °ti.
15 S. *rep.* B. *a.* taŋ.
16 C. pana bho°. Cª. pana te bho°. K. °taŋ bho°.
17 K. S. *a.* 'si.
18 C. Cª. °ti.
19 K. B. upasampadaŋ labhi.
20 K. B. °aŋ niggahetvā (B. °itvā.).

'cittaŋ nām' etaŋ* nānârammaṇesu dīgharattaŋ cārikaŋ carantaŋ[1] aniggaṇhantassa sotthibhāvo nāma natthi, tasmā aṅkusena mattahatthino viya cittassa niggaṇhane[2] yogo karaṇīyo' ti vatvā imaŋ gātham āha:

326. 'Idaŋ pure cittam acāri[3] cārikaŋ
yenicchakaŋ yatthakāmaŋ yathāsukhaŋ,[4]
tad ajj' ahaŋ niggahessāmi[5] yoniso
hatthippabhinnaŋ[6] viya aṅkusaggaho'[7] ti.

Tass' attho: idaŋ cittaŋ nāma ito puretaraŋ[8] pāpâdisu[9] ārammaṇesu[10] rāgâdīnaŋ yena kenaci[11] kāraṇena icchati, yatth' ev' assa[10] kāmo uppajjati tassa vasena yatthakāmaŋ, yathā[12] vicarantassa[13] sukhaŋ[14] hoti tath' eva caranto[15] yathāsukhaŋ[16] dīgharattaŋ cārikaŋ carati,[17] ajja ahaŋ pabhinnaŋ[18] mattahatthiŋ hatthācariyasaŋkhāto[19] cheko aṅkusaggaho aṅkusena viya[20] yonisomanasikārena niggahissāmi,[21] nâssa[22] vītikkamituŋ dassāmī ti.

Desanâvasāne Sānunā[23] saddhiŋ dhammasavanāya upa-

---

* F. *a.* taŋ. [1] K. °itaŋ. [2] K. °hantena.
[3] K. āc°. [4] K. *om.* yathā-.
[5] K. C. Cᵃ. S. niggahi°. B. niggaṇhi°.
[6] K. °m iva.
[7] K. B. °ggāho. S. °ṅgaho.
[8] K. pure. B. pubbe.
[9] K. B. S. rūpâdisu. B. *a.* ca. [10] K. *om.*
[11] K. B. S. *om.* F. K. yenâkārena.
[12] B. *a.* °ruci. K. *a.* °sukhaŋ. [13] B. ca°.
[14] C. Cᵃ. sukhena.
[15] K. vicaranato. F. carantā. [16] C. Cᵃ. su°.
[17] K. B. caritaŋ. S. akāsi. [18] B. °nna°.
[19] F. K. °ācār°.
[20] C. viḍahoti. Cᵃ. viḍḍhahoti.
[21] Cᵃ. S. niggahe°. [22] B. nâhaŋ.
[23] K. *om.* F. *om.* *to* ahosi.

saŋkamantānaŋ bahunnaŋ[1] devatānaŋ[2] dhammâbhisamayo ahosi. So câyasmā[3] Tepiṭakaŋ[4] Buddhavacanaŋ uggaṇhitvā[5] mahādhammakathiko hutvā vīsaŋvassasataŋ[6] ṭhatvā sakala-Jambudīpaŋ[7] khobhetvā[8] parinibbāyī ti.

Sānusāmaṇerassa vatthu.[9]

6. Baddherakahatthivatthu.

Appamādaratā ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto Kosalarañño Baddherakaŋ[10] nāma hatthiŋ ārabbha kathesi.

So kira hatthī taruṇakāle mahābalo[11] hutvā aparena samayena[12] jarāvātavegabbhāhato[13] ekaŋ mahantaŋ saraŋ oruyha kalale laggitvā uttarituŋ nâsakkhi. Mahājano taŋ disvā 'evarūpo[14] pi nāma hatthī imaŋ dubbalabhāvaŋ patto' ti kathaŋ samuṭṭhāpesi. Rājā taŋ pavattiŋ sutvā hatthācariyaŋ āṇāpesi: 'gaccha[15] taŋ hatthiŋ kalalā[16] uddharāhī' ti. So gantvā tasmiŋ ṭhāne saŋgāmasīsaŋ[17] dassetvā saŋgāmabheriŋ ākoṭāpesi,[18] mānajātiko hatthī vegen' uṭṭhāya[19] thale patiṭṭhahi.[20] Bhikkhū taŋ kāraṇaŋ disvā Satthu ārocesuŋ.[21] Satthā 'tena tāva[22] bhikkhave

---

1 K. B. °ūnaŋ. 2 K. devagaṇānaŋ.
3 K. āy°. B. pāy°. 4 K. °ka°.
5 K. uggah°. 6 K. visati°. B. vīsa°.
7 B. °pe. 8 K. B. saŋkho°.
9 K. *om. title*. B. °rava°, pañcamaŋ.
10 F. Bu°. B. Pāveyyakaŋ. K. Pārevaraŋkaŋ.
11 K. mahabbalo. 12 K. °ye.
13 Ca. °mihā°. C. °vegamibhāgato. K. °nto.
14 K. evaŋ. 15 B. *a.* ācariya.
16 S. B. kalalato. K. kālato.
17 K. °mi°. 18 B. *a.* tato.
19 K. °na u°. 20 C. Ca. °āhi.
21 K. °cesi. 22 S. *om.*

hatthinā[1] pakatipaṅkaduggato[2] attā[3] uddhaṭo,[4] tumhe pana kilesadugge[5] pakkhantā,[6] tasmā yoniso padahitvā tumhe pi[7] tato attānaŋ uddharathā' ti vatvā imaŋ gātham āha:

327. 'Appamādaratā hotha sacittam anurakkhatha,
duggā uddharath' attānaŋ paṅke sanno[8] va
kuñjaro' ti.

Tattha appamādaratā ti satiyā avippavāse abhiratā hotha, sacittan ti rūpâdisu ārammaṇesu attano cittaŋ yathā vītikkamaŋ na karoti evaŋ rakkhatha, duggā ti yathā so paṅke sanno[9] kuñjaro hatthehi ca[10] pādehi ca[11] vāyāmaŋ katvā paṅkaduggato[11] attānaŋ[12] uddharitvā thale patiṭṭhito, evaŋ tumhe pi kilesaduggato attānaŋ uddharatha nibbānathale patiṭṭhapethā[13] ti attho.

Desanâvasāne te bhikkhū arahatte patiṭṭhahiŋsū ti.[14]

Baddherakanāmahatthino vatthu.[15]

---

7. Sambahulabhikkhuvatthu.

Sace labhethā ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Pārileyyakaŋ[16] nissāya Rakkhitavanasaṇḍe viharanto sambahule bhikkhū ārabbha kathesi.

---

[1] K. hatthi nāma.
[2] K. patitaŋ vilaggato. B. °viduggato. K. *a.* va.
[3] K. B. attānaŋ.
[4] K. uddharito.
[5] K. *a.* paṅke.
[6] K. patakantā. B. °ndā.
[7] C. Cª. hi.
[8] Cª. danto.
[9] F. *om.*
[10] K. pi.
[11] K. B. paṅkato.
[12] C. attanā. Cª. attano.
[13] K. B. °āp°.
[14] K. *om.*
[15] K. *om. title.* B. Pāveyyakahatthiva°, chaṭṭhaŋ.
[16] B. Pāli°. K. Pālilayakaŋ.

Vatthu Yamakavagge 'Pare ca na[1] vijānantī' ti[2] gāthāvaṇṇanāya[3] āgatam eva, vuttaŋ h'etaŋ: Tathāgatassa[4] hatthināgena upaṭṭhiyamānassa[5] vasanabhāvo sakala-Jambudīpe pākaṭo ahosi, Sāvatthinagarato Anāthapiṇḍiko Visākhā mahāupāsikā[6] ti evamādīni mahākulāni Ānandattherassa sāsanaŋ pahiṇiŋsu: 'Satthāraŋ no bhante dassethā' ti, disāvāsino pi pañcasatā bhikkhū vutthavassā Ānandattheraŋ[7] upasaŋkamitvā 'cirassutā no[8] āvuso Ānanda Bhagavato sammukhā dhammī[9] kathā, sādhu mayaŋ āvuso Ānanda labheyyāma Bhagavato sammukhā dhammiŋ[10] kathaŋ savanāyā' ti yāciŋsu. Thero te bhikkhū ādāya tattha gantvā 'temāsaŋ ekavihārino Tathāgatassa santikaŋ ettakehi bhikkhūhi saddhiŋ upasaŋkamanaŋ[11] ayuttan'[12] ti cintetvā ekako va Satthāraŋ upasaŋkami. Pārileyyako[13] taŋ disvā daṇḍam ādāya pakkhandi, Satthā oloketvā 'apehi Pārileyyaka, mā vārayi,[14] Buddhupaṭṭhāko eso' ti āha. So tath' eva daṇḍaŋ chaḍḍetvā pattacīvarapariggahaṇaŋ[15] āpucchi. Thero nâdāsi. Nāgo 'sace[16] uggahitavatto bhavissati Satthu nisīdanapāsāṇaphalake attano parikkhāraŋ na ṭhapessatī'[17] ti cintesi. Thero pattacīvaraŋ bhūmiyaŋ ṭhapesi, vattasampannā[18] hi garūnaŋ āsane vā sayane vā[19] attano parikkhāraŋ na ṭhapenti.[20] Thero Satthāraŋ vanditvā

---

[1] B. na ca. [2] *Vs.* 6. [3] K. gāthāya.
[4] C. *a.* tassa. K. S. *a.* tattha.
[5] C. Cª. °āyi°. S. upaṭṭhahiya°.
[6] C. Cª. K. upā°. [7] K. °rassa.
[8] B. cirassaŋ vata no, *om.* āvuso, *and om.* av° *infra.*
[9] K. B. °mma°.
[10] B. °mma°. K. °mmā. [11] *Supra* °ituŋ.
[12] S. *a.* ekako va Sa° upasa° yuttan.
[13] K. B. Pāli°. [14] K. nivā°.
[15] S. paṭi°. K. patigaṇha°. [16] K. *a.* na.
[17] C. Cª. °sī. K. °ssāmī, *om.* na.
[18] B. °nno. [19] K. *om.*
[20] C. (Cª. *first*) °si.

ekamantaŋ nisīdi. Satthā 'ekako va āgato 'sī' ti pucchitvā pañcasatehi bhikkhūhi[1] āgatabhāvaŋ sutvā, 'kahaŋ[2] pan' ete'[3] ti vatvā,[4] 'tumhākaŋ[5] cittaŋ ajānanto bahi ṭhapetvā āgato 'mhī'[6] ti vutte, 'pakkosāhi ne' ti āha. Thero tathā akāsi. Satthā tehi bhikkhūhi[7] saddhiŋ paṭisanthāraŋ katvā tehi bhikkhūhi 'bhante' Bhagavā buddhasukumālo[8] c'eva khattiyasukumālo[8] ca tumhehi temāsaŋ ekakehi[9] tiṭṭhantehi nisīdantehi ca[10] dukkaraŋ kataŋ, vattapaṭivattakārako[11] pi mukhodakâdidāyako[12] pi nâhosi[13] maññe' ti vutte, 'bhikkhave Pārileyyakahatthinā mama[14] sabbakiccāni katāni, evarūpaŋ[15] sahāyaŋ labhantena ekako[16] vasituŋ yuttaŋ, alabhantassa[17] ekacārikabhāvo va[18] seyyo' ti vatvā[19] imā gāthā abhāsi:[20]

328. 'Sace labhetha nipakaŋ sahāyaŋ
saddhiŋcaraŋ sādhuvihāridhīraŋ[21]
abhibhuyya sabbāni parissayāni
careyya ten' attamano satīmā.

329. No ce labhetha nipakaŋ sahāyaŋ
saddhiŋcaraŋ sādhuvihāridhīraŋ
rājā va raṭṭhaŋ vijitaŋ pahāya
eko care mātaṅg' araññe[22] va nāgo.

---

[1] B. pañcahi bhikkhūsatehi. K. *a.* saddhiŋ.
[2] K. ku°.
[3] K. B. pana te.
[4] B. pucchitvā.
[5] B. *a.* pana.
[6] K. 'smī.
[7] K. *om.*
[8] K. C. C[a]. sukhu°.
[9] K. °ke.
[10] B. *om.*
[11] S. vattakār°.
[12] C[a]. °ka°. C. *corr.* °kā°. K. mukhadhovanâdi°.
[13] K. °ti.
[14] K. me.
[15] K. B. *a.* hi.
[16] B. *a.* va.
[17] K. alantassa.
[18] B. *om.*
[19] K. B. *a.* Nāgavagge.
[20] K. āha.
[21] K. °ra°.
[22] C. C[a]. °ñño.

330. Ekassa caritaŋ seyyo, natthi bāle sahāyatā,
eko care na ca[1] pāpāni kayirā,
appossukko mātaṅg' araññe va nāgo' ti.

Tattha **nipakan** ti nepakkapaññāya[2] samannāgataŋ, **sādhuvihāridhīran**[3] ti bhaddavihāriŋ[4] paṇḍitaŋ, **parissayānī** ti tādisaŋ mettāvihāriŋ[5] sahāyaŋ labhanto sīhavyagghâdayo[6] pākaṭaparissaye,[7] rāgabhayadosabhayâdayo[8] paṭicchannaparissaye, cā[9] ti sabbe va parissaye abhibhavitvā tena saddhiŋ **attamano**[10] upaṭṭhitasati[11] hutvā **careyya** vihareyyā ti attho.[12] **Rājā va**[13] **raṭṭhan** ti raṭṭhaŋ hitvā rajjato[14] rājisi[15] viya, idaŋ vuttaŋ hoti: yathā vijitabhūmippadeso[16] rājā 'idaŋ rajjaŋ nāma mahantaŋ pamādaṭṭhānaŋ, kiŋ me rajjena kāritenā'[17] ti vijitaraṭṭhaŋ[18] pahāya ekako[19] va mahāaraññaŋ[20] pavisitvā tāpasapabbajjaŋ pabbajitvā catūsu[21] iriyāpathesu ekako[22] va carati, evaŋ ekako va careyyā[23] ti, **mātaṅg' araññe va nāgo** ti yathā ca 'ahaŋ kho ākiṇṇo viharāmi hatthīhi

[1] K. *om.*
[2] B. °kkāya pa°. K. nipaka°.
[3] C[a]. °rī°.
[4] B. °aka°. K. baddhakavihāra°.
[5] B. °ri°.
[6] K. B. °bya°.
[7] K. pātakana°. K. *a.* ca. B. *a.* vā.
[8] K. rāgadobhayâdayo. B. °dosamoha°.
[9] B. vā.
[10] K. B. attano.
[11] K. upatiṭṭha°.
[12] K. *om.*
[13] K. pi.
[14] F. rajjaŋ. K. rājâraho. C. C[a]. ajjaraho. S. gato. B. rajjato.
[15] C. C[a]. rāsi. F. rāsiŋ. S. Mahājanakarājā [*cf.* Vinaya *and* J. Cies: yathā attano vijitaŋ raṭṭhaŋ Mahājanakarājā ca Arindamamahārājā ca pahāya ekakā (J. *a.* va) cariŋsu].
[16] K. °tassa bhū°.
[17] K. tādissenā.
[18] B. °itaŋ ra°. K. °rajjaŋ.
[19] K. B. tato.
[20] B. mahâr°. K. *a.* va.
[21] K. catu°.
[22] B. eko.
[23] C. C[a]. *om. five.*

hatthinīhi[1] hatthikalabhehi hatthicchāpehi* chinnaggāni c' eva tiṇāni khādāmi, obhaggobhaggañ ca[2] sākhābhaṅgaŋ khādāmi, āvilāni ca pānīyāni pivāmi, ogāhantassa ca† me tiṇṇassa[3] ca hatthiniyo[4] kāyaŋ upanighaŋsantiyo[5] gacchanti, yan nūnâhaŋ ekako[6] gaṇamhā[7] vūpakaṭṭho vihareyyan' ti evaŋ paṭicikkhitvā[8] [ayaŋ me tena][9] gamanato[10] mātaṅgo ti laddhanāmo, imasmiŋ araññe ayaŋ hatthināgo[11] yūthaŋ[12] pahāya sabbiriyāpathesu[13] ekako[14] sukhaŋ[15] carati, evam pi eko[16] careyyā[17] ti attho. Ekassā ti pabbajitassa hi[18] pabbajitakālato paṭṭhāya ekībhāvâbhiratassa[19] ekakass'[20] eva[21] caritaŋ[22] seyyo, natthi bāle sahāyatā ti cullasīlaŋ majjhimasīlaŋ mahāsīlaŋ[23] dasa kathāvatthūni terasa dhutaguṇā[24] vipassanāñāṇaŋ cattāro maggā cattāri[25] phalāni tisso vijjā cha abhiññā[26] amatamahānibbānan[27] ti ayaŋ hi sahāyatā[28] nāma yaŋ[29]

---

1 K. ca. * F. °akehi.
2 B. *a.* me. † F. *om.*
3 C^a. *corr.* oti°. K. uti°.
4 C. C^a. *om.* F. C. C^a. K. B. *om.* ca.
5 K. upagha°.
6 C. C^a. eko. K. B. *a.* va.
7 K. ghanasmā.
8 K. paṭisallakkhitvā. B. paccavekkhitvā.
9 K. ayam eva. B. asīghantena. S. *om.* *V. App.* 2.
10 K. nāgo. 11 C. C^a. nāgo.
12 K. yuṭṭhaŋ. 13 K. °the.
14 F. eko. K. B. *a.* va. 15 K. sukho.
16 C. *om. three.* 17 C. K. S. care.
18 K. *om.*
19 B. eka°. K. ekakā vobhir°.
20 B. ekass'. K. °ssa. 21 K. va.
22 K. °uŋ. B. carati taŋ. 23 K. *om.*
24 K. B. dhutaṅgaguṇāni. 25 K. cattā.
26 K. *a.* abhiññā cha 'bhiññā. C^a. *om. from* evam pi.
27 K. amattaŋ ma°. 28 F. C. C^a. K. °kā.
29 C^a. mayā. F. ya. K. B. so.

bālaŋ[1] nissāya adhigantuŋ[2] na sakkā[3] ti natthi bāle sahāyatā, eko ti iminā kāraṇena sabbiriyāpathesu ekako va careyya, appamattakāni pi na ca pāpāni kayirā,[4] yathā eso[5] appossukko[6] nirālayo·imasmiŋ araññe mātaṅganāgo[7] icchiticchitaṭṭhāne sukhaŋ carati, evaŋ[8] eko hutvā careyya appamattakāni pi na ca pāpāni kareyyā ti attho, tasmā tumhehi pi[9] patirūpaŋ sahāyaŋ alabhantehi ekacārīhi yeva bhavitabban' ti imam atthaŋ dassento[10] Satthā tesaŋ bhikkhūnaŋ imaŋ dhammadesanaŋ[11] desesi.

Desanâvasāne pañcasatā pi te[12] bhikkhū arahatte patiṭṭhahiŋsū ti.

Pañcasatānaŋ disāvāsīnaŋ bhikkhūnaŋ vatthu.[13]

8. Māravatthu.

Atthamhī ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Himavantapasse[14] araññakuṭiyaŋ[15] viharanto Māraŋ ārabbha kathesi.

Tasmiŋ kira kāle rājāno[16] manusse pīḷetvā rajjaŋ karonti.[17] Atha Bhagavā adhammikarājūnaŋ rajje daṇḍakārapīḷite[18] te[19] manusse disvā kāruññavasena[20] evaŋ

---

[1] K. °le. [2] K. ati°. [3] K. B. S. sakko.
[4] B. ca pā° na kayirātha, *so infra.* K. kariyirā. F. C. C[a]. S. kareyya.
[5] B. so. [6] B. *a.* nirāsaṅko.
[7] B. mātaṅgo. [8] K. *om.*
[9] C. C[a]. B. *om.* F. °he pi. [10] C. C[a]. dese°.
[11] K. *om.* desanaŋ. [12] C. C[a]. *om.*
[13] K. *om. title.* B. Sambahulabhikkhuva°, sattamaŋ.
[14] B. °padese. *Cf.* Saŋyutta, i. 116.
[15] K. B. °ikāyaŋ. [16] K. *a.* ca.
[17] C. C[a]. °nto. K. kārenti.
[18] K. B. °karaṇa°. S. °karamara°.
[19] K. B. *om.* [20] B. °ññena.

cintesi: 'sakkā[1] nu kho rajjaŋ kāretuŋ ahanaŋ[2] aghātayaŋ[3] ajinaŋ[4] ajāpayaŋ[5] asocaŋ asocayaŋ,[6] dhammenā' ti.[7] Māro pāpimā taŋ Bhagavato parivitakkaŋ ñatvā 'samaṇo Gotamo "sakkā nu kho rajjaŋ kāretun" ti cintesi, idāni rajjaŋ kāretukāmo bhavissati, rajjañ ca[8] nām' etaŋ pamādaṭṭhānaŋ, taŋ kārente[9] sakkā okāsaŋ labhituŋ, gacchāmi ussāham assa janessāmī' ti cintetvā Satthāraŋ upasaŋkamitvā āha: 'kāretu bhante Bhagavā rajjaŋ, kāretu Sugato rajjaŋ[10] ahanaŋ[11] aghātayaŋ ajinaŋ[12] ajāpayaŋ[13] asocaŋ asocayaŋ[14] dhammenā' ti. Atha naŋ Satthā 'kiŋ pana me tvaŋ pāpima passasi yaŋ[15] maŋ tvaŋ evaŋ[16] vadesī' ti vatvā[17] 'Bhagavato[18] kho bhante cattāro iddhipādā subhāvitā, ākaṅkhamāno pi[19] hi Bhagavā Himavantaŋ[20] pabbatarājaŋ "suvaṇṇan" ti adhimucceyya tañ ca suvaṇṇam eva assa, aham pi kho[21] dhanena dhanakaraṇīyaŋ[22] karissāmi, iti[23] tumhe dhammena[24] rajjaŋ kāressathā'[25] ti, tena vuttaŋ:

'Pabbat' assa suvaṇṇassa jātarūpassa kevalo[26]
dvittāpi[27] nâlam ekassa, iti vidvā samaŋ care.

---

[1] K. °kko. [2] C[n]. ahaŋ taŋ. K. ahantaŋ.
[3] C. C[a]. °iyaŋ. [4] K. ajjitaŋ. B. ajitaŋ.
[5] K. °peyya. B. ajitāp°.
[6] B. °cāpayaŋ.
[7] C. C[a]. pi.
[8] K. *om.*
[9] K. °ntassa. B. karonte. C. C[a]. °nto.
[10] K. *om. three.* [11] K. ahantaŋ.
[12] K. ajjitaŋ. [13] K. °peyaŋ.
[14] S. °cāpayaŋ. [15] S. kiŋ.
[16] C. C[a]. *om.* [17] S. *om.*
[18] K. °tā. [19] K. B. *om.*
[20] K. °nta°. [21] K. te. B. tena.
[22] K. B. kar° (K. kār°). C. C[a]. °kāraṇena, *a.* na.
[23] B. S. °mîti. [24] K. °mme.
[25] B. karissa°. [26] S. °lī. K. kebalā.
[27] K. datvāna. B. datvā ca. C. C[a]. pinantā.

'Yo dukkham addakkhi yato nidānaŋ
kāmesu so jantu[1] kathaŋ nameyya,[2]
upadhiŋ[3] viditvā[4] "saṅgo" ti loke
tass' eva jantu vinayāya sikkhe' ti

imāhi[5] gāthāhi saŋvejetvā 'añño eva[6] kho pāpima tava[7] ovādo añño mama tayā[8] saddhiŋ sammantanā[9] nāma natthi, ahaŋ[10] evaŋ ovadāmī'[11] ti vatvā imā gāthā abhāsi:[12]

331. 'Atthamhi jātamhi sukhā sahāyā
tuṭṭhī sukhā yā[13] itarītarena
puññaŋ[14] sukhaŋ jīvitasaŋkhayamhi
sabbassa dukkhassa sukhaŋ pahānaŋ.[15]

332. Sukhā matteyyatā[16] loke atho[17] petteyyatā[18] sukhā
sukhā[19] sāmaññatā loke atho brahmaññatā sukhā.

333. Sukhaŋ yāva jarā sīlaŋ sukhā saddhā patiṭṭhitā
sukho paññāya[20] paṭilābho[21] pāpānaŋ akaraṇaŋ
sukhan' ti.

Tattha atthamhi jātamhī[22] ti pabbajitassâpi hi[23] cīvarakaraṇâdike[24] vā adhikaraṇavūpasamâdike[25] vā, gihino

---

[1] K. sojjantuŋ. [2] K. ramayyaŋ.
[3] K. °ddhiŋ. [4] K. °tvāna.
[5] K. imā. [6] K. evaŋ.
[7] B. te. [8] K. *om.*
[9] B. dhammasaŋsandanā. K. sadhammaŋ *for* sa° nāma.
[10] K. *a.* hi. B. *a.* pi. [11] C. C[a]. B. ovād°.
[12] K. āha.
[13] K. sahāyā *for* su° yā. [14] K. °ñña.
[15] K. pahāya.
[16] K. B. me° (K. mete°). [17] K. attho.
[18] K. peteya°. [19] K. *om.*
[20] K. °ññā. [21] K. °bhā.
[22] B. S. *om.* [23] B. *om.*
[24] C[a]. °iye. [25] K. °samanādake.

pi kasikammâdike vā[1] balavapakkhasannissitehi[2] abhibhavanâdike vā, kicce uppanne, ye taŋ kiccaŋ nipphādetuŋ vā[3] vūpasametuŋ vā sakkonti evarūpā sukhā sahāyā ti attho, tuṭṭhī sukhā ti yasmā pana gihino[4] sakena asaŋtuṭṭhā sandhicchedanâdīni[5] ārabhanti,[6] pabbajitâpi[7] nānappakāraŋ anesanaŋ, iti te sukhaŋ na vindànti yeva[8] tasmā yā itarītarena parittena vā vipulena vā[9] attano santakena santuṭṭhi ayam eva sukhā ti attho, puññan ti maraṇakāle pana[10] yathâjjhāsayena[11] patthāritvā[12] katapuññakammam[13] eva sukhaŋ,[14] sabbassā ti sakalassâpi[15] pana[16] vaṭṭadukkhassa pahānasaŋkhātaŋ arahattam eva imasmiŋ loke[17] sukhaŋ nāma. Matteyyatā[18] ti mātari sammāpaṭipatti, petteyatā ti pitari sammāpaṭipatti, ubhayena pi mātāpitunnaŋ[19] upaṭṭhānam eva kathitaŋ; mātāpitaro hi puttānaŋ anupaṭṭhahanabhāvaŋ[20] ñatvā attano santakaŋ bhūmiyaŋ vā nidahanti paresaŋ vā vissajjenti,[21] "mātāpitaro na upaṭṭhahanti"[22] etesaŋ nindâpi[23] vaḍḍhati,[24] kāyassa bhedā Gūthaniraye[25] pi[26] nibbattanti, ye pana[27] mātāpitaro sakkaccaŋ upaṭṭhahanti,

---

1 C. Ca. *om.*
2 K. balaŋvaparakkhamalanni°. C. Ca. °pakkhanani°. C. °te.
3 C. *a.* pā. Ca. *a.* pāpa.
4 B. S. *a.* pi. K. *a.* hi.
5 F. B. S. °dâdīnī.
6 C. Ca. āharanti.
7 B. °ito pi.
8 S. *om.*
9 K. *om.*
10 K. ca.
11 K. yathā pati a°.
12 K. paṭṭhihitvā.
13 K. kataŋ puññam.
14 K. *rep.*
15 B. °ssa pi.
16 K. *om.*
17 S. *om. two.*
18 K. B. *ut supra.* K. *a.* sukhā tā.
19 K. B. °ūnaŋ.
20 C. Ca. °ṭṭhāna°.
21 F. *corr. a.* ye.
22 S. °ntānaŋ. B. *a.* ti.
23 F. ca nesaŋ ninnâpi. Ca. niṇṇâpi. S. *a.* ca.
24 K. pavattati.
25 K. Gūḍha°.
26 B. *om.*
27 K. *om.*

te tesaŋ santakaŋ[1] dhanam pi[2] pāpuṇanti, pasaŋsam[3] pi labhanti, kāyassa[4] bhedā sagge nibbattanti, tasmā ubhayam p' etaŋ sukhan ti vuttaŋ, sāmaññatā ti pabbajitesu sammāpaṭipatti, brahmaññatā ti bāhitapāpesu[5] buddhapaccekabuddhasāvakesu[6] sammāpaṭipatti yeva, ubhayena[7] pi tesaŋ catūhi paccayehi paṭijagganabhāvo kathito, idam pi loke sukhaŋ nāma kathitaŋ.[8] Sīlan ti maṇikuṇḍalarattavatthâdayo[9] hi[10] alaŋkārā tasmiŋ[11] tasmiŋ vaye ṭhitānaŋ yeva sobhanti, idha na[12] daharānaŋ alaŋkāro[13] mahallakakāle mahallakānaŋ vā[14] alaŋkāro[13] daharakāle[15] sobhanti, "ummattako esa maññe" ti garahuppādanena[16] dosam eva janeti, pañcasīladasasīlâdibhedaŋ[17] pana sīlaŋ[18] daharassâpi mahallakassâpi sabbavayesu sobhati[19] yeva,[20] "aho vatâyaŋ sīlavā" ti pasaŋsuppādanena somanassam evâvahati,[21] tena vuttaŋ: "sukhaŋ yāva jarā sīlan" ti, patiṭṭhitā[22] ti[23] lokiyalokuttarā[24] duvidhâpi[25] saddhā niccalā hutvā patiṭṭhitā,[26] sukho[27] paññāya paṭilābho ti lokiyalokuttarāya[28] paññāya[29] paṭilābho[30] sukho,

---

1 K. C. Cª. °ikaŋ.
2 K. *om.*
3 C. Cª. °santi.
4 F. S. *a.* pi.
5 K. hi tathārūpesu.
6 C. Cª. °buddhesu bu°.
7 K. °nā ti.
8 K. *om.*
9 Cª. °ratanamuttâ°.
10 K. *om.*
11 F. K. S. *om. one.*
12 K. *om. two.* B. *om.* idha.
13 K. °rā.
14 K. *om.*
15 K. B. *a.* na.
16 B. S. *a.* pana.
17 K. °dā.
18 K. °lā.
19 K. °nti.
20 B. *a.* hoti.
21 K. eva va°. B. eva ā°, *a.* ti.
22 B. saddhāpa°.
23 K. *om.* F. C. Cª. pi.
24 B. S. °rato.
25 K. dubb°.
26 K. *a.* va.
27 K. sukhā. F. C. Cª. sukhāya.
28 B. °ra°. K. *a.* pi.
29 K. paññā°.
30 C. Cª. *rep.* lokiya° pa°, *a.* ti.

pāpānaŋ[1] akaraṇan ti setughātavasena[2] pāpānaŋ akaraṇaŋ imasmiŋ loke sukhan ti attho.

Desanâvasāne bahūnaŋ[3] devatānaŋ dhammâbhisamayo ahosī ti.[4]

Mārassa vatthu.[5]

Nāgavaggavaṇṇanā niṭṭhitā.

Tevīsatimo vaggo.

---

[1] K. B. *om.*

[2] K. B. *a.* pana.

[3] S. °nnaŋ. K. bahū-.

[4] K. *om.*

[5] K. *om. title.* B. °rava°, aṭṭhamaŋ.

XXIV. TAṆHĀVAGGO.

1. Kapilamacchavatthu.

Manujassā ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto Kapilamacchaŋ[1] ārabbha kathesi.

Atīte kira Kassapassa[2] Bhagavato parinibbutakāle dve kulabhātaro[3] nikkhamitvā sāvakānaŋ santike pabbajiŋsu,[4] jeṭṭho[5] Sodhano[6] nāma āhosi,[7] kaniṭṭho Kapilo nāma, mātā pana[7] nesaŋ Sādhinī[8] nāma kaniṭṭhabhaginī Tāpanā nāma tâpi bhikkhunīsu pabbajiŋsu. Evaŋ tesu pabbajitesu ubho bhātaro[9] ācariyūpajjhāyānaŋ vattapaṭivattaŋ katvā viharantā[10] ekadivasaŋ 'bhante imasmiŋ sāsane kati dhurānī' ti pucchitvā 'ganthadhurañ[11] ca[12] vipassanādhurañ[13] cā[14] ti[15] dve dhurānī' ti[15] sutvā jeṭṭho[16] 'vipassanādhuraŋ pūressāmī' ti pañca vassāni ācariyūpajjhāyānaŋ santike vasitvā yāva arahattā[17] kammaṭṭhānaŋ gahetvā araññaŋ pavisitvā vāyamanto[18] arahattaŋ pāpuṇi, kaniṭṭho 'ahaŋ tāva taruṇo, vuddhakāle[19]

---

[1] K. Kapilla°, *al.*
[2] B. °pa°.
[3] S. *a.* puttā.
[4] K. B. *a.* tesu.
[5] K. °ako.
[6] K. Su°. B. Sāgato
[7] K. *om.*
[8] C. Cª. °anī.
[9] K. °rā.
[10] K. °nto.
[11] K. °rāni. C. Cª. gandha°.
[12] K. B. S. *om.*
[13] K. °rāni.
[14] K. B. *om.*
[15] K. *om.*
[16] K. °ako.
[17] K. °ttaŋ.
[18] K. vāmanto.
[19] K. vuḍḍhavikāle. B. °ḍḍha°.

vipassanādhuraŋ pūressāmī' ti ganthadhuraŋ paṭṭhapetvā tīṇi[1] piṭakāni uggaṇhi, tassa pariyattiŋ nissāya parivāro,[2] parivāraŋ nissāya lābho udapādi. So bāhusaccamadena[3] matto lābhataṇhāya abhibhūto[4] atipaṇḍitamānitāya[5] parehi vuttaŋ kappiyam pi 'akappiyan' ti vadeti[6] akappiyam pi 'kappiyan' ti[7] anavajjam pi 'sāvajjan'[8] ti[9] sāvajjam pi 'anavajjan' ti. So pesalehi bhikkhūhi 'mā āvuso Kapila evam avacā' ti vatvā dhammañ ca vinayañ ca dassetvā ovadiyamāno[10] pi 'tumhe kiŋ jānātha rittamuṭṭhisadisā' tiādīni vatvā khuŋsento[11] vambhento carati.[12] Ath' assa bhātu Sodhanassa[13] therassâpi bhikkhū tam atthaŋ ārocesuŋ. So pi naŋ upasaŋkamitvā 'āvuso Kapila tumhādisānaŋ[14] hi[15] sammāpaṭipatti sāsanassa[16] āyu nāma, tasmā[17] sammāpaṭipattiŋ[18] pahāya kappiyâdīni paṭibāhanto mā evaŋ avacā' ti ovadi.[19] So[20] tassâpi vacanaŋ nâdiyi.[21] Evam sante pi[22] thero dvattikkhattuŋ[23] ovaditvā[24] ovādaŋ agaṇhantaŋ 'nâyaŋ mama vacanaŋ karotī' ti ñatvā, 'tenâvuso[25] paññāyissasi sakena[26] kammenā' ti vatvā

---

[1] B. vipassanādhuraŋ ṭhapetvā ti°.
[2] K. B. mahāpa°.
[3] K. °madana°.
[4] K. abhira°.
[5] C[a]. K. °na°.
[6] K. °ati.
[7] K. *om. four.* B. S. *a.* vadeti.
[8] K. B. sāva° pi anava°. C. C[a]. va° pi anava°.
[9] K. *a.* vadati.
[10] B. °nā.
[11] K. *a.* ca.
[12] K. vica°.
[13] K. Dhana°. B. Sāgata°.
[14] K. tumhedi°.
[15] K. *om.*
[16] K. sādha°.
[17] K. B. kasmā.
[18] K. samāpattiŋ. B. paṭipa°.
[19] K. evaŋ vadeyya *for* ti o°.
[20] B. yo.
[21] B. anādiyi. K. anādayi.
[22] K. taŋ panaŋ *for* sa° pi. S. *a.* naŋ.
[23] K. dve°.
[24] B. ovā°.
[25] B. tena āv°. K. tena hi āv°.
[26] C[a]. tena.

pakkāmi. Tato paṭṭhāya naŋ aññe[1] pi[2] pesalā bhikkhū chaḍḍayiŋsu. So durâcāro hutvā durācāraparivāro[3] viharanto ekadivasaŋ 'uposathagge pātimokkhaŋ uddisissāmī' ti vījaniŋ[4] ādāya dhammâsane nisīditvā 'vattat'[5] āvuso ettha sannipatitānaŋ bhikkhūnaŋ pātimokkhan' ti pucchitvā 'ko attho imassa paṭivacanena dinnenā' ti tuṇhībhūte bhikkhū[6] disvā 'āvuso vinayo va[7] natthi pātimokkhena sutena vā asutena vā ko attho' ti vatvā āsanā vuṭṭhahi.[8] Evaŋ so[9] Kassapassa Bhagavato pariyattisāsanaŋ osakkāpesi.

Sodhanatthero[10] pi tad eva[11] parinibbāyi, Kapilo attano āyupariyosāne[12] Avīcimhi mahāniraye nibbatti. Sâpi 'ssa mātā ca bhaginī ca tass' eva[13] diṭṭhânugatiŋ āpajjitvā pesale bhikkhū[14] akkositvā paribhāsitvā tatth'[15] eva niraye[16] nibbattiŋsu. Tasmiŋ pana kāle pañcasatā purisā gāmaghātâdīni[17] karitvā[18] carikāya jīvantā janapadamanussehi anubaddhā[19] palāyamānā araññaŋ pavisitvā tattha kiñci paṭisaraṇaŋ apassantā aññataraŋ araññakabhikkhuŋ[20] disvā vanditvā 'paṭisaraṇaŋ no bhante hothā' ti vadiŋsu. Thero 'tumhākaŋ sīlasadisaŋ paṭisaraṇaŋ

---

[1] K. añño. [2] S. *om.* B. *om. two.*

[3] C. Cᵃ. °raŋ°. K. °rā°. B. S. °parivuto. K. °parivutto hi.

[4] K. vijinaŋ.

[5] B. S. °ti. C. *corr.* vatatt'. K. vattatt'.

[6] C. Cᵃ. B. *om.*

[7] B. dhammo vā vinayo vā. K. *om.* va.

[8] C. u°. Cᵃ. vuṭṭhāya.

[9] K. eso *for* e° so. [10] B. Sāgata°, *al.*

[11] K. amo (aho) va. B. ah' eva.

[12] B. āyuha pa°. [13] K. S. *om. two.*

[14] B. *om.* [15] S. tath'.

[16] K. B. *om.*

[17] B. °ghātak°. K. °ghaṭak°.

[18] K. B. katvā. [19] K. °bbattāntā.

[20] C. Cᵃ. °akaŋ bhi°. K. B. °ika°. B. ār°.

nāma natthi, sabbe pi[1] pañca sīlāni samādiyathā'[2] ti āha. Te 'sādhū' ti sampaṭicchitvā sīlānī samādiyiŋsu.[3] Atha ne thero ovadi: 'idāni[4] tumhe sīlavantā,[5] jīvitahetu pi[6] vo n' eva sīlaŋ atikkamitabbaŋ manopadoso na[7] kātabbo' ti. Te 'sādhū' ti sampaṭicchiŋsu. Atha ne[8] jānapadā[9] taŋ ṭhānaŋ patvā ito cito ca[10] pariyesamānā te[10] core disvā sabbe core[11] jīvitā voropesuŋ. Te kālaŋ katvā devaloke nibbattiŋsu, corajeṭṭhako jeṭṭhakadevaputtako[12] ahosi.[13] Te anulomapaṭilomavasena ekaŋ buddhantaraŋ devaloke[14] saŋsaritvā imasmiŋ buddhuppāde Sāvatthinagaradvāre[15] pañcakulasatike[16] kevaṭṭagāme[17] nibbattiŋsu. Jeṭṭhakadevaputto kevaṭṭajeṭṭhakassa gehe paṭisandhiŋ gaṇhi, itare itaresu, evaŋ tesaŋ[18] ekadivase[19] yeva[20] paṭisandhiñ[21] ca mātukucchito nikkhamanañ ca ahosi. Kevaṭṭajeṭṭhako 'atthi nu kho imasmiŋ gāme aññe pi dārakā ajja jātā' ti pariyesāpetvā[22] tesaŋ jātabhāvaŋ sutvā[23] 'ete[24] me[25] puttassa sahāyakā bhavissantī' ti sabbesaŋ[26] posāvanikaŋ dāpesi. Te sabbe pi[27] paŋsukīḷikā[28] sahāyakā hutvā[29] anupubbena vayappattā ahesuŋ, tesaŋ jeṭṭhakaputto[30] yaso tejo ca[31] aggapuriso ahosi.

---

[1] C. C[a]. p' ime. [2] K. °dayi°. B. °diyitthā.
[3] K. °da°. [4] K. *om.*
[5] K. B. °nto. [6] K. *om.*
[7] K. B. S. na ma°. [8] K. C. C[a]. S. te.
[9] B. janapadamanussā. [10] K. *om.*
[11] B. te. K. *om.* [12] C. C[a]. jeṭṭhade°.
[13] C. C[a]. *om.* [14] B. °kaŋ.
[15] K. °nagare. [16] K. °sate. B. satakulike.
[17] B. °kule. [18] K. sante.
[19] K. °saŋ. [20] B. *om. two.*
[21] K. B. °dhi (K. °iŋ) gahaṇañ.
[22] K. °sitvā. [23] B. ñatvā.
[24] C. C[a]. te. [25] B. mama.
[26] K. tesaŋ. [27] K. *om.*
[28] K. °antā. S. °anā. [29] C. C[a]. *om. two.*
[30] S. °kassa pu°. K. B. kevattaje°.
[31] K. tejjo, *om.* ca. C. jeva. C[a]. c'eva. S. *om. three.*

Kapilo[1] kho pana ekaŋ buddhantaraŋ niraye paccitvā vipākâvasesena[2] tasmiŋ kāle Aciravatiyā suvaṇṇavaṇṇo duggandhamukho[3] maccho hutvā nibbatti. Ath' ekadivasaŋ te sahāyakā 'macche bandhissāmā'[4] ti jālaŋ[5] gahetvā nadiyā[6] khipiŋsu.[7] Atha nesaŋ antojālaŋ[8] so maccho pāvisi. Taŋ disvā sabbe kevaṭṭagāmavāsino ussavaŋ[9] akaŋsu: 'puttā no paṭhamaŋ macche bandhantā suvaṇṇamacchaŋ bandhiŋsu, idāni no[10] rājā pahūtadhanaŋ[11] dassatī' ti. Te pi kho sahāyakā macchaŋ nāvāya pakkhipitvā[12] rañño santikaŋ agamaŋsu raññâpi[13] disvā va[14] 'kiŋ etan' ti vutte 'maccho devā' ti āhaŋsu. Rājā suvaṇṇavaṇṇaŋ macchaŋ[15] disvā 'Satthā etassa[16] suvaṇṇavaṇṇakāraṇaŋ[17] jānissatī' ti macchaŋ gāhāpetvā[18] Bhagavato santikaŋ agamāsi, macchena[19] mukhe vivaṭamatte yeva sakalaJetavanaŋ ativiya duggandhaŋ ahosi. Rājā Satthāraŋ pucchi: 'kasmā bhante maccho suvaṇṇavaṇṇo jāto,[20] kasmā[21] mukhato duggandho vāyatī'[22] ti. 'Ayaŋ mahārājā Kassapassa Bhagavato pāvacane Kapilo nāma bhikkhu ahosi bahussuto mahāparivāro, lābhataṇhāya abhibhūto attano vacanaŋ alabhantānaŋ[23] akkosakaparibhāsako,[24] tassa[25] Bhagavato sāsanaŋ osakkāpesi,[26]

---

[1] K. *a.* pi, *om.* pana. B. pi *for* kho pana. S. *om.* pana.
[2] K. °vasena.
[3] B. °kha°.
[4] K. vadhi°.
[5] S. °lāni. K. B. °lâdīni.
[6] K. °yaŋ.
[7] B. pakkhi°.
[8] K. B. °le.
[9] K. B. S. uccāsaddaŋ.
[10] K. so.
[11] B. bahudha°. K. bahutaŋ dha°.
[12] B. S. *a.* nāvaŋ ukkhipitvā.
[13] K. B. *a.* taŋ.
[14] K. *om.*
[15] K. suvaṇṇama°.
[16] K. tassa.
[17] C. C[a]. suvaṇṇakā°. B. °aŋ kā°.
[18] K. gaṇhā°.
[19] K. macche. B. maccho.
[20] K. *om.*
[21] K. *a.* assa. B. *a.* c'assa.
[22] B. jā°.
[23] B. S. agaṇha°. K. agaṇhānaŋ.
[24] K. °sati °sati.
[25] S. *a.* ca.
[26] K. *a.* ti so. B. *a.* so.

tena[1] Avīcimhi nibbattitvā vipākâvasesena idāni maccho[2] jāto, yaŋ pana so dīgharattaŋ buddhavacanaŋ vācesi[3] buddhassa vaṇṇaŋ[4] kathesi tassa nissandena imaŋ suvaṇṇavaṇṇaŋ paṭilabhi,[5] yaŋ bhikkhūnaŋ akkosakaparibhāsako[6] ahosi ten' assa mukhato duggandho vāyati, kathāpemi naŋ mahārājā' ti. 'Kathāpetha bhante' ti. Atha naŋ Satthā pucchi: 'tvaŋ 'si[7] Kapilo' ti. 'Āma bhante, ahaŋ Kapilo' ti. 'Kuto āgato 'sī' ti. 'Avīcimahānirayato[8] bhante' ti. 'Jeṭṭhabhātiko te Sodhano[9] kuhiŋ gato'[10] ti.[11] 'Parinibbuto bhante' ti. 'Mātā[12] pana te Sādhinī[13] kuhin'[14] ti. 'Niraye[15] nibbattā bhante' ti. 'Kaniṭṭhabhaginī te Tāpanā kuhin'[16] ti. 'Mahāniraye[17] bhante' ti. 'Idāni tvaŋ kahaŋ gamissasī' ti. So[18] 'Avīcimahānirayam eva[19] bhante' ti vatvā vippaṭisārâbhibhūto nāvaŋ sīsena paharitvā tāvad eva[20] kālaŋ katvā niraye nibbatti. Mahājano saŋviggo[21] ahosi lomahaṭṭhajāto.[22] Atha Bhagavā tasmiŋ khaṇe[23] sannipatitāya parisāya cittâcāraŋ[24] oloketvā taŋ khaṇânurūpaŋ dhammaŋ[25] desetuŋ:

'Dhammacariyaŋ brahmacariyaŋ etad āhu vasuttaman'[26] ti

Suttanipāte Kapilasuttaŋ[27] kathetvā imā gāthā abhāsi:

---

1 K. B. *a.* kammena.
2 C^a. B. *a.* hutvā.
3 K. °ti.
4 B. ca guṇaŋ.
5 K. °bhati.
6 K. °ako pa°.
7 B. *om.*
8 K. *a.* āgato 'mhi.
9 C. Sā°.
10 S. *om.*
11 K. 'sîti.
12 K. *a.* ca.
13 K. C. C^a. So°. C. C^a. °anī.
14 K. B. kahan.
15 B. mahāni°.
16 K. B. kahan.
17 B. S. *a.* nibbattā.
18 S. idāni. B. *om.*
19 K. mahaniriyaŋ.
20 K. *a.* taŋ.
21 K. B. °vego.
22 K. °haŋsa°.
23 C^a. *a.* samaye va.
24 K. cittavāraŋ.
25 K. *om.*
26 B. ekato hutvā suttaman. K. pasutan.
27 K. Dunipāte Kapallavasu° = S. N., *p.* 49.

334. 'Manujassa pamattacārino
tanhā vaḍḍhati[1] māluvā viya
so palavatī[2] hurāhuraŋ
phalam icchaŋ va[3] vanasmiŋ vānaro.[4]

335. Yaŋ esā[5] sahatī[6] jammī tanhā loke visattikā
sokā tassa pavaḍḍhanti abhivaṭṭaŋ[7] va bīraṇaŋ.[8]

336. Yo c' etaŋ[9] sahatī[10] jammiŋ taṇhaŋ[11] loke duraccayaŋ,
sokā tamhā[12] papatanti[13] udabindu va pokkharā.

337. Taŋ vo vadāmi,[14] bhaddaŋ vo, yāvant'[15] ettha samāgatā,
taṇhāya mūlaŋ khaṇatha usīrattho va bīraṇaŋ
mā vo naḷaŋ va soto[16] va Māro bhañji punappunan' ti.

Tattha pamattacārino ti sativossaggalakkhaṇena pamādena[17] pamattacārissa[18] puggalassa n'eva jhānaŋ na vipassanāmaggaphalāni[19] vaḍḍhanti, yathā pana rukkhaŋ saŋsibbantī pariyonandhantī tassa vināsāya[20] māluvā latā[21]

---

[1] K. vaḍhanti. [2] B. °etī. K. paripalla°. S. pla°.
[3] K. B. *om.* [4] K. bā°.
[5] K. yañ ca sā. [6] K. B. °te.
[7] K. °vuṭṭhaŋ. C. C[a]. °vaḍḍhaŋ. B. °rulhaŋ.
[8] K. viraṇaŋ. [9] K. ca taŋ.
[10] K. B. °te. [11] B. °ī °ā.
[12] C. C[a]. taṇhā.
[13] C. C[a]. patanti. K. pavattanti.
[14] C[a]. vo dadāmi. C. ovād°.
[15] B. yāvat'.
[16] K. sotā. C. C[a]. sotehi, *om.* va.
[17] K. padena. [18] K. pamāda°.
[19] B. °nā na ma°.
[20] C. C[a]. °sa. [21] C. *om.*

vaḍḍhati,[1] evam assa cha dvārāni nissāya punappuna[2] uppajjanato taṇhā vaḍḍhatī' ti attho, so palavatī[3] hurāhuran ti so taṇhāvasiko[4] puggalo bhave bhave uppalavati[5] dhāvati, yathā kiŋ viyā[6] ti: phalam icchaŋ va[7] vanasmiŋ vānaro ti[8] yathā rukkhaphalaŋ icchanto vānaro vanasmiŋ dhāvati, tassa tassa[9] rukkhassa[10] sākhaŋ gaṇhāti taŋ muñcitvā aññaŋ gaṇhātī[11] ti[12] "sākhaŋ alabhitvā sannisinno" ti vattabbataŋ[13] nâpajjati, evam eva[14] taṇhāvasiko[15] puggalo hurāhuraŋ dhāvanto "ārammaṇaŋ alabhitvā taṇhāya appavattaŋ[16] patto" ti vattabbataŋ[17] nâpajjati. Yan ti[18] yaŋ puggalaŋ esā lāmakabhāvena jammī visâhāratāya visapupphatāya visaphalatāya visaparibhogatāya rūpâdisu visattatāya[19] āsattavisattatāya[20] visattikā ti saŋkhaŋ[21] gatā chadvārikā[22] taṇhā abhibhavati,[23] yathā nāma vane[24] punappuna[25] vassantena[26]

---

[1] B. °nti. K. va vaḍhanti. [2] S. °naŋ.
[3] C. *corr.* S. pla°. B. °etī. K. paricavati.
[4] F. K. °gatiko.
[5] B. S. upla°. K. paricavati.
[6] *So all* MSS. *and edd. Read either* yathā kiŋ *or* kiŋ viyā.
[7] C. C[a]. B. *om.* [8] C. C[a]. S. *om.*
[9] K. C. C[a]. *om.* [10] K. °kkha°.
[11] K. S. *a.* taŋ (S. *a.* pi) mu° a° ga°.
[12] B. S. *om.*
[13] K. C. C[a]. °bbaŋ, *so infra.*
[14] C. C[a]. S. evaŋ. [15] K. C. C[a]. °gatiko.
[16] B. apa°. C. C[a]. °mattaŋ. S. appattaŋ.
[17] K. vattuŋ. C. C[a]. °bbaŋ.
[18] C. C[a]. S. *om.* yanti.
[19] F. C. C[a]. visakka°. K. visattāpanatāya.
[20] K. °ttāya. B. āsattatāya. F. K. S. *a* ca.
[21] K. B. °khyaŋ.
[22] K. B. °ka°. C. C[a]. °rāni. [23] B. vaḍḍhati.
[24] B. vassāne. [25] B. °naŋ.
[26] K. vassatena.

devena abhivaṭṭaŋ[1] bīraṇaŋ[2] tiṇaŋ vaḍḍhati, evaŋ tassa puggalassa antovaṭṭamūlakā sokā[3] abhivaḍḍhantī ti attho. Duraccayan ti yo pana[4] puggalo evaŋ[5] vuttappakāraŋ atikkamituŋ pajahituŋ dukkaratāya duraccayaŋ taṇhaŋ sahati abhibhavati[6] tamhā puggalā vaṭṭamūlakā[7] sokā papatanti,[8] yathā nāma pokkhare padumapatte[9] patitaŋ udabindu[10] na patiṭṭhāti,[11] evaŋ na[12] patiṭṭhantī[13] ti attho. Taŋ vo vadāmī ti tena kāraṇena ahaŋ tumhe vadāmi bhaddaŋ vo ti bhaddaŋ[14] tumhākaŋ hotu, mā ayaŋ[15] Kapilo viya vināsaŋ pāpuṇāthā'[16] ti attho, mūlan ti imissā[17] chadvārikāya[18] taṇhāya arahattamaggañāṇena mūlaŋ khaṇatha, kiŋ viyā ti: usīrattho va bīraṇan' ti,[19] yathā usīrena atthiko puriso mahantena kuddālena[20] bīraṇaŋ khaṇati, evam assā mūlaŋ khaṇathā ti attho, mā vo naḷaŋ va soto va Māro bhañji punappunan ti mā tumhe nadīsote[21] jātaŋ[22] naḷaŋ[23] mahāvegena āgato[24] nadīsoto viya Kilesamāro Maraṇamāro Devaputtamāro[25] punappunaŋ bhañjatū[26] ti attho.

Desanâvasāne te[27] pañcasatâpi kevaṭṭaputtā saŋvegaŋ āpajjitvā dukkhass' antakiriyaŋ patthayamānā[28] Satthu

---

1 K. °vuṭṭhaŋ. B. °ruḷhaŋ.
2 B. S. °ṇa°.
3 K. mūlaso°. B. taṇhā.
4 S. puna. C. Ca. *om.*
5 K. etaŋ
6 S. *om.*
7 K. °mulla°.
8 K. pavattanti.
9 K. °pavattaŋ.
10 K. B. udaka°.
11 S. nappa°.
12 K. pana.
13 C. Ca. °atī. B. °ṭṭhahatī. K. tiṭṭhantī.
14 S. tu° bha°. C. Ca. *om.*
15 S. māyaŋ.
16 K. °ni°. B. °ṇitthā.
17 K. imassā.
18 K. B. S. °ka°.
19 K. S. *om.*
20 K. khu°. B. kudālena.
21 C. Ca. sotena.
22 B. jātakaŋ.
23 C. jātalaŋ. Ca. jāthalaŋ *for* jā° na°.
24 S. °nâgato.
25 S. *a.* ca.
26 F. C. Ca. K. °tī. (F. bhaj°.)
27 K. B. S. *om.*
28 K. paṭṭhamānā.

santike pabbajitvā na cirass' eva dukkhass' antaŋ katvā Satthārā saddhiŋ ānañjavihārasamāpattidhammaparibhogena[1] ekaparibhogā ahesun ti.

Kapilamacchassa vatthu.[2]

---

2. Sūkarapotikāvatthu.

Yathâpi[3] mūle ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Veḷuvane viharanto ekaŋ[4] gūthasūkarapotikaŋ[5] ārabbha kathesi.

Ekasmiŋ[6] kira divase Satthā Rājagahaŋ piṇḍāya pavisanto[7] ekaŋ sūkarapotikaŋ disvā sitaŋ pātvakāsi.[8] Tassa sitaŋ karontassa mukhavivaravinigatataŋ[9] dasanobhāsamaṇḍalaŋ[10] disvā Ānandatthero 'ko nu kho bhante hetu[11] sitapātukammāyā'[12] ti sitakāraṇaŋ pucchi. Atha naŋ Satthā āha: 'passas' etaŋ[13] Ānanda sūkarapotikan' ti. 'Āma bhante' ti. 'Esā Kakusandhassa[14] Bhagavato sāsane ekāya āsanasālāya sāmantā kukkuṭī ahosī. Sā ekassa yogâvacarassa vipassanākammaṭṭhānaŋ sajjhāyantassa taŋdhammaghosaŋ[15] sutvā tato cutā rājakule nibbattitvā Ubbarī[16] nāma rājadhītā ahosi. Sā aparabhāge sarīravalañjaṭṭhānaŋ[17] paviṭṭhā pulavakarāsiŋ[18] disvā

---

[1] K. °ñji°. B. *om.* °dhamma°.
[2] K. *om. title.* B. °ava°, paṭhamaŋ.
[3] K. *om.* pi.
[4] B. *om.*
[5] K. gūdha° . . . °akaŋ.
[6] C. C[a]. *a.* hi.
[7] K. °itvā.
[8] B. S. °āk°.
[9] B. °rani°.
[10] B. dantobhāsa°. K. vivanitatobhāsamaṇḍaŋ.
[11] K. *a.* ko paccayo.
[12] K. B. sitassa pā°. B. °mmassā.
[13] B. passa te.
[14] K. Kukku°.
[15] K. B. dha°. K. dhammasanaŋ. K. B. °ghosanaŋ.
[16] B. Upari. K. Uccaritā.
[17] K. °ñjānaŋ.
[18] K. puluvarā°. B. puluvaka°.

tattha[1] pulavakasaññaŋ uppādetvā paṭhamajjhānaŋ paṭilabhi.[2] Sā tattha[3] yāvatâyukaŋ ṭhatvā tato cutā Brahmaloke nibbatti. Tato cavitvā pana[4] gativasena[5] ālūlamānā[6] idāni sūkarayoniyaŋ nibbattā,[7] idaŋ kāraṇaŋ disvā mayā sitaŋ pātukatan' ti. Taŋ sutvā Ānandattherapamukhā bhikkhū mahantaŋ saŋvegaŋ paṭilabhiŋsu. Satthā tesaŋ saŋvegaŋ uppādetvā taṇhāya[8] ādīnavaŋ pakāsento antaravīthiyaŋ ṭhitako va imā gāthā abhāsi:

338. 'Yathâpi mūle anupaddave daḷhe[9]
chinno pi rukkho punar[10] eva rūhati,
evaŋ pi taṇhânusaye anūhate
nibbattatī dukkham idaŋ punappunaŋ.

339. Yassa chattiŋsatī sotā manāpassavanā[11] bhusā vāhā[12] vahanti duddiṭṭhaŋ[13] saŋkappā rāganissitā.

340. Savanti sabbadhī[14] sotā latā ubbhijja[15] tiṭṭhati tañ ca[16] disvā lataŋ jātaŋ mūlaŋ paññāya chindatha.

341. Saritāni sinehitāni ca
somanassāni bhavanti[17] jantuno
te sātasitā sukhesino
te ve jātijarūpagā narā.

342. Tasiṇāya purakkhatā pajā
parisappanti saso va bādhito
saññojanasaṅgasattā[18]
dukkham[19] upenti punappunaŋ cirāya.

---

[1] K. tass' attha.
[2] K. °ati.
[3] K. tassa.
[4] B. puna.
[5] S. bhavagati°.
[6] B. āḷula°, *a*. iminā.
[7] B. °tti.
[8] S. bhavata°.
[9] K. C. C[a]. °ho.
[10] B. punad.
[11] S. °ṇā. B. °pasa°.
[12] B. mahā.
[13] S. °iŋ.
[14] B. °dhi. F[2]. sabbadā.
[15] B. uppajja.
[16] C. C[a]. tam pi.
[17] B. honti.
[18] F[2]. B. °sattakā.
[19] K. C. C[a]. duggam.

343. Tasiṇāya purakkhatā pajā
parisappanti saso va bādhito
tasmā tasiṇaŋ vinodaye
bhikkhu ākaṅkha[1] virāgam attano' ti.

Tattha[2] **mūle** ti yassa rukkhassa catūsu disāsu catudhā heṭṭhā ca[3] ujukam[4] eva gate[5] pañcavidhe[6] **mūle** chedanaphālanapāṇakavijjhanâdīnaŋ[7] kenaci uppaddavena **anupaddave** thirappattatāya[8] **daḷhe**[9] so rukkho upari**cchinno** pi[10] sākhânusākhānaŋ[11] vasena punad eva rūhati, evam evaŋ[12] chadvārikāya taṇhāya[10] **anusaye**[13] arahattamaggañāṇena **anūhate** asamucchinne tasmiŋ tasmiŋ[14] bhave jātiādibhedaŋ idaŋ dukhaŋ punappunaŋ nibbattati[15] yevā ti attho. **Yassā** ti yassa puggalassa iti ajjhattikass' upādāya[16] aṭṭhārasa taṇhāvicaritāni bāhirass' upādāya aṭṭhārasa taṇhāvicaritānī ti imesaŋ taṇhāvicaritānaŋ vasena chattiŋsatiyā sotehi samannāgatā manāpesu rūpâdisu assavati[17] pavattatī ti* **manāpassavanā**[18] taṇhā **bhusā** balavatī hoti, taŋ puggalaŋ vipannañāṇatāya[19] **duddiṭṭhaŋ**[20] punappuna uppajjanato[21] mahantabhāvena **vāhā**[22] hutvā jhānaŋ vā vipassanaŋ vā anissāya

---

[1] B. ākaṅkhanto *for* bhi °ā°. S. °khī.
[2] B. tassa.
[3] K. C. C[a]. h'eva.
[4] B. ujugatam.
[5] K. C. C[a]. gato.
[6] B. °dha°.
[7] B. °pācana°, *a.* yena.
[8] K. C. C[a]. °raŋ pa°.
[9] K. C. C[a]. °ho.
[10] B. *om.*
[11] B. sākhānaŋ.
[12] B. eva.
[13] C. C[a]. °saddho. F. °sayo.
[14] F. *om. one.*
[15] B. °tti.
[16] S. upa°.
[17] B. āsavati.
* F. *om.*
[18] B. °pasa°.
[19] B. *a.* ca.
[20] B. S. °iŋ.
[21] C. C[a]. °jjato.
[22] C. *first* māhā. B. gāhā. C[a]. vā.

rāganissitā saŋkappā vahantī ti attho. **Savanti sabbadhī sotā**[1] ti ime taṇhāsotā cakkhudvārâdīnaŋ vasena sabbesu rūpâdisu ārammaṇesu savanato saddhiŋ[2] rūpataṇhā . . . pe[3] . . . dhammataṇhā ti sabbanavehi[4] vā savanato sabbadhī savanti nāma, **latā** ti paliveṭhanaṭṭhena saŋsibbanaṭṭhena ca latā viyā ti latā, **ubbhijja**[5] **tiṭṭhatī** ti chahi dvārehi[6] uppajjitvā[7] rūpâdisu ārammaṇesu[8] **tiṭṭhati**,[9] **tañ ca disvā** ti taŋ pana taṇhālataŋ 'ettha sā[10] uppajjamānā uppajjatī' ti jātaṭṭhānavasena disvā, **paññāyā** ti satthena vane jātalataŋ[11] viya maggapaññāya mūle chindathā ti attho. **Saritānī** ti anusaṭāni[12] payātāni,[13] **sinehitānī** ti cīvarâdisu pavattasinehavasena sinehitāni ca taṇhāsinehamakkhitānī ti attho, **somanassānī** ti taṇhāvasikassa jantuno evarūpāni somanassāni bhavanti, **te sātasitā** ti te taṇhāvasikā puggalā sātanissitā[14] sukhanissitā ca hutvā **sukhesino** sukhapariyesino bhavanti, **te ve** ti ye evarūpā narā te jātijarāvyādhimaraṇāni upagacchanti yevā ti **jātijarūpagā** nāma* honti. **Pajā** ti ime sattā tāsakaraṇena **tasiṇā**[15] ti saŋkhaŋ[16] gatāya taṇhāya **purakkhatā** parivāritā[17] hutvā, **bādhito** ti luddena araññe baddho saso viya saŋsappanti[18] bhāyanti, **saŋyojanasaṅga**-

---

[1] C. C^a. so.

[2] B. sabbe pi.

[3] B. la.

[4] B. °bhavehi.

[5] B. uppajja.

[6] S. chadvārato.

[7] B. ubba°.

[8] C. C^a. *om. from* āra° savanato.

[9] S. pavattati.

[10] B. S. etth' esā. S. *a.* taṇhā.

[11] B. °taŋ la°.

[12] C. C^a. °thāni. C^a. anussa°. F. °svāni. B. anusaritāni.

[13] C. pā°. B. sayātāni. C^a. piyathāni.

[14] F. satā. C. C^a. tā.

* F. *om.*

[15] C^a. tha°. F. ti°.

[16] B. °khyaŋ.

[17] F. °rā.

[18] B. parisa°.

sattā ti dasavidhena saŋyojanena[1] saṅgena c'eva sattavidhena rāgasaṅgâdinā ca sattā baddhā tasmiŋ vā laggā hutvā, cirāyā ti ciraŋ dīgham addhānaŋ punappunaŋ jātiādikaŋ dukkhaŋ upagacchantī[2] ti attho. Tasmā ti yasmā[3] tasiṇāya purakkhatā paḷivethitā sattā tasmā attano virāgaŋ rāgádivigamaŋ* nibbānaŋ patthento ākaṅkhamāno bhikkhu arahattamaggena taŋ[4] tasiṇaŋ vinodaye nuditvā[5] nīharitvā chaḍḍeyyā ti attho.

Desanávasāne bahū sotâpattiphalâdīni pāpuṇiŋsu.

Sápi kho[6] sūkarapotikā tato cavitvā Suvaṇṇabhūmiyaŋ rājakule nibbatti. Tato cutā Bārāṇasiyaŋ,[7] tato cavitvā[8] Suppārakapaṭṭane[9] assavāṇijagehe nibbatti. Tato cutā Kāvīrapaṭṭane vikkayikassa[10] gehe nibbatti. Tato cutā Anurādhapure issaragehe[11] nibbatti. Tato cutā tass' eva dakkhiṇadisāya Bhokkantagāme[12] Sumanassa nāma kuṭumbikassa dhītā nāmena Sumanā evaŋ[13] nāma[14] hutvā nibbatti. Ath' assā pitā tasmiŋ gāme chaḍḍite Dīghavāpiraṭṭhaŋ gantvā Mahāmunigāme[15] nāma'vasi. Tattha naŋ Duṭṭhagāmaṇīrañño[16] amacco Lakuṇṭakaatimbaro[17] nāma kenacid eva karaṇīyena gato disvā mahantaŋ maṅgalaŋ katvā ādāya Mahāpuṇṇagāmaŋ gato. Atha naŋ Koṭipabbatamahāvihāravāsī Anulatthero[18] nāma tattha piṇḍāya caranto[19] tassā gehassa[20] dvāre ṭhito disvā bhikkhūhi saddhiŋ kathesi: 'āvuso sūkarapotikā nāma Lakuṇṭaka-

---

[1] B. °anasa°. [2] B. °atī.
[3] B. yathā. * F. *om.*
[4] B. S. °en' etaŋ. [5] B. panu°.
[6] B. *om.* [7] S. Vanavāsiyaŋ.
[8] B. cutā. [9] B. Supāḍaka°.
[10] B. nāvikassa. [11] B. °rakula°.
[12] C. C[a]. S. Bhe° (S. Bho°, *infra*)°.
[13] B. eva. S. *om.* [14] C. C[a]. °aŋ. S. *om.*
[15] C. C[a]. Mahāsunimmini°.
[16] C. C[a]. °gāminino ra°. [17] B. °ṇḍaka°.
[18] S. Mahā-Anula°. B. Mahā-Anuruddha°. C. Anutthero. C[a]. thero.
[19] B. °itvā. [20] B. °ha°.

atimbaramahāmattassa[1] bhariyābhāvaŋ[2] pattā, aho acchariyan' ti. Sā taŋ kathaŋ sutvā[3] atītabhave ugghāṭetvā jātissarañāṇaŋ paṭilabhi. Taŋ khaṇaŋ yeva uppannasaŋvegā sāmikaŋ yācitvā mahantena issariyena pañcabalakattherīnaŋ[4] santike pabbajitvā Tissamahāvihāre Mahāsatipaṭṭhānasuttantakathaŋ[5] sutvā sotâpattiphale patiṭṭhahi. Pacchā Damiḷamaddane kate mātāpitunnaŋ[6] vasanaṭṭhānaŋ Bhokkantagāmam eva gantvā tattha vasantī Kallakamahāvihāre[7] Āsīvisopamasuttaŋ[8] sutvā arahattaŋ pāpuṇi. Sā parinibbānadivase bhikkhubhikkhunīhi[9] pucchitā bhikkhunīsaŋghassa sabbaŋ imaŋ pavattiŋ nirantaraŋ kathetvā sannipatitassa bhikkhusaŋghassa majjhe Maṇḍalârāmavāsinā DhammapadabhāṇakaMahātissattherena saddhiŋ saŋsandetvā[10] 'ahaŋ pubbe manussayonito[11] cutā kukkuṭī hutvā tattha senassa santikā sīsacchedanaŋ[12] patvâ Rājagahe nibbattā[13] paribbājikāsu pabbajitvā paṭhamajjhānabhūmiyaŋ nibbattā[14] tato cutā seṭṭhikule nibbattā na cirass' eva cavitvā sūkarayoniŋ[15] gantvā tato cutā Suvaṇṇabhūmiŋ tato cutā Bārāṇasiŋ[16] tato cutā Suppārakapaṭṭanaŋ tato cutā Kāvīrapaṭṭanaŋ tato cutā Anurādhapuraŋ tato cutā Bhokkantagāman ti, evaŋ samavisame terasa attabhāve patvā idāni ukkaṇṭhitvā[17] pabbajitvā arahattaŋ pattā, sabbe pi appamādena sampādethā' ti vatvā catasso parisā[18] saŋvejetvā parinibbāyī ti.

Sūkarapotikāya vatthu.[19]

---

[1] S. °ccassa.
[2] B. °iya°.
[3] S. *a.* taŋ.
[4] S. °malaka°.
[5] B. °suttaka°.
[6] S. °ūnaŋ. B. ñatīnaŋ.
[7] B. Kallama°.
[8] B. °suttantaŋ.
[9] C. C[a]. bhikkhūhi bhi°.
[10] B. °itvā.
[11] B. °iyaŋ nibbattitvā, *a.* tato.
[12] B. S. °cchedaŋ.
[13] C[a]. °itvā.
[14] B. °itvā.
[15] S. °iyaŋ.
[16] S. *om. three.*
[17] C. C[a]. S. °itā.
[18] B. *a.* pi.
[19] B. °kāva°, dutiyaŋ.

3. VIBBHANTABHIKKHUVATTHU.

Yo nibbanatho ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Veḷuvane viharanto ekaŋ vibbhantakaŋ[1] ārabbha kathesi. Eso[2] kira Mahākassapattherassa saddhivihāriko hutvā cattāri jhānāni uppādetvâpi attano mātulassa suvaṇṇakārassa gehe visabhāgarūpârammaṇaŋ[3] disvā tattha paṭibaddhacitto vibbhami. Atha naŋ[4] alasabhāvena kammaŋ kātuŋ anicchantaŋ gehā nīhariŋsu. So pāpamittasaŋsaggena corakammena jīvikaŋ[5] kappento vicari. Atha naŋ ekadivasaŋ gahetvā pacchābāhaŋ gāḷhabandhanaŋ bandhitvā catukke catukke kasāhi tāḷento āghātanaŋ nayiŋsu. Thero piṇḍāya carituŋ pavisanto taŋ dakkhiṇena dvārena nīhariyamānaŋ[6] disvā bandhanaŋ siṭhilaŋ kāretvā 'pubbe tayā parihaṭakammaṭṭhānaŋ[7] puna āvajjāhī'[8] ti āha. So tena ovādena satuppādaŋ[9] labhitvā puna catutthajjhānaŋ nibbattesi. Atha naŋ āghātanaŋ netvā 'ghātessāmā' ti sūle uttāpesuŋ.[10] So na bhāyati na santasati.[11] Ath' assa tasmiŋ tasmiŋ disābhāge ṭhitā manussā asisattitomarâdīni āvudhāni[12] ukkhipitvâpi taŋ asantasantam[13] eva disvā 'passatha bho imaŋ purisaŋ anekasatānaŋ pi[14] āvudhahatthānaŋ purisānaŋ majjhe n' evacchambhati na vedhati, aho acchariyan' ti acchariyabbhutajātā mahānādaŋ[15] naditvā[16] rañño taŋ pavattiŋ ārocesuŋ. Rājā taŋ kāraṇaŋ sutvā 'vissajjetha nan' ti āha. Satthu santikam

---

1 B. *a.* bhikkhuŋ.
2 C. C^a. S. eko.
3 B. °gâra°. C. °gassa rū°.
4 B. *a.* manussā.
5 B. °itaŋ.
6 B. °ramānaŋ.
7 S. °ṭaŋ ka°. B. paricita°.
8 B. °ehī.
9 C^a. satiŋ.
10 B. °āpetuŋ ārabhiŋsu. C. C^a. S. °āsesuŋ.
11 B. °ssati.
12 S. āyu°.
13 B. asantāsam.
14 B. *om. two.* S. hi.
15 B. °nadaŋ.
16 B. *a.* taŋ manussā disvā.

pi gantvā tam atthaŋ ārocayiŋsu. Satthā obhāsaŋ pharitvā[1] dhammaŋ desento imaŋ gātham āha:

344. 'Yo nibbanatho[2] vanâdhimutto
vanamutto vanam eva dhāvati
taŋ puggalam eva[3] passatha
mutto bandhanam eva dhāvatī' ti.

Tass' attho: yo puggalo gihibhāve ālayasaŋkhātaŋ vanathaŋ chaḍḍetvā pabbajitatāya nibbanatho[4] vihārasaŋkhāte tapovane adhimutto gharâvāsabandhanavanasaŋkhātā[5] taṇhāvanā mutto hutvā puna taŋ[6] gharâvāsabandhanataṇhāvanam[7] eva dhāvati evaŋ[8] taŋ puggalaŋ passatha, eso[9] gharâvāsabandhanato mutto gharâvāsabandhanam eva dhāvatī ti.

Imaŋ pana desanaŋ sutvā so rājāpurisānaŋ antare sūlagge nisinno va udayabbayaŋ paṭṭhapetvā tilakkhaṇaŋ āropetvā saŋkhāre sammasanto sotâpattiphalaŋ patvā samāpattisukhaŋ anubhavanto vehāsaŋ uppatitvā ākāsen' eva Satthu santikaŋ gantvā Satthāraŋ vanditvā sarājikāya parisāya majjhe yeva arahattaŋ pāpuṇī ti.

Ekassa vibbhantakassa[10] vatthu.

---

4. BANDHANÂGĀRAVATTHU.*

Na taŋ daḷhan ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto bandhanâgāraŋ ārabbha kathesi.

Ekasmiŋ[11] kira kāle bahū sandhicchedakapanthaghāta-

---

[1] B. S. *a.* tassa. [2] F. C[a]. °nato. S. °ṇatho.
[3] B. etha. [4] B. *a.* dibba°. F. nibbānato.
[5] S. °nā ba°. B. *om.* °vana°. [6] B. *om.*
[7] S. °aŋ ta°. B. °bandhanasaṅkhātaŋ ta°.
[8] B. etha. [9] S. so. F. C. C[a]. esa so.
[10] C[a]. *a.* bhikkhussa. B. Vibbhantabhikkhuva°, tatīyaŋ.
* *Cf.* F. J., II. 139 *ff*. [11] J. tasmiŋ.

kamanussaghātakacore ānetvā Kosalarañño dassesuŋ.[1] Te rājā andubandhanarajjubandhanasaŋkhalikabandhanehi bandhāpesi. Tiŋsamattâpi[2] kho jānapadā[3] bhikkhū Satthāraŋ daṭṭhukāmā āgantvā disvā vanditvā punadivase[4] Sāvatthiyaŋ[5] piṇḍāya caritvā[6] bandhanâgāraŋ gantvā te core disvā piṇḍapātapaṭikkantā sāyaṇhasamaye Tathāgataŋ upasaŋkamitvā 'bhante ajja amhehi piṇḍāya carantehi bandhanâgāre bahū corā andubandhanâdīhi baddhā mahādukkhaŋ anubhavantā diṭṭhā, te tāni bandhanāni chinditvā palāyituŋ na sakkonti, atthi nu kho[7] tehi bandhanehi thirataraŋ aññaŋ bandhanaŋ nāmā' ti pucchiŋsu. Satthā 'bhikkhave kiŋ[8] bandhanāni nām' etāni, yaŋ pan' etaŋ dhanadhaññaputtadārâdisu taṇhāsaŋkhātaŋ kilesabandhanaŋ, etaŋ tehi[9] satagunena sahassaguṇena[10] thirataraŋ, evaŋ mahantam pi pan' etaŋ ducchindiyabandhanaŋ[11] porāṇakapaṇḍitā chinditvā Himavantaŋ pavisitvā pabbajiŋsū' ti vatvā atītaŋ āhari.[12]

'Atīte Bārāṇasiyaŋ Brahmadatte rajjaŋ kārente[13] Bodhisatto ekasmiŋ duggatagahapatikule nibbatti. Tassa vayappattassa pitā kālam akāsi. So bhatiŋ[14] katvā mātaraŋ posesi.[15] Ath' assa mātā anicchamānass' eva ekaŋ kuladhītaraŋ gehe[16] katvā aparabhāge kālam akāsi, bhariyāya pi' ssa kucchiyaŋ gabbho patiṭṭhahi. So gabbhassa patiṭṭhitabhāvaŋ ajānanto[17] 'bhadde tvaŋ bhatiŋ vā vatiŋ[18] vā katvā jīva, ahaŋ pabbajissāmī' ti āha. Sâpi taŋ[19]

---

[1] B. °ayiŋsu. [2] C. C[a]. sāmantâpi. S. samantâpi.
[3] C. C[a]. janapada°. B. janapadā. [4] S. *a.* va.
[5] J. *om.* [6] J. B. carantā.
[7] B. *a.* bhante. [8] J. *om.*
[9] B. etehi. J. etaŋ ettehi bandhanehi.
[10] B. *a.* satasahassagu°.
[11] B. ducchindaniyaŋ (*so infra*) ba°. S. °yaŋ ba°.
[12] S. °tvā. [13] B. karonte.
[14] B. satiŋ. [15] C. C[a]. °ti.
[16] B. gahe. [17] S. *a.* va.
[18] J. B. *om.* vā va° vā. C[a]. *corr.* vaṇijjaŋ.
[19] J. *om.* B. sāmi nanu.

'gabbho me patiṭṭhito, mayi vijātāya dārakaŋ disvā pabbajissasī' ti āha. So 'sādhū' ti sampaṭicchitvā tassā vijātakāle 'bhadde tvaŋ sotthinā vijātā, idānāhaŋ[1] pabbajissamī' ti pucchi.[2] Atha naŋ sā 'puttassa tāva thanapānato[3] apagamanakālaŋ[4] āgamehī' ti vatvā puna gabbhaŋ gaṇhi. So cintesi: 'imaŋ sampaṭicchāpetvā gantuŋ na sakkā, imissā anācikkhitvā va palāyitvā pabbajissāmī' ti. So tassā anācikkhitvā va[5] rattibhāge uṭṭhāya palāyi. Atha naŋ nagaraguttikā gahesuŋ,[6] so 'ahaŋ sāmi mātiposako[7] nāma, vissajjetha man' ti attānaŋ vissajjāpetvā ekasmiŋ ṭhāne vasitvā Himavantaŋ pavisitvā[8] isipabbajjaŋ pabbajitvā abhiññā ca[9] samāpattiyo ca[10] nibbattetvā[11] jhānakīḷāya kīḷanto vihāsi. So tattha vasanto[12] "evarūpam pi nāma[13] ducchindiyaŋ puttadārabandhanaŋ kilesabandhanaŋ chindin"[14] ti[15] udānaŋ udānesi.'

Satthā imaŋ atītaŋ āharitvā tena udānitaŋ[16] udānaŋ pakāsento[17] imā gāthā abhāsi:

345. 'Na taŋ daḷhaŋ[18] bandhanam āhu dhīrā
yad āyasaŋ dārujaŋ babbajañ[19] ca,
sārattarattā maṇikuṇḍalesu,
puttesu dāresu ca yā apekhā,[20]

346 Etaŋ daḷhaŋ bandhanam āhu dhīrā
ohārinaŋ sithilaŋ duppamuñcaŋ
etam pi chetvāna paribbajanti
anapekhino[21] kāmasukhaŋ pahāyā' ti.

---

[1] B. °ni a°. [2] B. āpu°.
[3] B. °pāyanato. [4] J. B. °kāle.
[5] S. *om.* [6] J. B. agg°.
[7] B. S. mātu°. [8] B. *om. two.*
[9] B. S. *om.* [10] B. *om.*
[11] B. labhitvā. [12] B. *a.* yeva.
[13] J. B. *a.* me.
[14] C. C[a]. B. chindan (*for* chinnan ?).
[15] B. *a.* imaŋ. [16] C. B. S. °ītaŋ.
[17] B. °anto. [18] B. da° na taŋ.
[19] F. C. C[a]. B. pa°. [20] B. °kkhā. [21] B. °kkhi°.

Tattha dhīrā ti buddhâdayo paṇḍitapurisā yaŋ ayasaŋkhalikasaŋkhātaŋ[1] ayasā nibbattaŋ āyasaŋ andubandhanasaŋkhātaŋ[2] dārujaŋ yaŋ[3] ca[4] babbajatiṇehi[5] vā saṇhavākâdīhi vā[6] rajjuŋ katvā katarajjubandhanaŋ taŋ[7] asiādīhi[8] chindituŋ sakkuṇeyyabhāvena[9] thiran ti na vadantī ti attho, sārattarattā ti sārattā hutvā[10] bāḷharāgattā[11] ti attho, maṇikuṇḍalesū ti maṇīsu ca[12] kuṇḍalesu ca maṇicittesu[13] vā[14] kuṇḍalesu, Etaŋ daḷhan ti ye va[15] maṇikuṇḍalesu sārattarattā[16] tesaŋ yo[17] ca rāgo[18] yā ca[19] puttadāresu apekhā taṇhā etaŋ kilesamayaŋ bandhanaŋ paṇḍitapurisā daḷhan ti vadanti, ohārinan ti ākaḍḍhitvā catūsu apāyesu pātanato avaharati[20] heṭṭhā haratī ti ohārinaŋ, sithilan ti baddhaṭṭhāne* chavicammamaŋsāni[21] na chindati lohitaŋ na nīharati, baddhabhāvam pi ajānāpetvā thalapathajalapathâdisu kammāni kātuŋ na[22] detī ti sithilaŋ, duppamuñcan ti lobhavasena hi ekavāraŋ[23] uppannaŋ kilesabandhanaŋ[24] daṭṭhaṭṭhānato kacchapo viya dummocayaŋ[25] hotī ti duppamuñcaŋ, etam pi chetvānā ti etaŋ evaŋdaḷhaŋ[26] pi kilesabandhanaŋ ñāṇamaggena chinditvā

---

[1] C. Cᵃ. yā yaŋ sa°. B. ayaŋ sa°. S. aya sa°. B. S. *om* yaŋ.
[2] C. Cᵃ. anu°.
[3] F. C. ya. Cᵃ. *om.*
[4] S. c'aññaŋ. C. *a.* re.
[5] C. Cᵃ. °añ ca ti°. F. *corr.* ti°.
[6] B. aññehi vā vākâdīhi.
[7] Cᵃ. *om.*
[8] C. Cᵃ. āvāsi°. F. C. Cᵃ. °īni.
[9] F. a°.
[10] B. *a.* rattā.
[11] B. S. bahalatararāgarattā. F. bahalattarattā.
[12] B. c'eva. S. *om.*
[13] B. °vicittesu.
[14] F. ca.
[15] F. B. S. *om.*
[16] C. Cᵃ. ratta°.
[17] B. S. so, *om.* ca.
[18] C. Cᵃ. *a.* yo.
[19] S. ca yā.
[20] C. Cᵃ. āhar°.
* F. bandhana°.
[21] C. Cᵃ. camma°.
[22] B. *om.*
[23] F. B. S. *a.* pi.
[24] B. kilesamaya°.
[25] S. °iyaŋ.
[26] B. da°.

anapekhino hutvā kāmasukhaŋ pahāya paribbajanti pakkamanti pabbajanti[1] vā ti attho.

Desanâvasāne bahū sotâpattiphalâdīni pāpuṇiŋsū ti.

Bandhanâgārassa vatthu.[2]

---

5. KHEMĀTHERĪVATTHU.

Ye rāgarattā ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Veḷuvane viharanto Khemaŋ nāma rañño Bimbisārassa aggamahesiŋ ārabbha kathesi.

Sā kira Padumuttarapādamūle paṭṭhitapatthanā ativiya abhirūpā pāsādikā ahosi. 'Satthā kira rūpassa dosaŋ kathesī'[3] ti sutvā pana Satthu santikaŋ gantuŋ na icchati.[4] Rājā tassā rūpamadamattabhāvaŋ[5] ñatvā Veḷuvanavaṇṇapaṭisaŋyuttāni[6] gītāni kāretvā naṭâdīnaŋ[7] dāpesi. Tesaŋ tāni gāyantānaŋ[8] sutvā tassā Veḷuvanaŋ adiṭṭhapubbaŋ viya assutapubbaŋ viya[9] ca ahosi.' Sā 'katarauyyānaŋ sandhāya gāyathā' ti pucchitvā 'devi tumhākaŋ Veḷuvanuyyānaŋ yevā'[10] ti vutte uyyānaŋ gantukāmā ahosi. Satthā tassā āgamanaŋ ñatvā parisamajjhe nisīditvā dhammaŋ desento va tālavaṇṭaŋ ādāya attano passe[11] ṭhatvā vījamānaŋ[12] abhirūpaŋ itthiŋ nimmiṇi.[13] Khemâpi devī[14] pavisamānā va taŋ itthiŋ disvā cintesi: '"Sammāsambuddho rūpassa dosaŋ kathetī" ti vadanti, ayaŋ c'assa santike itthī vījamānā ṭhitā, ahaŋ[15] imissā

---

1 C. C^a. paribba°.
2 B. °rava°, catutthaŋ.
3 S. °tī.
4 B. icchi.
5 S. °mattī°. B. *om.* °mada°.
6 S. °vaṇṇanā°.
7 S. naṭṭak°. C. C^a. nacc°.
8 B. *a.* saddaŋ.
9 B. *om. two.*
10 B. S. evā.
11 C. C^a. va saye.
12 S. vījaya°.
13 B. °itvā.
14 B. Khe° de° pi.
15 B. nâhaŋ, *om. later.*

kalabhāgam[1] pi na upemi, na[2] mayā īdisaŋ itthirūpaŋ diṭṭhapubbaŋ, Satthāraŋ abhūtena abbhācikkhanti maññe' ti cintetvā Tathāgatassa kathāsaddam[3] pi anisāmetvā tam eva itthiŋ olokayamānā[4] aṭṭhāsi.[5] Satthā tassā cittâcāraŋ oloketvā 'Kheme tvaŋ[6] "rūpe sāro atthī" ti cintesi, passa dāni[7] nissārabhāvan' ti vatvā imaŋ gātham āha :

'Āturaŋ asuciŋ pūtiŋ passa Kheme samussayaŋ[8]
uggharantaŋ paggharantaŋ bālānaŋ abhipatthitan' ti.

Sā gāthāpariyosāne sotâpattiphale patiṭṭhahi. Atha naŋ Satthā 'Kheme ime sattā rāgarattā dosaduṭṭhā[9] mohamūḷhā attano taṇhāsotaŋ samatikkamituŋ na sakkonti, tatth' eva laggantī' ti vatvā dhammaŋ desento imaŋ gātham āha :

347. 'Ye rāgarattânupatanti sotaŋ
sayaŋkataŋ makkaṭako va jālaŋ
etam pi chetvāna vajanti dhīrā
anapekhino[10] sabbadukkhaŋ[11] pahāyā' ti.

Tattha makkaṭako va jālan ti yathā nāma makkaṭako suttajālaŋ katvā majjhaṭṭhāne[12] nābhimaṇḍale nipanno pariyante patitaŋ paṭaṅgaŋ vā makkhikaŋ vā vegena gantvā[13] vijjhitvā tassa rasaŋ pivitvā puna gantvā

---

[1] B. soḷasabhāgaŋ pi. [2] S. *a*. pana.
[3] B. gāthā°. [4] B. °iya.
[5] B. *a*. Satthā tasmiŋ rūpe uppannabahumānataŋ ñatvā rūpaŋ paṭhamavayâdivasena dassetvā heṭṭhāvuttanayen' eva pariyosāne aṭṭhimattâvasānaŋ katvā dassesi. Khemā taŋ disvā 'evarūpaŋ pi nām' etaŋ rūpaŋ muhutten' eva khayavayaŋ sampattaŋ. Natthi vata imasmiŋ rūpe sāro' ti cintesi.
[6] B. *a*. imasmiŋ. [7] B. S. dāni 'ssa.
[8] C. C[a]. °ccayaŋ. [9] B. °padu°.
[10] B. S. °kkhino. [11] B. sabbaŋ du°.
[12] B. °jjhe ṭhāne. [13] S. °nâg°

tasmiŋ yeva ṭhāne nipajjati, evam eva ye sattā rāgarattā dosaduṭṭhā[1] mohamūḷhā sayaŋkataŋ taṇhāsotaŋ anupatanti, te taŋ[2] samatikkamituŋ[3] na sakkonti, evaŋ duratikkamaŋ, etam pi chetvāna vajanti dhīrā ti paṇḍitā etaŋ bandhanaŋ chinditvā[4] anapekhino nirālayā[5] hutvā arahattamaggena sabbadukkhaŋ[6] pahāya vajanti gacchantī ti attho.

Desanâvasāne Khemā arahatte patiṭṭhahi, mahājanassâpi sātthikā desanā[7] ahosi. Satthâpi[8] rājānaŋ āha: 'mahārāja Khemāya pabbajituŋ vā parinibbāyituŋ vā vaṭṭatī' ti. 'Bhante pabbājetha naŋ, alaŋ parinibbānenā' ti. Sā pabbajitvā aggasāvikā ahosī ti.

Khemāya[9] vatthu.

---

6. Uggasenavatthu.

Muñca pure ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Veluvane viharanto Uggasenaŋ ārabbha kathesi.

Pañcasatā kira nāṭakā[10] saŋvacchare[11] vā cha māse vā patte Rājagahaŋ gantvā rañño sattâhaŋ samajjaŋ[12] katvā bahuŋ hiraññasuvaṇṇaŋ labhanti, antarantare ukkhepadāyānaŋ pariyanto natthi, mahājano mañcâtimañcâdisu[13] ṭhatvā samajjaŋ olokesi.[14] Ath' ekā laṅghikadhītā[15] vaŋsaŋ abhiruyha tassa upari parivattitva[16] tassa pariyante ākāse caṅkamānā naccati c'eva gāyati ca. Tasmiŋ

---

[1] B. °padu°.
[2] B. *om.*
[3] B. sampaṭi°.
[4] B. chetvā.
[5] B. nilayā.
[6] C. C[a]. duggaŋ.
[7] B. dhammade°. *Cf.* Par., *p.* 128, *lines* 26 *ff.*
[8] B. *om.* pi.
[9] B. Khemātherīva°, pañcamaŋ.
[10] B. naṭā.
[11] C. C[a]. °raŋ.
[12] C. C[a]. °jji°.
[13] C. C[a]. mañcâdisu.
[14] S. °ti.
[15] C. C[a]. laṅghadhī°. S. lāsaka°.
[16] B. vattetvā.

samaye Uggaseno nāma seṭṭhiputto sahāyakena saddhiŋ mañcâtimañce thito taŋ oloketvā tassā hatthapādavikkhepâdisu uppannasineho gehaŋ gantvā 'taŋ labhanto jīvissāmi, alabhantassa[1] idh' eva maraṇan' ti āhārūpacchedaŋ katvā mañcake nipajji. Mātāpitūhi 'tāta kin te ruccatī'[2] ti pucchito pi 'tam eva[3] naṭadhītaraŋ labhantassa jīvitaŋ atthi, alabhantassa[4] idh' eva maraṇan' ti vatvā[5] 'mā evaŋ kari aññaŋ te amhākaŋ kulassa ca bhogānañ ca anurūpaŋ kumārikaŋ ānemā'[6] ti vutte pi tath' eva vatvā nipajji. Ath' assa pitā bahuŋ yācitvāpi taŋ saññāpetuŋ asakkonto tassa sahāyakaŋ[7] pakkositvā[8] kahāpaṇasahassaŋ[9] datvā 'ime kahāpaṇe gahetvā attano dhītaraŋ mayhaŋ puttassa detū' ti pahiṇi. So 'nâhaŋ kahāpaṇe gahetvā demi, sace pana so imaŋ[10] alabhitvā jīvituŋ na sakkoti tena hi amhehi saddhiŋ yeva vicaratu,[11] dassāmi 'ssa dhītaran' ti. Mātāpitaro puttassa tam atthaŋ ārocesuŋ. So 'ahaŋ[12] tehi saddhiŋ vicarissāmī' ti vatvā yācantānam pi tesaŋ kathaŋ anādiyitvā nikkhamitvā naṭakassa[13] santikaŋ agamāsi. So tassa dhītaraŋ datvā tena saddhiŋ yeva gāmanigamarājadhānisu[14] sippaŋ dassento vicari. Sâpi tena saddhiŋ saŋvāsam anvāya na cirass' eva puttaŋ labhitvā taŋ[15] kīḷāpayamānā sakaṭagopakassa puttaŋ bhaṇḍâhārakassa[16] puttaŋ kiñci ajānanakassa[17] puttan ti vadeti. So pi nesaŋ sakaṭaparivattakaŋ katvā ṭhitaṭṭhāne goṇānaŋ tiṇaŋ[18] āharati, sippadassanaṭṭhāne laddhabhaṇḍakaŋ ukkhipitvā

---

[1] B. *a.* me.
[2] B. rujatī.
[3] B. taŋ me.
[4] S. na la°. B. *a.* me.
[5] B. S. *a.* tāta.
[6] B. °ssāmā.
[7] B. °yaŋ.
[8] B. °āpetvā.
[9] C[a]. *a.* gabbhe.
[10] C. C[a]. maŋ.
[11] C. C[a]. vicarituŋ. B. carituŋ sakkoti.
[12] C. C[a]. āma bhante ti.
[13] S. naṭassa. B. nā°.
[14] B. °ṭhānīsu.
[15] B. *om.*
[16] B. bhaṇḍana°. C. C[a]. S. °gār°.
[17] B. ajānakassa.
[18] C[a]. tiṇā, *corr.* °ṇāni. B. goṇācārikaŋ carati.

harati, tad eva kira sandhāya sā itthī puttaŋ kīḷāpayamānā tathā vadati. So attānaŋ ārabbha tassā gāyanabhāvaŋ ñatvā taŋ pucchi: 'maŋ sandhāya kathesī' ti. 'Āma taŋ sandhāyā' ti. 'Evaŋ sante ahaŋ palāyissāmī' ti. Sā 'kiŋ pana mayhaŋ tayā gatena vā agatena vā'[1] ti punappunaŋ tath'[2] eva gītaŋ gāyati. Sā kira attano rūpasampattiñ c' eva dhanalābhañ ca nissāya taŋ kismiñci na maññati. So 'kin nu kho nissāya imissā ayaŋ[3] māno' ti cintento, 'sippaŋ nissāyā' ti ñatvā, 'hotu sippaŋ uggaṇhissāmī' ti sasuraŋ upasaŋkamitvā tassa jānanasippaŋ[4] uggaṇhitvā gāmanigamarājadhānisu[5] sippaŋ dassento anupubbena Rājagahaŋ āgantvā 'ito sattamadivase Uggaseno seṭṭhiputto nagaravāsīnaŋ sippaŋ dassetī'[6] ti ārocāpesi. Nagaravāsino mañcâtimañcâdayo bandhāpetvā sattame divase sannipatiŋsu. So pi saṭṭhihatthaŋ vaŋsaŋ abhirūhitvā[7] tassa matthake aṭṭhāsi.

Taŋ divasaŋ Satthā paccūsakāle lokaŋ olokento[8] taŋ attano ñāṇajālassa antopaviṭṭhaŋ disvā 'kin nu kho bhavissatī' ti āvajjento[9] yeva[10] 'seṭṭhiputto "sippaŋ dassāmī"'[11] ti vaŋsamatthake ṭhassati, tassa dassanatthaŋ mahājano sannipatissati, tatra ahaŋ catuppadikaŋ gāthaŋ desissāmi, taŋ sutvā caturâsītiyā pāṇasahassānaŋ dhammâbhisamayo bhavissati, Uggaseno pi arahatte patiṭṭhahissàtī' ti aññāsi. So[12] punadivase kālaŋ sallakkhetvā bhikkhusaŋghaparivuto Rājagahaŋ piṇḍāya pāvisi. Uggaseno pi Satthari antonagaraŋ apaviṭṭhe[13] yeva unnādanatthāya mahājanassa aṅgulisaññaŋ datvā vaŋsa-

[1] C. C[a]. *om. two.* B. palāyitena vā āgatena vā.
[2] B. tad.
[3] S. °ssâyaŋ.
[4] B. S. jānanaka°.
[5] B. S. °nigamâdisu (B. °īsu).
[6] C. C[a]. °ntī. B. °essatī.
[7] B. S. °ruyha.
[8] B. vo°.
[9] B. °anto.
[10] B. *om.*
[11] B. °issāmī. S. °essāmī.
[12] S. Satthā.
[13] S. appa°. B. pa°.

matthake patiṭṭhāya ākāse yeva sattavāre parivattitvā[1] oruyha vaŋsamatthake aṭṭhāsi. Tasmiŋ khaṇe Satthā nagaraŋ pavisanto yathā taŋ parisā na oloketi[2] evaŋ katvā attānam eva olokāpesi. Uggaseno parisaŋ oloketvā 'na maŋ parisā oloketī' ti domanassappatto 'idaŋ ṃayā saŋvaccharena[3] kattabbaŋ sippaŋ, Satthari ca[4] nagaraŋ pavisante parisā maŋ anoloketvā Satthāram eva oloketi,[5] moghaŋ vata me sippadassanaŋ jātan' ti cintesi. Satthā tassa cittaŋ ñatvā Mahāmoggallānaŋ āmantetvā[6] 'gaccha Moggallāna seṭṭhiputtaŋ vadehi, sippaŋ kira dassetū' ti āha. Thero gantvā vaŋsassa heṭṭhā ṭhito seṭṭhiputtaŋ āmantetvā imaŋ gātham āha:

'Iṅgha passa naṭaputta Uggasena mahabbala
karohi raṅgaŋ parisāya hāsayassu mahājanan' ti.

So therassa kathaŋ sutvā tuṭṭhamānaso hutvā 'Satthā[7] maññe mama sippaŋ passitukāmo' ti vaŋsamatthake ṭhitako va imaŋ gātham āha:

'Iṅgha passa mahāpañña[8] Moggallāna mahiddhika
karomi raṅgaŋ parisāya hāsayāmi mahājanan' ti

evañ ca pana vatvā vaŋsamatthake[9] vehāsaŋ abbhuggantvā ākāse[10] cuddasakkhattuŋ parivattitvā[11] oruyha vaŋsamatthake[10] aṭṭhāsi. Atha naŋ Satthā 'Uggasena paṇḍitena nāma atītânāgatapaccuppannesu khandhesu ālayaŋ pahāya jātiādīhi pi[12] muccituŋ vaṭṭatī' ti vatvā[13] imaŋ gātham āha:

348. 'Muñca pure muñca pacchato
majjhe muñca bhavassa pāragū,
sabbattha vimuttamānaso
na punañ[14] jātijaraŋ upehisī' ti.

---

[1] B. °etvā. [2] B. °esi.
[3] B. °re. [4] B. *om.*
[5] C. C[a]. °si. [6] S. *a.* āha, *om. later.*
[7] C. C[a]. *om.* [8] C. B. °puñña.
[9] B. °kato. [10] B. *a.* va. [11] B. °etvā.
[12] B. *om.* [13] C. C[a]. *om.* [14] C. C[a]. B. puna.

Tattha **muñca pure** ti atītesu khandhesu ālayaŋ nikantiŋ ajjhosānaŋ[1] patthanaŋ pariyuṭṭhānaŋ[2] gāhaŋ parāmāsaŋ taṇhaŋ muñca,[3] **muñca pacchato** ti anāgatesu pi khandhesu ālayâdīni muñca, **majjhe**[*] ti paccuppannesu pi tāni muñca, **bhavassa pāragū** ti evaŋ sante tividhassâpi bhavassa abhiññāpariññāpahānabhāvanāsacchikiriyāpāraguvasena[4] pāragato[5] hutvā khandhadhātuāyatanabhede[6] sabbasaŋkhate[7] vimuttamānaso viharanto puna jātijarāmaraṇāni na upagacchatī[8] ti attho.

Desanâvasāne caturâsītiyā pāṇasahassānaŋ dhammâbhisamayo ahosī ti.[9] Seṭṭhiputto pi vaŋsamatthake ṭhito[10] va saha paṭisambhidāhi arahattaŋ patvā vaŋsato oruyha Satthu santikaŋ āgantvā pañcapatiṭṭhitena vanditvā Satthāraŋ[11] pabbajjaŋ yāci. Atha naŋ Satthā dakkhiṇahatthaŋ pasāretvā 'ehi bhikkhū' ti āha. So tāvad eva aṭṭhaparikkhāradharo saṭṭhivassathero[12] viya ahosi. Atha naŋ[13] bhikkhū 'āvuso Uggasena saṭṭhihatthassa[14] te vaŋsassa matthakato oruyhantassa[15] bhayaŋ nāma nâhosī' ti pucchitvā, 'natthi me āvuso bhayan' ti ca[16] vutte, Satthu ārocesuŋ: 'bhante Uggaseno "na bhāyāmī" ti vadati abhūtaŋ vatvā aññaŋ vyākarotī'[17] ti. Satthā[18] 'na bhikkhave mama puttena Uggasenena sadisā chinnasaŋyojanā bhikkhū[19] bhāyanti, na santasantī '[20] ti vatvā Brāhmaṇavagge imaŋ gātham āha:

---

[1] F. C. C[a]. ajjhesanaŋ. [2] C. C[a]. °yūnañ. F. parivu°
[3] C. C[a]. S. *om.* [*] F. °esū.
[4] S. *om.* °pariññā°, *has* °vasena pāragu.
[5] B. pārañgato. [6] B. °ṇâdibhede.
[7] C. C[a]. °to. B. sabbattha sañkhate.
[8] F. °esī. [9] B. *om.*
[10] B. °ako. [11] B. Sa° va°.
[12] B. °vassika°. [13] B. *om.*
[14] C. seṭṭhiputtassa. [15] S. otarantassa.
[16] B. S. *om.* [17] B. °sī.
[18] B. *om.* [19] C. C[a]. *a.* na.
[20] B. tas°.

(397.) 'Sabbasaŋyojanaŋ chetvā yo ve na paritassati,
saṅgâtigaŋ visaŋyuttaŋ tam ahaŋ brūmi
brāhmaṇan' ti.

Desanâvasāne bahunnaŋ dhammâbhisamayo ahosi.

Pun' ekadivasaŋ dhammasabhāyaŋ kathaŋ samuṭṭhāpesuŋ: 'kin nu kho āvuso evaŋ arahattūpanissayasampannassa bhikkhuno naṭadhītaraŋ nissāya naṭehi saddhiŋ vicaraṇakāraṇaŋ, kiŋ arahattassa upanissayakāraṇan'[1] ti. Satthā āgantvā 'kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā' ti pucchitvā, 'imāya nāmā' ti vutte, 'bhikkhave ubhayam p'[2] etaŋ iminā yeva[3] katan' ti vatvā tam atthaŋ pakāsetuŋ atītaŋ āhari:

'Atīte kira Kassapadasabalassa suvaṇṇacetiye kayiramāne[4] Bārāṇasivāsino kulaputtā pahūtaŋ[5] khādanīyaŋ[6] bhojanīyaŋ[7] yānakesu[8] āropetvā "hatthakammaŋ karissāmā" ti cetiyaṭṭhānaŋ gacchantā antarāmagge ekaŋ theraŋ piṇḍāya pavisantaŋ passiŋsu. Ath' ekā kuladhītā theraŋ oloketvā sāmikaŋ āha: "sāmi ayyo no[9] piṇḍāya pavisati, yānake ca[10] no bahu[11] khādanīyaŋ bhojanīyaŋ,[12] pattam assa āhara, bhikkhaŋ dassāmā" ti. So[13] pattaŋ āhari,[14] khādanīyabhojanīyassa pūretvā[15] therassa hatthe patiṭṭhapetvā ubho pi patthanaŋ kariŋsu: "bhante tumhehi diṭṭhadhammass' eva bhāgino bhaveyyāmā" ti. So pi thero khīṇâsavo[16] tasmā olokento tesaŋ patthanāya ijjhanabhāvaŋ[17] ñatvā sitaŋ akāsi. Taŋ disvā sā itthī sāmikaŋ āha: "sāmi amhākaŋ ayyo sitaŋ karoti, eko

---

[1] B. °ttūpa°.
[2] B. *om.*
[3] B. eva.
[4] B. kariya°.
[5] C. C[a]. bahutaŋ. B. bahuŋ.
[6] S. °ya°.
[7] B. *om.*
[8] C. C[a]. °kehi.
[9] B. *om.*
[10] C. C[a]. *om.*
[11] S. B. bahuŋ.
[12] S. °yabho°. C. C[a]. khādanīyaŋ.
[13] B. *a.* taŋ.
[14] S. °itvā. B. *a.* taŋ.
[15] C. C[a]. ṭhapetvā.
[16] B. *a.* va.
[17] B. samijjh°.

naṭakārako bhavissatī" ti. Sāmiko pi 'ssā "evaŋ bhavissati bhadde" ti vatvā[1] pakkāmi. Idaŋ tesaŋ pubbakammaŋ.[2] Te tattha yāvatâyukaŋ ṭhatvā devaloke nibbattitvā idāni tato cavitvā sā itthī naṭagehe[3] nibbatti, puriso seṭṭhigehe. So 'evaŋ bhadde bhavissatī' ti tassā paṭivacanassa dinnatāya naṭehi saddhiŋ vicari, khīṇâsavattherassa dinnapiṇḍapātaŋ nissāya arahattaŋ pāpuṇi. Sâpi naṭadhītā "yā[4] me sāmikassa gati mayham pi[5] sā eva gatī" ti pabbajitvā arahatte patiṭṭhahī ti.

Uggasenaseṭṭhiputtassa vatthu.[6]

---

7. Cūḷadhanuggahapaṇḍitavatthu.

Vitakkapamathitassa jantuno[7] ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto ekaŋ daharabhikkhuŋ[8] ārabbha kathesi.

Eko kira daharabhikkhu salākagge attano pattasalākaŋ gahetvā salākayāguŋ ādāya āsanasālaŋ gantvā pi[9] tattha udakaŋ alabhitvā udakatthāya ekaŋ gharaŋ agamāsi. Tatra[10] taŋ ekā kumārikā disvā va uppannasinehā 'bhante puna pi[11] pānīyen' atthe sati idh' eva āgaccheyyāthā' ti āha. So tato paṭṭhāya yadā pānīyaŋ na labhati[12] tatth' eva gacchati. Sâpi 'ssa pattaŋ gahetvā pānīyaŋ deti. Evaŋ gacchante kāle yāguŋ pi datvā pun' ekadivasaŋ tatth' eva nisīdāpetvā bhattaŋ adāsi, santike c' assa[13]

---

[1] B. *om.*
[2] B. *a.* ti.
[3] S. naṭaka°.
[4] C. Cᵃ. B. °ya.
[5] C. Cᵃ. ti.
[6] B. °nava°, chaṭṭhaŋ.
[7] B. S. *om.*
[8] B. Cūḷadhanuggahapaṇḍitaŋ *for* e° da°.
[9] B. pivi. S. *om.*
[10] B. tattha. C. Cᵃ. tatr' idaŋ.
[11] B. *om.*
[12] C. Cᵃ. labhi. S. *a.* tadā.
[13] B. v'assa. C. Cᵃ. vassaŋ.

nisīditvā, 'bhante imasmiŋ gehe na kiñci natthi nāma, kevalaŋ mayaŋ vicāraṇakaŋ[1] manussaŋ eva na labhāmā' ti kathaŋ samuṭṭhāpesi. So katipâhen' eva tassā kathaŋ sutvā ukkaṇṭhi.[2] Atha naŋ ekadivasaŋ āgantukā bhikkhū disvā 'kasmā tvaŋ āvuso kiso uppaṇḍuppaṇḍukajāto' ti pucchitvā, 'ukkaṇṭhito 'smi[3] āvuso' ti vutte ācariyūpajjhāyānaŋ santikaŋ nayiŋsu. Te pi naŋ Satthu santikaŋ netvā tam atthaŋ ārocesuŋ. Satthā 'saccaŋ kira tvaŋ bhikkhu ukkaṇṭhito' ti pucchitvā,[4] 'saccan' ti vutte, 'kasmā tvaŋ bhikkhu[5] mādisassa āraddhaviriyassa buddhassa sāsane pabbajitvā sotâpanno[6] ti vā sakadāgāmī ti vā attānaŋ avadāpetvā "ukkaṇṭhito" ti vadāpesi, bhāriyaŋ te kammaŋ katan' ti vatvā 'kiŋkāraṇā ukkaṇṭhito 'sī' ti pucchi. 'Bhante ekā maŋ itthī evam āhā' ti vutte, 'bhikkhu anacchariyaŋ etaŋ[7] tassā,[8] sā hi pubbe sakala-Jambudīpe Aggadhanuggahapaṇḍitaŋ[9] pahāya taŋmuhuttadiṭṭhake ekasmiŋ sinehaŋ uppādetvā taŋ jīvitakkhayaŋ pāpesī' ti vatvā tass' atthassa pakāsanatthaŋ bhikkhūhi yācito,[10] atīte Culladhanuggahapaṇḍitakāle Takkasilāyaŋ disāpāmokkhassa ācariyassa santike sippaŋ uggahetvā tena tuṭṭhena dinnadhītaraŋ[11] ādāya Bārāṇasiŋ[12] gacchantassa ekasmiŋ aṭavimukhe paññāsāya kaṇḍehi[13] paññāsa core māretvā kaṇḍesu khīṇesu corajeṭṭhakaŋ gahetvā bhūmiyaŋ pātetvā 'bhadde asiŋ āharā' ti vutte tāya taŋkhaṇaŋ diṭṭhacore[14] sinehaŋ katvā corassa hatthe asitharuŋ ṭhapetvā corena Dhanuggahapaṇḍitassa māritabhāvaŋ[15] corena ca taŋ ādāya gacchantena 'mam pi esā aññaŋ disvā attano sāmikaŋ viya

---

[1] B. °ka°. [2] B. °ito.
[3] B. 'mhi. [4] B. vatvā.
[5] B. *om.* [6] B. °nnā.
[7] B. evaŋ. [8] B. *a.* kiriyaŋ.
[9] B. aggapa°.
[10] B. *a.* atītaŋ āhari. F. J., III. 219-224.
[11] B. dinnaŋ dhī°. [12] S. °iyaŋ.
[13] B. kaṇṭhena. [14] C. C[a]. jeṭṭha°.
[15] B. *a.* āvikatvā.

māressati,[1] kiŋ me imāyā' ti ekaŋ nadiŋ disvā orimatīre taŋ ṭhapetvā[2] bhaṇḍakaŋ ādāya 'tvaŋ idh' eva hohi yāvâhaŋ bhaṇḍaŋ uttāremī' ti tatth' eva taŋ pahāya gamanabhāvañ ca ācikkhitvā:[3]

'Sabbaŋ bhaṇḍaŋ samādāya pāraŋ tiṇṇo 'si brāhmaṇa,
pacchâgaccha lahuŋ khippaŋ maŋ pi tārehi dān' ito.'[4]

'Asanthutaŋ maŋ cirasanthutena[5]
niminni[6] bhotī addhuvaŋ[7] dhuvena,
mayāpi bhotī nimineyya aññaŋ,
ito ahaŋ[8] dūrataraŋ gamissaŋ.'

'Kâyaŋ eḷagalāgumbe[9] karoti ahuhāliyaŋ[10]
na-y-idha[11] naccaŋ vā gītaŋ vā tāḷaŋ vā susamāhitaŋ
anamhakāle[12] susson̤i kin nu jagghasi sobhaṇe.

'Sigāla bāla dummedha appapañño 'si jambuka
jīno macchañ ca pesiñ ca kapaṇo viya jhāyasi.'[13]

'Sudassaŋ vajjaŋ aññesaŋ attano pana duddassaŋ
jīnā patiñ ca jārañ ca tvam pi maññe[14] va jhāyasi.'

'Evam etaŋ migarāja yathā bhāsasi jambuka,
sā nūnâhaŋ[15] ito gantvā bhattu hessaŋ vasânugā.'

'Yo hare mattikāthālaŋ kaŋsathālam pi so hare,
kataŋ yeva[16] tayā pāpaŋ puna p' evaŋ karissasī' ti

imaŋ Pañcanipāte[17] Culladhanuggahajātakaŋ vitthāretvā 'tadā Culladhanuggahapaṇḍito tvaŋ ahosi, sā itthī ayaŋ

---

1 B. S. mārāp°.
2 B. S. *a.* tassā.
3 B. āvikatvā.
4 B. tārito.
5 B. asandhataŋ maŋ cirasandhatena.
6 B. ninni.
7 B. adhu°.
8 S. aññaŋ ito.
9 B. °gala°.
10 B. °hāsiyaŋ.
11 C. Ca. S. na idha.
12 B. anamhi°.
13 B. °ti.
14 C. Ca. taŋ maŋ piye.
15 B. sâhaŋ nanu.
16 Ca. eva. B. c'eva.
17 B. S. Pañcaka°.

etarahi[1] kumārikā, sigālarūpena āgantvā tassā niggahakārako[2] devarājā aham evā' ti vatvā, 'evaŋ sā itthī taŋmuhuttadiṭṭhe[3] ekasmiŋ sinehena sakala-Jambudīpe aggapaṇḍitaŋ jīvitā voropesi,[4] taŋ itthiŋ ārabbha uppannaŋ tava[5] taṇhaŋ chinditvā harāhi bhikkhū' ti taŋ ovaditvā uttariŋ[6] dhammaŋ desento imā[7] gāthā abhāsi:

349\. 'Vitakkapamathitassa[8] jantuno
tibbarāgassa subhânupassino
bhiyyo[9] taṇhā pavaḍḍhati
esa kho daḷhaŋ[10] karoti bandhanaŋ.

350\. Vitakkūpasame ca[11] yo rato
asubhaŋ bhāvayatī sadāsato
esa kho vyantikāhiti[12]
esa-cchecchati[13] Mārabandhanan' ti.

Tattha vitakkapamathitassā ti kāmavitakkâdīhi vitakkehi nimmathitassa,[14] tibbarāgassā ti[15] bahalarāgassa,[16] subhânupassino ti iṭṭhârammaṇe subhanimittagāhâdivasena vissaṭṭhamānasatāya subhan ti anupassantassa, taṇhā ti evarūpassa jhānâdisu ekam pi na vaḍḍhati atha kho chadvārikataṇhā va[17] bhiyyo vaḍḍhati, esa kho ti esa[18] puggalo taṇhābandhanaŋ thiraŋ[19] nāma karoti. Vitakkūpasame ti micchāvitakkānaŋ[20] vūpasamasaŋkhāte dasasu asubhesu paṭhamajjhāne sadāsato

---

[1] B. S. e° a°.
[2] B. S. *a*. Sakko.
[3] B. °ttaŋ diṭṭhake.
[4] C. C[a]. °ti.
[5] B. bhava°.
[6] B. uttari pi.
[7] B. *a*. dve.
[8] B. °khama°.
[9] S. bhīyo.
[10] B. gāḷhaŋ, *om*. kho.
[11] B. va.
[12] C. C[a]. °hīti. B. °hati, bya°.
[13] B. esa chindati.
[14] C[a]. *om*.
[15] C[a]. *a*. tassa.
[16] C[a]. bahu°.
[17] B. yeva.
[18] B. esā ti eso.
[19] S. suthi°, *om*. nāma.
[20] B. °âdīnaŋ.

ti[1] yo ettha abhirato hutvā niccaŋ upaṭṭhitasatitāya sato taŋ asubhajjhānaŋ bhāveti, vyantikāhitī ti esa bhikkhu tīsu bhavesu uppajjanakataṇhaŋ[2] vigataŋ[3] karissati, Mārabandhanan ti esa[4] tebhūmakavaṭṭasaŋkhātaŋ Mārabandhanaŋ hi[5] chindissatī ti attho.

Desanâvasāne so bhikkhu sotâpattiphale patiṭṭhahi, sampattānam pi sātthikā desanā ahosī ti.

Dhanuggahapaṇḍitassa vatthu.[6]

---

8. MĀRAVATTHU.

Niṭṭhaŋ gato ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto Māraŋ ārabbha kathesi.

Ekadivasaŋ hi vikāle sambahulā therā Jetavanavihāraŋ[7] pavisitvā Rāhulattherassa vasanaṭṭhānaŋ gantvā[8] uṭṭhāpesuŋ. So aññattha vasanaṭṭhānaŋ apassanto gantvā[9] Tathāgatassa gandhakuṭiyā pamukhe nipajji. Tadā so āyasmā arahattaŋ patto aṭṭhavassiko[10] hoti. Māro Vasavattī sabhāvena[11] ṭhito yeva taŋ āyasmantaŋ gandhakuṭipamukhe nipannaŋ disvā cintesi: 'samaṇassa Gotamassa rujanaka-aṅguli[12] viya putto[13] bahi nipanno,[14] sayaŋ anto gandhakuṭiyaŋ nisinno[15] aṅguliyā pīḷiyamānāya sayam

---

[1] F. C. C[a]. *om.*
[2] B. S. akaŋ ta°.
[3] B. vigatantaŋ.
[4] B. eso.
[5] B. pi. S. *om.*
[6] B. °tava°, sattamaŋ.
[7] B. °ne vi°.
[8] B. S. *a.* taŋ.
[9] B. *om.*
[10] C. C[a]. S. avassiko. B. *a.* va.
[11] C. C[a]. vasattibhāvena. B. va° bhavane.
[12] S. °liyaŋ.
[13] B. S. *om.*
[14] S. °nnāyaŋ.
[15] B. S. nipanno (B. nippa°). C. C[a]. *om.* aṅguliyā . . nisinno.

pi[1] pīḷito bhavissatī' ti so mahantaŋ hatthirājavaṇṇaŋ abhinimmiṇitvā āgamma. soṇḍāya therassa matthakaŋ parikkhipitvā[2] mahantena saddena koñcarāvaŋ[3] ravi. Satthā gandhakuṭiyaŋ nisinno[4] tassa Mārabhāvaŋ ñatvā 'Māro tādisānaŋ satasahassenâpi mama puttassa bhayaŋ uppādetuŋ na sakkā, putto pi me asantāsī vītataṇho mahāviriyo mahāpañño' ti vatvā imā gathā abhāsi:

351. 'Niṭṭhaŋ gato asantāsī vītataṇho anaṅgaṇo
acchidda[5] bhavasallāni antimo 'yaŋ samussayo.

352. Vītataṇho anādāno niruttipadakovido
akkharānaŋ sannipātaŋ jaññā pubbâparāni[6] ca
sa ve antimasārīro[7] mahāpañño mahāpuriso ti
vuccatī' ti.

Tattha niṭṭhaŋ gato ti imasmiŋ sāsane pabbajitānaŋ arahattaŋ niṭṭhā[8] nāma, taŋ gato patto ti attho, asantāsī ti abbhantare rāgasantāsâdīnaŋ abhāvena asantasanako,[9] acchidda bhavasallānī ti sabbāni pi bhavagāmīni sallāni acchecchi,[10] samussayo ti ayaŋ etassa antimadeho. Anādāno ti khandhâdisu niggahaṇo, niruttipadakovido ti niruttiyañ[11] ca sesapadesu cā ti[12] catūsu pi paṭisambhidāsu cheko ti attho, akkharānaŋ sannipātaŋ jaññā pubbâparāni cā ti akkharānaŋ sannipātaŋ[13] akkharapiṇḍañ ca jānāti, pubbakkharena aparakkharaŋ aparakkharena pubbakkharañ ca jānāti pubbakkharena aparakkharaŋ jānāti nāma, ādimhi paññāyamāne

---

[1] B. *om.*
[2] B. °etvā.
[3] B. °nādaŋ.
[4] B. *a.* va.
[5] S. °ddi. B. °ndi.
[6] C. C[a]. S. pubba°.
[7] B. °sa°.
[8] F. C. C[a]. B. S. niṭṭhaŋ.
[9] B. °tās°.
[10] C. C[a]. acchijjhi. B. acchindi.
[11] S. °iyā.
[12] B. *om.* F. pi.
[13] B. °pātasaŋkhātaŋ.

majjhapariyosānesu[1] apaññayamānesu pi imesaŋ ādiakkharānaŋ sannipātaŋ[2] 'idaŋ majjhaŋ idaŋ pariyosānan' ti jānāti: aparakkharena pubbakkharaŋ jānāti nāma, ante paññāyamāne ādimajjhesu apaññāyamānesu imesaŋ antakkharānaŋ 'idaŋ majjhaŋ ayaŋ[3] ādī' ti jānāti, majjhe paññāyamāne[4] pi imesaŋ majjhakkharānaŋ[5] 'ayaŋ ādi ayaŋ anto' ti jānāti, evaŋ; mahāpañño ti sa ve[6] esa koṭiyaŋ ṭhitasarīro mahantānaŋ atthadhammaniruttipaṭisambhidānaŋ[7] sīlakkhandhâdīnañ ca pariggāhikāya[8] paññāya samannāgatattā mahāpañño,[9] 'vimuttacittaŋ[10] khvâhaŋ[11] Sāriputta "mahāpuriso" ti vadāmī' ti vacanato vimuttacittatāya[12] ca mahāpuriso ti vuccatī ti attho.

Desanâvasāne bahū sotâpattiphalâdīnī pāpuṇiŋsū ti. Māro pi pāpimā 'jānāti maŋ samaṇo Gotamo' ti tatth' ev' antaradhāyī ti.

Mārassa vatthu.[13]

---

9. Upakâjīvikavatthu.

Sabbâbhibhū ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā[14] Upakaŋ ājīvikaŋ[15] ārabbha kathesi.

Ekasmiŋ hi samaye[16] Satthā pattasabbaññutañāṇo[17]

---

[1] B. majjhima°.
[2] B. *om.*
[3] B. idaŋ.
[4] C. C[a]. °esu.
[5] F. C. C[a]. S. ādiakkha°.
[6] B. *a.* antimasarīro ti.
[7] B. °paṭibhāṇānaŋ (*read* °paṭibhānapaṭisambhidānaŋ ?).
[8] B. °ah°.
[9] B. *a.* ti.
[10] S. °citto.
[11] B. câhaŋ.
[12] F. C. C[a]. vimutticittāya.
[13] B. °rava°, aṭṭhamaŋ.
[14] B. S. *a.* antarāmagge.
[15] B. °akaŋ. C. Upakāji°, *corr.* °kaŋ jī°. C[a]. upajī°. F. upāsakaŋ. S. *om.* āj°.
[16] C. C[a]. *a.* pana.
[17] C. C[a]. sa° °aŋ patto.

bodhimaṇḍe sattasattâhaŋ vītināmetvā attano pattacīvaraŋ ādāya dhammacakkappavattanatthaŋ Bārāṇasiyaŋ sandhāya aṭṭhārasayojanamaggaŋ paṭipanno antarāmagge Upakaŋ ājīvikaŋ addasa. So pi Satthāraŋ disvā[1] 'vippasannāni kho te āvuso indriyāni, parisuddho chavivaṇṇo pariyodāto, kaŋ 'si tvaŋ[2] āvuso uddissa pabbajito ko vā te satthā, kassa vā[3] tvaŋ dhammaŋ rocesī' ti pucchi. Ath' assa Satthā 'mayhaŋ upajjhāyo vā ācariyo vā natthī' ti vatvā imaŋ gātham āha:

353. 'Sabbâbhibhū sabbavidū 'ham asmi
sabbesu dhammesu anūpalitto
sabbañjaho taṇhakkhaye[4] vimutto
sayaŋ abhiññāya kam uddiseyyan' ti.

Tattha sabbâbhibhū ti sabbesaŋ tebhūmakadhammānaŋ abhibhavitā,[5] sabbavidū ti viditasabbacatubhūmakadhammo,[6] sabbesu dhammesū ti sabbesu pi tebhūmakadhammesu taṇhādiṭṭhīhi anupalitto, sabbañjaho ti sabbe tebhūmakadhamme jahitvā ṭhito, taṇhakkhaye vimutto ti taṇhakkhayante[7] uppādite taṇhakkhayasaŋkhāte arahatte asekhāya vimuttiyā vimutto, sayaŋ abhiññāyā[8] ti abhiññeyâdibhede dhamme sayam eva jānitvā, kam uddiseyyan ti "ayaŋ[9] upajjhāyo vā ācariyo vā" ti kaŋ nāma uddiseyyan ti.

Desanâvasāne Upako[10] Tathāgatassa vacanaŋ n' evâbhinandi[11] na paṭikkosi, sīsaŋ pana cāletvā[12] jivhaŋ nilloletvā ekapadikamaggaŋ āropetvā[13] aññataraŋ luddakanivāsanaṭṭhānaŋ agamāsī ti

Upakâjīvakassa vatthu.[14]

---

[1] Vin., I. 8; M., I. 170; Thig: A. 220.
[2] F. 'si, tvaŋ kaŋ. [3] C. C[a]. pana. [4] C. C[a]. °yo.
[5] B. abhibhavanato sabbâbhibhū.
[6] C. °mmā. C[a]. °mmāya. [7] B. °yaŋ.
[8] C. C[a]. °ññā. [9] B. *a.* me.
[10] B. *a.* ājīvako. [11] B. °ati.
[12] C. C[a]. pacāl° *for* pana cāl°. [13] B. gahetvā.
[14] B. °akava°, navamaŋ.

10. SAKKAPAÑHAVATTHU.

Sabbadānan ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto Sakkaŋ devarājaŋ[1] ārabbha kathesi.

Ekasmiŋ hi samaye Tāvatiŋsadevaloke devatā sannipatitvā cattāro pañhe samuṭṭhāpesuŋ: 'kataradānaŋ[2] nu kho dānesu, katararaso[3] rasesu, katararati ratīsu jeṭṭhakā, taṇhakkhayo ca[4] kasmā jeṭṭhako ti vuccatī' ti. Te pañhe ekā devatâpi vinicchituŋ nâsakkhi, eko pana devo ekaŋ devaŋ so pi aparan ti aññamaññaŋ pucchantā[5] evaŋ[6] dasasu cakkavāḷasahassesu dvādase saŋvaccharāni vicariŋsu, ettakenâpi kālena pañhānaŋ[7] atthaŋ adisvā dasasahassacakkavāḷe devatā[8] sannipatitvā catunnaŋ mahārājānaŋ santikaŋ gantvā 'kiŋ tātā mahā devasannipāto' ti vutte, 'cattāro pañhe samuṭṭhāpetvā vinicchituŋ asakkontā tumhākaŋ santikaŋ āgat' amhā' ti. 'Kiŋ pañhaŋ nāma[9] tātā' ti. 'Dānarasaratīsu katamā dānarasarati nu kho seṭṭhā, taṇhakkhayo ca kasmā seṭṭho[10] ti ime pañhe vinicchituŋ asakkontā āgat' amhā' ti. 'Tātā mayam pi imesaŋ atthe na jānāma, amhākaŋ pana rājā janasahassena cintite atthe cintetvā[11] khaṇen' eva jānāti, so amhehi paññāya ca puññena ca visiṭṭho, etha tassa santikaŋ gacchāmā' ti tam eva devagaṇaŋ ādāya Sakkassa devarañño santikaŋ gantvā tenâpi 'kiŋ tāta mahanto devasannipāto' ti vutte, tam atthaŋ ārocetvā[12] 'tātā imesaŋ pañhānaŋ añño[13] atthaŋ jānituŋ na sakkoti, buddhavisayā ete, Satthā pan' etarahi kahaŋ viharatī' ti pucchitvā, 'Jetavane' ti sutvā, 'etha tassa santikaŋ gamissāmā' ti devagaṇena[14] saddhiŋ rattibhāge sakala-

---

[1] B. °rājānaŋ.
[2] B. °raŋ dā°.
[3] B. °ro ra°. S. *a.* nu kho.
[4] B. va.
[5] C. °nti.
[6] B. S. *om.*
[7] C. C[a]. padabhānaŋ.
[8] S. °tāyo.
[9] B. nām' etaŋ.
[10] C. C[a]. *om. four.*
[11] B. *a.* taŋ.
[12] B. °cesuŋ.
[13] B. atthaŋ añño pi.
[14] B. °ṇehi.

Jetavanaŋ[1] obhāsetvā Satthāraŋ upasaŋkamitvā vanditvā ekamantaŋ ṭhito 'kiŋ mahārāja mahatā devasaŋghena saddhiŋ[2] āgato 'sī' ti vutte, 'bhante devagaṇena ime nāma pañhā samuṭṭhāpitā, añño imesaŋ atthaŋ jānituŋ samattho nāma natthi, imesaŋ no atthaŋ pakāsethā' ti vutte, Satthā 'sādhu mahārāja, mayā hi pāramiyo pūretvā mahāpariccāge pariccajitvā tumhādisānaŋ kaṅkhācchedanattham eva sabbaññutañāṇaŋ[3] paṭividdhaŋ, tayā pucchitapañhesu[4] hi sabbadānānaŋ dhammadānaŋ seṭṭhaŋ, sabbarasānaŋ dhammaraso, sabbaratīsu dhammarati seṭṭhā, taṇhakkhayo pana arahattasampāpakattā seṭṭho yevā ti vatvā imaŋ gātham āha:

354. 'Sabbadānaŋ dhammadānaŋ jināti,
sabbarasaŋ[5] dhammaraso jināti,
sabbaratiŋ[5] dhammaratī jināti,
taṇhakkhayo sabbadukkhaŋ jinātī' ti.[6]

Tattha sabbadānaŋ dhammadānan ti sace pi hi cakkavāḷagabbhe yāva Brahmalokā nirantaraŋ katvā sannisinnānaŋ buddhapaccekabuddhakhīṇâsavānaŋ kadaligabbhasadisāni cīvarāni dadeyya tasmiŋ samāgame catuppadikâya gathāya[7] katā[8] anumodanā va seṭṭhā, taŋ hi dānaŋ tassā gāthāya soḷasiŋ kalaŋ nâgghati, evaŋ dhammassa[9] desanâpi vacanam pi savanam pi mahantaŋ, yena ca puggalena[10] taŋ dhammasavanaŋ kāritaŋ tass' eva ānisaŋso mahā tathārūpāya eva parisāya paṇītapiṇḍapātassa patte pūretvā dinnadānato pi, sappitelâdīnaŋ[11] patte pūretvā dinnabhesajjadānato pi, Mahāvihārasadisānaŋ vihārānaŋ[12] Lohapāsādasadisānañ

---

[1] B. °laŋ ge°.
[2] B. *om.*
[3] C. C[a]. °ñāna°.
[4] B. °hassa.
[5] S. °aŋ ra°.
[6] C. C[a]. S. *om.* ti. C. C[a]. jinati.
[7] C[a]. gāthā.
[8] C. kathā. S. kathânu°. B. katâhu°. C[a]. *om.*
[9] S. °mma-.
[10] B. *a.* ca bahūnaŋ.
[11] B. °ni.
[12] S. *om.* B. *a.* ca.

ca pāsādānaŋ anekāni satasahassāni kāretvā dinnasenâsanadānato pi, Anāthapiṇḍikâdīhi vihāraŋ ārabbha katapariccāgato pi antamaso catuppadikāya gāthāya anumodanāvasenâpi[1] pavattitaŋ dhammadānam eva[2] seṭṭhaŋ, kiŋkāraṇā? Evarūpāni hi puññāni karonto[3] dhammaŋ sutvā va karonti no asutvā, sace hi[4] ime sattā dhammaŋ na suṇeyyuŋ uḷuṅkamattaŋ yāgum pi kaṭacchumattam pi bhattaŋ na dadeyyuŋ,[5] iminā kāraṇena imehi[6] dānehi[7] dhammadānam eva seṭṭhaŋ, api ca ṭhapetvā buddhe ca paccekabuddhe ca sakalakappaŋ deve vassante udabindūni[8] gaṇetuŋ samatthāya paññāya samannāgatā[9] Sāriputtâdayo hi[10] pi attano dhammatāya sotâpattiphalâdīni adhigantuŋ nâsakkhiŋsu, Assajittherâdīhi kathitaŋ dhammaŋ sutvā sotâpattiphalaŋ sacchikariŋsu, Satthu dhammadesanāya sāvakapāramīñāṇaŋ sacchikariŋsu, iminâpi kāraṇena mahārāja dhammadānam eva seṭṭhaŋ, tena vuttaŋ: sabbadānaŋ dhammadānaŋ jinātī ti. Sabbe pana khaṇḍarasâdayo[11] rasā ukkaŋsato[12] sudhābhojanaraso pi saŋsāravaṭṭe pātetvā dukkhânubhavanass'[13] eva paccayo, yo pan' esa sattatiŋsabodhapakkhiyadhammasaŋkhāto[14] ca[15] navalokuttaradhammasaŋkhāto ca[15] dhammaraso ayam eva sabbarasānaŋ seṭṭho, tena vuttam: sabbarasaŋ dhammaraso jinātī ti. Yā p' esā puttarati dhītārati dhanarati itthirati naccagītavāditâdiratippabhedā[16] ca anekappabhedā[17] ratiyo[18] pi saŋsāravaṭṭe[19] pātetvā dukkhânubhavanass' eva paccayā,[20] yā pan' esā dhammaŋ kathentassa vā suṇantassa

---

[1] C. Cª. anumodanâpi. [2] B. *a.* varaŋ.
[3] B. S. °ntā. [4] S. pi.
[5] B. °eyya. [6] C. Cª. iminā.
[7] B. sabbadān°. [8] Cª. B. udaka°.
[9] C. Cª. °āni. [10] B. S. *om.*
[11] Cª. S. khandha°. B. gandha°. B. *a.* pi.
[12] S. *a.* devānaŋ. B. *a.* devatānaŋ.
[13] C. Cª. °bhāvass'. [14] C. *first.* B. °bodhi°.
[15] C. Cª. *om.* [16] C. Cª. naccaratī gi°.
[17] C. Cª. anekabhedā. [18] B. S. ratī sā.
[19] S. vaṭṭe. [20] S. °yo.

vā[1] anto uppajjamānā pītiudaggabhāvaŋ[2] janeti assūni pavatteti[3] lomahaŋsaŋ[4] janeti sâyaŋ[5] saŋsāravaṭṭassa antaŋ katvā arahattapariyosānā hotī ti[6] sabbaratīsu[7] evarūpā dhammarati[8] seṭṭhā, tena vuttaŋ: sabbaratiŋ dhammaratī jinātī ti. Taṇhakkhayo pana taṇhāya khayante uppannaŋ arahattaŋ, taŋ[9] sakalassâpi vaṭṭadukkhassa abhibhavanato sabbaseṭṭham eva, tena vuttaŋ: taṇhakkhayo sabbadukkhaŋ jinātī ti.[10]

Satthari imissā gāthāya atthaŋ kathente kathente[11] yeva caturâsītiyā pāṇasahassānaŋ dhammâbhisamayo ahosi. Sakko pi Satthu dhammakathaŋ sutvā Satthāraŋ vanditvā[12] āha: 'bhante evaŋ jeṭṭhake[13] dhammadāne kim atthaŋ amhākaŋ pattiŋ na dāpetha,[14] ito paṭṭhāya no bhikkhusaŋghassa kathetvā pattiŋ dāpetha bhante' ti. Satthā tassa vacanaŋ sutvā bhikkhusaŋghaŋ sannipātetvā[15] 'bhikkhave ajjâdiŋ katvā mahādhammasavanaŋ vā pakatidhammasavanaŋ[16] vā upanisinnakathaŋ[17] vā antamaso anumodanam pi kathetvā sabbasattānaŋ pattiŋ dadeyyāthā' ti āhā ti.[18]

Sakkadevarājassa vatthu.[19]

---

11. Aputtakaseṭṭhivatthu.*

Hananti bhogā ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto Aputtakaseṭṭhiŋ[20] nāma ārabbha kathesi.

---

[1] B. *a.* vācentassa vā. [2] B. pi. u°.
[3] C. Cª. °si. [4] B. °sanaŋ. [5] B. *om.*
[6] B. *a.* tasmā. [7] B. °īnaŋ. [8] B. S. *a.* yeva.
[9] B. *om.* [10] B. S. *a.* evaŋ.
[11] B. S. *om. one.* [12] B. *a.* evam.
[13] B. *a.* nāma. [14] C. Cª. dadetha.
[15] K. °pātāp°. [16] B. pākatika°.
[17] S. °akaka°. K. °ika°.
[18] S. abhāsi. B. āha, *om.* ti.
[19] K. B. Sakkapañhava°. B. *a.* dasamaŋ.
* *Cf.* F. J., iii. 299 *ff.* Saŋyutta, i. 89 *ff.*
[20] K. °akaŋ se°.

Tassa kira kālakiriyaŋ sutvā rājā Pasenadikosalo 'aputtakaŋ sāpateyyaŋ kassa pāpuṇātī' ti pucchitvā, 'rañño' ti sutvā sattahi divasehi tassa gehato dhanaŋ rājakulaŋ atiharāpetvā[1] Satthu santikaŋ upasaŋkamitvā 'handa kuto nu tvaŋ mahārāja āgacchasi[2] divādivassā' ti vutte 'idha bhante Sāvatthiyaŋ seṭṭhī gahapati kālaŋkato tam ahaŋ aputtakasāpateyyaŋ[3] rājantepuraŋ atiharitvā[4] āgacchāmī' ti ādim āha, sabbaŋ sutte[5] āgatanayen' eva veditabbaŋ. 'So kira suvaṇṇapātiyā[6] nānaggarasabhojane upanīte "evarūpaŋ nāma manussā bhuñjanti, kiŋ tumhe mayā saddhiŋ imasmiŋ gehe keḷiŋ karothā" ti bhojane upaṭṭhite leḍḍudaṇḍâdīhi paharitvā palāpetvā "idaŋ[7] manussānaŋ bhojanan" ti kaṇājakaŋ bhuñjati bilaṅgadutiyaŋ,[8] vatthayānachattesu[9] pi manāpesu upaṭṭhitesu te manusse leḍḍudaṇḍâdīhi paharanto palāpetvā sāṇāni[10] dhāreti,[11] jajjararathakena yāti paṇṇachattakena dhāriyamānenā' ti evaŋ raññā ārocite Satthā tassa pubbakammaŋ kathesi:

'Bhūtapubbaŋ so mahārāja[12] seṭṭhī gahapati Tagarasikhiŋ nāma paccekabuddhaŋ piṇḍapātena paṭipādesi,[13] "detha samaṇassa piṇḍan" ti vatvā[14] uṭṭhāyâsanā pakkāmi. Tasmiŋ kira asaddhe[15] bāle[15] evaŋ vatvā pakkante[16] tassa[17] bhariyā saddhāsampannā[18] "cir' assaŋ vata me imassa mukhato '"dehī"' ti vacanaŋ sutaŋ, ajja mama manorathaŋ pūrentī[19] piṇḍapātaŋ dassāmī" ti paccekabuddhassa pattaŋ gahetvā paṇītabhojanassa pūretvā adāsi. So pi nivattamāno taŋ disvā "kiŋ samaṇa kiñci te laddhan" ti pattaŋ gahetvā paṇītapiṇḍapātaŋ disvā vippaṭisārī hutvā

---

[1] K. B. abhi°. B. *a.* rājā.
[2] C. C[a]. °ti.
[3] B. S. Sa. °kaŋ sā°.
[4] K. B. abhi°.
[5] C[a]. suttante.
[6] K. °ti.
[7] C. C[a]. imaŋ.
[8] K. bi° bhu°.
[9] K. *first* chantesu, *corr.* chatt°.
[10] S. sāṇaŋ.
[11] C. C[a]. harāpeti.
[12] K. ma° so.
[13] C. °yā°.
[14] K. B. *a.* so.
[15] C. C[a]. °ena.
[16] C. C[a]. °en'.
[17] K. C. C[a]. assa.
[18] K. -passannā.
[19] K. B. °eti.

evaŋ cintesi: "varam etaŋ piṇḍapātaŋ dāsā vā kammakarā vā bhuñjeyyuŋ, te hi[1] imaŋ[2] bhuñjitvā mama[3] kammaŋ karissanti, ayaŋ pana gantvā bhuñjitvā niddāyissati, naṭṭho me[4] piṇḍapāto" ti. So bhātucca[5] pana ekaputtakaŋ sāpateyyassa[6] kāraṇā jīvitā voropesi. So kir' ass'[7] aṅguliŋ gahetvā vicaranto "idaŋ mayhaŋ pitu santakaŋ[8] yānakaŋ ayaŋ tassa goṇo" ti ādīni[9] āha. Atha naŋ[10] seṭṭhī "idāni tāv' esa evaŋ vadeti,[11] imassa pana vuḍḍhipattakāle imasmiŋ gehe bhoge ko[12] dakkhissatī"[13] ti[14] araññaŋ netvā ekasmiŋ gacchamūle gīvāya gahetvā mūlakakandaŋ[15] viya phāletvā[16] māretvā gīvaŋ cāletvā[17] tatth' eva chaḍḍesi'. Idam assa pubbakammaŋ.[18] Tena vuttaŋ: 'yaŋ[19] kho so mahārāja seṭṭhī gahapati Tagarasikhipaccekabuddhaŋ[20] piṇḍapātena paṭipādesi, tassa kammassa vipākena sattakkhattuŋ sugatiŋ saggalokaŋ[21] uppajji,[22] tass' eva kammassa vipākâvasesena imissā yeva Sāvatthiyā sattakkhattuŋ seṭṭhittaŋ kāresi. Yaŋ[23] kho so mahārāja seṭṭhī gahapati[24] datvā[25] pacchā vippaṭisārī ahosi "varam etaŋ piṇḍapātaŋ dāsā vā kammakarā vā bhuñjeyyun" ti[26] tassa vipākena nâss' uḷārāya[27] bhattabhogāya cittaŋ namati

---

[1] C. pi. [2] K. evaŋ.
[3] K. B. S. mayhaŋ. [4] K. B. *a.* so.
[5] C. C[a]. bhātuñ ca. K. bhetassa. B. bhātucchaŋ.
[6] K. °yya°. [7] B. assa.
[8] K. °ikaŋ. [9] S. ādim. C. C[a]. *om.*
[10] K. B. *a.* so. [11] K. °si.
[12] C. C[a]. kho. [13] K. B. ra°.
[14] K. B. *a.* taŋ.
[15] S. mūlakandaŋ. K. mūlagandaŋ. B. mūlakandakaŋ.
[16] K. gaḷetvā. B. galitvā. C. C[a]. jāl°.
[17] K. B. *om. two.* [18] C. C[a]. *a.* iti.
[19] C. C[a]. ayaŋ. [20] S. °iŋ pa°.
[21] B. S. Sa. saggaŋ lokaŋ. C. C[a] °ke.
[22] K. uppajapajji. B. upapajjati.
[23] C. C[a]. S. sa. [24] K. *a.* dānaŋ.
[25] C[a]. *a.* patvā. [26] K. bhuñjenti.
[27] K. nâssa uḷ°.

nâss' uḷārāya vatthabhogāya[1] yānabhogāya nâss' uḷārānaŋ[2] pañcannaŋ kāmaguṇānaŋ bhogāya cittaŋ namati, yaŋ[3] kho so mahārāja seṭṭhī gahapati[4] bhātu ekaputtakaŋ[5] sāpateyyassa kāraṇā jīvitā voropesi tassa kammassa vipākena bahūni[6] vassasatāni bahūni vassasahassāni bahūni vassasatasahassāni niraye paccittha,[7] tass' eva kammassa vipākâvasesena imaŋ sattamaŋ[8] aputtakaŋ sāpateyyaŋ rājakoṭṭhaŋ[9] pavesenti,[10] tassa kho pana mahārāja[11] seṭṭhissa gahapatissa[12] purānañ ca puññaŋ parikkhīṇaŋ navañ ca puññaŋ anupacitaŋ[13] ajjañ ca[14] pana mahārāja seṭṭhī gahapati Mahāroruve niraye paccatī' ti.

Rājā Satthu vacanaŋ sutvā 'aho[15] bhante bhāriyaŋ kammaŋ' ettake nāma[16] bhoge[17] vijjamāne[17] n' eva attanā paribhuñji[18] na tumhādise buddhe Dhuravihāre viharante puññakammaŋ akāsī' ti āha. Satthā 'evam evaŋ[19] mahārāja, dummedhapuggalā nāma bhoge labhitvā nibbānaŋ na gavesanti, bhoge nissāya uppannā[20] taṇhā pana te[21] dīgharattaŋ hanantī'[22] ti vatvā imaŋ gātham āha:

355. 'Hananti bhogā dummedhaŋ no ve[23] pāragavesino,
bhogataṇhāya dummedho hanti aññe va attanan'[24] ti.

---

[1] K. *a.* nâssa uḷ°. B. vatthayā°. [2] C. C[a]. °āya.
[3] S. sa. [4] C. C[a]. *om.*
[5] C. C[a]. ekaŋ pu°.
[6] K. *a.* vassāni. S. Sa. *a.* vassāni bahūni.
[7] C. *first.* B. pacitvā. K. paccitvā. S. pacci.
[8] S. °makaŋ. B. *om.* [9] K. B. S. °koṣaŋ.
[10] C. C[a]. B. °anti. S. °esessanti. Sa. °eti.
[11] S. mahā-. [12] B. *om.*
[13] K. °ccitaŋ. [14] K. B. S. ajja.
[15] K. *a.* vata.
[16] B. °ena nāma. C. C. °ena mahā° (C[a]. mahoghe).
[17] B. °ena. [18] K. °ati.
[19] K. B. etaŋ. [20] K. B. °nna°
[21] K. S. pan' ete. [22] K. B. °atī.
[23] F. C. C[a]. ce. B. ca. K. *om.* [24] K. °ān°.

Tattha no ve[1] pāragavesino ti ye pana[2] pāragavesino puggalā na te bhogā hananti,[3] aññe va attanan[4] ti bhoge nissāya uppannāya taṇhāya duppañño puggalo pare[5] viya attānam eva hantī[6] ti attho.

Desanâvasāne bahū sotâpattiphalâdīni pāpuṇiŋsū ti.

Aputtakaseṭṭhissa vatthu.[7]

---

12. Aṅkuravatthu.

Tiṇadosānī ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Paṇḍukambalasilāyaŋ viharanto Aṅkuraŋ ārabbha kathesi.

Vatthu 'ye jhānapasutā dhīrā' ti gātnāya[8] vitthāritam eva, vuttaŋ h' etaŋ tattha Indakaŋ ārabbha:[9] So kira Anuruddhattherassa antogāmaŋ piṇḍāya paviṭṭhassa[10] attano[11] kaṭacchubhikkhaŋ[12] dāpesi. Tad assa[13] puññaŋ Aṅkurena dasavassasahassāni dvādasayojanikaŋ[14] uddhanapantiŋ katvā dinnadānato mahapphalataraŋ jātaŋ, tasmā evam āha. Evaŋ vutte Satthā 'Aṅkura dānaŋ nāma viceyya dātuŋ vaṭṭati,[15] evaŋ taŋ sukhettesu[16] vuttabījaŋ viya mahapphalaŋ hoti,[17] tvaŋ pana na[18] tathā akāsi, tena

---

[1] C. Cᵃ. ce. K. B. ca.
[2] K. nibbāna°. B. *a.* nibbāna°. F. na.
[3] K. *a.* hanti.
[4] K. C. Cᵃ. S. °ān°.
[5] K. pure.
[6] K. B. hanatī.
[7] K. B. °ivatthu. B. *a.* ekādasamaŋ.
[8] *Vs*. 181. C. Cᵃ. *om.*
[9] K. B. *a.* kathesi.
[10] K. pavisaṭṭhassa. C. pavisantassa.
[11] K. B. S. *a.* ābhataŋ. *Supra* III. 221 *a.* āhāraŋ.
[12] B. °cchumattakaŋ bhi°.
[13] B. tassa *for* tad assa.
[14] C. Cᵃ. °aka. S. °akāni.
[15] S. *a.* ti.
[16] *Supra* °tte (K. B. *supra* °ttesu vu°; *or* °tte suvu°?).
[17] B. *a.* ti.
[18] C. Cᵃ. S. B. *om.* (*But* B. nâkāsi.)

te dānaŋ na[1] mahapphalaŋ jātan' ti imam atthaŋ vibhāvento:

'Viceyyadānaŋ dātabbaŋ yattha dinnaŋ mahapphalaŋ.

'Viceyyadānaŋ Sugatappasatthaŋ,
ye dakkhiṇeyyā idha jīvaloke
etesu dinnāni mahapphalāni
bījāni vuttāni yathā sukhette' ti

vatvā uttariŋ dhammaŋ desento imā gāthā abhāsi

356. 'Tiṇadosāni khettāni rāgadosā ayam pajā,
tasmā hi vītarāgesu dinnaŋ hoti mahapphalaŋ.

357. Tiṇadosāni khettāni dosadosā ayam pajā,[2]
tasmā hi vītadosesu dinnaŋ hoti mahapphalaŋ.

358. Tiṇadosāni khettāni mohadosā ayam pajā,
tasmā hi vītamohesu dinnaŋ hoti mahapphalaŋ.

359. Tiṇadosāni khettāni icchādosā ayam pajā,
tasmā hi vigaticchesu dinnaŋ hoti mahappha-
lan' ti.

Tattha tiṇadosānī ti sāmākâdīni hi[3] tiṇāni uṭṭhahantāni[4] pubbaṇṇâparaṇṇakhettāni[5] dūsenti[6] tena tāni na bahuphalāni[7] honti,[8] sattānam pi antorāgo uppajjanto satte dūseti, tena tesu dinnaŋ nāma[9] mahapphalaŋ na[10]

---

[1] C. Cᵃ. S. nāma.
[2] C. Cᵃ. S. pe *for* tasmā *etc., but give* tasmā hi vi°, *etc.*
[3] B. *om.*
[4] K. *rep.*
[5] C. Cᵃ. °ṇhaparaṇha°. S. pubbantaparanta°.
[6] K. daŋsenti.
[7] S. bahuṭṭhāni. C. Cᵃ. K. °ṭṭhānāni.
[8] B. *a.* evaŋ. [9] B. *om.*
[10] C. Cᵃ. *om.* K. ma° na hoti, *a.* tesu.

hoti, khīnâsavesu dinnaŋ pana mahapphalaŋ[1] hotī ti,[2] tena vuttaŋ:

'Tiṇadosāni khettāni rāgadosā ayam pajā,
tasmā hi vītarāgesu dinnaŋ hoti mahapphalan' ti.

Sesagāthāsu[3] pi es' eva nayo.

Desanâvasāne Aṅkuro ca Indako ca sotâpattiphale patiṭṭhahiŋsu, sampattānaŋ pi sātthikā desanā ahosī ti.

Aṅkurassa vatthu.[4]

Taṇhāvaggavaṇṇanā niṭṭhitā.

Catuvīsatimo vaggo.[5]

---

[1] S. *om. five.*
[2] K. *om.*
[3] C. Cᵃ. heṭṭhāgā°.
[4] K. B. °rava°. B. *a.* dvādasamaŋ.
[5] K. *om. two.*

XXV. BHIKKHUVAGGO.

1. Pañcabhikkhuvatthu.

Cakkhunā saŋvaro ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto pañca bhikkhū ārabbha kathesi.

Tesu kira ekeko[1] cakkhudvārâdisu pañcasu[2] dvāresu ekekam[3] eva rakkhi. Ath' ekadivasaŋ sannipatitvā 'ahaŋ dūrakkhaŋ rakkhāmi,[4] ahaŋ dūrakkhaŋ rakkhāmī' ti vivaditvā 'Satthāraŋ pucchitvā imam atthaŋ jānissāmā' ti Satthāraŋ upasaŋkamitvā 'bhante mayaŋ cakkhudvārâdīni rakkhantā "attano attano[5] rakkhanadvāram eva dūrakkhan" ti maññāma, ko nu kho amhesu[6] dūrakkhaŋ rakkhatī' ti pucchiŋsu. Satthā ekaŋ bhikkhum pi anosādetvā[7] 'bhikkhave sabbāni p' etāni dūrakkhān' eva, api ca kho na[8] tumhe idān' eva pañcasu ṭhānesu asaŋvutā[9] pubbe pi[10] asaŋvutā, asaŋvutattā[11] yeva ca paṇḍitānaŋ ovāde aṭhatvā[12] jīvitakkhayaŋ pāpuṇitthā' ti,[13] 'kadā bhante' ti tehi yācito[14] atīte Takkasilajātakassa[15] vatthuŋ vitthāretvā

---

[1] C. C[a]. eko. [2] B. pañca-.

[3] C. C[a]. ekam. [4] C. C[a]. *once only.*

[5] C. C[a]. °nā °nā. K. attano rakkhane.

[6] S. 'mhesu.

[7] C. C[a]. anodetvā. B. anosāretvā, *a.* anusāretvā. K. *a.* manussādetvā (=anu°).

[8] B. pana. C. C[a]. *om.*

[9] C. C[a]. ne sa°. S. n'eva sa°. [10] C. C[a]. pubbesu.

[11] K. *om.* [12] K. B. avattitvā.

[13] K. *a.* vatvā. [14] K. B. *a.* atītaŋ āhari.

[15] *Cf.* F. J., I. 469-71; I. 393-401. K. °kava°.

rakkhasīnaŋ vasena rājakule jīvitakkhayaŋ patte pattâbhisekena mahāsattena setacchattassa heṭṭhā rājâsane nisinnena[1] attano sirisampattiŋ oloketvā 'viriyaŋ nām' etaŋ sattehi kattabbam evā' ti vatvā[2] udānavasena udānitaŋ :

'Kusalūpadese dhitiyā[3] daḷhāya[4] ca
avatthitattâbhayabhīrutāya ca
na[5] rakkhasīnaŋ vasam āgamimha[6]
sa[7] sotthibhāvo mahatā bhayena me' ti

imaŋ gāthaŋ dassetvā 'tadâpi tumhe va[8] pañca janā Takkasilāya[9] rajjagahaṇatthāya[10] nikkhamantaŋ[11] mahāsattaŋ āvudhahatthā parivāretvā maggaŋ gacchantā antarāmagge rakkhasīhi[12] cakkhudvārâdivasena upanītesu rūpârammaṇâdisu asaŋvutā paṇḍitassa ovāde avattitvā olīyantā rakkhasīhi khāditā[13] jīvitakkhayaŋ sampāpuṇittha,[14] tesu pana ārammaṇesu saŋvuto[15] piṭṭhito piṭṭhito anubandhantiŋ devavaṇṇiŋ[16] yakkhiṇiŋ anādiyitvā[17] sotthinā Takkasilaŋ gantvā rajjaŋ patto rājā aham evā' ti jātakaŋ samodhānetvā,[18] 'bhikkhunā nāma sabbāni pi[19] dvārāni saŋvaritabbāni, etāni hi saŋvarento[20] eva[21] sabbadukkhā pamuccatī'[22] ti vatvā dhammaŋ desento imā gāthā abhāsi :

---

[1] C. C[a]. °nno. [2] K. B. *om.*
[3] C. C[a]. dhiti. B. dhī°.
[4] C. C[a]. K. °ayañ. B. S. °ayā. [5] B. C. C[a]. *om.*
[6] K. āgatâmha. K. C. C[a]. *a.* ye. [7] B. *om.*
[8] C. C[a]. *om.*
S. °āyaŋ. K. °laŋ. B. °la-.
[10] B. S. °jjaŋ ga°.
[11] K. B. nikkhantaŋ. [12] C. C[a]. *om.*
[13] C. C[a]. saŋkhā°. [14] K. B. pā°.
[15] B. susaŋ°.
[16] K. °aŋ. C. C[a]. °ganaŋ. [17] K. *a.* sa.
[18] B. *a.* bhikkhave. [19] B. *om.*
[20] S. °anto. B. saŋvutā. K. saŋvutāni.
[21] K. evaŋ. [22] K. °ñc°. B. °ntī.

360. 'Cakkhunā saŋvaro sādhu, sādhu sotena saŋvaro,
ghāṇena saŋvaro sādhu, sādhu jivhāya saŋvaro.[1]

361. Kāyena saŋvaro sādhu, sādhu vācāya saŋvaro,
manasā saŋvaro[2] sādhu, sādhu sabbattha saŋvaro,
sabbattha saŋvuto bhikkhu sabbadukkhā pamuccatī' ti.

Tattha **cakkhunā** ti yadā hi bhikkhuno cakkhudvāre rūpârammaṇaŋ āpāthaŋ āgacchati tadā iṭṭhârammaṇe arajjantassa aniṭṭhârammaṇe adussantassa[3] asamapekkhaṇena mohaŋ anuppādentassa tasmiŋ dvāre saŋvaro thakanaŋ pidahanaŋ gutti katā nāma hoti, tassa so evarūpo cakkhunā saŋvaro sādhu; esa nayo sotadvārâdisu pi[4]; cakkhudvārâdisu yeva pana saŋvaro vā asaŋvaro vā[5] uppajjati, parato pana javanavīthiyaŋ esa labbhati; tadā hi asaŋvaro uppajjanto assaddhā akkhanti kosajjaŋ muṭṭhasaccaŋ aññāṇan ti akusalavīthiyaŋ ayaŋ[6] pañcavidho labbhati; saŋvaro uppajjanto saddhā khanti viriyaŋ sati ñāṇan ti kusalavīthiyaŋ ayaŋ pañcavidho labbhati. **Kāyena saŋvaro** ti tattha[7] pana pasādakāyo pi copanakāyo[8] pi labbhati, ubhayaŋ pi pan'[9] etaŋ kāyadvāram eva; tattha so[10] pasādadvāre saŋvaro[11] saŋvaro kathito va,[12] copanadvāre pi taŋvatthukā pāṇâtipāto adinnâdānaŋ micchâcāro ti,[13] tehi pana[14] saddhiŋ akusalavīthiyaŋ uppajjantehi[15] taŋ dvāraŋ asaŋvutaŋ hoti, kusalavīthiyaŋ

---

[1] K. *om. three.*
[2] K. *om. two.*
[3] B. adūsa°.
[4] C. C^a. *om.*
[5] K. B. *a.* n'.
[6] K. *om.*
[7] B. ettha.
[8] C. C^a. kho°. S. vo°, *al.*
[9] K. n'.
[10] K. B. *om.*
[11] C. C^a. B. °rā. S. *om.*
[12] C. C^a. vā.
[13] C. C^a. S. °tā °nā °rā, *om.* ti. K. °ta°, °na°, °rā, *a.* ni. C. C^a. S. *a.* natthi.
[14] C. C^a. pa° tehi. S. vopanakāyehi.
[15] S. *a.* tehi.

uppajjantehi pāṇâtipātāveramaṇīādīhi[1] saŋvutaŋ, sādhu vācāyā ti etthâpi copanavācâpi[2] vācā tāya[3] saddhiŋ uppajjantehi musāvādâdīhi taŋ dvāraŋ asaŋvutaŋ hoti, musāvādāveramaṇīādīhi[4] saŋvutaŋ, manasā saŋvaro ti etthâpi javanamanato aññena manena saddhiŋ abhijjhâdayo natthi, manodvāre pana javanakkhaṇe uppajjamānehi[5] abhijjhâdīhi taŋ dvāraŋ asaŋvutaŋ hoti, anabhijjhâdīhi saŋvutaŋ,[6] sādhu sabbatthā ti tesu cakkhudvārâdisu sabbesu pi saŋvaro sādhu ettāvatā hi aṭṭha saŋvaradvārāni aṭṭha ca asaŋvaradvārāni[7] kathitāni, tesu[8] aṭṭhasu asaŋvaradvāresu ṭhito bhikkhu sakalavaṭṭamūlakadukkhato[9] na muccati, saŋvaradvāresu pana ṭhito sabbasmâpi vaṭṭamūlakadukkhā[10] muccati, tena vuttaŋ 'sabbattha saŋvuto bhikkhu sabbadukkhā[11] pamuccatī' ti.

Desanâvasāne[12] pañca bhikkhū sotâpattiphale patiṭṭhahiŋsu,[13] sampattānam pi sātthikā desanā ahosī ti.[14]

Pañca bhikkhūnaŋ vatthu.[15]

---

2. HAŊSAGHĀTAKABHIKKHUVATTHU.*

Hatthasaññato ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto ekaŋ haŋsaghātakabhikkhuŋ[16] ārabbha kathesi.

---

1 C. C[a]. °to verāmaṇīhi ādīhi. 2 K. *om.* °vācâpi.
3 C. vācāya *for* vācā tāya.
4 B. anabhijjhâdīhi. C. C[a]. °do ve°.
5 C. C[a]. °ne. 6 B. *a.* hoti.
7 C. C[a]. *om. three.* 8 C. C[a]. *om.*
9 C. C[a]. °vaddhaka°.
10 C. C[a]. °ladu°. C[a]. (C. *first*) *a.* na.
11 K. sabbattha du°. 12 K. B. *a.* te.
13 K. paṭṭha°. 14 K. *om.*
15 K. B. °uva°. B. *a.* paṭhamaŋ.
* *Cf.* F. J., II. 365. 16 F. S. °kaŋ bhi°.

Sāvatthivāsino kira dve sahāyakā bhikkhū[1] pabbajitvā laddhūpasampadā yebhuyyena ekato vicaranti. Te ekadivasaŋ Aciravatiŋ gantvā nahātvā ātapaŋ[2] tappamānā sārāṇīyakathaŋ kathentā aṭṭhaŋsu. Tasmiŋ khaṇe dve haŋsā ākāsena gacchanti.[3] Atha kho[4] daharabhikkhu sakkharaŋ gahetvā 'ekassa haŋsapotakassa akkhiŋ[5] paharāmī'[6] ti āha. Itaro 'na sakkhissasī'[7] ti āha. 'Tiṭṭhatu imasmiŋ passe akkhiŋ parapasse akkhiŋ paharissāmī' ti. 'Idam pi na sakkhissasi yevā' ti. 'Tena hi upadhārehī' ti tiyaŋsaŋ[8] sakkharaŋ gahetvā[9] pacchābhāge khipi, haŋso[10] sakkharasaddaŋ sutvā nivattitvā[11] olokesi. Atha naŋ itaraŋ[12] vaṭṭasakkharaŋ gahetvā parapasse[13] akkhimhi* paharitvā orimakkhinā[14] nikkhāmesi, haŋso viravanto parivattitvā tesaŋ pādamūle yeva[15] pati. Tattha tattha† ṭhitā bhikkhū disvā 'āvuso buddhasāsane pabbajitvā ananucchavikaŋ vo kataŋ pāṇâtipātaŋ karontehī' ti vatvā te[16] ādāya[17] gantvā[18] Tathāgatassa dassesuŋ. Satthā 'saccaŋ kira tayā bhikkhu pāṇâtipāto kato'[19] ti pucchitvā, 'saccaŋ bhante' ti vutte, 'bhikkhu kasmā evarūpe niyyānikasāsane pabbajitvā evam akāsi, porāṇakapaṇḍitā anuppanne buddhe agāramajjhe[20] vasamānā appamattakesu

---

[1] K. *a.* su.
[2] K. āpe. B. ātape tapa°. F. ātapānaŋ.
[3] K. B. āg°.
[4] K. B. ath' eko.
[5] J. °im pi. F. °ī.
[6] B. °issāmī.
[7] B. °tī.
[8] Cᵃ. C. (*first*) tiyaŋ. C. *corr.* dvayaŋ. K. B. dutiyaŋ. F. yaŋ.
[9] K. B. *a.* haŋsassa.
[10] S. so.
[11] B. °etvā.
[12] B. S. itaro.
[13] B. parassa pa°.
* F. °im pi.
[14] K. oparim°.
[15] C. Cᵃ. *om.*
† F. C. Cᵃ. S. *om. one.*
[16] J. taŋ.
[17] S. p'ādāya.
[18] K. *om. three.*
[19] F. C. Cᵃ. karo (= kaṭo?).
[20] B. aṅg°.

pi ṭhānesu kukkuccaŋ kariŋsu, tvaŋ pana evarūpe sāsane[1] pabbajitvā[2] kukkuccamattam pi na akāsī' ti vatvā[3] tehi yācito atītaŋ āhari:

'Atīte Kururaṭṭhe Indapattanagare Dhanañjaye rajjaŋ kārente Bodhisatto tassa aggamahesiyā kucchismiŋ paṭisandhiŋ gahetvā anupubbena viññutaŋ patto[4] Takkasilāyaŋ[5] sippāni[6] ugganhitvā[7] pitarā oparajje patiṭṭhāpito aparabhāge pitu accayena rajjaŋ patvā dasa rājadhamme akopento Kurudhamme[8] pavattittha.[9] Kurudhammo nāma pañca sīlāni, tāni Bodhisatto parisuddhāni katvā rakkhati,[10] yathā ca Bodhisatto evam assa mātā aggamahesī kaniṭṭhabhātā uparājā purohito[11] brāhmaṇo rajjuggāhako amacco sārathi seṭṭhī doṇamāpako mahāmatto[12] dovāriko nagarasobhanī[13] vaṇṇadāsī ti evam etesu ekādasasu janesu Kurudhammaŋ rakkhantesu Kāliṅgaraṭṭhe[14] Dantapuranagare Kāliṅge rajjaŋ kārente tassa raṭṭhe devo na vassi. Mahāsattassa pana Añjanavasabho[15] nāma maṅgalahatthī mahāpuñño hoti, raṭṭhavāsino[16] 'tasmiŋ ānīte devo vassatī'[17] ti saññāya rañño ārocayiŋsu. Rājā tassa hatthissa ānayanatthāya brāhmaṇe pahiṇi. Te gantvā Mahāsattaŋ hatthiŋ yāciŋsu.[18] Satthā imaŋ[19] tesaŋ yācanakāraṇaŋ[20] dassetuŋ:[21]

---

[1] K. B. Buddhasā°. [2] S. *a.* pi. [3] C. Cᵃ. *om.*
[4] K. viññūtappatto. F. viññūpa°.
[5] C. Cᵃ. °lāni. F. S. °lāya.
[6] C. Cᵃ. sippaŋ. [7] F. K. B. uggahetvā.
[8] K. guru°, *al.* B. garu°, *al.*
[9] B. S. va°. F. vatti tattha.
[10] K. rakkhi. [11] F. po°. K. pa°.
[12] F. mahāsa. C. mahāsatto. Cᵃ. vāhāsa°.
[13] S. °inī. C. Cᵃ. °anā. F. °anadāsī.
[14] B. Ka°. K. Kālaṅgarāje.
[15] K. añjanasubhoja. B. añjanasannibho.
[16] C. Cᵃ. nagara°. [17] K. B. °issatī.
[18] F. °iyiŋsu. [19] K. B. *om.*
[20] F. S. °ne kār°. Cᵃ. yācāpana°. K. yācanâkāraŋ.
[21] K. B. *a.* āha.

'Tava saddhañ ca sīlañ ca viditvāna janâdhipa
vaṇṇaŋ añjanavaṇṇena Kāliṅgasmiŋ[1] nimimhase'[2] ti,[3]

Tikanipāte[4] jātakaŋ kathesi. Hatthimhi pana ānīte pi[5] deve avassante[6] 'so rājā Kurudhammaŋ rakkhati, ten' assa raṭṭhe devo vassatī' ti saññāya, 'yaŋ so Kurudhammaŋ rakkhati taŋ suvaṇṇapaṭṭe likhitvā ānethā' ti puna Kāliṅgo brāhmaṇe ca amacce ca pesesi, tesu gantvā yācantesu rājānaŋ ādiŋ katvā sabbe pi te attano[7] sīlesu kiñci kukkuccamattaŋ katvā 'aparisuddhaŋ no sīlan' ti[8] paṭikkhipitvâpi[9] 'na ettāvatā sīlabhedo hotī' ti tehi punappuna[10] yācitā[11] attano[12] sīlāni kathayiŋsu. Kāliṅgo suvaṇṇapaṭṭe likhāpetvā[13] ābhataŋ Kurudhammaŋ disvā samādāya sādhukaŋ pūresi, tassa raṭṭhe devo pāvassi,* raṭṭhaŋ khemaŋ[14] subhikkhaŋ ahosi'.

Satthā imaŋ[15] atītaŋ āharitvā:

'Gaṇikā Uppalavaṇṇā ca[16] Puṇṇo dovāriko tadā
rajjugāho ca Kaccāno doṇamātā[17] ca Kolitô
Sāriputto tadā seṭṭhī Anuruddho ca sārathi
brāhmaṇo Kassapo thero uparājânandapaṇḍito
Mahesī Rāhulamātā Māyā[18] devī janettikā
Kururājā[19] Bodhisatto, evaŋ dhāretha jātakan' ti

---

[1] B. Ka°.
[2] C. niki°. C[a]. nikkhi°. K. niyāmhase. F. B. S. vini°.
[3] K. B. *a.* imaŋ.
[4] B. Tikka°.
[5] C. C[a]. *om.*
[6] K. *a.* pi.
[7] K. anto (*corr. infra*).
[8] K. *a.* vatvā.
[9] K. *om.* pi.
[10] K. B. °naŋ.
[11] F. C. C[a]. °to. B. °ntā.
[12] B. *rep.*
[13] B. likhitvā. K. likkhitā.
* F. vassi.
[14] K. *om.*
[15] K. *a.* dhama°.
[16] F. S. *om.*
[17] S. °matto. K. B. °māpako.
[18] F. mātā. C. C[a]. Nandā.
[19] K. gururājo.

jātakaŋ samodhānetvā, 'bhikkhu evaŋ pubbe[1] paṇḍitā appamattake pi kukkucce uppanne attano sīlabhedaŋ āsaŋkiŋsu,[2] tvaŋ pana mādisassa buddhassa sāsane pabbajitvā pāṇâtipātaŋ karonto bhāriyaŋ[3] kammaŋ akāsi, bhikkhunā nāma hatthehi[4] pādehi[4] vācāya ca saññatena[5] bhavitabban' ti vatvā imaŋ gātham āha:

362\. 'Hatthasaññato pādasaññato
vācāya[6] saññato saññatuttamo
ajjhattarato samāhito
eko santusito,[7] tam āhu bhikkhun'[8] ti.

Tattha hatthasaññato ti hatthakīḷāpanâdīnaŋ vā hatthena paresaŋ paharaṇâdīnaŋ vā abhāvena hatthasaññato[9]; dutiyapade pi es' eva nayo; vācāya pana musāvādâdīnaŋ akaraṇato vācāya[10] saññato, saññatuttamo ti saŋyatattabhāvo kāyacalanasīsukkhipanabhamukavikārâdīnaŋ akaraṇato[11] ti attho, ajjhattarato ti gocarajjhattasaŋkhātāya kammaṭṭhānabhāvanāya rato, samāhito ti suṭṭhuṭṭhapito,[12] eko santusito ti ekavihārī hutvā suṭṭhu tusito vipassanâcārato paṭṭhāya attano[13] adhigamena[14] tuṭṭhamānaso, puthujjanakalyāṇakaŋ hi ādiŋ katvā sabbe pi sekhā attano adhigamena[14] santussantī ti santusitā, arahā pana ekantasantusito va, taŋ sandhāy' etaŋ vuttaŋ.

Desanâvasāne bahū sotâpattiphalâdīni pāpuṇiŋsū ti.

Haŋsaghātakabhikkhussa vatthu.[15]

---

[1] B. *a.* pi. [2] C. C[a]. °kiŋ. K. B. °kaŋ kariŋsu.
[3] K. B. atibh°. [4] K. *a.* vā.
[5] K. B. saŋyamena. [6] B. vācā-.
[7] K. °ssi°. [8] C. C[a]. °ū.
[9] C. C[a]. sa°, *a.* pi. [10] K. vācā-.
[11] C. C[a]. akārato. F. ākārato.
[12] K. B. suṭṭhu samāhito.
[13] F. *om.* [14] F. °manena.
[15] K. °akava°. B. °uva°, dutīyaŋ.

3. KOKĀLIKAVATTHU.*

Yo mukhasaññato ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto Kokālikaŋ ārabbha kathesi.

Vatthu 'atha kho Kokāliko bhikkhu yena Bhagavā ten' upasaŋkamī' ti sutte† āgatam eva, attho pi 'ssa aṭṭhakathāya vuttanayen' eva veditabbo. Kokālike pana Padumaniraye[1] uppanne[2] dhammasabhāyaŋ kathaŋ samuṭṭhapesuŋ: 'aho Kokāliko bhikkhu attano mukhaŋ nissāya vināsaŋ patto, dve aggasāvake akkosantass' eva hi[3] paṭhavī vivaraŋ adāsī' ti. Satthā āgantvā[4] 'kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā' ti pucchitvā, 'imāya nāmā' ti vutte, 'na bhikkhave idān' eva pubbe pi Kokāliko bhikkhu[5] attano mukham eva nissāya naṭṭho' ti vatvā tam atthaŋ sotukāmehi bhikkhūhi yācito tassa pakāsanatthaŋ atītaŋ āhari:[6]

'Atīte Himavantapadese[7] ekasmiŋ sare kacchapo vasati. Dve haŋsapotakā gocarāya carantā tena saddhiŋ vissāsaŋ katvā[8] daḷhavissāsikā hutvā ekadivasaŋ kacchapaŋ pucchiŋsu: 'samma amhākaŋ Himavante Cittakūṭapabbatatale[9] Kañcanaguhāya[10] vasanaṭṭhānaŋ ramaṇīyo padeso, gacchissasi amhehi saddhin' ti.[11] 'Ahaŋ kathaŋ[12] gamissāmī' ti. 'Mayaŋ taŋ nessāma, sace mukhaŋ rakkhituŋ sakkhissasī'[13] ti. 'Rakkhissāmi[14] sammā,[15] gahetvā maŋ gacchathā'[16] ti. 'Te sādhū' ti vatvā ekaŋ daṇḍakaŋ

---

* *Cf.* F. J., II. 175 *ff.*, IV. 242 *ff.*

† S. N., III. 10; S., I., p. 149 *f.*

[1] F. C^s. S. °yaŋ.
[2] F. *corr.* B. upapanne.
[3] K. B. *a.* 'ssa.
[4] K. satthâg°.
[5] K. *om.*
[6] F. J., II. 175.
[7] K. °ppa°.
[8] J. *a.* te.
[9] B. °pāde.
[10] K. Kā°.
[11] B. *a.* sāmi.
[12] J. kin ti katvā.
[13] J. *a.* kassaci kiñci kathessasī.
[14] K. sa°.
[15] K. sāmi. B. *om.*
[16] S. gaccheyyāthā.

kacchapena[1] ḍasāpetvā[2] sayaŋ tassa ubho koṭiyo ḍasitvā[3] ākāsaŋ pakkhandiŋsu. Taŋ tathā haŋsehi niyyamānaŋ[4] gāmadārakā disvā 'dve haŋsā kacchapaŋ daṇḍena vahantī'[5] ti āhaŋsu. Kacchapo 'yadi[6] maŋ sahāyakā nenti,[7] tumhākaŋ ettha kiŋ[8] duṭṭhacetakā' ti vattukāmo haŋsānaŋ sīghavegatāya Bārāṇasinagare rājanivesanassa uparibhāgaŋ sampattakāle[9] ḍaṭṭhaṭṭhānato[10] daṇḍakaŋ vissajjetvā ākāsaṅgaṇe[11] patitvā dvedhā bhijji'.[12]

Satthā imaŋ atītaŋ[13] āharitvā:

'Avadhī vata[14] attānaŋ kacchapo vyāharaŋ[15] giraŋ[16]
suggahitasmiŋ kaṭṭhasmiŋ[17] vācāya sakiyâvadhi.[18]

'Etam pi disvā naraviriyaseṭṭha[19]
vācaŋ pamuñce kusalaŋ nâtivelaŋ
passasi bahubhāṇena
kacchapaŋ vyasanaŋ gatan' ti

imaŋ Dukanipāte Bahubhāṇijātakaŋ[20] vitthāretvā 'bhikkhave bhikkhunā nāma mukhasaŋyatena samacārinā[21] anuddhatena nibbutacittena bhavitabban' ti vatvā imaŋ gātham āha:

---

[1] K. °pe.
[2] K. B. ḍaŋs°.
[3] K. B. ḍaŋs°.
[4] S. nīya°. K. niyām°.
[5] J. K. B. harantī.
[6] K. ya.
[7] S. kiŋ *here.*
[8] B. *a.* hoti.
[9] K. °lena.
[10] K. daŋsa°.
[11] K. rājaṅgaṇe.
[12] J. dvebhāgo ahosi.
[13] C. Ca. atthaŋ.
[14] F. Ca. varā. C. vara.
[15] C. Ca. pavyāhariŋ. F. pabyāriŋ. K. upalyā°.
[16] F. C. Ca. K. *om.*
[17] F. K. *om.* K. aggahitasmi.
[18] C. saddhākiyā. Ca. saṇḍākiyā.
[19] K. °vira°.
[20] F. C. Ca. °ṇipijā°. Kacchapajātaka *in* F.
[21] C. Ca. sammā°.

363. 'Yo mukkhasaññato bhikkhu mantabhāṇī anuddhato
atthaŋ dhammañ ca dīpeti, madhuraŋ tassa bhāsitan' ti.

Tattha mukhasaññato ti 'dāsacaṇḍālâdayo pi tvaŋ dujjāto tvaŋ dussīlo' ti ādīnaŋ[1] avacanatāya[2] mukhena saññato, mantabhāṇī ti mantā vuccati paññā, tāya pana bhaṇanasīlo, anuddhato ti nibbutacitto, atthaŋ dhammañ ca dīpetī ti bhāsitatthañ c' eva desanādhammañ ca katheti,[3] madhuran ti evarūpassa bhikkhuno bhāsitaŋ madhuraŋ nāma, yo pana attham eva sampādeti na pāliŋ, pāliŋ yeva sampādeti na atthaŋ, ubhayaŋ vā pana na[4] sampādeti tassa bhāsitaŋ madhuraŋ nāma na hotī[5] ti.

Desanâvasāne bahū sotâpattiphalâdīni pāpuṇiŋsū ti.

Kokālikassa vatthu.[6]

---

4. Dhammârāmattheravatthu.

Dhammârāmo ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto Dhammârāmattheraŋ ārabbha kathesi.

Satthārā kira 'ito me catumāsaccayena parinibbānaŋ bhavissatī' ti ārocite anekasahassā[7] bhikkhū Satthāraŋ parivāretvā[8] vicariŋsu. Tattha puthujjanā[9] assūni sandhāretuŋ nâsakkhiŋsu, khīṇâsavānaŋ dhammasaŋvego uppajji, sabbe pi 'kin nu kho karissāmā'[10] ti vagga-

---

[1] K. °ni. [2] K. avadan°. C. C^a. acalattāya.
[3] K. °si. C. C^a. °sîti. [4] F. *om.*
[5] K. sohā.
[6] K. B. °kava°. B. *a.* tatīyaŋ.
[7] K. °ssa-. [8] B. °itvā.
[9] B. *a.* bhikkhū. [10] K. °mī.

bandhanena vicaranti. Eko pana Dhammârāmo nāma bhikkhu[1] bhikkhūnaŋ santikaŋ na upasaŋkamati, bhikkhūhi 'kiŋ āvuso' ti vuccamāno paṭivacanam pi adatvā 'Satthā kira[1] catumāsaccayena parinibbāyissati, ahañ c'amhi[2] avītarāgo, Satthari dharamāne yeva yāyamitvā arahattaŋ pāpuṇissāmī' ti ekako va viharanto Satthārā desitaŋ dhammaŋ[3] āvajjati[4] cinteti anussarati. Bhikkhū Tathāgatassa ārocesuŋ: 'bhante Dhammârāmassa tumhesu sinehamattakam[5] pi natthi, "Satthā kira parinibbāyissati, kin nu kho karissāmā" ti amhehi saddhiŋ sammantanamattam[6] pi na karotī' ti. Satthā taŋ pakkosāpetvā 'saccaŋ kira tvaŋ evaŋ karosī'[7] ti pucchi—'saccaŋ bhante' ti. 'Kiŋkāraṇā' ti. '"Tumhe kira catumāsaccayena parinibbāyissatha, ahaŋ c'amhi avītarāgo, tumhesu dharantesu yeva arahattaŋ[8] pāpuṇissāmī" ti tumhehi desitaŋ dhammaŋ āvajjāmi[9] cintemi anussarāmī' ti. Satthā 'sādhu sādhū' ti tassa sādhukāraŋ datvā 'bhikkhave aññena[10] pi mayi sinehavantena[11] bhikkhunā[12] Dhammârāmasadisen' eva bhavitabbaŋ, na hi mayhaŋ mālāgandhâdīhi pūjaŋ karontā[13] pūjaŋ karonti nāma, dhammânudhammaŋ paṭipajjantā eva pana maŋ pūjenti nāmā' ti vatvā imaŋ gātham āha:

364. 'Dhammârāmo dhammarato dhammaŋ anuvicintayaŋ
dhammaŋ anussaraŋ bhikkhu saddhammā na parihāyatī' ti.

---

1 C. Cᵃ. *om.* 2 C. Cᵃ. S. ahaŋ hi.
3 C. Cᵃ. °tadha°. 4 K. B. °eti.
5 B. °ttaŋ.
6 B. saŋsandana° *for* sa° sammantana-.
7 C. Cᵃ. evaŋ bhikkhū *for* Satthā . . . karosī.
8 C. Cᵃ. *a.* yeva. 9 K. °emi.
10 B. °nâpi. C. Cᵃ. aññe.
11 C. Cᵃ. °nte. 12 B. *a.* nāma.
13 S. °nto. B. *a.* mama. *Cf.* Dīgha, II. 138.

Tattha nivāsanaṭṭhena[1] samathavipassanādhammo ārāmo assā ti dhammârāmo, tasmiŋ yeva dhamme rato[2] ti dhammarato, tass' eva[3] dhammassa punappuna cintanatāya[4] dhammaŋ anuvicintayaŋ taŋ dhammaŋ āvajjento[5] manasikaronto[6] ti attho, anussaran ti tam eva dhammaŋ anussaranto, saddhammā ti evarūpo bhikkhu sattatiŋsabhedā bodhapakkhiyadhammā[7] navavidhalokuttaradhammā[8] ca na parihāyatī ti attho.

Desanâvasāne so bhikkhu arahatte[9] patiṭṭhahi, sampattānam pi sātthikā desanā ahosī ti.

Dhammârāmattherassa vatthu.[10]

---

5. VIPAKKHASEVAKABHIKKHUVATTHU.*

Salābhan ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Veḷuvane viharanto[11] vipakkhasevakaŋ bhikkhuŋ ārabbha kathesi.

Tassa kir' eko Devadattapakkhiko sahāyo ahosi. So[12] taŋ bhikkhuŋ[13] bhikkhūhi saddhiŋ piṇḍāya caritvā katabhattakiccaŋ āgacchantaŋ disvā 'kuhiŋ gato 'sī' ti pucchi. 'Asukaṭṭhānaŋ nāma piṇḍāya caritun' ti. 'Laddho te piṇḍapāto' ti. 'Āma laddho' ti. 'Idha[14] amhākaŋ mahālābhasakkāro,[15] katipâhaŋ idh' eva hohī' ti. So tassa vacanena katipâhaŋ tattha vasitvā sakaṭṭhānam eva

---

[1] B. °ṭṭhāne. S. °ṭṭhānaṭṭhena.

[2] C. C[a]. S. *om.* rato . . . dhammassa. K. *om.* dhammarato.

[3] K. tassa va.

[4] B. vici°.

[5] B. °anto.

[6] C. C[a]. °tī.

[7] C. C[a]. °sabo°. K. B. °bodhi°. C. C[a]. °ika°.

[8] K navalo°.

[9] K. °tta.

[10] K. B. °rava°. B. *a.* catutthaŋ.

* *Cf.* F. J., I. 185.

[11] B. S. *a.* aññataraŋ.

[12] C. C[a]. *om.*

[13] K. B. *om.*

[14] K. idh' eva.

[15] C. C[a]. *a.* ti.

agamāsi. Atha naŋ bhikkhū 'ayaŋ[1] bhante Devadattassa uppannalābhasakkāraŋ[2] paribhuñjati, Devadattassa[3] pakkhiko eso' ti Tathāgatassa ārocesuŋ. Satthā taŋ pakkosāpetvā 'saccaŋ kira tvaŋ evaŋ akāsī' ti pucchi.[4] 'Āma bhante ahaŋ tattha ekaŋ daharaŋ nissāya katipâhaŋ vasiŋ, na[5] pana Devadattassa laddhiŋ[6] rocemī' ti. Atha naŋ Bhagavā 'kiñcâpi tvaŋ laddhiŋ na rocesi, diṭṭhadiṭṭhakānaŋ pana eva[7] laddhiŋ rocento viya[8] vicarasi, na[9] tvaŋ idān' eva evaŋ karosi, pubbe pi evarūpo yevā'[10] ti vatvā, 'idāni tāva[11] bhante amhehi sāmaŋ diṭṭho, pubbe pan' esa kesaŋ[12] laddhiŋ rocento[13] viya[8] vicari, ācikkhatha no' ti bhikkhūhi yācito atītaŋ āharitvā:[14]

'Porāṇacorāna[15] vaco nisamma
Mahilāmukho[16] pothayaŋ anvacāri[17]
susaññatānaŋ hi[18] vaco nisamma
gajuttamo sabbaguṇesu aṭṭhā'[19] ti

imaŋ Mahilāmukhajātakaŋ[20] vitthāretvā, 'bhikkhave bhikkhunā nāma sakalābhen' eva santuṭṭhena bhavitabbaŋ, paralābhaŋ patthetuŋ na vaṭṭati,[21] paralābhaŋ patthentassa hi[22] jhānavipassanāmaggaphalesu[23] ekadhammo pi n' uppajjati[24] sakalābhasantuṭṭhass' eva pana

---

[1] C. C[a]. ahaŋ.
[2] K. °nnaŋ lā°.
[3] K. °tta-.
[4] C. C[a]. B. S. °itvā.
[5] K. B. *a.* ca.
[6] K. °aŋ.
[7] K. B. yeva pana.
[8] K. *om.*
[9] K. ta (!).
[10] K. yevâsī.
[11] C. C[a]. pana.
[12] C. C[a]. tesaŋ. B. S. tesaŋ tesaŋ.
[13] K. °ntā.
[14] C. C[a]. S. āhari.
[15] K. purāṇecorānaŋ. C. C[a]. °aŋ. J. pu°. C. C[a]. *a.* hi.
[16] K. °ḷā°, *so infra.*
[17] J. ānu°. K. anu°.
[18] K. ha.
[19] K. aṭṭhāsī.
[20] F. J., I. 185-8.
[21] K. *om. four.*
[22] C. C[a]. *om.*
[23] C. C[a]. vi°.
[24] K. anu°.

jhānâdīni uppajjantī' ti vatvā dhammaŋ desento imā gāthā abhāsi:

365. 'Salābhaŋ nâtimaññeyya, nâññesaŋ pihayañ care,
aññesaŋ pihayaŋ bhikkhu samādhiŋ nâdhigacchati.

366. Appalābho pi ce bhikkhu salābhaŋ nâdhigacchati,
taŋ ve devā pasaŋsanti suddhâjīviŋ[1] atanditan'[2] ti.

Tattha salābhan[3] ti attano uppajjanakalābhaŋ,[4] sapadānacāraŋ hi vajjetvā[5] anesanāya* jīvitaŋ[6] kappento salābhaŋ atimaññati hīḷeti[7] jigucchati[8] nāma, tasmā evaŋ akaraṇeṇa[9] salābhaŋ nâtimaññeyya,[10] aññesam pihayan ti aññesaŋ lābhaŋ patthento na careyyā ti attho, samādhiŋ nâdhigacchatī ti aññesaŋ hi lābhaŋ pihayanto tesaŋ cīvarâdikāraṇena[11] ussukkaŋ āpanno[12] bhikkhu appanāsamādhiŋ[13] vā upacārasamādhiŋ vā nâdhigacchati. Salābhaŋ nâtimaññatī ti appalābho pi samāno uccanīcakule[14] paṭipāṭiyā sapadānaŋ caranto bhikkhu salābhaŋ nâtimaññati nāma, taŋ ve ti taŋ† evarūpaŋ bhikkhuŋ sārajīvitāya[15] suddhâjīviŋ[16] jaṅghabalaŋ nissāya jīvitakappanena akusītatāya atanditaŋ devatā pasaŋsanti thomentī ti attho.

Desanâvasāne bahū sotâpattiphalâdīni pāpuṇiŋsū ti.

Vipakkhasevakabhikkhussa vatthu.[17]

---

[1] C. Cª. °aŋ. K. °am. [2] K. °ṇḍ°.
[3] C. Cª. lā°. [4] C. Cª. °amānaka°.
[5] B. parivajjitvā. * F. āsanāya.
[6] K. °kaŋ. [7] F. pīḷeti. [8] F. digu°.
[9] K. akaronto nāma. B karonto.
[10] K. °maññati. [11] K. B. S. °kar°.
[12] K. āpanto. C. Cª. apento. [13] S. °ṇā°.
[14] K. B. °la°. † F. *om.*
[15] K. B. °itatāya. [16] C. °vi. Cª. °vinā. K °jīvaŋ.
[17] K. Parasevapakkhabhikkhuva°. B. °uva°, *a.* pañcamaŋ.

6. Pañcaggadāyakabrāhmaṇavatthu.

Sabbaso ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto pañcaggadāyakaŋ nāma brāhmaṇaŋ ārabbha kathesi.

So kira sassesu[1] ṭhitakāle yeva khettaggaŋ nāma deti, khalakāle khalaggaŋ nāma deti, khalabhaṇḍakāle[2] khalabhaṇḍaggaŋ nāma deti, ukkhalikakāle kumbhaggaŋ nāma deti, pātiyaŋ[3] vaḍḍhitakāle pātaggaŋ nāma deti,[4] imāni pañc'[5] aggadānāni deti, sampattassa adatvā nāma na bhuñjati, ten' assa Pañcaggadāyako tv eva nāmaŋ ahosi. Satthā tassa ca brāhmaṇiyā c' assa tiṇṇaŋ phalānaŋ upanissayaŋ disvā brāhmaṇassa bhojanavelāya[6] gantvā dvāre aṭṭhāsi. So pi dvārapamukhe antogehâbhimukho nisīditvā bhuñjati, Satthāraŋ dvāre ṭhitaŋ na passati. Brāhmaṇī pan' assa[7] taŋ parivisamānā Satthāraŋ disvā cintesi: 'ayaŋ brāhmaṇo pañcasu ṭhānesu aggaŋ datvā bhuñjati, idāni ca pana[8] samaṇo Gotamo agantvā dvāre ṭhito, sace brāhmaṇo etaŋ disvā attano bhattaŋ nīharitvā[9] dassati pun' assâhaŋ[10] pacituŋ na sakkhissāmī' ti sā 'evam ayaŋ samaṇaŋ Gotamaŋ na passissatī' ti Satthu piṭṭhiŋ datvā tassa pacchato taŋ paṭicchādentī onatvā[11] puṇṇacandaŋ pāṇinā paṭicchādentī viya aṭṭhāsi, tathā ṭhitā eva,[12] 'gato nu kho no' ti Satthāraŋ aḍḍhakkhikena olokesi. Satthā tatth' eva aṭṭhāsi, brāhmaṇassa pana savanabhayena 'aticchā'[13] ti na vadeti osakkitvā pana saṇikam eva 'aticchā' ti āha. Satthā 'na gamissāmī' ti

---

[1] S. sasse khette. K. B. sassakhette sodhitakāle.
[2] K. ukkhalikāle, *a.* ukkhalikagga nāma.
[3] K. pāṭ°.
[4] B. *a.* ti.
[5] K. B. pañca.
[6] B. °yaŋ.
[7] B. pana, *om.* assa.
[8] K. B. *om.*
[9] K. B. har°.
[10] B. puna p'āhaŋ.
[11] C. onetvā. K. B. onamitvā. C[a]. paṭicchadetvā *for* paṭi° o°.
[12] K. evañ. C. C[a]. *om. two.* K. B. *a.* ca pana.
[13] K. B. aticchathā, *so infra.*

sīsaŋ cālesi,[1] lokagurunā[2] Buddhena 'na gamissāmī' ti sīse cālite[3] sā sandhāretuŋ asakkontī mahāhasitaŋ hasi. Tasmiŋ khaṇe Satthā gehâbhimukhaŋ obhāsaŋ muñci. Brāhmaṇo piṭṭhiŋ datvā nisinno eva[4] brāhmaṇiyā hasitasaddaŋ sutvā chabbaṇṇānañ ca raŋsīnaŋ obhāsaŋ[5] oloketvā Satthāraŋ addasa. Buddhā hi nāma gāme vā araññe vā hetusampannānaŋ attānaŋ adassetvā na pakkamanti.[6] Brāhmaṇo pi Satthāraŋ disvā 'bhoti nāsito 'mhi tayā rājaputtaŋ āgantvā dvāre ṭhitaŋ mayhaŋ anācikkhantiyā bhāriyaŋ te kammaŋ katan' ti vatvā aḍḍhabhuttaŋ bhojanapātiŋ ādāya Satthu santikaŋ gantvā 'bho Gotama ahaŋ pañcasu ṭhānesu aggaŋ datvā va[5] bhuñjāmi, ito ca[7] majjhe katvā[8] eko va[9] bhattakoṭṭhāso bhutto,[10] paṭigaṇhissasi[11] me idaŋ bhattan' ti. Satthā 'na me tava ucchiṭṭhabhattena[12] attho' ti avatvā va[13] 'brāhmaṇa aggam pi mayhaŋ[14] anucchavikaŋ, majjhe bhinditvā[15] bhuttabhattam pi carimakabhattapiṇḍo[16] pi mayham eva anucchaviko, mayaŋ hi brāhmaṇa paradattūpajīvipetasadisā'[17] ti vatvā imaŋ gātham[18] āha:

'Yad aggato majjhato sesato vā
piṇḍaŋ labhetha paradattūpajīvī
nâlaŋ thutuŋ[19] no pi[20] nipaccavādī[21]
taŋ vâpi dhīrā muniŋ vedayantī' ti

---

[1] Cᵃ. calesi. C. caletisi. K. °ti, *corr.* °si.
[2] B. S. ga°. [3] B. cālente. [4] K. B. yeva.
[5] K. *om.* [6] K. pakkā°. [7] K. *a.* me.
[8] K. B. bhinditvā. [9] C. Cᵃ. eva *for* e° va.
[10] K. *a.* eko bhattakoṭṭhāso avasino. B. *a.* eko koṭṭhāso avasiṭṭho.
[11] K. °hātu. C. Cᵃ. °ti. [12] C. Cᵃ. ucci°.
[13] K. B. *om.* [14] B. S. *a.* eva.
[15] K. *a.* bhujjhe bhinditvā. B. *a.* aḍḍha°.
[16] K. puri°. [17] K. °jīvino pe°. [18] S. N., I. 12, 11.
[19] C. nâlatthu taŋ. Cᵃ. nā latthūnaŋ. S. nâlattha taŋ. K. no laddhā go. B. nâlaŋ thutī.
[20] B. nâpi. [21] B. °iŋ. K. khādituŋ.

brāhmaṇo taŋ sutvā va pasannacitto hutvā 'aho acchariyaŋ dīpasāmiko[1] nāma[2] rājaputto "na me tava ucciṭṭhabhattena attho" ti avatvā evaŋ vakkhatī' ti dvāre ṭhitako va Satthāraŋ pañhaŋ pucchi: 'bho Gotama tumhe attano sāvake "bhikkhū" ti vadatha, kittāvatā bhikkhu nāma hotī' ti. Satthā 'kathaŋ[3] nu kho imassa dhammadesanā sappāyā' ti upadhārento, 'ime dve pi[4] janā Kassapabuddhakāle[5] nāmarūpan ti vadantānaŋ kathaŋ suṇiŋsu, nāmarūpaŋ avissajjitvā[6] va nesaŋ dhammaŋ desetuŋ vaṭṭatī' ti, 'brāhmaṇa nāme ca rūpe ca[7] arajjanto asajjanto[8] abajjhanto[9] bhikkhu nāma hotī' ti vatvā imaŋ gātham āha:

367. 'Sabbaso nāmarūpasmiŋ yassa natthi mamāyitaŋ
asatā ca na socati sa ve bhikkhū ti vuccatī' ti.

Tattha sabbaso ti sabbasmiŋ pi[8] vedanâdīnaŋ catunnaŋ rūpakkhandhassa cā ti pañcannaŋ khandhānaŋ vasena pavatte nāmarūpe, mamāyitan ti yassa "ahan" ti vā "maman" ti vā gāho natthi, asatā ca na socatī ti tasmiñ ca[8] nāmarūpe khayavayaŋ[10] patte "mamarūpaŋ khīṇaŋ . . . pe[8] . . . mama viññāṇaŋ[11] khīṇan" ti na socati na vihaññati,[12] "khayavayadhammaŋ me[13] khīṇan'[14] ti passati, sa ve ti so evarūpo vijjamāne[15] pi nāmarūpe mamāyitarahito,[16] asatâpi tena[17] asocanto "bhikkhū" ti vuccatī ti attho.

---

[1] C[a]. K °sāniko. [2] C. C[a]. *om.*
[3] S. kathaŋrūpā. K. B. kathânurūpā.
[4] K. *om.* [5] C. °ssa kā°.
[6] K. °etvā. [7] K. nāmarūpe.
[8] K. *om.*
[9] C[a]. abu°. S. asocanto. K. B. *om.*
[10] F. S. khayaŋ va° [11] C. C[a]. viññutaŋ.
[12] F. ha°. [13] K. eva.
[14] K. B. parikkh°. [15] K. B. bhi°.
[16] B. *a.* pi. [17] K. asantāpito.

Desanâvasāne ubho pi[1] jayampatikā[2] anāgāmiphale patiṭṭhahiŋsu, sampattānam pi sātthikā desanā ahosī ti.

Pañcaggadāyakabrāhmaṇassa vatthu.[3]

---

7. Sambahulānaŋ bhikkhūnaŋ vatthu.

Mettāvihārī[4] ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto sambahule bhikkhū ārabbha kathesi.

Ekasmiŋ hi samaye āyasmante Mahākaccāne[5] Avantijanapade[6] Kuraragharanagaraŋ[7] nissāya pavatte pabbate[8] viharante Soṇo nāma Kūṭikaṇṇo[9] upāsako therassa dhammakathāyaŋ[10] pasīditvā[11] therassa santike pabbajitukāmo therena 'dukkaraŋ[12] kho Soṇo yāvajīvaŋ ekabhattaŋ ekaseyyaŋ brahmacariyan' ti vatvā dve vāre paṭikkhitto pi pabbajjāya ativiya ussāhajāto tatiyavāre theraŋ yācitvā pabbajitvā appabhikkhukattā dakkhiṇapathassa[13] tiṇṇaŋ vassānaŋ accayena laddhūpasampado Satthāraŋ sammukhā daṭṭhukāmo hutvā upajjhāyaŋ āpucchitvā tena dinnasāsanaŋ gahetvā anupubbena Jetavanaŋ gantvā Satthāraŋ vanditvā katapaṭisanthāro Satthārā ekagandhakuṭiyaŋ yeva anuññātasenâsano bahud-eva rattiŋ ajjhokāse vītināmetvā rattibhāge gandhakuṭiyaŋ[14] pavisitvā attano pattasenâsane taŋ rattibhāgaŋ vītināmetvā paccūsasamaye Satthārā ajjhiṭṭho[15] soḷasa

---

[1] C. C[a]. *om.*
[2] K. jāpatikā.
[3] K. Pañcaggabrāhmaṇavatthuŋ. B. °ṇava°, *a.* chaṭṭhaŋ.
[4] C. C[a]. *a.* yo.
[5] K. °āyane.
[6] K. B. °esu.
[7] *For* Ku°. *cf.* F. J., vi. 15. K. Kurughara°. B. Kulaghara°. *V.* Manor, p. 146.
[8] B. °ttapa°. C. C[a]. *om.*
[9] K. B. Koṭi°.
[10] K. B. °āya.
[11] K. *a.* va.
[12] C. °kkha°.
[13] K. °passatha. B. °pathe.
[14] B. °iŋ.
[15] C. C[a]. abhijjh°.

aṭṭhakavaggikāni sabbān' eva[1] sarena[2] abhaṇi. Ath' assa Bhagavā bhaññapariyosāne[3] abbhanumodanto[4] 'sādhu sādhu bhikkhū' ti sādhukāraŋ adāsi. Satthārā dinnasādhukāraŋ sutvā bhummatthakadevanāgasupaṇṇā[5] ti evaŋ yāva Brahmalokā ekasādhukāram eva[6] ahosi. Tasmiŋ khaṇe Jetavanato vīsaŋyojanasatamatthake[7] Kururagharanagare therassa mātu mahāupāsikāya gehe adhivatthā devatâpi mahantena saddena sādhukāram adāsi.[8] Atha naŋ upāsikā āha: 'ko esa[9] sādhukāraŋ detī' ti. 'Ahaŋ bhaginī' ti. 'Ko 'si tvan' ti. 'Tava gehe adhivatthā devatā' ti. 'Tvaŋ ito pubbe mayhaŋ sādhukāraŋ adatvā ajja kasmā desi' ti. 'Nâhaŋ tuyhaŋ sādhukāraŋ dammī' ti. 'Atha kassa te sādhukāro dinno' ti. 'Tava puttassa Kūṭikaṇṇasoṇattherassā'[10] ti. 'Kiŋ me puttena katan' ti. 'Putto te[11] ajja Satthārā saddhiŋ ekagandhakuṭiyaŋ vasitvā Satthu[12] dhammaŋ desesi, Satthā tava puttassa dhammaŋ sutvā pasanno sādhukāram adāsi, ten' assa mayâpi sādhukāro dinno' ti, 'Sammāsambuddhassa hi sādhukāraŋ paṭicchitvā[13] bhummaṭṭhakadeve[14] ādiŋ katvā yāva Brahmalokā ekasādhukāram eva jātan' ti. 'Kiŋ pana sāmi mama puttena Satthu dhammo kathito, Satthārā mama puttassa kathito' ti. 'Tava puttena Satthu kathito' ti evaŋ devatāya kathentiyā kathentiyā[15] va upāsikāya[16] pañcavaṇṇā pīti[17] uppajjitvā sakalasarīraŋ phari. Ath' assā etad ahosi: 'sace[18] me putto Satthārā saddhiŋ ekagandhakuṭiyaŋ vasitvā Satthu dhammaŋ kathetuŋ

---

[1] K. *a.* sukhāni.
[2] B. sarabhaññena.
[3] K. B. sarabha°.
[4] B. abbhānu°.
[5] S. °devā nāgā su°. K. °devatā nāgā su°.
[6] C. Cᵃ. *om.*
[7] K. visati°.
[8] K. akāsi.
[9] B. eka.
[10] S. °ṇṇassa So°.
[11] K. *om.*
[12] B. *om.*
[13] K. B. sampa°.
[14] K. °va.
[15] K. B. *om. one.*
[16] C. Cᵃ. °ika.
[17] C. Cᵃ. °ṇṇapītiyā.
[18] B. *om.*

asakkhi,[1] mayham pi kathetuŋ sakkhissati yeva, puttassa āgatakāle dhammasavanaŋ[2] kāretvā dhammakathaŋ suṇissāmī' ti. Soṇatthero pi kho Satthārā[3] sādhukāre dinne 'ayaŋ me[4] upajjhāyena dinnasāsanaŋ ārocetuŋ[5] kālo' ti Bhagavantaŋ paccantimesu janapadesu vinayadharapañcamena gaṇena[6] upasampadaŋ ādiŋ katvā pañcavāre[7] yācitvā katipâhaŋ Satthu santike[8] yeva vasitvā 'upajjhāyaŋ passissāmī' ti Satthāraŋ āpucchitvā Jetavanā nikkhamitvā anupubbena upajjhāyassa santikaŋ agamāsi. Thero punadivase taŋ ādāya piṇḍāya caramāno[9] mātu upāsikāya[10] gehadvāraŋ agamāsi. Sā[11] puttaŋ disvā tuṭṭhamānasā vanditvā sakkaccaŋ parivisitvā[12] pucchi: 'saccaŋ kira tvaŋ tāta Satthārā saddhiŋ ekagandhakuṭiyaŋ vasitvā Satthu dhammakathaŋ kathesī' ti.[13] 'Upāsike ken'[14] idaŋ tuyhaŋ kathitan' ti. 'Tāta imasmiŋ gehe adhivatthā devatā mahantena saddena sādhukāraŋ datvā mayā "ko eso"[15] ti vutte "ahan" ti vatvā evañ c'[16] evañ ca kathesi. Taŋ sutvā mayhaŋ etad ahosi: "sace me[17] putto Satthu dhammaŋ[18] kathesi mayham pi kathetuŋ sakkhissatī"' ti. Atha naŋ āha: 'Tāta yato tayā Satthu sammukhā dhammo kathito mayham pi kathetuŋ sakkhissasi eva,[19] asukadivase nāma dhammasavanaŋ kāretvā tava dhammaŋ suṇissāmī' ti.[20] So[21] adhivāsesi. Upāsikā bhikkhusaŋghassa dānaŋ datvā pūjaŋ katvā 'puttassa me dhammakathaŋ suṇissāmī' ti ekam eva dāsiŋ geharakkhikaŋ

---

[1] B. sa°.
[2] K. °ssa°.
[3] B. °ari.
[4] K. *om.*
[5] K. C. C[a]. °tu-.
[6] K. *om.*
[7] K. B. °vare.
[8] B. °ikaŋ.
[9] K. B. °nto.
[10] S. mahāup°.
[11] K. B. *a.* pi.
[12] S. °etvā.
[13] K. *om.*
[14] K. B. tuˇ ken' (B. kena).
[15] C. C[a]. so.
[16] B. evañ ca. K. *om.*
[17] K. mama.
[18] K. B. °akathaŋ.
[19] K. evaŋ.
[20] C. °mi tāta. C[a]. tā. K. B. tātā ti.
[21] C[a]. *om.*

ṭhapetvā sabbaŋ parijanaŋ ādāya antonagare dhammasavanatthāya kārite maṇḍape alaŋkatadhammâsanaŋ abhiruyha dhammaŋ desentassa puttassa dhammakathaŋ sotuŋ agamāsi. Tasmiŋ pana kāle navasatā corā tassā upāsikāya gehe otāraŋ olokentā vicaranti. Tassā pana gehaŋ sattahi pākārehi parikkhittaŋ sattadvārakoṭṭhakayuttaŋ, tattha tattha tesu tesu[1] ṭhānesu caṇḍe[2] sunakhe bandhitvā ṭhapayiŋsu, antogehe[3] chadanassa udakapatanaṭṭhāne[4] pana parikhaŋ khaṇitvā tipunā pūrayiŋsu, taŋ divā ātapena vilīnaŋ pakkaṭṭhitaŋ[5] viya tiṭṭhati, rattiŋ thīnaŋ[6] kakkhalaŋ hutvā tiṭṭhati, tassânantarā mahantāni ayasaŋghāṭakāni[7] nirantaraŋ bhūmiyaŋ odahiŋsu, iti imañ ca rakkhaŋ[8] upāsikāya ca antogehe ṭhitabhāvaŋ paṭicca te corā okāsaŋ alabhantā taŋ[9] divasaŋ tassā gatabhāvaŋ ñatvā ummaggaŋ bhinditvā[10] tipuparikhāya ca ayasaŋghātakānañ ca heṭṭhābhāgen' eva[11] gehaŋ pavisitvā corajeṭṭhakaŋ tassā[12] santikaŋ pahiṇiŋsu: 'sace sā amhākaŋ idha paviṭṭhabhāvaŋ sutvā nivattitvā gehâbhimukhī āgacchati, asinā naŋ paharitvā māretha' ti. So gantvā tassā santike aṭṭhāsi. Corâpi antogehe dīpaŋ jāletvā kahāpaṇagabbhadvāraŋ[13] vivariŋsu. Sā[14] dāsī core disvā upāsikāya santikaŋ gantvā 'ayye bahū corā gehaŋ pavisitvā kahāpaṇagabbhadvāraŋ[15] vivariŋsū' ti ārocesi. 'Corā attanā[16] diṭṭhakahāpaṇe harantu, ahaŋ mama puttassa dhammakathaŋ suṇāmi, mā[17] me dhammassa antarāyaŋ kari, gehaŋ gacchā' ti[18] pahiṇi.[17] Corâpi kahāpaṇagabbhaŋ tucchaŋ

---

[1] K. *om. one.* [2] B. caṇḍa°.
[3] K. °ha°. [4] K. B. S. °pātaṭṭh°.
[5] B. pakkuthītaŋ.
[6] K. ṭhanaŋ. B. kaṭṭhīnaŋ. S. tikhiṇaŋ.
[7] K. B. °si°. [8] B. câra°.
[9] S. naŋ.
[10] K. upasaṅkamitvā *for* u° bhi°.
[11] K. *om.* [12] Ca. °akassa.
[13] C. Ca. S. °bbhe dvā°. [14] K. *om.*
[15] S. °bbhe dvā°. [16] K. B. °no.
[17] K. *om.* [18] B. *a.* taŋ.

katvā rajatagabbhadvāraŋ[1] vivariŋsu. Sā puna pi āgantvā tam atthaŋ ārocesi.[2] Upāsikâpi[3] 'corā attano[4] icchitaŋ harantu, mā me antarāyaŋ karī' ti puna taŋ pahiṇi. Corā rajatagabbham pi[5] tucchaŋ katvā suvaṇṇagabbhadvāraŋ[6] vivariŋsu. Sā puna pi[7] gantvā upāsikāya tam atthaŋ ārocesi. Atha naŋ upāsikā āmantetvā 'bhoti[8] je tvaŋ anekavāraŋ mama santikaŋ āgatā, "corā yathā rucitaŋ harantu,[9] ahaŋ mama puttassa dhammaŋ[10] suṇāmi, mā me antarāyaŋ karī" ti mayā vuttâpi mama kathaŋ anādiyitvā[11] punappuna[12] āgacchasi yeva, sace idāni āgacchasi[13] jānissāmi te kattabbaŋ, geham eva gacchā' ti pahiṇi. Corajeṭṭhako tassā kathaŋ sutvā 'evarūpāya itthiyā santakaŋ[14] harantānaŋ asani patitvā matthakaŋ bhindeyyā' ti[15] corānaŋ santikaŋ gantvā 'sīghaŋ upāsikāya santakaŋ paṭipākatikaŋ karothā' ti āha. Te kahāpaṇehi kahāpaṇagabbhaŋ rajatasuvaṇṇehi rajatasuvaṇṇagabbhe puna pūrayiŋsu. Dhammatā kir' esā yaŋ[16] dhammo dhammacārinaŋ rakkhati, ten' evâha:

'Dhammo have rakkhati dhammacāriŋ
dhammo suciṇṇo sukham āvahāti
esânisaŋso dhamme suciṇṇe
na duggatiŋ gacchati dhammacārī' ti.

Corā[17] gantvā dhammasavanaṭṭhāne aṭṭhaŋsu. Thero pi dhammaŋ kathetvā vibhātāya rattiyā āsanā otari. Tasmiŋ khaṇe corajeṭṭhako upāsikāya pādamūle nipajjitvā 'khamāhi me ayye' ti āha. 'Kiŋ idaŋ tātā' ti. 'Ahaŋ[18]

---

[1] K. B. °gabbhaŋ, *om.* dvāraŋ, *so infra.*
[2] K. *a.* taŋ.
[3] B. atha naŋ upāsikā āmantetvā.
[4] K. °nā.
[5] S. *om.*
[6] S. °bbhe dvā°.
[7] S. punâpi.
[8] S. C. C[a]. bho.
[9] K. atantaŋ.
[10] K. dhammakathaŋ.
[11] K. °day°.
[12] S. °naŋ.
[13] K. B. °issasi.
[14] K. °ikaŋ.
[15] K. *a.* vatvā.
[16] B. ayaŋ. K. *om.*
[17] B. *a.* pi.
[18] B. *a.* hi.

tumhesu āghātaŋ katvā[1] māretukāmo aṭṭhāsin' ti. 'Tena hi te tāta khamāmī' ti. Sesacorâpi tath' eva katvā 'tātā[2] khamāmī' ti vutte[3] āhaŋsu: 'ayye sace no khamatha puttassa vo[4] santike amhākaŋ pabbajjaŋ dāpethā'[5] ti. Sā puttaŋ vanditvā āha: 'tāta ime corā mama guṇesu tumhākañ ca dhammakathāya pasannā pabbajjaŋ yācanti, pabbājetha ne' ti āha.[6] Thero 'sādhū' ti vatvā tehi nivatthavatthānaŋ[7] dasāni chindāpetvā tambamattikāya rañjāpetvā[8] te pabbājetvā sīlesu patiṭṭhāpesi, upasampannakāle ca nesaŋ ekekassa[9] visuŋ visuŋ kammaṭṭhānam adāsi. Te navasatā bhikkhū visuŋ visuŋ navakammaṭṭhānasatāni[10] gahetvā ekaŋ pabbataŋ abhiruyha tassa tassa rukkhassa chāyāya nisīditvā samaṇadhammaŋ kariŋsu.

Satthā vīsaŋyojanasatamatthake[11] Jetavanamahāvihāre nisinno va te bhikkhū oloketvā tesaŋ cariyavasena[12] dhammadesanaŋ vavatthāpetvā obhāsaŋ pharitvā sammukhe nisīditvā kathento viya imā gāthā abhāsi:

368. 'Mettāvihārī yo bhikkhu pasanno buddhasāsane
adhigacche padaŋ[13] santaŋ saŋkhārūpasamaŋ sukhaŋ.[14]

369. Siñca bhikkhu imaŋ nāvaŋ sittā te lahum[15] essati,
chetvā rāgañ ca dosañ ca tato nibbāṇam ehisi.[16]

370. Pañca chinde pañca jahe pañca vuttari[17] bhāvaye,
pañcasangâtigo[18] bhikkhu "oghatiṇṇo" ti vuccati.

---

[1] B. S. *a.* tumhe. [2] C. C[a]. tāta. [3] K. B. S. *a.* te.
[4] B. te. [5] C. C[a]. dāpe. [6] K. B. S. *om.*
[7] K. *a.* dusāni. [8] B. S. raj°. [9] S. *a.* satassa.
[10] B. navasatakammaṭṭhānāni.
[11] B. vīsayo°. K. visati. C. C[a]. *om.* °sata°.
[12] S. °yā°. [13] K. padasa.
[14] C. C[a]. hitaŋ. [15] K. hulam (!).
[16] C. C[a]. *om.* *vs.* 369.
[17] K. C. cuttāri. C[a]. B. S. c' uttari. [18] C. C[a]. °iko.

371. Jhāya[1] bhikkhu mā ca[2] pamādo,
mā te kāmaguṇe bhamassu[3] cittaŋ,
mā lohaguḷaŋ gilī pamatto
mā kandi dukkham idan ti ḍayhamāno.[4]

372. Natthi jhānaŋ apaññassa paññā natthi ajjhāyato,[5]
yamhi jhānañ ca paññā[6] ca sa ve nibbānasantike.

373. Suññâgāraŋ[7] paviṭṭhassa santacittassa bhikkhuno
amānusī[8] ratī hoti sammā[9] dhammaŋ vipassato.

374. Yato yato sammasati khandhānaŋ udayavyayaŋ,[10]
labhatī[11] pītipāmojjaŋ amataŋ taŋ vijānataŋ,

375. Tatrâyam[12] ādi bhavati idha paññassa bhikkhuno
indriyagutti santuṭṭhi pātimokkhe ca saŋvaro,
mitte bhajassu[13] kalyāṇe suddhâjīve atandite,[14]

376. Paṭisanthāravutt' assa[15] ācārakusalo siyā
tato pāmojjabahulo dukkhass' antaŋ karissatī' ti.[16]

---

1 K. °yi. 2 B. *om.*
3 Cᵃ. bhavassu. K. ramassa. B. ramassu.
4 K. B. da°. 5 K. °inā.
6 C. Cᵃ. paññañ. 7 K. °ra-.
8 K. amānasī. 9 K. samma.
10 C. °byayaŋ. Cᵃ. °bbyayaŋ. K. B. S. udayabbayaŋ.
11 K. labbhati. 12 K. vita°.
13 K. cittaŋ bhajjassu.
14 C. Cᵃ. °to. K. °ṇḍ°. B. S. *make this the first line of the next verse.*
15 Cᵃ. °tth' assa. C. °tti 'ssa. B. vutyassa. S. °vuttyassa
16 K. C. Cᵃ. *om.* K. °si.

Tattha mettākammaṭṭhāne[1] kammaŋ karonto pi mettāvasena tikacatukkajhānaŋ[2] nibbattetvā[3] ṭhito pi mettāvihārī yeva[4] nāma, pasanno ti so pana buddhasāsane pasanno hoti pasādaŋ roceti[5] yevā ti attho, padaŋ santan ti nibbānass' etaŋ nāmaŋ, evarūpo pi* bhikkhu santakoṭṭhāsaŋ[6] sabbasaŋkhārānaŋ upasantatāya saŋkhārūpasamaŋ paramasukhatāya sukhan ti laddhanāmaŋ nibbānaŋ adhigacchati vindati yevā[7] ti attho. Siñca bhikkhu imaŋ nāvan ti[8] imaŋ attabhāvasaŋkhātaŋ nāvaŋ micchāvitakkūdakaŋ[9] siñcitvā chaḍḍento siñca,[10] sittā te lahum essatī ti yathā hi mahāsamudde udakass' eva bharitanāvā[11] chiddāni pidahitvā udakassa sittatāya[12] sittā sallahukā hutvā samudde anosīditvā sīghaŋ supaṭṭanaŋ gacchatī, evaŋ tavâpi ayaŋ micchāvitakka-udakabharitā attabhāvanāvā cakkhudvārâdīni[13] chiddāni[14] saŋvarena pidahitvā uppannassa micchāvitakka-udakassa[15] sittatāya[16] sallahukā saŋsāravaṭṭe anosīditvā sīghaŋ[17] nibbānaŋ gamissati, chetvā ti rāgadosabandhanāni chinda, etāni[18] chinditvā arahattaŋ[19] patto[20] tato aparabhāge anupādisesanibbānam ehisī[21] ti attho. Pañca

---

[1] K. mettāvihāri yo ti mette ka°.
[2] K. C. Cᵃ. tikka°. C. Cᵃ. °aŋ °aŋ jhā°. B. °ne.
[3] B. °itvā. [4] B. yo.
[5] C. Cᵃ. S. °si.
* B. hi.
[6] B. santaŋ ko°. C. santo. Cᵃ. sante. K. °santi°.
[7] C. vinā, Cᵃ. vicinā *for* vi° ye°.
[8] K. *om. two.*
[9] K. °kkau°. [10] C. Cᵃ. siñci.
[11] K. B. °tā nā°. [12] K. sittā.
[13] B. °di-.
[14] C. Cᵃ. °na. K. *om.* [15] B. °kkod°.
[16] C. Cᵃ. °tā. B. S. *a.* sittā. F. . . . sittā.
[17] K. *a.* supaṭanaŋ.
[18] F. K. *om. two.* B. *a.* hi. [19] B. °tta-.
[20] K. *a.* viya heṭṭhāmaggattayena ca.
[21] B. *a.* gamissasī.

chinde ti heṭṭhā* apāyasampāpakāni[1] pañc' orambhāgiyasaŋyojanāni[2] pāde baddharajjuŋ[3] puriso satthena viya[4] heṭṭhā maggattayena chindeyya, pañca jahe ti uparidevalokasampāpakāni pañc' uddhaŋbhāgiyasaŋyojanāni puriso gīvāya baddharajjukaŋ viya[5] arahattamaggena jaheyya pajaheyya[6] chindeth' evā[7] ti attho, pañca vuttari[8] bhāvaye ti uddhaŋbhāgiyasaŋyojanānaŋ pahānatthaya saddhâdīni pañcindriyāni uttariŋ[9] bhāveyya, pañcasaṅgâtigo ti evaŋ sante pañcannaŋ rāgadosamohamānadiṭṭhisaṅgānaŋ atikkamanena pañcasaṅgâtigo hutvā[10] bhikkhu oghatiṇṇo ti vuccati[11] cattāro oghe tiṇṇo evā[12] ti vuccatī ti[13] attho. Jhāya[14] bhikkhū ti bhikkhu dvinnaŋ[15] jhānānaŋ vasena jhāya[16] c' eva kāyakammâdisu ca appamattavihāritāya mā pamajji,[17] mā bhamassū[18] ti pañcavidhe ca te[19] kāmaguṇe cittaŋ mā bhamatu,[20] mā lohaguḷan ti sativossaggalakkhaṇena hi pamādena pamattā niraye tattaŋ lohaguḷaŋ gilanti, tena taŋ vadāmi: mā pamatto hutvā lohaguḷaŋ gili,[21] mā niraye ḍayhamāno "dukkham idaŋ dukkham idan"[22] ti kandī ti attho. Natthi jhānan ti jhānuppādikāya vāyāmapaññāya[23] apaññassa jhānaŋ nāma natthi, paññā

---

* F. *om.*
[1] B. °ye sa°.
[2] S. °yāni sa°. F. *corr.* oddham°.
[3] F. B. bandhana°.
[4] C. C[a]. *om.*
[5] K. *om. two.*
[6] K. B. *om.*
[7] S. °etha vā. K. °eyya vā. B. °eyyā.
[8] C. uttari. C[a]. ccu°. K. B. cu°.
[9] B. °ri.
[10] S. *om.*
[11] K. B. *a.* ti.
[12] B. yevā.
[13] K. *om.*
[14] K. °yi.
[15] B. tvaŋ dvi°. F. citta. K. dinna°. S. C. dinnaŋ. C[a]. tiṇṇaŋ.
[16] C. C[a]. °añ. K. °yi. B. °assu.
[17] K. °jja.
[18] K. °ssa. B. ramassū. C. C[a]. K. B. S. *om.* mā.
[19] K. c' ete. B. *om.* te.
[20] B. ramassu.
[21] K. gila.
[22] F. B. *om.* two.
[23] C. C[a]. vācāya ma pa°. K. yāya pa°.

natthī ti ajjhāyantassa[1] "samāhito bhikkhu[2] yathābhūtaŋ jānāti passatī" ti vuttalakkhaṇā paññā natthi, yamhi jhānañ ca paññā cā ti yamhi puggale[3] idaŋ ubhayam pi atthi so nibbānassa[4] santike ṭhito yevā ti attho. Suññâgāraŋ[5] paviṭṭhassā ti kismicid[6] eva vivittokāse kāyaṭṭhānaŋ[7] vijahitvā[8] kammaṭṭhānamanasikārena nisinnassa, santacittassā[9] ti nibbutacittassa, sammā ti hetunā kāraṇena[10] dhammaŋ vipassantassa[11] vipassanāsaŋkhātā amānusī ti[12] aṭṭhasamāpattisaŋkhātā dibbâpi rati hoti uppajjatī ti attho. Yato yato sammasatī ti aṭṭhatiŋsāya ārammaṇesu kammaŋ karonto yena tenâkārena[13] purebhattâdisu[14] vā[15] kālesu yasmiŋ yasmiŋ attanā[16] abhirucitakāle[17] abhirucitakammaṭṭhāne kammaŋ karonto sammasati, udayavyayan[18] ti pañcannaŋ khandhānaŋ pañcavīsatiyā lakkhaṇehi udayaŋ[19] pañcavīsatiyā eva[20] lakkhaṇehi vayaŋ, pītipāmojjan ti evaŋ khandhānaŋ udayavyayaŋ[21] sammasanto dhammapītiŋ dhammapāmojjañ ca labhati, amatan ti taŋ sappaccaye[22] nāmarūpe[23] pākaṭe[24] hutvā upaṭṭhahante[25] uppannaŋ pītipāmojjaŋ amatamahānibbānaŋ[26] sampā-

---

[1] K. *a.* ca.
[2] K. °tā °ū.
[3] K. °lamhi.
[4] K. °ss' eva.
[5] C. °ra. Ca. °re.
[6] C. K. B. kismiñcid.
[7] F. K. B. kamma°.
[8] K. B. avi°.
[9] K. santi°.
[10] C. °ṇā.
[11] Ca. *om.*
[12] B. S. rati. K. amānussi ratī ti F. pi.
[13] S. yen°. K. tena kāraṇena.
[14] . purebhattapacchābha°.
[15] K. *om.*
[16] K. °no.
[17] K. B. °te kā°.
[18] K. B. S. °bbayan.
[19] C. Ca. *om. three.*
[20] S. *om.*
[21] C. °bbyayaŋ. Ca. K. B. S. °bbayaŋ.
[22] K. C. Ca. *a.* nāma.
[23] C. Ca. °po°. K. °pa°.
[24] C. Ca. °ṭo. K. °te.
[25] C. Ca. °nto.
[26] B. amatani°. K. °na-.

pakattā vijānataŋ paṇḍitānaŋ amatam evā ti attho. Tatrâyam ādī[1] ti tatra[2] ayam ādi, idaŋ pubbaṭṭhānaŋ hoti, idha paññassā ti imasmiŋ sāsane paṇḍitabhikkhuno, idāni taŋ ādī ti vuttaŋ pubbaṭṭhānaŋ dassento indriyaguttī ti ādim[3] āha, catupārisuddhisīlaŋ[4] hi pubbaṭṭhānaŋ nāma tattha[5] indriyaguttī ti indriyasaŋvaro, santuṭṭhī ti catupaccayasantoso tena ājīvapārisuddhi[6] c' eva paccayasannissitañ ca sīlaŋ kathitaŋ, pātimokkhe ti pātimokkhasaŋkhāte jeṭṭhakasīle paripūrakāritā[7] kathitā, mitte bhajassu kalyāṇe ti vissaṭṭhakammante appatirūpasahāye vajjetvā sārajīvitāya suddhâjīve jaṅghābalaŋ nissāya jīvitakappanāya akusīte atandite[8] kalyāṇamitte[9] bhajassu sevassū[10] ti attho. Paṭisanthāravutt' assā ti āmisapaṭisanthāre ca dhammapaṭisanthāre ca sampannavuttitāya paṭisanthāravutti assa paṭisanthārassa kārako bhaveyyā ti attho, ācārakusalo ti sīlam pi ācāro[11] vattapaṭivattam pi ācāro, tattha kusalo siyā cheko bhaveyyā ti attho, tato pāmojjabahulo ti tato paṭisanthāravuttito ca ācārakosallato ca uppannena dhammapāmojjena pāmojjabahulo hutvā taŋ[12] sakalassâpi vaṭṭadukkhassa antaŋ karissasī[13] ti attho.

Evaŋ Satthārā desitāsu imāsu gāthāsu, eka-m-ekissāya[14] gāthāya pariyosāne ekam ekaŋ[15] bhikkhusataŋ nisinnanisinnaṭṭhāne[16] yeva saha paṭisambhidāhi arahattaŋ patvā vehāsaŋ abbhuggantvā sabbe pi te bhikkhū ākāsen' eva

---

[1] B. *a.* bhavatī.
[2] K. tattha.
[3] S. ādi.
[4] C. C[a]. °ddhī ti sī°. F. *rep.*
[5] C. C[a]. natthi. F. tatra, ettha.
[6] F. C. °ddhiñ. C[a]. °ddhiŋ. K. °ddhī.
[7] F. C. C[a]. °kā. K. pāripūritā.
[8] C[a]. *a.* na.
[9] B. °ṇe mi°.
[10] K. B. *om.*
[11] F. C. C[a]. °ra-.
[12] K. B. tvaŋ.
[13] S. °tī.
[14] K. ekissā.
[15] K. eka-.
[16] K. nisinnaṭṭh°.

vīsaŋyojanasatikaŋ[1] kantāraŋ atikkamitvā Tathāgatassa suvaṇṇavaṇṇasarīraŋ[2] vaṇṇentā thomentā[3] vandiŋsū ti.

Sambahulānaŋ bhikkhūnaŋ vatthu.[4]

---

8. PAÑCASATABHIKKHUVATTHU.

Vassikā viyā[5] ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto pañcasate bhikkhū ārabbha kathesi.

Te kira Satthu santike kammaṭṭhānaŋ gahetvā araññe samaṇadhammaŋ karontā pāto va pupphitāni vassikapupphāni sāyaŋ vaṇṭato muccantāni[6] disvā 'tumhākaŋ[7] vaṇṭehi muccanato mayaŋ paṭhamataraŋ rāgâdīhi muccissāmā' ti vāyamiŋsu.[8] Satthā te bhikkhū oloketvā 'bhikkhave bhikkhunā nāma vaṇṭato muccanapupphena[9] viya vaṭṭadukkhato muccituŋ vāyamitabbam evā' ti vatvā gandhakuṭiyaŋ nisinno va ālokaŋ pharitvā imaŋ gātham āha:

377. 'Vassikā viya pupphāni maddavāni pamuñcati[10]
evaŋ rāgañ ca dosañ ca vippamuñcetha bhikkhavo' ti.

Tattha vassikā ti sumanā, maddavānī ti milātāni, idāni idaŋ[11] vuttaŋ hoti: yathā vassikā hiyyo pupphita-

---

[1] B. vīsayo°.
[2] K. suvaṇṇaŋ sar°.
[3] B. *a.* pāde.
[4] K. Sambahulabhikkhuva°. B. *a.* sattamaŋ.
[5] K. B. S. *a.* pupphānī.
[6] C[a]. muñca°. C. *corr.* muttāni.
[7] K. puppha°.
[8] C. C[a]. S. yāciŋsu.
[9] S. °āni.
[10] B. paccavāni pamuccati.
[11] K. *om.*

pupphāni[1] punadivase purāṇabhūtāni[2] muncati[3] vaṇṭato vissajjeti,[4] evaŋ tumhe pi rāgâdayo dose[5] vippamuñcathā[6] ti.

Desanâvasāne sabbe pi te bhikkhū arahatte patiṭṭhahiŋsū ti.

Pañcasatabhikkhūnaŋ[7] vatthu.

---

9. Santakayattheravatthu.

Santakāyo ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto Santakāyattheraŋ nāma ārabbha kathesi.

Tassa kira hatthapādakukkuccaŋ nāma nâhosi, kāyavijambhanarahito santattabhāvo va[8] ahosi. So kira sīhayonito[9] āgato thero. Sīhā kira ekadivasaŋ gocaraŋ gahetvā rajatasuvaṇṇamaṇipavāḷaguhâdisu[10] aññataraŋ pavisitvā manosilāharitālacuṇṇesu[11] sattâhaŋ nipajjitvā sattame divase uṭṭhāya nipannaṭṭhānaŋ oloketvā sace naṅgutthassa[12] vā kaṇṇānaŋ vā hatthapādānaŋ vā calitattā manosilāharitālacuṇṇānaŋ[13] vippakiṇṇataŋ passanti 'na te idaŋ jātiyā vā gottassa[14] vā paṭirūpan' ti, puna sattâhaŋ nirāhārā nipajjanti, cuṇṇānaŋ vippakiṇṇabhāve asati,[15]

---

[1] F. C. C^a. °pupphitāni. [2] C. C^a. °tā.
[3] B. mucca°. S. °nti. F. C. C^a. muccanti.
[4] F. °si. C. C^a. °sîti. S. °nti.
[5] F. C. C^a. dose hi. S. °âdīhi dosehi. K. dosaŋ.
[6] S. °ccathā. B. °ccethā.
[7] K. Pañcavaggabhikkhūva°. B. °uva°, aṭṭhamaŋ.
[8] S. ca. K. santabhāvo ahosi. [9] K. °iyā.
[10] K. rajaṭa°. B. *om.* °maṇi°. K. B. guhānaŋ. C. C^a. S. *a.* yaŋ.
[11] B. °silātale ha°. C. C^a. °vaṇṇesu. S. °vaṇṭesu. K. °paṇṇesu.
[12] C^a. °ṭṭhānaŋ. [13] C. C^a. S. *ut supra.*
[14] K. gotamassa (!). [15] S. avi° sati.

'idaŋ te jātigottānaŋ[1] anucchavikan' ti āsayā[2] nikkhamitvā vijambhitvā[3] disā[4] anuviloketvā tikkhattuŋ sīhanādaŋ naditvā gocarāya pakkamanti. Evarūpāya sīhayoniyā āgato ayaŋ bhikkhu. Tassa[5] kāyasamācāraŋ disvā bhikkhū Satthu ārocesuŋ: 'na no bhante Santakāyattherasadiso bhikkhu diṭṭhapubbo, imassa hi[6] nisinnaṭṭhāne hatthacalanaŋ[7] pādacalanaŋ vā[8] kāyavijambhikā[9] vā natthī' ti. Taŋ sutvā Satthā 'bhikkhave bhikkhunā nāma Santakāyattherena viya kāyâdīhi upasantena va[10] bhavitabban' ti vatvā imaŋ gātham āha:

378. 'Santakāyo santavāco santavā[11] susamāhito
vantalokâmiso bhikkhu "upasanto" ti vuccatī' ti.

Tattha santakāyo[12] ti pāṇâtipātâdīnaŋ abhāvena santakāyo[13] musāvādâdīnaŋ abhāvena santavāco abhijjhâdīnaŋ abhāvena santamano,[14] kāyâdīnaŋ tiṇṇaŋ pi suṭṭhu samāhitattā susamāhito,[15] catūhi maggehi lokâmisassa vantatāya vantalokâmiso bhikkhu abbhantare rāgâdīnaŋ upasantatāya upasanto ti vuccatī ti attho.[16]

Desanâvasāne[17] thero arahatte patiṭṭhahi, sampattānam pi sātthikā desanā ahosī ti.

Santakāyattherassa vatthu.[18]

---

1 C. C[a]. °tta-.
2 B. bilâsayā.
3 K. vijja°.
4 B. *a*. vidisā.
5 C. C[a]. bhikkhussa.
6 S. *om.*
7 K. B. *a*. vā.
8 K. *om. two.*
9 K. B. °itā.
10 K. °en' eva.
11 K. santamano.
12 F. C. C[a]. santo.
13 K. B. *a*. santavāco ti.
14 B. santavā.
15 K. sa°.
16 C. C[a]. *om.*
17 K. B. *a*. so.
18 K. B. °rava°. B. *a*. navamaŋ.

10. Naṅgalakulattheravatthu.

Attanā codayā[1] ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto Naṅgalakulattheraŋ[2] ārabbha kathesi. Eko kira duggatamanusso paresaŋ bhatiŋ katvā jīvati. Taŋ eko[3] bhikkhu pilotikakkhaṇḍanivatthaŋ[4] naṅgalaŋ ukkhipitvā gacchantaŋ disvā evam āha: 'kiŋ pana te evaŋ jīvanato pabbajituŋ na vaṭṭatī'[5] ti. 'Ko maŋ bhante evaŋ jīvantaŋ pabbājessatī'[6] ti. 'Sace pabbajissasi, ahaŋ taŋ pabbājessāmī' ti. 'Sādhu bhante, sace maŋ[7] pabbājetha[8] pabbajissāmī' ti. Atha naŋ so thero Jetavanaŋ netvā sahatthena nahāpetvā mālake ṭhapetvā[9] pabbājetvā nivatthapilotikakkhaṇḍena saddhiŋ naṅgalaŋ mālakasīmāyam eva rukkhasākhāya[10] ṭhapāpesi. So upasampannakāle pi Naṅgalakulatthero tv eva paññāyi. So buddhānaŋ uppannalābhasakkāraŋ[11] nissāya jīvanto ukkaṇṭhitvā ukkaṇṭhitaŋ[12] vinodetuŋ asakkonto 'na[13] dāni saddhādeyyāni kāsāvāni[14] paridahitvā gamissāmī' ti[15] rukkhamūlaŋ gantvā attanā va attānaŋ ovadi:[16] 'ahirika[17] nillajja[17] idaŋ nivāsetvā vibbhamitvā bhatiŋ katvā[18] jīvitukāmo 'si[19] jāto' ti tass' evaŋ attānaŋ ovadantass' eva cittaŋ tanubhāvaŋ[20] gataŋ. So nivattitvā puna

---

[1] K. attano codanāya. C^a. codayantī. C. codaye. B. *a.* coday' attānan.

[2] B. Naṅgalatth°, *al.* K. °kuṭa°.

K. B. *a.* kira.

[4] S. °aŋ ni°.

[5] K. varan.

[6] B. °ajiss°.

[7] K. maŋ sacce.

[8] K. °essatha. B. °ajissatha.

[9] K. *om. two.*

[10] B. °yaŋ.

[11] S. °rānaŋ.

[12] C. C^a. °ituŋ.

[13] B. *om.*

[14] B. S. °āy°. S. *a.* vatthāni.

[15] B. *a.* taŋ.

[16] C. C^a. °itvā.

[17] K. °aŋ.

[18] K. *om.*

[19] B *om.*

[20] B. tanuka°.

katipâhaccayena ukkaṇṭhitvā[1] tath' eva attānaŋ ovadi, pun' assa cittaŋ nivatti.[2] So iminā[3] nīhārena ukkaṇṭhitakāle[4] tattha gantvā attānaŋ ovadi.[5] Atha naŋ bhikkhū tattha abhiṇhaŋ gacchantaŋ disvā 'āvuso Nañgalakulatthera kasmā ettha gacchasī' ti pucchiŋsu. So 'ācariyassa[6] santikaŋ gacchāmi bhante' ti vatvā katipâhaccayena[7] arahattaŋ pāpuṇi. Bhikkhū tena saddhiŋ keḷiŋ karontā āhaŋsu: 'āvuso Nañgalakulatthera tava vicaraṇamaggo avalañjo viya jāto, ācariyassa santikaŋ na gacchasi maññe' ti. 'Āma bhante mayaŋ saŋsagge sati agamimha,[8] idāni pana no[9] saŋsaggo chinno, tena na gacchāmī'[10] ti. Taŋ sutvā bhikkhū[11] 'esa abhūtaŋ vatvā aññaŋ vyākarotī' ti Satthu tam atthaŋ ārocesuŋ. Satthā 'āma bhikkhave mama putto attanā va attānaŋ codetvā pabbajitakiccassa matthakaŋ patto' ti vatvā dhammaŋ desento imā gāthā abhāsi:

379. 'Attanā coday'[12] attānaŋ paṭimāse 'ttam[13] attanā,
so attagutto satimā sukhaŋ bhikkhu vihāhisi.

380. 'Attā hi attano nātho[14] attā hi[15] attano gati,
tasmā saññamay'[16] attānaŋ assaŋ bhadraŋ va vāṇijo' ti.

---

[1] K. °ito. [2] K. na vattati.
[3] K. B. *a.* va. [4] B. ukkaṇṭhitaukka°.
[5] S. °ati. [6] K. ācār°.
[7] K. °hass' eva. B. °he yeva.
[8] B. ga°.
[9] S. so. C. C[a]. tesaŋ.
[10] K. °mā. [11] S. *om.*
[12] K. codaya.
[13] C. C[a]. ti. C. *first a.* attaŋ. F. attaŋ. B. paṭimaŋsetha. K. attānaŋ.
[14] B. *a.* ko hi nātho paro siyā.
[15] K. ca.
[16] K. saŋyama. B. saŋyama-m-.

Tattha coday' attānan ti attanā va attānaŋ codaya[1] sāraya, paṭimāse[2] ti attanā va attānaŋ parivīmaŋse,[3] so ti so[4] tvaŋ bhikkhu evaŋ sante attanā va guttatāya attagutto upaṭṭhitasatitāya[5] satimā hutvā sabbiriyāpathesu sukhaŋ viharissasī ti attho. Nātho[6] ti avassayo patiṭṭhā, ko hi nātho paro[7] ti[8] yasmā parassa attabhāve patiṭṭhāya kusalaŋ[9] katvā saggaparāyaṇena[10] maggaŋ vā bhāvetvā sacchikataphalena bhavituŋ na sakkā, tasmā ko hi nāma paro nātho bhaveyyā ti attho, tasmā ti yasmā attā va attano gati patiṭṭhā saraṇaŋ, tasmā[11] yathā bhadraŋ assâjānīyaŋ taŋ[12] nissāya lābhaŋ patthayanto[13] tassa visamaṭṭhānacāraŋ[14] pacchinditvā divasassa tikkhattuŋ nahāpento bhojento saŋyameti[15] paṭijaggati evaŋ tvam pi anuppannassa akusalassa uppādaŋ nivārento satisammosena uppannaŋ[16] pajahanto attānaŋ saŋyamaya[17] gopaya, evaŋ sante paṭhamajjhānaŋ ādiŋ katvā lokiyalokuttaravisesaŋ[18] adhigamissasī ti attho.

Desanâvasāne bahū sotāpattiphalâdīni pāpuṇiŋsū ti.

Naṅgalattherassa vatthu.[19]

---

11. VAKKALITTHERAVATTHU.

Pāmojjabahulo[20] ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Veḷuvane[21] viharanto Vakkalittheraŋ ārabbha kathesi.

---

[1] K. °eyya. [2] B. °ethā.
[3] K. °suŋ. B. °satha. F. *om.* attānaŋ.
[4] C. C[a]. *om.* *two.* [5] K. *om.* satitāya.
[6] C. C[a]. *corr.* nattho.
[7] S. attā hi attano gatī *for* ko, *etc.*
[8] K. bhaveyya. [9] K. *a.* vā.
[10] B. *a.* vā. [11] C. C[a]. *om.*
[12] B. *om.* [13] B. *a.* vāṇijo.
[14] K. vimaŋsana°. [15] B. °ati.
[16] B. *a.* akusalaŋ. [17] K. B. saŋyama.
[18] S. °raŋ vi°. [19] K. B. °rava°. B. *a.* dasamaŋ.
[20] C. C[a]. °ujja°. *V.* sa. iii. 119. [21] K. Jetavane.

So kirâyasmā Sāvatthiyaŋ brāhmaṇakule nibbatitvā vayappatto piṇḍāya paviṭṭhaŋ Tathāgataŋ disvā Satthu sarīrasampattiŋ oloketvā sarīrasampattidassanena atitto[1] 'evâhaŋ[2] niccakālaŋ Tathāgatassa daṭṭhuŋ labhissāmī' ti Satthu santike pabbajitvā yattha ṭhitena[3] sakkā Dasabalaŋ passituŋ tattha ṭhito sajjhāyakammaṭṭhānamanasikārâdīni pahāya Satthāraŋ olokento* va[4] vicari.[5] Satthā tassa ñāṇaparipākaŋ āgamento kiñci avatvā 'idāni 'ssa ñāṇaŋ[6] paripākaŋ gatan' ti ñatvā 'kiŋ te Vakkali iminā pūtikāyena diṭṭhena, yo kho Vakkali dhammaŋ passati so maŋ[7] passatī' ti vatvā ovadi. So evaŋ ovadiyamāno[8] pi Satthu dassanaŋ pahāya[9] n' eva aññattha gantuŋ sakkoti. Atha naŋ Satthā 'nâyaŋ bhikkhu saŋvegaŋ alabhitvā bujjhissatī' ti upakaṭṭhāya vassūpanāyikāya Rājagahaŋ gantvā vassūpanāyikadivase 'apehi Vakkalī'[10] ti paṇāmesi.[11] So 'na maŋ Satthā ālapatī' ti temāsaŋ Satthu sammukhe ṭhātuŋ[12] asakkonto 'kiŋ mayhaŋ jīvitena, pabbatā attānaŋ pātessāmī' ti Gijjhakūṭaŋ abhirūhi.[13] Satthā tassa kilamanabhāvaŋ ñatvā 'ayaŋ bhikkhu mama santikā[14] assāsaŋ alabhanto maggaphalānaŋ upanissayaŋ nāseyyā' ti attānaŋ dassetuŋ obhāsaŋ muñci. Ath' assa Satthu[15] diṭṭhakālato paṭṭhāya tāvamahanto pi soko pahīyi. Satthā sukkhataḷākaŋ[16] oghena pūrento viya therassa balavapītipāmojjaŋ uppādento[17] imaŋ gātham āha:

---

[1] C. C[a]. atite.
[2] =evaŋ ahaŋ? K. eva ahaŋ. [3] S. ṭhito.
* Cf. S. iii., 119 f; *Pss. of the Brethren*, 198.
[4] K. *om.* [5] B. °ati. [6] B. °ṇa-.
[7] K. *a.* passati, yo passati so dhammaŋ. C. C[a]. *a.* pa° so dha° B. *a.* passati, yo dhammaŋ na passati sa maŋ na.
[8] K. B. S. ovadito. [9] K. *a.* so.
[10] B. *rep.* a° Va°. [11] B. apa°.
[12] K. B. vasituŋ. [13] K. abhiruyhi.
[14] B. °ike. [15] K. °āraŋ.
[16] K. °aŋ ta°. [17] K. B. °etuŋ.

381. ' Pāmojjabahulo bhikkhu pasanno buddhasāsane
adhigacche padaŋ santaŋ saŋkhārūpasamaŋ
sukhan ' ti.

Tass' attho: pakatiyâpi pāmojjabahulo bhikkhu buddhasāsane pasādaŋ roceti,[1] so evaŋ pasanno buddhasāsane, santaŋ padaŋ saŋkhārūpasamaŋ sukhan tiladdhanāmaŋ nibbānaŋ adhigaccheyyā ti.

Imaŋ ca pana gāthaŋ vatvā Satthā Vakkalittherassa hatthaŋ pasāretvā:

' Ehi Vakkali mā bhāyi olokento[2] Tathāgataŋ
ahaŋ taŋ uddharissāmi pañke sannaŋ[3] va kuñjaraŋ
. . . pe[4] . . . Rāhugahitaŋ va candiman ' ti

imā gathā[5] abhāsi. So 'Dasabalo me diṭṭho "ehī" tī ti ca avhānam[6] pi[7] laddhan' ti balavapītiŋ uppādetvā 'kuto nu kho gantabban' ti gamanamaggaŋ apassanto Dasabalassa sammukhe ākāse pakkhanditvā[8] paṭhamapāde[9] pabbate ṭhite[10] yeva Satthārā vuttagāthā[11] āvajjanto ākāse yeva[12] pītiŋ vikkhambhetvā[13] saha paṭisambhidāhi arahattaŋ patvā Tathāgataŋ vandamāno va otaritvā Satthu santike aṭṭhāsi. Atha naŋ Satthā aparabhāge saddhâdimuttānaŋ aggaṭṭhāne ṭhapesī ti.

Vakkalittherassa vatthu.[14]

---

[1] C. C[a]. °si. [2] B. olokehi.
[3] K. santaŋ.
[4] K. *om.* B. *rep.* Ehi, *etc.*, *with* Rāhuggahaŋ va sūriyaŋ *and* Rāhuggahaŋ va ca°, *with* mocayissāmi *in the second and third verses.*
[5] B. *a.* pi.
[6] K. C. C[a]. amhākaŋ.
[7] C. C[a]. *om.* [8] K. B. uppatitvā.
[9] K. °pāmodaŋ. [10] S. ṭhito.
[11] K. B. °aŋ. [12] B. °en eva.
[13] B. °itvā.
[14] K. B. °rava°. B. *a.* ekādasamaŋ.

12. SUMANASĀMAṆERAVATTHU.

Yo have[1] ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Pubbârāme viharanto Sumanasāmaṇeraŋ ārabbha kathesi.

Tatrâyaŋ ānupubbikathā[2]: Padumuttarabuddhakālasmiŋ[3] hi eko kulaputto Satthāraŋ[4] catuparisamajjhe ekaŋ bhikkhuŋ dibbacakkhukānaŋ aggaṭṭhāne ṭhapentaŋ disvā taŋ sampattiŋ patthayamāno Satthāraŋ nimantetvā sattâhaŋ Buddhapamukhassa bhikkhusaŋghassa dānaŋ[5] datvā 'bhante aham pi anāgate ekassa buddhassa sāsane dibbacakkhukānaŋ aggo bhaveyyan' ti patthanaŋ ṭhapesi. Satthā kappasatasahassaŋ oloketvā[6] tassa patthanāya samijjhanabhāvaŋ viditvā 'ito kappasatasahassamatthake Gotamassa buddhassa sāsane[7] dibbacakkhukānaŋ aggo Anuruddho[8] nāma bhavissatī' ti vyākāsi. So taŋ vyākaraṇaŋ sutvā sve pattabbaŋ viya taŋ sampattiŋ maññamāno parinibbute Satthari bhikkhū[9] dibbacakkhuparikammaŋ pucchitvā sattayojanikaŋ kañcanathūpaŋ parikkhipitvā anekāni dīparukkhasahassāni kārāpetva[10] dīpapūjaŋ kāretvā[11] tato cuto devaloke nibbattitvā devamanussesu[12] satasahassakappāni[13] saŋsaritvā imasmiŋ kappe Bārāṇasiyaŋ daḷiddakule nibbatto Sumanaseṭṭhiŋ nissāya tassa tiṇahārako hutvā jīvikaŋ[14] kappesi, 'Annabhāro' ti 'ssa nāmaŋ ahosi. Sumanaseṭṭhī pi tasmiŋ nagare niccakāle[15] mahādānaŋ deti. Ath' ekadivasaŋ Upariṭṭho nāma paccekabuddho Gandhamādane nirodha-

---

[1] K. *a.* daharo bhikkhū.
[2] K. B. anu°.
[3] K. *om.* °buddha°.
[4] B. S. °rā.
[5] B. mahādā°.
[6] S. °nto.
[7] K. B. Gotamabuddhasā°.
[8] K. B. °ddhatthero.
[9] K. B. °ūnaŋ.
[10] K. B. kāretvā.
[11] B. katvā.
[12] K. devate manussatte.
[13] B. kappasatasahassāni.
[14] K. B. °taŋ.
[15] K. B. °laŋ.

samāpattito vuṭṭhāya 'kassânuggahaŋ[1] karissāmī' ti cintetvā 'ajja mayā Annabhārassa anuggahaŋ kātuŋ vaṭṭatī' ti,[2] 'idāni ca so aṭavito tiṇam ādāya gehaŋ āgamissatī' ti ñatvā pattacīvaram ādāya iddhiyā gantvā Annabhārassa pamukhe[3] paccupaṭṭhāsi.[4] Annabhāro taŋ tucchapattahatthaŋ disvā 'api bhante bhikkhaŋ[5] labhitthā' ti pucchitvā,[6] 'labhissāma[7] mahāpuññā' ti vutte, 'tena hi bhante thokaŋ āgamethā' ti tiṇakājakaŋ[8] chaḍḍetvā vegena gehaŋ gantvā 'bhadde mayhaŋ[9] ṭhapitabhāgabhattaŋ[10] atthi natthī' ti bhariyaŋ pucchitvā, 'atthi sāmī' ti vutte, vegena pacchâgantvā paccekabuddhassa pattaŋ ādāya[11] 'mayhaŋ dātukāmatāya sati deyyadhammo na hoti, deyyadhamme sati paṭiggāhakaŋ na labhāmi, ajja pana me paṭiggāhako ca[12] diṭṭho deyyadhammo ca atthi, lābhā vata me' ti gehaŋ gantvā bhattaŋ patte ākirāpetvā[13] paccāharitvā[14] paccekabuddhassa hatthe patiṭṭhāpetvā[15] 'bhante evarūpā dujjīvitā[16] mucceyyaŋ[17] "natthī" ti padam eva na suṇeyyan' ti patthanaŋ ṭhapesi. Paccekabuddho[18] 'evaŋ hotu mahāpuññā' ti vatvā anumodanaŋ katvā pakkāmi. Sumanaseṭṭhino pi[19] chatte adhivatthā devatā 'aho dānaŋ paramadānaŋ Upariṭṭhe suppati-

---

[1] K. B. kassa nu kho ajja anugga°.
[2] K. B. S. *om.*
[3] K. B. sammu°. (K. °o.)
[4] K. B. paccuṭṭhāsi.
[5] C. C[a]. *om.*
[6] S. *a.* ca.
[7] K. °mi.
[8] K. B. °kājaŋ.
[9] C. C[a]. *om.*
[10] B. °gaŋ bha°.
[11] K. B. *a.* cintesi.
[12] S. *om.*
[13] K. B. pakkhipāpetvā (K. °tetvā).
[14] K. *om.*
[15] B. S. *a.*:

'Iminā pana dānena mā me daliddiyaŋ (S. °ḷ°) ahu,
"Natthī" ti vacanaŋ nāma mā ahosi bhavābhave.

[16] C. C[a]. °kā.
[17] K. muñc°.
[18] K. *om*
[19] S *om.*

ṭṭhitan'[1] ti vatvā tikkhattuŋ sādhukāraŋ adāsi. Atha naŋ seṭṭhī 'kiŋ maŋ ettakaŋ kālaŋ dānaŋ[2] dadamānaŋ na passasī'[3] ti āha. 'Nâhaŋ etaŋ dānaŋ ārabbha sādhukāraŋ demi, Annabhārena pana Upariṭṭhassa dinnapiṇḍapāte[4] pasīditvā mayā esa[5] sādhukāro pavattito' ti. So 'acchariyaŋ vata bho,[6] ahaŋ ettakaŋ kālaŋ dānaŋ dadanto[7] devataŋ[8] sādhukāraŋ dāpetuŋ nâsakkhiŋ, Annabhāro maŋ nissāya jīvanto ekapiṇḍapāten' eva[9] sādhukāraŋ dāpesi, tassa dāne anucchavikaŋ katvā taŋ[10] piṇḍapātaŋ mama santakaŋ karissāmī' ti cintetvā taŋ pakkosāpetvā 'ajja tayā kassaci kiñci[11] dinnan' ti[12] pucchi. 'Āma sāmi Upariṭṭhapaccekabuddhassa me ajja bhāgabhattaŋ[13] dinnan' ti. 'Handa bho kahāpaṇaŋ gahetvā etaŋ[14] mayhaŋ piṇḍapātaŋ dehī' ti. 'Na demi sāmī' ti. So yāva sahassaŋ vaḍḍhesi,[15] itaro sahassenâpi nâdāsi.[16] Atha naŋ 'hotu bho yadi piṇḍapātaŋ na desi[17] sahassaŋ[18] gahetvā pattiŋ me dehī' ti āha. So 'ayyena saddhiŋ mantetvā jānissāmī' ti vegena[19] paccekabuddhaŋ[20] sampāpuṇitvā 'bhante Sumanaseṭṭhī sahassaŋ datvā tumhākaŋ dinnapiṇḍapāte[21] pattiŋ yācati, kiŋ karomī' ti pucchi. Ath' assa so upamaŋ āhari: 'seyyathâpi paṇḍita kulasatike gāme ekasmiŋ ghare dīpaŋ[22] jāleyya sesā attano telena[23] vaṭṭiŋ[24] temetvā jālāpetvā[25] gaṇheyyuŋ purima-

---

[1] *Cf.* I. 427.
[2] K. *om.*
[3] K. dissasī.
[4] K. °piṇḍi°, *al.*
[5] K. *om.*
[6] K. *om.*
[7] K. dento.
[8] C. C[a]. °tā. K. B. °tānaŋ.
[9] K. °na devatā.
[10] B. *om.* K. *a.* dānaŋ.
[11] K. *a.* dānaŋ.
[12] B. *a.* taŋ.
[13] K. bhattaŋ.
[14] C[a]. K. ekaŋ.
[15] B. °ti. K. vaḍhasi.
[16] B. *a.* ti.
[17] K. nâpi nâdāsi.
[18] K. °sse.
[19] K. *a.* gantvā.
[20] K. °ddhassa.
[21] B. pi°.
[22] C. C[a]. dīpe. K. B. dīpo.
[23] C. C[a]. tele.
[24] K. *om.*
[25] K. B. *a.* gantvā.

dīpassa[1] pabhā "atthī" ti vattabbā[2] natthī' ti. 'Atirekatarā bhante pabhā[3] hotī' ti. 'Evam evaŋ[4] paṇḍita tvaŋ,[5] uḷuṅkayāgu[6] vā hotu kaṭacchubhikkhā vā attano piṇḍapāte paresaŋ pattiŋ dentassa[7] yattakānaŋ deti tattakaŋ[8] vaḍḍhati, tvaŋ hi[9] ekam eva piṇḍapātaŋ adāsi, seṭṭhissa pana pattiyā dinnāya dve piṇḍapātā honti[10] eko tava,[11] eko tassā' ti.[12] 'So sādhu bhante' ti taŋ abhivādetvā seṭṭhissa santikaŋ gantvā 'gaṇha sāmi pattin' ti āha. 'Tena hi 'me[13] kahāpaṇe gaṇhā' ti. 'Nâhaŋ piṇḍapātaŋ vikkiṇāmi, saddhāya te[14] pattiŋ dammī' ti. 'Tvaŋ saddhāya dehi,[15] aham pi tava guṇaŋ[16] pūjemi, gaṇha tāta,[17] ito paṭṭhāya ca[18] pana mā sahatthā kammam akāsi,[19] vīthiyaŋ[20] gharaŋ māpetvā vasa,[21] yena ca[22] te attho hoti sabbaŋ mama santikā[23] gaṇhāhī' ti āha.[24] Nirodhā[25] vuṭṭhitassa pana dinno[26] piṇḍapāto tadah' eva[27] vipākaŋ deti.[28] Tasmā rājâpi taŋ pavattiŋ sutvā Annabhāraŋ pakkosāpetvā pattiŋ gahetvā mahantaŋ bhogaŋ datvā tassa seṭṭhiṭṭhānaŋ dāpesi.

So Sumanaseṭṭhissa sahāyako hutvā yāvajīvaŋ puññāni katvā tato cuto devaloke nibbattitvā[29] devamanussesu

---

[1] B. °padīpassa. [2] C Cᵃ. B. S. °bbo.
[3] K. pa° bha°.
[4] K. eva. S. *om.* evam. [5] K. B. *om.*
[6] B. uluṅga°. C. Cᵃ. °uŋ. K. °ū.
[7] S. dento. [8] K. °akānaŋ.
[9] B. pi. K. *om.* [10] K. *a.* ti.
[11] B. *a.* hotu. [12] K. *om. five.*
[13] K. B. ime. [14] K. vo.
[15] K. *a.* saddhāya. [16] B. °ṇe.
[17] K. *a.* ti. [18] K. va.
[19] C. Cᵃ. B. *a.* ti. [20] K. °thi-.
[21] Cᵃ. *corr.* vasāpetvā. K. vasi. [22] K. pi.
[23] Cᵃ. °aŋ. K. S. santakaŋ. C. sampattikaŋ. Manor. taŋ maŋ āharāpetvā.
[24] Cᵃ. *om.* [25] K. °dha°.
[26] K. B. °nna° [27] K. tadaho va.
[28] K. *a.* ti. [29] K. °etvā.

saŋsaranto imasmiŋ buddhuppāde Kapilavatthunagare Amitodanassa Sakkassa gehe paṭisandhiŋ gaṇhi,[1] 'Anuruddho' ti 'ssa nāmaŋ kariŋsu.[2] So Mahānāmassa[3] kaniṭṭhabhātā[4] Satthu cullapitu putto pi[5] paramasukumālo[6] mahāpuñño ahosi. Ekadivasaŋ kira[7] chasu khattiyesu pūve[8] lakkhaŋ katvā guḷe[9] kīḷantesu Anuruddho[10] parājito pūvānaŋ atthāya mātu santikaŋ pahiṇi. Sā mahantaŋ suvaṇṇathālaŋ[11] pūretvā pūve pesesi, pūve khāditvā puna kīḷanto[12] parājito tath' eva pahiṇi. Evaŋ tikkhattuŋ pūvesu āhaṭesu[13] catutthe vāre mātā[14] 'idāni pūvā[15] natthī' ti pahiṇi. So[16] tassā vacanaŋ sutvā 'natthī' ti padassa asutapubbatāya 'natthipūvā nāma idāni bhavissantī'[17] ti saññaŋ katvā 'gaccha natthipūve āharā' ti pesesi. Ath' assa mātā[18] 'natthipūve kira ayye[19] dethā' ti vutte 'mama puttena "natthī" ti padaŋ na sutapubbaŋ, kathaŋ nu kho[20] natthibhāvaŋ jānāpeyyan' ti suvaṇṇapātiŋ dhovitvā aparāya suvaṇṇapātiyā paṭikujjitvā 'handa tāta idaŋ[21] māma puttassa dehī' ti pahiṇi. Tasmiŋ khaṇe nagarapariggāhakā[22] devatā 'amhākaŋ sāminā[23] Annabhārakāle[24] Upariṭṭhapaccekabuddhassa[25]

---

[1] B. *a.* mātā dasamāsaccayena puttaŋ vijāyi.
[2] K. B. akaŋsu.
[3] K. B. °masakkassa.
[4] K. °ṭṭho.
[5] B. S. *om.*
[6] C[a]. C. *corr.* accanta°.
[7] *Cf.* I. 133.
[8] B. °ehi.
[9] K. B. °hi.
[10] K. *a.* pi.
[11] S. °tālaŋ.
[12] K. *a.* gaccha puve harā ti pesesi.
[13] K. āgatesu.
[14] B. mātarā.
[15] K. *om.*
[16] C. *om. two.* S. āha *for* pa° so. K. B. *om.* so.
[17] K. °atī.
[18] K. *om. two.*
[19] B. ayya.
[20] K. *a.* taŋ.
[21] K. B. S. imaŋ.
[22] K. nagarayagāhaka-.
[23] C. C[a]. °mi.
[24] *So read supra* I. 134, *l.* 11. K. Anabhārakena.
[25] B. °ṭṭhassa pa°.

bhāgabhattaŋ datvā "natthī ti padam[1] eva na suṇeyyan" ti patthanā[2] ṭhapitā, sace mayaŋ tam atthaŋ ñatvâpi[3] ajjhupekkheyyāma muddhâpi no[4] phāleyyā'[5] ti cintetvā dibbapūvehi pātiŋ pūrayiŋsu. So puriso pātiŋ āharitvā tesaŋ[6] santike ṭhapetvā vivari, tesaŋ gandho[7] sakalanagaraŋ phari, pūvo[8] pana mukhe ṭhapitamatto[9] sattarasaharaṇīsahassāni pharitvā aṭṭhāsi. Anuruddho[10] cintesi: 'na[11] maŋ[12] maññe ito pubbe mātā piyāyati, na hi me aññadā tāya natthipūvā nāma pakkapubbā'[13] ti. So gantvā mātaraŋ[14] evam āha: 'amma nâhaŋ tava piyo' ti. 'Tāta.kiŋ vadesi, mama akkhīhi[15] pi hadayamaŋsato pi[16] tvaŋ piyataro' ti. 'Sac' āhaŋ amma tava piyo, kasmā mama ito[17] pubbe evarūpe natthipūve nāma na adāsī' ti. Sā taŋ[18] purisaŋ pucchi: 'tāta kiñci pātiyaŋ ahosī'[19] ti. 'Āma ayye pūvānaŋ pātī[20] paripuṇṇā ahosi, na me[21] evarūpā diṭṭhapubbā' ti. Sā cintesi: 'putto me katapuñño, devatāhi 'ssa dibbapūvā pahitā[22] bhavissantī'[23] ti. So pi[24] mātaraŋ āha: 'amma[25] na mayā evarūpā pūvā khāditapubbā,[26] ito paṭṭhāya me natthipūvam'eva[27] paceyyāsī'[28] ti. Sā tato paṭṭhāya tena 'pūve khāditukāmo 'mhī'[29] ti vuttakāle suvaṇṇapātiŋ dhovitvā aññāya pātiyā

---

[1] S. °ñ c'.
[2] B. *a.* nāma.
[3] K. B. *om.* pi.
[4] K. *a.* sattavidhā. B. *a.* sattadhā.
[5] K. pha°.
[6] B. tassa.
[7] K. °ā.
[8] K. puve.
[9] K. B. °matte.
[10] K. *a.* pi.
[11] K. *a.* vata.
[12] C. C[a]. mātā.
[13] K. katta°.
[14] K. *a.* pi.
[15] B. °ito.
[16] K. *om.*
[17] K. B. *om.*
[18] S. *om.*
[19] K. hotī.
[20] B. °iyā.
[21] K. m'.
[22] C. C[a]. pahaṭā.
[23] B. °atī.
[24] K. *om.*
[25] C. *om.*
[26] K. na diṭṭha°.
[27] C. C[a]. *om.*
[28] K. pacca°. B. peseyyāsī.
[29] K. B. °kām' amhı.

paṭikujjitvā pahiṇāti,[1] devatā pātiŋ pūrenti. Evaŋ so agāramajjhe vasanto natthī ti padassa atthaŋ ajānitvā dibbapūve yeva paribhuñji, Satthu pana parivāratthaŋ[2] kulapaṭipāṭiyā Sākiyakumāresu pabbajantesu[3] Mahānāmena Sakkena 'tāta amhākaŋ kulā[4] koci pabbajito[5] natthi, tayā vā pabbajitabbaŋ mayā vā'[6] ti vutte so āha: 'ahaŋ sukumālo[7] pabbajituŋ na[8] sakkhissāmī' ti. 'Tena hi kammantaŋ[9] ugganha,[10] ahaŋ pabbajissāmī' ti. 'Ko esa[11] kammanto nāmā' ti.[12] So hi bhattassa uṭṭhānaṭṭhānam[13] pi[14] na jānāti, kammantaŋ kim eva jānissati, tasmā evam āha. Ekadivasaŋ hi Anuruddho Bhaddiyo Kimbilo[15] tayo janā 'bhattaŋ nāma kahaŋ uṭṭhātī'[16] ti mantayiŋsu. Tesu[17] Kimbilo[18] 'koṭṭhe[19] uṭṭhātī'[20] ti āha. So kir'[21] ekadivasaŋ vīhī[22] koṭṭhamhi pakkhipante addasa, tasmā 'koṭṭhake[23] bhattaŋ uppajjatī' ti saññāya evam āha. Atha naŋ Bhaddiyo 'tvaŋ na jānāsī' ti vatvā 'bhattaŋ nāma ukkhaliyaŋ[24] uṭṭhātī'[25] ti āha. So kir' ekadivasaŋ ukkhalito bhattaŋ vaḍḍhente[26] disvā 'ettha va[27] so[28] uppajjatī' ti saññam akāsi, tasmā evam āha. Anuruddho te ubho pi 'tumhe na jānāthā' ti vatvā[29]

---

[1] K. B. °ṇati.
[2] B. parivāraṇ°.
[3] C. Ca. pabbājento.
[4] K. B. kule.
[5] K. °itvā.
[6] K. *om. three.*
[7] K. B. atisu°.
[8] B. nā.
[9] K. kammaŋ.
[10] K. °hi.
[11] K. eso.
[12] C. Ca. *a.* vutte.
[13] K. upaṭṭhāna°.
[14] K. *om.*
[15] B. Kimilo. B. S. *a.* ti.
[16] K. upaṭṭhātī.
[17] K. *om.*
[18] K. Kima°. B. Kimi°.
[19] B. °esu.
[20] K. uṭṭhahī.
[21] K. S. kira.
[22] B. °iŋ.
[23] K. B. koṭṭhe.
[24] C. Ca. S. °iyā.
[25] B. uṭṭhahatī. K. upaṭṭhātī.
[26] K. vadantaŋ. B. vaḍhante.
[27] B. etth' eva. K. tatth' eva.
[28] K. bhattaŋ.
[29] B. *a.* bhattaŋ nāma

'ratanubbedhamakulāya[1] mahāsuvaṇṇapātiyaŋ bhattaŋ[2] uṭṭhātī'[3] ti āha. Tena kira n'eva vīhī[4] koṭṭentā na[5] bhattaŋ pacantā diṭṭhapubbā, suvaṇṇapātiyaŋ vaḍḍhetvā[6] purato ṭhapitabhattam[7] eva passati, tasmā 'pātiyaŋ yeva so[8] uppajjatī' ti saññam akāsi, tasmā evam āha. Evaŋ bhattuṭṭhānaṭṭhānam[9] pi[10] ajānanto mahāpuñño kulaputto kammante kiŋ jānissati. So 'ehi kho te Anuruddha gharâvāsatthaŋ anusāsissāmi, paṭhamaŋ khettaŋ kasāpetabban' ti ādinā[11] nayena bhātarā vuttānaŋ kammantānaŋ apariyantabhāvaŋ sutvā 'na me gharâvāsen'[12] attho' ti mātaraŋ āpucchitvā Bhaddiyapamukhehi pañcahi Sākiyakumārehi[13] saddhiŋ nikkhamitvā Anupiyambavane[14] Satthāraŋ upasaŋkamitvā pabbaji, pabbajitvā ca pana sammāpaṭipadaŋ paṭipanno[15] aṇupubbena tisso vijjā sacchikatvā dibbena cakkhunā ekâsane nisinno va hatthatale ṭhapita āmalakāni[16] viya sahassalokadhātuyo[17] olokanasamattho hutvā[18]:

'Pubbenivāsaŋ jānāmi dibbacakkhuŋ[19] visodhitaŋ
tevijjo iddhippatto 'mhi kataŋ buddhassa sāsanan' ti

udānaŋ udānetvā 'kin nu kho me katvā ayaŋ sampatti laddhā' ti olokento 'Padumuttarapādamūle patthanaŋ ṭhapesin'[20] ti ñatvā 'puna saŋsāre saŋsaranto asukasmiŋ[21] nāma kāle Bārāṇasiyaŋ Sumanaseṭṭhiŋ nissāya jīvanto Annabhāro nāma ahosin' ti pi[22] ñatvā:

---

[1] B. °l°.
[2] B. *om.*
[3] B. uṭṭhahatī.
[4] K. B. °iŋ.
[5] K. *om.*
[6] K. vaḍhitvā.
[7] S. ṭhapitam.
[8] K. *om.*
[9] K. ekabhattuṭṭhānaŋ.
[10] B. *om.*
[11] K. °īni.
[12] K. B. °ena.
[13] B. Sakya°.
[14] K. Anupp°. B. °iyaamba°.
[15] C. C[a]. paṭisam°.
[16] K. °naŋ.
[17] K. dasasa°. S. °tū.
[18] B. *a.* gātham āha.
[19] B. S. °kkhu.
[20] K. patha°.
[21] K. amu°.
[22] K. *om.*

'Annabhāro pure āsiŋ daḷiddo kājahārako[1]
piṇḍapāto māya dinno Upariṭṭhassa yasassino'[2] ti

āha.[3] Ath' assa etad ahosi: 'yo[4] so tadā mayā[5] Upariṭṭhassa dinnapiṇḍapātato[6] kahāpaṇe datvā pattiŋ aggahesi mama sahāyako Sumanaseṭṭhī kahaŋ nu kho[7] etarahi nibbatto' ti. Atha naŋ 'Viñjhâṭaviyaŋ pabbatapāde Muṇḍanigamo nāma atthi, tattha Mahāmuṇḍassa nāma upāsakassa Mahāsumano Cullasumano[8] ti dve puttā, tesu so[9] Cullasumano hutvā nibbatto' ti addasa, disvā ca pana cintesi: 'atthi nu kho mayi tattha[10] gate[11] upakāro[12] natthī' ti. So[13] upadhārento idaŋ addasa: 'so tattha mayi gate sattavassiko[14] nikkhamitvā pabbajissati, khuragge yeva ca[15] arahattaŋ pāpuṇissatī' ti, disvā ca pana upakaṭṭhe antovasse ākāsena gantvā gāmadvāre otari. Mahāmuṇḍo pana upāsako therassa pubbe pi[16] vissāsiko eva, so theraŋ piṇḍapātakāle cīvaraŋ pārupantaŋ disvā[17] puttaŋ Mahāsumanaŋ āha: 'tāta ayyo me[18] Anuruddhatthero āgato, yāv' assa añño koci pattaŋ na[19] gaṇhāti[20] tāv' assa gantvā pattaŋ gaṇha, ahaŋ āsanaŋ paññāpessāmī' ti. So tathā akāsi. Upāsako theraŋ antonivesane sakkaccaŋ parivisitvā temāsaŋ vasanatthāya paṭiññaŋ gaṇhi, thero[21] adhivāsesi. Atha naŋ ekadivasaŋ paṭijagganto

[1] K. B. tiṇahā°.
[2] B. tādino. *Cf.* Theragāthā, 910.
[3] K. *om.*
[4] C. C[a]. *om.*
[5] C. C[a]. *om.*
[6] C. C[a]. °pāto. K. °piṇḍito.
[7] K., B. *a.* so.
[8] K. *transp.*, °samaṇo.
[9] K. sa. B. *om.*
[10] C. *corr.* mayāttha. K. B. tattha mayi. C[a]. tayittha mayi.
[11] C. C[a]. gati.
[12] K. °rako.
[13] C. C[a]. *om.*
[14] K. B. *a.* va.
[15] K. *om.*
[16] K. *om.*
[17] K. *a.* va.
[18] K. *om.*
[19] C. C[a]. *om.*
[20] K. °ati.
[21] K. B. *a.* pi.

viya temāsaŋ paṭijaggitvā mahāpavāraṇāya ticīvare[1] c' eva guḷatelataṇḍulâdīni ca āharitvā therassa pādamule ṭhapetvā 'gaṇhatha bhante' ti āha. 'Alaŋ upāsaka, na me iminā attho' ti.[2] 'Bhante vassâvāsikalābho nām' esa gaṇhatha[3] nan' ti. 'Alaŋ[4] upāsakā' ti. 'Kim atthaŋ na gaṇhatha bhante' ti.[5] 'Mayhaŋ santike kappiyakārako sāmaṇero pi[6] natthī' ti. 'Tena hi bhante mama putto Mahāsumano sāmaṇero bhavissatī' ti. 'Na me upāsaka Mahāsumanen' attho' ti. 'Tena hi bhante Cullasumanaŋ pabbājethā' ti. Thero 'sādhū' ti sampaṭicchitvā Cullasumanaŋ pabbājesi. So khuragge yeva arahattaŋ pāpuṇi. Thero tena saddhiŋ aḍḍhamāsamattaŋ tattha[7] vasitvā 'Satthāraŋ passissāmī'[8] ti tassa ñātake āpucchitvā ākāsen' eva gantvā Himavantapadese Araññakuṭikāya[9] otari. Thero pana pakatiyâpi[10] āraddhaviriyo tassa tattha pubbarattâpararattaŋ caṅkamantassa udaravāto samuṭṭhahi. Atha naŋ kilantarūpaŋ disvā sāmaṇero pucchi: 'bhante kiŋ te[11] rujatī' ti. 'Udaravāto me samuṭṭhito' ti. 'Aññadâpi[12] samuṭṭhitapubbo bhante' ti. 'Āma āvuso'[13] ti. 'Kena phāsukaŋ hoti bhante' ti. 'Anotattato pānīye laddhe phāsu[14] hoti āvuso' ti. 'Tena hi bhante āharāmī' ti. 'Sakkhissasi sāmaṇerā' ti. 'Āma bhante' ti. 'Tena hi Anotatte Paṇṇako[15] nāma nāgarājā maŋ jānāti,[16] tassa ācikkhitvā bhesajjatthāya ekaŋ pānīyacāṭikaŋ[17] āharā' ti. 'So 'sādhū' ti[18] upajjhāyaŋ vanditvā vehāsaŋ abbhugantvā pañcayojanasataŋ ṭhānaŋ

---

[1] K. B. °rañ.
[2] B. *a.* tena hi.
[3] C. C[a]. nāma, saŋga°.
[4] B. na gaṇhāmi.
[5] C. C[a]. *om.*
[6] B. ca.
[7] S. tatth' eva.
[8] K. °mā.
[9] K. °yaŋ.
[10] K. *om.* pi.
[11] S. vo. K. *om. four.*
[12] K. °thâpi.
[13] B. āmâv°.
[14] K. B. °ukaŋ.
[15] S. Panna°. B. Pannago. K. Panaṇṇako.
[16] K. ti *for* maŋ jā°.
[17] C[a]. °iyaŋ. K. B °vārakaŋ. S. °ghaṭaŋ.
[18] K. *a.* sampaticchi.

agamāsi. Taŋ[1] divasaŋ pana nāgarājā nāganāṭakaparivuto[2] udakakīḷaŋ kīḷitukāmo hoti.[3] So[4] sāmaṇeraŋ āgacchantaŋ[5] disvā va kujjhi 'ayaŋ muṇḍasamaṇako[6] attano pādapaŋsuŋ mama[7] matthake okiranto[8] carati,[9] Anotattapānīyatthāya[10] āgato bhavissati, idāni 'ssa[11] pānīyaŋ na[12] dassāmī' ti paṇṇāsayojanikaŋ[13] Anotattadahaŋ mahāpātiyā ukkhaliŋ pidahanto viya phaṇena pidahitvā nipajji. Sāmaṇero nāgarājassa ākāraŋ oloketvā[14] 'kuddho ayan' ti ñatvā imaŋ gātham āha:

'Suṇohi[15] me nāgarāja[16] uggateja mahabbala[17]
dehi me pānīyaghaṭakaŋ[18] bhesajjatth' amhi[19]
āgato' ti

taŋ sutvā nāgarājā imaŋ gātham āha:

'Puratthimasmiŋ disābhāge Gaṅgā nāma mahānadī
mahāsamuddaŋ appeti tato tvaŋ pānīyaŋ harā'[20] ti.

Taŋ sutvā[21] 'ayaŋ nāgo[22] attano icchāya[23] na dassati, ahaŋ balakkāraŋ[24] katvā mahânubhāvaŋ[25] ājānāpetvā[26] imaŋ abhibhavitvā[27] pānīyaŋ gaṇhissāmī' ti cintetvā

---

[1] K. Anotatte pāṇiyatthā āgata-.
[2] C. C[a]. nāṭaka°.
[3] K. B. ahosi.
[4] K. *om.*
[5] K. ga°.
[6] K. °ṇo. B. muṇḍakasāmaṇero.
[7] K. *om.*
[8] C. oṭar°. K. *a.* pi.
[9] B. vicar°.
[10] K. B. S. °tte pā°. K. °tthā.
[11] K. B. na dāni 'ssa (*om.* na *later*).
[12] C[a]. a-.
[13] K. °ke.
[14] S. *a.* va.
[15] B. suṇahi.
[16] K. °jā.
[17] K. mahābala.
[18] K. °yaŋ gha°. C. C[a]. B. ghaṭaŋ.
[19] K. âmhi.
[20] K. āharā.
[21] K. B. *a.* sāmaṇero.
[22] K. B. °garājā.
[23] C. C[a]. icchā.
[24] C. C[a]. S. kāraŋ.
[25] K. ānu°. C. C[a]. S. manussa°.
[26] C. C[a]. a°. K. B. jā°.
[27] K. B. *a.* va.

'mahārāja upajjhāyo maŋ Anotattato va pānīyaŋ āharāpesi,[1] tenâhaŋ idam eva harissāmi,[2] apehi mā maŋ vārehī'[3] ti vatvā sāmaṇero[4] imaŋ gātham āha:

'Ito va pānīyaŋ harissaŋ[5] iminā v' amhi atthiko
yadi te thāmabalaŋ[6] atthi nāgarāja nivāraye'[7] ti.

Atha naŋ nāgarājā[8] āha:

'Sāmaṇera sace atthi tava vikkamaporisaŋ,
abhinandāmi te vācaŋ, harassu pānīyaŋ mamā' ti.

Atha naŋ sāmaṇero 'evaŋ mahārāja harāmī' ti vatvā,[9] 'sakkonto harāhī' ti vutte, 'tena[10] hi[11] suṭṭhu jānassū'[12] ti tikkhattuŋ paṭiññaŋ gahetvā 'buddhasāsanassa[13] ānubhāvaŋ dassetvā mayā pānīyaŋ harituŋ vaṭṭatī' ti cintetvā ākāsaṭṭhadevatānaŋ tāva[14] santikaŋ agamāsi. Tā āgantvā vanditvā 'kiŋ bhante' ti vatvā aṭṭhaŋsu. 'Etasmiŋ Anotattadahapiṭṭhe Paṇṇakena[15] nāgarājena[16] saddhiŋ mama saṅgāmo[17] bhavissati, tattha[18] gantvā jayaparājayaŋ olokethā' ti āha. So eten' eva nīhārena[19] cattāro Lokapāle[20] Sakkasuyāmasantusitasunimmitavasavattī[21] ca upasaŋkamitvā tam atthaŋ ārocesi. Tato paraŋ paṭipāṭiyā va navavidhabrahmalokaŋ[22] gantvā tattha tattha Brahmehi

---

[1] B. S. °ti.
[2] K. harāmi.
[3] K. nivā°.
[4] K. *om.*
[5] C. Cᵃ. °ssāmi. K. hessa.
[6] C. yadi tthoma°.
[7] K. B. °yā.
[8] K. S. nāgo.
[9] K. B. *a.* yadi.
[10] C. Cᵃ. tenā.
[11] Cᵃ. ti.
[12] K. suṭṭha jānissatī.
[13] K. buddhassa.
[14] K. *rep.*
[15] C. Cᵃ. Panna°. B. Pannaka°. K. pana-.
[16] K. °raññā.
[17] K. saṅgamo.
[18] K. *a.* taŋ.
[19] K. niyāmena.
[20] K. C. Cᵃ. °lā.
[21] K. °ussi°. B. °nimmānaratiparinimmita° *for* °sunimmita°. C. Cᵃ. °iñ. K. °iŋ, *om.* ca.
[22] K. B. yāva *for* ca navavidha-.

āgantvā vanditvā ṭhitehi[1] 'kiŋ bhante' ti puṭṭho tam atthaŋ ārocesi. Evaŋ so[2] Asaññe[3] ca Arūpibrahmāno[4] ca ṭhapetvā sabbattha muhutten' eva āhiṇḍitvā ārocesi. Tassa vacanaŋ sutvā sabbâpi[5] devatā Anotattadahapiṭṭhe nāḷiyaŋ[6] pakkhittatipucuṇṇaŋ[7] viya ākāsaŋ nirantaraŋ pūretvā sannipatiŋsu. Sannipatite devasaŋghe sāmaṇero ākāse ṭhatvā nāgarājaŋ[8] āha:

'Suṇohi me nāgarāja uggateja mahabbala[9]
dehi me pānīyaghaṭakaŋ[10] bhesajjatth' amhi āgato' ti.

Atha naŋ nāgo āha:

'Sāmaṇera sace atthi tava vikkamaporisaŋ
abhinandāmi te vācaŋ harassu pānīyaŋ mamā' ti.

So tikkhattuŋ nāgarājassa paṭiññaŋ gahetvā ākāse ṭhitako[11] va dvādasayojanikaŋ Brahmattabhāvaŋ māpetvā ākāsato oruyha nāgarājassa phaṇe[12] akkamitvā adhomukhaŋ nippīḷesi. Tāvad eva balavatā purisena akkantaŋ[13] allacammaŋ[14] viya nāgarājassa phaṇe[15] akkantamattena[16] ogalitvā dabbimattā phaṇapuṭakā[17] ahesuŋ,[18] nāgarājassa phaṇehi muttamuttaṭṭhānato[19] tālakkhandhappamāṇā udakavaṭṭiyo[20] uggacchiŋsu.[21] Sāmaṇero ākāse[22] pānīya-

---

[1] K. °āhi. [2] K. soḷasaka.
[3] K. °ññā. [4] K. rūpavassa°.
[5] K. *om.* sabbā. [6] K. pāṇiya.
[7] K. °ttā purā cuṇṇā. B. °ttāni tilapiṭṭhacuṇṇāni.
[8] K. S. °jānaŋ. [9] K. mahābala.
[10] K. °ghaṭaŋ. [11] K. ṭhitaŋ.
[12] K. °ṇaŋ. [13] B. S. °nta-.
[14] K. alaca°. B. allaca°. C. C[a]. alanda°. S. alandu°. *Read* alagadda°?
[15] C. C[a]. °nā. [16] K. °tte.
[17] S. dabbī pha°. C. C[a]. dabbipuna°.
[18] K. ahosi.
[19] C. C[a]. muttamatta°. K. B. °ne.
[20] S. °ayo. [21] B. °ñch°. [22] K. B. *a.* yeva.

vāraŋ[1] pūresi. Devasaŋgho sādhukāram adāsi,[2] nāgarājā lajjitvā sāmaṇerassa kujjhi,[3] guñjavaṇṇāni[4] 'ssa akkhīni ahesuŋ.[5] So 'ayaŋ maŋ devasaŋghaŋ sannipātetvā phaṇe[6] ṭhatvā[7] lajjāpesi, etaŋ[8] gahetvā mukhe hatthaŋ pakkhipitvā hadayamaŋsaŋ vâssa[9] maddāmi, pāde vā naŋ gahetvā Pāragaṅgāya[10] khipāmī' ti vegena gantvā[11] anubandhanto pi naŋ pāpuṇituŋ[12] nâsakkhi yeva. Sāmaṇero gantvā upajjhāyassa hatthe[13] ṭhapetvā 'pivatha bhante' ti āha. Nāgarājâpi pacchato[14] āgantvā 'bhante Anuruddha sāmaṇero mayā adinnam eva pāṇīyaŋ gahetvā āgato, mā pivitthā'[15] ti āha.[16] 'Evaŋ kira sāmaṇerā' ti.[17] 'Pivatha bhante iminā me dinnapānīyaŋ[18] āhaṭan'[19] ti.[20] Thero 'khīnâsavasāmaṇerassa musākathanaŋ[21] nāma natthī' ti ñatvā pānīyaŋ pivi. Taŋkhaṇaŋ[22] yev' assa ābādho paṭippasambhi. Puna nāgo theraŋ āha: 'Bhante sāmaṇeren'[23] ambhi[24] sabbaŋ devagaṇaŋ[25] sannipātetvā lajjāpito, aham assa hadayaŋ vā phālessāmi pāde vā naŋ[26] gahetvā Pāragaṅgāya khipissāmī' ti. 'Mahārāja sāmaṇero mahânubhāvo, tumhe[27] sāmaṇerena saddhiŋ saṅgāmetuŋ[28] na

---

1 B. °akaŋ. K. °dhārakaŋ.
2 K. B. akāsi. B. *a.* atha.
3 K. B. °itvā.
4 K. B. jayakusuma°.
5 K. akkhinī ahaŋsu.
6 B. pāniyaŋ. K. *om.*
7 B. gahetvā.
8 K. enaŋ. B. esa naŋ.
9 B. hadayañ ca maŋsam assa. K. assa.
10 B. °yaŋ.
11 K. B. *a.* anubandhi.
12 S. saŋpā°.
13 K. B. *a.* pānīyaŋ.
14 B. *rep.*
15 K. °athā.
16 K. *a.* theraŋ.
17 K. taŋ.
18 B. °nnaŋ p[illegible]°.
19 K. ābhattan.
20 B. *a.* āha.
21 K. °kathaŋ.
22 K. °ṇe.
23 K. °r'.
24 B. maŋ.
25 K. sabbe °ṇe.
26 K. *om. two.*
27 C. C[a]. *om. three.*
28 K. °me kātuŋ.

sakkhissatha,[1] khamāpetvā naŋ gacchā'[2] ti. So sayaŋ pi sāmaṇerassa ānubhāvaŋ jānāti,[3] lajjāya pana anubandhitvā āgato. Atha naŋ therassa vacanena khamāpetvā[4] tena saddhiŋ mittasanthavaŋ katvā 'ito paṭṭhāya Anotattaudakena[5] atthe sati tumhākaŋ āgamanakiccaŋ[6] natthi, mayhaŋ pahiṇeyyātha, aham eva āharitvā dassāmī' ti vatvā[7] pakkāmi. Thero pi sāmaṇeraŋ ādāya pāyāsi. Satthā therassa āgamanabhāvaŋ[8] ñatvā[9] Migāramātu pāsāde therassa āgamanaŋ olokento nisīdi. Bhikkhū pi theraŋ āgacchantaŋ disvā paccuggantvā pattacīvaraŋ paṭiggahesuŋ. Ath'[10] ekacce sāmaṇeraŋ[11] sīse[12] pi kaṇṇesu pi[13] gahetvā saŋcāletvā[14] 'kiŋ sāmaṇera pillaka[15] na[16] ukkaṇṭhasī'[17] ti āhaŋsu. Satthā tesaŋ kiriyaŋ[18] disvā cintesi: 'bhāriyaŋ vata[19] imesaŋ bhikkhūnaŋ kammaŋ, āsīvisaŋ gīvāya gaṇhantā viya sāmaṇeraŋ gaṇhanti nâssa ānubhāvaŋ[20] jānanti, ajja mayā Sumanasāmaṇerassa guṇaŋ pākaṭaŋ kātuŋ vaṭṭatī' ti.[21] Thero pi[21] āgantvā Satthāraŋ vanditvā nisīdi. Satthā tena saddhiŋ paṭisanthāraŋ katvā Ānandattheraŋ āmantesi: 'Ānanda Anotattodaken'[22] amhi pāde dhovitukāmo, sāmaṇerānaŋ ghaṭake[23] datvā pānīyaŋ harāpehī'[24] ti. Thero vihāre

[1] B. nâsakkh°. [2] K. B. gacchathā.
[3] B. *a.* yeva.
[4] K. *a.* khamatha bhante me apavādaŋ ti.
[5] K. Anottato udake. [6] K. ga°.
[7] C. C[a]. *om.* [8] K. °naŋ tāva.
[9] K. vidi. [10] K. atha.
[11] B. *a.* daharâpi sāmaṇerâpi.
[12] C[a]. *corr.* K. sisesu.
[13] K. B. *a.* bāhāya (B. °yaŋ) pi. [14] K. B. °entā.
[15] C. C[a]. kipillaka. K. pituculake. B. cūḷakaniṭṭha.
[16] K. ne. B. *om.*
[17] S. °āsi. K. °esi. B. °o 'sī. [18] B. kriyaŋ.
[19] K. B. vat' (K. vatt'). [20] K. nâssânu°.
[21] K. *om.*
[22] B. °ttaud°. K. °odakehi.
[23] K. ghaṭe. B. ghaṭaŋ. [24] B. āh°. K. āharāhi.

pañcamattāni sāmaṇerasatāni sannipātesi. Tesaŋ[1] Sumanasāmaṇero[2] sabbanavako ahosi.[3] Thero[4] sabbamahallakaŋ sāmaṇeraŋ āha: 'sāmaṇera Satthā Anotattodakena[5] pāde dhovitukāmo, ghaṭaŋ[6] ādāya gantvā pānīyaŋ āharā' ti. So 'na sakkā[7] bhante' ti na icchi.[8] Thero sese pi[9] paṭipucchi.[10] Te pi tath' eva[11] paṭikkhipiŋsu. Kiŋ pan' ettha khīṇâsavā[12] sāmaṇerā natthī? ti. Atthi, te pana 'nâyaŋ amhākaŋ baddho mālapuṭo, Sumanasāmaṇerass' eva[13] baddho' ti na icchiŋsu. Puthujjanā pana[14] attano asamatthatāya[15] na icchiŋsu. Pariyosāne pana[16] Sumanasāmaṇerassa[17] vāre sampatte 'sāmaṇera Satthā Anotattadahaudakena[18] pāde dhovitukāmo, kuṭaŋ gahetvā[19] kira udakaŋ āharā' ti āha. So 'Satthari[20] āharāpente āharissāmī' ti Satthāraŋ vanditvā 'bhante Anotattato[21] kira maŋ udakaŋ āharāpethā' ti āha. 'Āma Sumanā' ti. So Visākhāya kāritesu ghanasuvaṇṇakoṭṭimesu[22] senâsanakuṭesu[23] ekaŋ[24] saṭṭhikuṭodakagaṇhanakaŋ[25] mahāghaṭaŋ hatthena gahetvā 'iminā me ukkhipitvā aŋsakūṭe ṭhapiten'[26] attho natthī' ti olambakaŋ katvā[27] vehāsaŋ abbhuggantvā Himavantâbhimukho pakkhandi. Nāgarājā sāmaṇeraŋ dūrato va āgacchantaŋ disvā paccuggantvā

---

1 B. tesu. 2 K. sāmaneräṇaŋ.
3 K. hoti. 4 C. C[a]. *om. three.*
5 K. °dahakena. B. °adahaudaken' amhi.
6 B. °akaŋ. 7 K. B. sakkomi.
8 K. B. icchati. 9 K. *om.*
10 K. B. paṭipāṭiyā (K. *a.* va) pu°.
11 K. B. S. *a.* vatvā. 12 B. °va°.
13 K. *om.* 14 K. *om.*
15 K. B. °tāy' eva. 16 S. *om.*
17 B. S. Sumanassa. 18 S. °dahe u°.
19 B. ādāya. 20 B. Satthārā.
21 B. °tattadahe. 22 C. *corr.* °koṭṭhitesu.
23 K. °saka°. 24 K. ekakūṭaŋ.
25 C. C[a]. °saṭṭhiu°. B. °kuṭau°. K. °hakaŋ.
26 S. °na. 27 K. B. *a.* va.

kuṭaŋ aŋsakūṭenâdāya[1] 'bhante tumhe mādise dāse[2] vijjamāne kasmā sayaŋ āgatā,[3] udaken'[4] atthe sati kasmā sāsanamattaŋ na pahiṇitthā'[5] ti[6] kuṭena udakaŋ ādāya sayaŋ ukkhipitvā[7] 'purato hotha bhante, aham eva āharissāmī' ti āha. 'Tiṭṭhatha[8] tumhe mahārāja, aham eva Sammāsambuddhena āṇatto' ti nāgarājānaŋ nivattetvā[9] kuṭaŋ mukhavaṭṭiyaŋ hatthena[10] gahetvā ākāsena gacchi.[11] Atha naŋ Satthā āgacchantaŋ oloketvā bhikkhū āmantesi: 'passatha bhikkhave sāmaṇerassa līḷhaŋ,[12] ākāse haŋsarājā viya sobhatī' ti.[13] So pi pānīyaghaṭaŋ ṭhapetvā[14] Satthāraŋ vanditvā aṭṭhāsi. Atha naŋ Satthā āha: 'kativasso 'si tvaŋ[15] Sumanā' ti. 'Sattavasso 'mhi[16] bhante' ti. 'Tena hi Sumana ajja[17] paṭṭhāya bhikkhu hohī' ti vatvā dāyajjaupasampadam adāsi, dve yeva kira sāmaṇerā sattavassā upasampadaŋ labhiŋsu, ayañ ca Sumano Sopāko cā[18] ti. Evaŋ tasmiŋ upasampanne[19] dhammasabhāyaŋ kathaŋ samuṭṭhāpesuŋ: 'acchariyaŋ āvuso[20] evarūpo pi[21] nāma daharasāmaṇerassa ānubhāvo hoti, na no[22] ito pubbe evarūpo ānubhāvo[23] diṭṭhapubbo' ti. Satthā āgantvā 'kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā' ti pucchitvā, 'imāya nāmā' ti vutte, 'bhikkhave mama sāsane[24] daharo pi sammā paṭipanno

---

1 K. B. °na ā°.
2 C. C^a. *om.*
3 B. S. °to.
4 K. °na.
5 B. °athā.
6 K *om.*
7 C. C^a. ukkhitvā.
8 K. tittha.
9 B. °ttāp°. K. °itvā.
10 C. C^a. *om.*
11 K. āgacchati. B. °nâgañchi.
12 B. līlaŋ, K. kiḷaŋ.
13 K. B. *a.* āha.
14 S. netvā.
15 K. *om.*
16 K. *om.*
17 K. ajjato.
18 K. vā.
19 S. uppanne.
20 K. °iriyâvu°.
21 B. hi.
22 C. C^a. *om.*
23 K. *om.*
24 K. °nena.

evarūpaŋ sampattiŋ labhi[1] yevā' ti vatvā dhammaŋ desento[2] imaŋ gātham āha:

382. 'Yo have daharo bhikkhu yuñjati buddhasāsane
so imaŋ[3] lokaŋ pabhāseti abbhā mutto va candimā' ti.

Tattha yuñjatī ti ghaṭati vāyamati, pabhāsetī ti so bhikkhu attano arahattamaggañāṇena abbhâdīhi mutto candimā viya lokaŋ khandhâdibhedaŋ[4] lokaŋ obhāseti ekálokaŋ karotī ti attho.

Desanâvasāne bahū sotâpattiphaládīni pāpuṇiŋsū ti.

Sumanasāmaṇerassa vatthu.[5]

Bhikkhuvaggavaṇṇanā niṭṭhitā.

Pañcavīsatimo vaggo.

---

[1] B. °ati. K. °issati.
[2] K. *om. two.*
[3] B. 'maŋ.
[4] S. °da°.
[5] K. *om. title.* B. °rava°, dvādasamaŋ.

XXVI. BRĀHMAṆAVAGGO.

1. Pasādabahulabrāhmaṇavatthu.

Chinda sotan ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto pasādabahulaŋ brāhmaṇaŋ ārabbha kathesi.

So kira[1] Bhagavato dhammadesanaŋ sutvā pasannacitto attano gehe soḷasamattānaŋ bhikkhūnaŋ niccabhattaŋ paṭṭhapetvā[2] bhikkhūnaŋ āgatavelāya[3] pattaŋ gahetvā 'āgacchantu bhonto arahanto nisīdantu[4] arahanto' ti yaŋ kiñci vadanto arahantavādapaṭisaŋyuttam eva vadati. Tesu puthujjanā 'ayaŋ amhesu arahantasaññī'[5] ti cintayiŋsu, khīṇâsavā 'ayaŋ no khīṇâsavabhāvaŋ jānātī' ti evaŋ te[6] sabbe pi kukkuccāyantā tassa gehaŋ na gamiŋsu.[7] So dukkhī dummano 'kin nu kho ayyā nâgacchantī'[8] ti vihāraŋ gantvā[9] Satthāraŋ vanditvā tam atthaŋ ārocesi, Satthā bhikkhū āmantetvā 'kiŋ etaŋ bhikkhave' ti pucchitvā tehi[10] tasmiŋ atthe ārocite 'sādiyittha[11] pana tumhe bhikkhave arahantavādan'[12] ti. 'Na sādiyāma[13] bhante' ti. 'Evaŋ sante manussānaŋ etaŋ pasādabhaññaŋ

---

[1] B. *a.* brāhmaṇo.
[2] B. paccupaṭṭhapesi.
[3] K. āgamana°.
[4] K. B. *a.* bhonto.
[5] K. °ttaŋ maññatī.
[6] K. sante.
[7] B. S. nâg°.
[8] K. na g°
[9] K. *rep.*
[10] K. *rep.*
[11] K. B. °yatha.
[12] C. C[a]. °bhāvan. K. °tta°.
[13] B. *a.* mayaŋ. K. *a.* yaŋ ma.

anāpatti bhikkhave pasādabhaññe,[1] api ca kho pana brāhmaṇassa arahantesu adhimattaŋ pemaŋ, tasmā tumhehi pi taṇhāsotaŋ chetvā arahattam eva pattuŋ yuttan ti vatvā[2] dhammaŋ desento imaŋ gātham āha:

383. 'Chinda sotaŋ parakkama kāme[3] panuda brāhmaṇa
sankhārānaŋ khayaŋ ñatvā akataññū 'si brāhmaṇā' ti.

Tattha parakkamā ti taṇhāsotaŋ nāma[4] appamattakena vāyāmena chindituŋ na sakkā tasmā[5] ñāṇasampayuttena mahantena parakkamena parakkamitvā taŋ sotaŋ chinda,[6] ubho pi kāme panuda nīhara brāhmaṇā ti khīṇâsavānaŋ ālapanam etaŋ, saŋkhārānan ti pañcannaŋ khandhānaŋ khayaŋ* jānitvā akataññū[7] ti evaŋ sante[8] suvaṇṇâdisu kenaci akatassa nibbānassa jānanato[9] akataññū nāma hosī[10] ti.[11]

Desanâvasāne bahū sotâpattiphalâdīni pāpuṇiŋsū[12] ti.

Pasādabahulabrāhmaṇassa vatthu.[13]

---

2. Sambahulabhikkhuvatthu.

Yadā dvayesu dhammesū[14] ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto sambahule bhikkhū ārabbha kathesi.

---

[1] K. C. C[a]. °ñño. [2] K. *om.*
[3] K. *a.* taŋ. [4] B. na *here*
[5] K. *a.* brāhma°.
[6] F. °nditu. C. C[a]. °ituŋ. K. chindi.
* F. mayaŋ, *corr.* vayaŋ.
[7] K. *a.* 'si. [8] F. B. S. *a.* tvaŋ.
[9] K. jānato. [10] F. C. C[a]. B. hotī. S. hohī.
[11] K. *om.* [12] K. sampā°.
[13] K. *om. title.* B. °ṇava°, paṭhamaŋ.
[14] K. B. *om.*

Ekadivasaŋ hi tiŋsamattā disāvāsikā bhikkhū āgantvā Satthāraŋ vanditvā nisīdiŋsu. Sāriputtatthero tesaŋ arahattassa[1] upanissayaŋ disvā Satthāraŋ upasaŋkamitvā ṭhitako[2] va imaŋ pañhaŋ pucchi: 'bhante "dve dhammā" ti vuccati,[3] katame nu kho dve dhammā' ti. Atha naŋ Satthā 'dve[4] dhammā ti kho[5] Sāriputta samathavipassanā vuccantī' ti vatvā imaŋ gātham āha:

384. 'Yadā dvayesu dhammesu pāragū hoti brāhmaṇo,
ath' assa sabbe saŋyogā atthaŋ gacchanti jānato'
ti.

Tattha yadā ti[6] yasmiŋ kāle dvidhāṭhitesu[7] samathavipassanādhammesu abhiññāpāragâdivasena[8] ayaŋ[9] khīṇâsavo pāragū hoti ath' assa vaṭṭasmiŋ yojanasamatthā[10] sabbe kāmayogâdayo[11] saŋyogā atthaŋ gacchanti jānato ti[12] sabbe kāmayogâdayo saŋyogā[13] evaŋ jānantassa atthaŋ[14] parikkhayaŋ gacchantī ti attho. Desanâvasāne sabbe pi te bhikkhū arahatte patiṭṭhahiŋsū ti.

Sambahulānaŋ bhikkhūnaŋ vatthu.[15]

---

3. MĀRAVATTHU.

Yassa pāran ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto Māraŋ ārabbha kathesi.

---

[1] K. °ttaŋ tassa.
[2] K. thito.
[3] K. B. S. °nti.
[4] B. *a*. vā.
[5] K. *om*.
[6] K. *om*.
[7] B. dvayesū ti tesu.
[8] K. °ññāya pāragatâdi°. B. °pārañgatâdi°.
[9] K. *a*. vuccati.
[10] B. S. saŋyo°. K. samathatthā.
[11] K. B. kāmasaŋyo°.
[12] S. *om. two*.
[13] K. B. *om. seven*. F. saŋgā.
[14] C. C[a]. S. atha.
[15] K. *om. title*. B. °labhikkhuva°, *a*. dutīyaŋ.

So kir' ekasmiŋ divase aññataro puriso viya hutvā Satthāraŋ upasaŋkamitvā pucchi:[1] 'bhante pāraŋ[2] pāran ti vuccati,[3] kin nu kho etaŋ pāraŋ[4] nāmā' ti.[5] Satthā 'Māro ayan' ti vijānitvā[6] 'pāpima[7] kiŋ tava pārena,[8] taŋ[9] hi vītarāgehi pattabban' ti vatvā imaŋ gātham āha:

385. 'Yassa pāraŋ apāraŋ va pārâpāraŋ na vijjati
vītaddaraŋ[10] visaŋyuttaŋ tam ahaŋ brūmi
brāhmaṇan' ti.

Tattha pāran ti ajjhattikāni cha āyatanāni, apāran ti bāhirāni cha āyatanāni, pārâpāran ti tad ubhayaŋ, na vijjatī ti yassa sabbaŋ p'[11] etaŋ "ahan" ti vā "maman" ti vā gahaṇabhāvena[12] natthi taŋ[13] kilesadarathānaŋ[14] vigamena vītaddaraŋ[10] sabbakilesehi visaŋyuttaŋ[15] ahaŋ[16] brāhmaṇaŋ[17] vadāmī ti attho.

Desanâvasāne bahū sotâpattiphalâdīni pāpuṇiŋsū ti.

Mārassa vatthu.[18]

---

4. Aññatarabrāhmaṇavatthu.

Jhāyin ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto aññataraŋ brāhmaṇaŋ ārabbha kathesi.

So[19] kira cintesi: 'Satthā attano sāvake "brāhmaṇā"

---

1 C. Cª. °itvā.
2 K. °ra-. C. Cª. °ro.
3 K. °nti.
4 C. Cª. *om.*
5 K. *a.* pucchi.
6 B. vaditvā. K. vaditvā.
7 K. °māra.
8 B. vā apārena vā.
9 K. te.
10 K. vitadūraŋ.
11 K. *om.*
12 B. °ṇâ°.
13 F. C. Cª. S. saŋ°.
14 K. darānaŋ.
15 K. S. *a.* taŋ.
16 K. *a.* brūmi.
17 K. °ñ ca. B. *a.* ti.
18 K. *om. title.* B. °rava°, tatīyaŋ.
19 K. te.

ti vadati, ahañ c' amhi[1] jātigottena[2] brāhmaṇo, mam pi[3] nu[4] kho evaŋ vattuŋ vaṭṭatī' ti. So Satthāraŋ upasaŋkamitvā tam atthaŋ pucchi. Satthā 'nâhaŋ jātigottamattena brāhmaṇaŋ vadāmi, uttamatthaŋ arahattaŋ[5] pattam eva[6] pan' evaŋ[7] vadāmī' ti vatvā imaŋ gātham āha:

386. 'Jhāyiŋ virajam āsīnaŋ[8] katakiccaŋ anāsavaŋ
uttamatthaŋ anuppattaŋ tam ahaŋ brūmi
brāhmaṇan' ti.

Tattha jhāyin ti duvidhena jhānena jhāyantaŋ, kāmena[9] virajaŋ, vane ekakaŋ[10] āsīnaŋ, catūhi maggehi soḷasannaŋ kiccānaŋ[11] katattā katakiccaŋ āsavānaŋ abhāvena anāsavaŋ uttamatthaŋ arahattaŋ anuppattaŋ[12] ahaŋ brāhmaṇaŋ vadāmī ti attho.

Desanâvasāne so brāhmaṇo sotâpattiphale patiṭṭhahi, sampattānam pi sâtthikā desanā[13] ahosī ti.[14]

Aññatarassa brāhmaṇassa vatthu.[15]

---

5. Ānandattheravatthu.

Divā tapatī[16] ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Migāramātu pāsāde viharanto Ānandattheraŋ ārabbha kathesi.

Pasenadikosalo kira mahāpavāraṇāya sabbâbharaṇa-

---

[1] K. aham hi.
[2] C. C[a]. °tte. K. °ttehi. S. °tto (*for* °ttato?).
[3] K. mamaŋ.
[4] C. C[a]. *om.*
[5] K. B. °tta-.
[6] K. etaŋ.
[7] B. etaŋ.
[8] K. kāmâsinaŋ.
[9] K. B. kāmarajena.
[10] K. ekam.
[11] K. *om.*
[12] K. *a.* taŋ.
[13] K. dhammade°.
[14] K. *om.*
[15] K. *om. title.* B. °rabrāhmaṇava°, catutthaŋ.
[16] K. B. *om.*

paṭimaṇḍito[1] gandhâdīni[2] ādāya vihāraŋ agamāsi. Tasmiŋ khaṇe Kāludāyitthero jhānaŋ samāpajjitvā parisapariyante nisinno hoti, manāpam[3] eva pan' assa[4] sarīraŋ suvaṇṇavaṇṇaŋ. Tasmiŋ pana[5] khaṇe cando uggacchati suriyo attham eti.[6] Ānandatthero[7] attham entassa[8] suriyassa uggacchantassa[9] candassa obhāsaŋ oloketvā[10] rañño sarīrobhāsaŋ therassa sarīrobhāsaŋ[11] Tathāgatassa sarīrobhāsaŋ olokesi, tattha sabbobhāse atikkamitvā Satthā[12] virocati. Thero Satthāraŋ vanditvā 'bhante ajja mama[13] obhāse olokentassa tumhākam eva obhāso ruccati, tumhākam pi[14] sarīraŋ sabbobhāse atikkamitvā[15] virocatī' ti āha. Atha naŋ Satthā 'Ānanda suriyo nāma divā virocati, cando rattiŋ, rājā alaŋkatakāle yeva, khīṇâsavo gaṇasaṅgaṇikaŋ pahāya antosamāpattiyaŋ virocati, buddhā pana rattiŋ pi divâpi virocanti,[16] pañcavidhenâpi[17] tejena virocantī' ti vatvā imaŋ gātham āha:

387\. 'Divā[18] tapati ādicco rattiŋ ābhāti candimā,
sannaddho khattiyo tapati jhāyī tapati brāhmaṇo,
atha sabbam ahorattiŋ Buddho tapatī tejasā' ti.

Tattha[19] divā tapatī ti[20] divā virocati rattiŋ pan' assa gatamaggo[21] pi na paññāyati, candimā ti cando

---

[1] K. sabbâkara°. [2] K. B. gandhamālâ°.
[3] C. Cᵃ. S. nāmam. K. nam eva pam.
[4] C. Cᵃ. S. ass' etaŋ. [5] S. *om.*
[6] K. B. °ṅgameti. [7] K. °ndo the°.
[8] K. B. atthaṅgamantassa (K. °entassa). S. *a.* ca.
[9] S. *a.* ca. [10] B. °ento.
[11] C. Cᵃ. S. *om. two.* [12] K. B. *a.* va.
[13] K. *transp.* K. B. *a.* ime.
[14] B. S. hi. K. *om.* [15] K. *a.* va.
[16] C. Cᵃ. °ati. K. B. S. *om.*
[17] C. Cᵃ. °dho pi. K. B. S. *om.* pi.
[18] K. *a.* pi. [19] C. *om.*
[20] K. *om.* [21] K. gamana°.

pi abbhâdīhi vimutto[1] rattim eva virocati[2] no[3] divā, sannaddho ti[4] suvaṇṇamaṇicittehi[5] sabbâbharaṇehi paṭimaṇḍito caturaṅginiyā senāya parikkhitto rājā virocati, na aññātakavesena ṭhito, jhāyī[6] ti khīṇâsavo pana gaṇaŋ[7] vinodetvā jhāyanto[8] virocati, tejasā ti Sammāsambuddho pana[9] caraṇatejena dussīlyatejaŋ[10] guṇatejena nigguṇatejaŋ paññātejena* duppaññātejaŋ[11] puññatejena[12] apuññatejaŋ dhammatejena adhammatejaŋ[13] pariyādiyitvā[14] iminā pañcavidhena[15] tejena[16] niccakālam eva virocatī ti attho.

Desanâvasāne bahū sotâpattiphalâdīni pāpuṇiŋsū ti.[17]

Ānandattherassa vatthu.[18]

---

6. AÑÑATARAPABBAJITAVATTHU.

Bāhitapāpo ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto aññataraŋ pabbajitaŋ ārabbha kathesi.

Eko kira[19] brāhmaṇo bāhirapabbajjāya[20] pabbajitvā 'samaṇo Gotamo attano sāvake "pabbajitā"[21] ti vadati,

---

[1] K. S. mutto. [2] S. *om.*
[3] S. *a.* hi.
[4] K. *a.* suṭṭhasanuddho. [5] K. °ṇīhi.
[6] C. C[a]. °yan. K. °yin. [7] K. guṇṇaŋ.
[8] B. *a.* va. [9] K. *a.* vijā-.
[10] K. C. C[a]. B. °sīla°. C. C[a]. °guṇate° (C. °nete° F. dussīlyaŋ. C. C[a]. *a.* paññāya.
* F. °ññāya te°. [11] B. apa°. K. °ena.
[12] K. *om.* [13] C. C[a]. *om.*
[14] C. C[a]. °dayitvā. F. °dāyitvā.
[15] K. *a* sarīrobhāsa°.
[16] B. tejasā. [17] K. *om.*
[18] K. *om. title.* B. °rava°, pañcamaŋ.
[19] K. *om.*
[20] B. bāhiraka°. C. C[a]. bāhika°. [21] B. °ito.

aham pi[1] pabbajito mam pi kho[2] evaŋ vattuŋ vaṭṭatī' ti cintetvā Satthāraŋ upasaŋkamitvā etam atthaŋ pucchi. Satthā 'nâham ettakena "pabbajito" ti vadāmi, kilesamalānam pana pabbajitattā pabbajito nāma hotī' ti[3] vatvā imaŋ gātham āha:

388. 'Bāhitapāpo ti[4] brāhmaṇo
samacariyā samaṇo ti vuccati[5]
pabbājay'[6] attano malam
tasmā pabbajito ti vuccatī' ti.[7]

Tattha samacariyā ti sabbâkusalāni[8] sametvā caraṇena tasmā ti[9] yasmā bāhitapāpatāya[10] brāhmaṇo akusalāni sametvā caraṇena samaṇo ti vuccati tasmā yo attano rāgâdimalaŋ pabbājento[11] vinodento carati so pi tena pabbājanena[12] pabbajito ti vuccatī ti[13] attho.

Desanâvasāne so[14] pabbajito sotâpattiphale patiṭṭhahi,[15] sampattānam pi sātthikā desanā ahosī ti.

Aññatarapabbajitassa vatthu.[16]

---

7. Sāriputtattheravatthu.

Na brāhmaṇassā ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto Sāriputtattheram ārabbha kathesi.

Ekasmiŋ kira ṭhāne sambahulā[17] manussā 'aho amhā-

---

[1] K. hi. B. S. ahañ c'amhi. [2] K. *om.*
[3] K. nāmā ti. [4] K. hi. [5] K. *om.*
[6] K °ājeyyaŋ. B. °aya- m- a°.
[7] K. *om.* [8] K. °lā.
[9] K. *om.* [10] K. ba°.
[11] B. pabbājayaŋ pabbājayanto.
[12] C. C[a]. *om.* [13] K. *om.*
[14] B. *a.* brāhmaṇo. K. *om.*
[15] K. °lena samannāgato.
[16] K. *om. title.* B. Aññatarabrāhmanapabbajitavachaṭṭhaŋ.
[17] K. bahula°.

kam ayyo khantibalena[1] samannāgato,[2] akkosantesu vā paharantesu vā kopamattam[3] pi natthī'[4] ti therassa guṇe kathayiṃsu. Ath' eko micchādiṭṭhikabrāhmaṇo[5] 'ko esa na kujjhatī' ti pucchi. 'Amhākaṃ thero' ti.[6] 'Kujjhāpento na[7] bhavissatī' ti. 'Natth' etaṃ brāhmaṇā' ti. 'Tena hi ahaṃ[8] kujjhāpessāmī' ti. 'Sace sakkosi kujjhāpehī' ti. 'So[9] 'hotu jānissāmi 'ssa kattabban' ti theraṃ bhikkhāya paviṭṭhaṃ disvā pacchābhāgena gantvā piṭṭhipassena[10] mahantaṃ pāṇippahāram adāsi. Thero 'kiṃ[11] nām 'etan' ti anoloketvā va[11] gato. Brāhmaṇassa sakalasarīre ḍāho uppajji. So[12] 'aho guṇasampanno ayyo' ti therassa pādamūle nippajjitvā 'khamatha me bhante' ti vatvā, 'kim etan' ti[13] vutte, 'ahaṃ[14] vīmaṃsanatthāya tumhe paharin' ti āha. 'Hotu khamāmi te' ti. 'Sace[15] bhante[16] khamatha mama gehe eva[17] nisīditvā bhikkhaṃ gaṇhathā' ti therassa pattiṃ gaṇhi. Thero pi pattaṃ adāsi. Brāhmaṇo theraṃ gehaṃ netvā parivisi. Manussā kujjhitvā 'iminā amhākaṃ niraparādho ayyo pahaṭo daṇḍena[18] pi 'ssa mokkho[19] natthi, etth' eva naṃ[20] māressāmā' ti leḍḍudaṇḍâdihatthā brāhmaṇassa[21] gehadvāre aṭṭhaṃsu. Thero uṭṭhāya gacchanto brāhmaṇassa hatthe pattaṃ adāsi. Manussā taṃ therena saddhiṃ gacchantaṃ disvā 'bhante tumhākaṃ pattaṃ gahetvā brāhmaṇaṃ nivattethā' ti ahaṃsu. 'Kim etaṃ upāsakā' ti.

---

1 K. °vasena. 2 K. B. *a.* aññesu.
3 B. kopana°. 4 K. na karotī.
5 K. °diṭṭhibrā°. B. °iko brā°.
6 B. S. *a.* naṃ. 7 K. *om.*
8 K. B. *a* naṃ. 9 C^a. *om.*
10 K. B. °majjhe. S. *a.* ṭhatvā.
11 K. *om.* 12 C. C^a. *om.*
13 B. *a.* ca.
14 K. *om. from* brāhmaṇassa. 15 B. *a.* me.
16 K. me. 17 K. B. yeva.
18 C. C^a. daṇḍo. 19 K. mu°.
20 K. etth ena. 21 K. °na-.

'Brāhmaṇena tumhe[1] pahaṭā, mayam assa kattabbaŋ[2] jānissāmā' ti. 'Kiŋ pana iminā tumhe[3] pahaṭā[4] ahan' ti. 'Tumhe bhante' ti. 'Maŋ esa paharitvā khamāpesi, gacchatha tumhe' ti manusse uyyojetvā brāhmaṇaŋ nivattetvā[5] thero vihāram eva gato. Bhikkhū ujjhāyiŋsu: 'kiŋ nām' etaŋ, Sāriputtatthero[6] yena brāhmanena pahaṭo tass' eva gehe nisīditvā bhikkhaŋ gahetvā āgato, therassa pahaṭakālato paṭṭhāya[7] idāni so kassa lajjissati, avasese[8] pothento vicarissatī' ti. Satthā āgantvā 'kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā' ti pucchitvā, 'imāya nāmā' ti vutte, 'bhikkhave brāhmaṇo va[9] brāhmaṇaŋ paharanto nāma natthi, gihibrāhmaṇena[10] samaṇabrāhmaṇo pahaṭo[11] bhavissati,[12] kodho nām' esa anāgāmimaggena samugghātaŋ[13] gacchatī' ti vatvā dhammaŋ desento imā gāthā abhāsi:

389. 'Na brāhmaṇassa pahareyya nâssa[14] muñcetha[15] brāhmaṇo
dhī brāhmaṇassa hantāraŋ tato dhī y' assa muñcati.

390. Na brāhmaṇass' etad akiñci seyyo
yadā nisedho manaso piyehi
yato yato hiŋsamano nivattati
tato tato sammati[16]-m-eva[17] dukkhan' ti.

Tattha p a h a r e y y ā ti khīṇâsavabrāhmaṇo[18] 'ham[19] asmī' ti jānanto khīṇâsavassa vā aññassa[20] vā[21] brāh-

---

[1] Cª. tumhākaŋ. C. *om.* [2] K. kataŋ.
[3] K. B. *transp.* [4] K. *a.* udāhu.
[5] B. °ttāp°. [6] B. Sāriputta yo.
[7] K. *a.* na. [8] K. *a.* na. [9] K. ca. B. *om.*
[10] K. *a.* pi. B. S. *a.* pana. [11] C. Cª. *om.*
[12] K. C. Cª. *a.* ti. [13] B. °ṭaŋ.
[14] B. n'assa. [15] K. muñceyatha.
[16] K. samma. [17] S. c'eva.
[18] C. Cª. °vo brā°. [19] K. araham.
[20] C. Cª. B. S. aññatarassa. [21] C. Cª. *om.* B S. *a.* jāti°

manassa na pahareyya nâssa muñcethā ti so pi[1] pahaṭo khīṇâsavabrāhmaṇo* assa paharitvā ṭhitassa veraŋ na muñcetha[2] tasmiŋ kopaŋ na kareyyā ti attho. Dhī brāhmaṇassā ti khīṇâsavabrāhmaṇassa hantāraŋ[3] garahāmi, tato dhī ti yo pana taŋ paharantaŋ paṭipaharanto[4] tassa upari veraŋ muñcati taŋ[5] tato pi garahāmi yeva. Etad akiñci seyyo ti yaŋ[6] khīṇâsavassa akkosantaŋ vā[7] apaccakkosanaŋ† paharantaŋ[8] vā apaṭippaharaṇaŋ etaŋ[9] tassa khīṇâsavabrāhmaṇassa[10] na[11] kiñci seyyo ti[12] appamattakaŋ[13] seyyo na hoti adhimattam eva seyyo ti attho.[14] Yadā nisedho manaso[15] piyehī ti kodhanassa hi kodhuppādo[16] va[17] manaso piyo[18] nāma, tehi[19] pan' esa[20] mātāpitusu pi[17] buddhâdisu pi aparajjhati,[21] tasmā yo so assa[22] tehi manaso[23] nisedho[24] kodhavasena uppajjamānassa cittassa[25] niggaho etaŋ na kiñci[26] seyyo ti pi[27] attho. Hiŋsamano ti kodhamano so tassa yato yato vatthuto anāgāmimaggena samugghātaŋ[28] gacchanto

---

[1] K. *om.*
[2] K. °atha.
[4] F. C. C[a]. paṭiha°.
[5] F. C. C[a]. B. *om.* S. *a. after* pi.
[6] F. K. *om.*
† F. °saŋ.
[9] K. etássa *for* e° tassa.
[11] F. na a-.
[13] B. *a.* pi.
[15] K. *om.*
[17] K. *om.*
[18] C. C[a]. *a.* ti.
[19] S. *a.* kodhuppādehi. B. kodho hi.
[20] F. maṇesā. S. manussā.
[21] F. °āti.
[23] K. manusso. B. *a.* piyehi.
[24] K. B. ani°.
[26] F. K. C. C[a]. S. aki°.
[27] K. B. *om.*

* F. °vo brāh°.
[3] K. *a.* ti.
[7] K. B. *om.*
[8] K. *om.*
[10] K. °vassa brā°.
[12] B. S. *om.* ti.
[14] K. *a.* ti.
[16] K. °ppadā.
[22] B. avassaŋ.
[25] K. *om.*
[28] F. K. °naŋ.

nivattati tato tato ti tato tato[1] vatthuto sakalam pi vaṭṭadukkhaŋ nivattati yevā[2] ti attho.

Desanâvasāne bahū sotâpattiphalâdīni pāpuṇiŋsū ti.

Sāriputtattherassa vatthu.[3]

8. MAHĀPAJĀPATIGOTAMĪVATTHU.

Yassa kāyenā[4] ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto Mahāpajāpatiŋ Gotamim[5] ārabbha kathesi.

Bhagavatā hi anuppanne vatthusmiŋ paññatte aṭṭha garudhamme maṇḍanakajātiyo[6] puriso surabhipupphadāmaŋ viya sirasā sampaṭicchitvā saparivārā Mahāpajāpati-Gotamī upasampadaŋ labhi, añño tassā upajjhāyo vā ācariyo vā natthi. Evaŋ laddhūpasampadaŋ theriŋ ārabbha[7] aparena samayena kathaŋ samuṭṭhāpesuŋ: 'Mahāpajāpatiyā Gotamigā[8] ācariyupajjhāyā na paññāyanti, sahatthen' eva kāsāyāni[9] gaṇhī' ti evañ ca pana vatvā bhikkhuniyo kukkuccāyantiyo tāya saddhiŋ n'eva uposathaŋ na[10] pavāraṇaŋ karonti. Tā gantvā Tathāgatassâpi[11] tam atthaŋ ārocesuŋ. Satthā tāsaŋ kathaŋ sutvā 'mayā Mahāpajāpatiyā[12] aṭṭha garudhammā[13] dinnā, aham ev' assā ācariyo[14] aham eva[15] upajjhāyo, kāyaduccaritâdipahīṇesu[16] khīṇâsavesu kukkuccaŋ nāma na kattabban'[17] ti vatvā dhammaŋ desento imaŋ gātham āha:

---

[1] C. C[a]. *om. three.* F. *om. one.* [2] K. evā.
[3] K. *om. title.* B. °rava°, sattamaŋ.
[4] K. *a.* vācā. B. *a.* vācāyā.
[5] K Mahāpatigo°. C. C[a]. °tigo°.
[6] K. mandaka°. [7] B. *a.* kathesi.
[8] K. *om.* B. °tīgo°. [9] S. *a.* vatthāni.
[10] K. *om.* [11] B. °ssa pi.
[12] K. °tigotamiyā. [13] K. guru°.
[14] K. S. assâc° (K. °cār°). B. *om. four.*
[15] B. ev' assā.
[16] K. B. °virahitesu. [17] K. B. kāta°.

391. 'Yassa kāyena vācāya manasā natthi dukkaṭaŋ
saŋvutaŋ tīhi ṭhānehi tam ahaŋ brūmi brāhmaṇan' ti.[1]

Tattha dukkaṭan[2] ti sâvajjaŋ dukkhuddayàm[3] apāyasaŋvattaniyaŋ[4] kammaŋ tīhi ṭhānehī ti etehi kāyâdīhi tīhi kāraṇehi kāyaduccaritâdipavesanivāranatthāya[5] dvāraŋ pihitaŋ[6] taŋ[7] ahaŋ brāhmaṇaŋ vadāmī ti attho.

Desanâvasāne bahū sotâpattiphalâdīni pāpuṇiŋsū ti.

Mahāpajāpatigotamiyā vatthu.[8]

---

9. SĀRIPUTTATTHERAVATTHU.

Yamhā ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto Sāriputtattheram ārabbha kathesi.

So kirâyasmā Assajjittherassa santike dhammaŋ sutvā sotâpattiphalaŋ pattakālato paṭṭhāya yaŋ[9] disaŋ[10] thero vasatī ti suṇāti[11] tato añjaliŋ paggayha tato va[12] sīsaŋ katvā[13] nipajjati. Bhikkhū 'micchādiṭṭhiko Sāriputto, ajjâpi disā namassamāno vicaratī' ti tam atthaŋ Tathāgatassa ārocesuŋ. Satthā theraŋ pakkosāpetvā[14] 'saccaŋ kira tvaŋ[15] Sāriputta disā namassanto[16] vicarasi'[17] ti

---

[1] S. *om.* [2] C. C[a]. S. °tan.
[3] C. C[a]. °ūdayam. K. °indriyam. B. S. °udrayam. *Cf.* II. 40.
[4] B. °iya°. K. apāyavattakakammaŋ.
[5] B. °pavesana°. K. °divasena ni°. C. C[a]. °tthā.
[6] K. taŋ *for* dvā° pi°. [7] C. C[a]. *om.*
[8] K. *om. title.* B. °mīva°, aṭṭhamaŋ.
[9] B. yassaŋ. K. C[a]. *om.*
[10] B. disāyaŋ. K. C. C[a]. *om.* [11] K. sutvā.
[12] K. *om. two.* [13] C. C[a]. *om.*
[14] K. °sitvā. [15] K. *om.*
[16] K. °ssamāno. [17] K. °issasī.

pucchitvā, 'bhante mama disvā namassanabhāvaŋ[1] vā anamassanabhāvaŋ vā[2] tumhe va[3] jānāthā'[4] ti vutte, 'bhikkhave na[5] Sāriputto disā namassati, Assajitherassa pana santikā dhammaŋ sutvā sotâpattiphalapattatāya[6] attano ācariyaŋ namassati,'[7] yaŋ hi[8] ācariyaŋ nissāya bhikkhu dhammaŋ vijānāti, tena so brāhmaṇena[9] aggi viya sakkaccaŋ namassitabbo[10] yevā' ti vatvā dhammaŋ desento imaŋ gātham āha:

392. 'Yamhā dhammaŋ vijāneyya Sammāsambuddha-desitaŋ[11]
sakkaccaŋ taŋ namasseyya aggihuttaŋ va brāhmaṇo' ti.

Tattha aggihuttaŋ vā[12] ti yathā brāhmano aggihuttaŋ sammāparicaraṇena[13] c' eva balikammâdīhi[14] ca sakkaccaŋ namassati, evaŋ yamhā ācariyā Tathāgatappaveditaŋ dhammaŋ vijāneyya[15] taŋ[16] sakkaccaŋ namasseyyā ti attho.

Desanâvasāne bahū sotâpattiphalâdīni pāpuniŋsū ti.

Sāriputtattherassa vatthu.[17]

---

10. JAṬILABRĀHMAṆAVATTHU.

Na jaṭāhī ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto ekaŋ jaṭilabrāhmaṇaŋ[18] ārabbha kathesi.

---

1 K. namassabhā° (*so* anamassabhā°, *infra*).
2 C. C[a]. *om. two.*
3 K. C. C[a]. *om.*
4 K. S. °na°.
5 B. *transp.*
6 B. °laŋ pa°. K. °laŋ patiṭṭhāya.
7 K. *a.* ti.
8 C. C[a]. *om. four.*
9 C. C[a]. °ṇo.
10 C. C[a]. °ssayi°.
11 K. °ddhassa de°.
12 K. cā.
13 B. °cār°. K. sammācariyena.
14 K. B. añjali°.
15 K. jā°.
16 C. C[a]. °yyāti.
17 K. *om. title.* B. °rava°, navamaŋ.
18 C. °laŋ. C[a]. °laŋ brā°.

So kira 'ahaŋ mātito[1] ca pitito[2] ca sujāto brāhmaṇakule nibbatto ca,[3] samaṇo ca[4] Gotamo attano sāvake "brāhmaṇā"[5] ti[6] vadati, mam pi nu[7] kho tathā[8] vattuŋ vaṭṭatī' ti Satthu santikaŋ gantvā tam atthaŋ pucchi. Atha naŋ Satthā 'nâhaŋ brāhmaṇa jaṭāmattena[9] jātigottamattena brāhmaṇaŋ vadāmi, paṭividdhasaccam eva panâhaŋ "brāhmaṇo" ti vadāmī' ti vatvā imaŋ gātham āha:

393. 'Na jaṭāhi na gottena[10] na jaccā[11] hoti brāhmaṇo,
yamhi saccañ ca dhammo ca so sukhī[12] so ca brāhmano' ti.

Tattha saccan ti yasmiŋ puggale cattāri saccāni soḷasâkārehi[13] paṭivijjhitvā ṭhitaŋ saccañāṇañ c'eva navavidhalokuttaradhammo[14] ca[15] atthi so sukhī[16] c'eva[17] brāhmaṇo cā ti attho.

Desanâvasāne bahū sotâpattiphalâdīni pāpuṇiŋsū ti.

Jaṭilabrāhmaṇassa vatthu.[18]

---

11. KUHAKABRĀHMAṆAVATTHU.*

Kin te ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Kūṭâgārasālāyaŋ viharanto ekaŋ vaggulivataŋ kuhakabrāhmaṇam ārabbha kathesi.

---

[1] C. Cᵃ. °uto. B. mātātito.
[2] C. Cᵃ. pituto.
[3] B. sace. K. S. *om.*
[4] K. B. *om.*
[5] B. °no.
[6] K. *a.* maŋ.
[7] B. *om.*
[8] K. *om.*
[9] S. *a.* na.
[10] C. Cᵃ. °ehi.
[11] K. jaccāhi. B. naccā. C. Cᵃ. jacco.
[12] K. B. S. sucī.
[13] K. B. soḷasahāk°.
[14] K. navalo°.
[15] B. *om.*
[16] B. suci. K. suciñ.
[17] S. so. C. Cᵃ. ca.
[18] K. *no title.* B. °ṇava°, dasamaŋ.
* *Cf.* F. J., I. 480.

So kira Vesālinagaradvāre[1] ekaŋ kakudharukkham āruyha[2] dvīhi pādehi sākhaŋ[3] gaṇhitvā avaŋsiro[4] olambanto 'kapilānaŋ[5] me[6] sataŋ detha kahāpaṇe detha paricārikaŋ detha, no ce dassatha ito patitvā maranto[7] nagaram anagaraŋ karissāmī' ti vadeti.[8] Tathāgatassâpi[9] bhikkhusaŋghaparivuttassa[10] nagaraŋ[11] pavisanakāle bhikkhū taŋ brāhmaṇaŋ disvā nikkhamanakāle pi[12] tath' eva[13] olambantaŋ passiŋsu. Nāgarâpi[14] 'ayaŋ pāto va[15] paṭṭhāya evam[16] olambanto[17] patitvā[18] nagaram anagaraŋ[19] kareyyā'[20] ti cintetvā nagaravināsabhītā[21] 'yaŋ so yācati sabbaŋ paṭisuṇitvā adaŋsu. So otaritvā sabbaŋ demā' ti gahetvā agamāsi. Bhikkhū vihārūpacāre taŋ[22] gāviŋ viya vicaritvā[23] gacchantaŋ[24] disvā saŋjānitvā 'laddhaŋ te brāhmaṇa yathāpatthitan' ti pucchitvā, 'āma laddhaŋ me' ti sutvā, antovihāre[25] Tathāgatassa tam[26] atthaŋ ārocesuŋ. Satthā 'na hi[27] bhikkhave idān' eva sa[28] kuhako[29] coro, pubbe pi kuhako[30] coro yeva ahosi, idāni

---

[1] S. °liyaŋ na°.
[2] K. abhiruyhitvā.
[3] B. rukkhasā°.
[4] C. C[a]. sarīro. K. B. adhosiro. S. *a.* adhosiro.
[5] K. kavi°.
[6] K. go°. B. *a.* go°.
[7] C. C[a]. °ento. S. mārento.
[8] B. °ati.
[9] K. °ssa pi. B. *om.* pi.
[10] K. °assa pa°.
[11] K. °ra°.
[12] K. B. *a.* taŋ.
[13] C. C[a]. *om. three.*
[14] C. C[a]. B. *a.* cintesuŋ.
[15] K. C. C[a]. *om.*
[16] C. C[a]. *om.*
[17] K. la°.
[18] C. C[a]. *om.* B. *a.* maranto.
[19] K. anagaranagaraŋ.
[20] C. C[a]. °issāmī. S. (*ed.* 1) °issatī.
[21] K. nagaraŋ vināssati. B. °vināsanabhītāya.
[22] K. carantaŋ.
[23] K. car°. B. viravitvā.
[24] K. °nti.
[25] S. °raŋ gantvā.
[26] K. e[c].
[27] B. S. *om.*
[28] C. C[a]. so.
[29] K. B. °ka°.
[30] B. °ka°. K. *om.*

pan' esa bālajanaŋ vañceti, tadā[1] paṇḍite[2] vañcetuŋ nâsakkhī' ti vatvā tehi yācito atītam āhari:

'Atīte[3] ekam kasigāmaŋ[4] nissāya eko kuhako[5] tāpaso vāsaŋ kappesi. Taŋ ekaŋ kulaŋ paṭijaggi divā uppannakhādanīyabhojanīyato[6] attano puttānaŋ viya tassâpi[7] ekaŋ[8] koṭṭhāsaŋ deti, sāyaŋ uppannakoṭṭhāsaŋ[9] ṭhapetvā dutiyadivase deti. Ath' ekadivasaŋ sāyaŋ[10] godhamaŋsaŋ labhitvā sādhukaŋ[11] pacitvā tato koṭṭhāsaŋ ṭhapetvā dutiyadivase tassa[12] adaŋsu.[13] Tāpaso mamsaŋ ghāyitvā[14] va[15] rasataṇhāya baddho 'kiŋ maŋsaŋ[16] nām' etan' ti pucchitvā 'godhamaŋsan' ti sutvā bhikkhāya caritvā sappidadhikaṭukabhaṇḍâdīni gahetvā paṇṇasālaŋ gantvā ekamante[17] ṭhapesi. Paṇṇasālāya pana avidūre ekasmiŋ[18] vammike godharājā viharati[19] So kālena[20] kālaŋ tāpasaŋ vandituŋ āgacchati. Taŋ divasaŋ pan' esa[21] 'taŋ vadhissāmī' ti daṇḍaŋ[22] paṭicchādetvā tassa vammikassâvidūre[23] ṭhāne niddāyanto viya[24] nisīdi. So[25] godharājā[26] vammikato[27] nikkhamitvā tassa santikaŋ āgacchanto va ākāraŋ sallakkhetvā[28] 'na me ajja ācariyassa ākāro ruccatī' ti tato va[29] nivatti.[30] Tāpaso tassa nivattanabhāvaŋ[31] ñatvā

---

[1] K. pubbe. B. *a.* pana.
[2] K. °ena.
[3] K. *a.* bhikkhave.
[4] S. kasika°. B. gāmaŋ.
[5] K. B. °ka°.
[6] K. khādanīyato.
[7] B. tassa pi.
[8] K. °a-.
[9] K. °aŋ ko°.
[10] K. sālāyaŋ.
[11] K. sādhu.
[12] S. *om.*
[13] K. deti.
[14] S. sā°. K. B. khāditvā.
[15] K. B. *om.*
[16] K. *om.*
[17] K. °antaŋ.
[18] K. *om.*
[19] K. vasati.
[20] K. kāle.
[21] B. *om.*
[22] J. muggaraŋ.
[23] B. S. °ssa a°.
[24] C. C[a]. S. *om.*
[25] K. S. *om.*
[26] B. *a.* pi.
[27] K. °kā.
[28] K. °esi.
[29] K. *om.*
[30] K. *a.* so.
[31] K. °ttibhā°.

tassa māraṇatthāya daṇḍaŋ khipi, daṇḍo virajjhitvā gato. Godharājā[1] vammikaŋ pavisitvā tato sīsaŋ nīharitvā[2] olokento tāpasam āha:

'Samaṇaŋ[3] taŋ maññamāno upagañchiŋ[4] asaññataŋ,[5]
so maŋ daṇḍena pâhāsi[6] yathā assamaṇo tathā.

Kin te jaṭāhi dummedha kin te ajinasāṭiyā
abbhantaran te gahanaŋ bāhiraŋ[7] parimajjasī' ti.

Atha naŋ tāpaso attano santakena[8] palobhetuŋ evam āha:

'Ehi godha nivattassu[9] bhuñja sālīnam odanaŋ
telaŋ loṇañ ca me atthi pahūtaŋ[10] mayha[11] pippha-
lin'[12] ti.

Taŋ sutvā godharājā 'yathā[13] yathā tvaŋ[14] kathesi tathā tathā me palāyitukāmatā va[15] hotī' ti vatvā imaŋ gātham āha:

'Esa bhiyyo pavekkhāmi[16] vammikaŋ sataporisaŋ[17]
telaŋ loṇañ ca kittesi[18] ahitaŋ mayha[19] pipphalin' ti.

Evañ ca pana vatvā 'amhākaŋ[20] ettakaŋ kālaŋ tayi samaṇasaññam akāsiŋ,[21] idāni pana[22] te maŋ[23] paharitukāmatāya daṇḍo[24] khitto, tassa khittakāle[25] yevâsi[26]

---

[1] K. B. *a.* pi.
[2] K. S. *a.* āgamanamaggaŋ. B. *a.* āgatamaggaŋ.
[3] K. °na.
[4] K. °gacchiŋ. B. upâg°.
[5] K. °itaŋ.
[6] B. pahāsi. K. paharasi. C. C[a]. paharāsi.
[7] K. vā°.
[8] C. C[a]. °ikena. K. °ike..
[9] K. °ttissa.
[10] K. B. bahu (B. °hū) taŋ.
[11] K. B. °aŋ.
[12] B. °lī. K. asappitan.
[13] S. yathā *and* tathā *once*.
[14] K. *om.*
[15] K. *om.*
[16] K. C. C[a]. pava°.
[17] K. °se.
[18] C. C[a]. ci°. K. kin te pi.
[19] K. B. °aŋ.
[20] K. *om.*
[21] K. B. °si.
[22] K. B. *om.*
[23] K. *om.*
[24] B. °aŋ.
[25] K. khitassa kā°.
[26] K. B. yeva.

assamaṇo jāto, kiŋ tādisassa duppaññassa puggalassa[1] jaṭāhi, kiŋ sakhurena[2] ajinacammena, abbhantaraŋ hi te gahanaŋ kevalaŋ bāhiram eva parimajjasī' ti āha.

Satthā imaŋ atītaŋ āharitvā 'tadā esa kuhako[3] tāpaso ahosi, godharājā pana aham evā' ti vatvā jātakaŋ samodhānetvā 'tadā godhapaṇḍitena tassa niggahitakāraṇaŋ[4] dassento imaŋ gātham āha:

394. 'Kin te jaṭāhi dummedha kin te ajinasāṭiyā,[5]
abbhantaran te gahanaŋ bāhiraŋ parimajjasī' ti.

Tattha kin te[6] ti ambho[7] duppañña[8] tava baddhāhi[9] pi imāhi jaṭāhi[10] sakhurāya nivatthāya[11] pi[12] imāya ajinacammasāṭikāya pi[13] kiŋ ko[14] attho, abbhantaran ti[15] abbhantaraŋ hi te[16] rāgâdikilesagahanaŋ[17] kevalaŋ hatthilaṇḍaŋ assalaṇḍaŋ viya maṭṭhaŋ[18] bāhiraŋ parimajjasī' ti.

Desanâvasāne bahū sotâpattiphalâdīni pāpuṇiŋsū ti.

Kuhakabrāhmaṇassa vatthu.[19]

---

12. Kisâgotamīvatthu.

Paŋsukūladharan[20] ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Gijjhakūṭe pabbate[21] viharanto Kisāgotamim[22] ārabbha kathesi.

---

1 K. °ññapu°.
2 C. C[a]. samaṇe.
3 K. °ka°.
4 K. °tâkāraŋ.
5 K °sātakaṭiyā.
6 K. B. *a*. jaṭāhī.
7 K. abbho.
8 S. dummedha.
9 K. suvandāhi.
10 K. C. C[a]. *om*.
11 C. C[a]. va°.
12 K. *om*.
13 S. ca.
14 B. te ti.
15 S. *om*. *two*.
16 K. *a*. hi.
17 K. °se ga°. B. °ṇā.
18 K. °tthaŋ. S. °ṭṭaŋ. C. C[a]. baddhaŋ.
19 K. *no title*. B. °ṇava°, ekādasamaŋ.
20 K. °dhitaran.
21 K. *om*.
22 K. Kissā°.

Tadā hi Sakko paṭhamayāmâvasāne[1] devaparisāya saddhiŋ Satthāraŋ upasaṅkamitvā vanditvā[2] ekamantaŋ[3] sārāṇīyaŋ[4] dhammakathaŋ suṇanto nisīdi. Tasmiŋ khaṇe Kisāgotamī 'Satthāraŋ passissāmī'[5] ti ākāsenâgantvā Sakkaŋ disvā nivatti. So taŋ vanditvā[6] nivattantiŋ[7] disvā Satthāraŋ pucchi: 'kā nām' esā bhante āgacchamānā va tumhe disvā nivattī'[8] ti.[9] Satthā 'Kisāgotamī nām' esā mahārāja mama[10] dhītā paŋsukūlikattherīnaŋ[11] aggā' ti vatvā imaŋ gātham āha:[12]

395. 'Paŋsukūladharaŋ[13] jantuŋ[14] kisaŋ dhamanisanthataŋ
ekaŋ[15] vanasmiŋ jhāyantaŋ tam ahaŋ brūmi brāhmaṇan' ti.

Tattha kisan ti paŋsukūlikā hi attano anurūpaŋ paṭipadam pūrentā[16] appamaŋsalohitā c'eva[17] honti[18] dhamanisanthatagattā ca, tasmā evam āha,[19] ekaŋ vanasmiŋ ti vivivittaṭṭhāne[20] ekakaŋ[21] jhāyantaŋ tam ahaŋ brāhmaṇaŋ vadāmī ti attho.

Desanâvasāne bahū sotâpattiphalâdīni pāpuṇiŋsū ti.

Kisāgotamiyā vatthu.[22]

---

[1] C. C[a]. *om.*
[2] K. *om.*
[3] K. B. °nte.
[4] B. °ya-.
[5] K. passāmī.
[6] B. *om.*
[7] K. nivattaŋ na. B. °ntaŋ.
[8] B. °atī.
[9] K. *om.*
[10] C. C[a]. *om.*
[11] K. °la°.
[12] K. °mā °thā abhāsi.
[13] K. *first* dhitaraŋ.
[14] K. °aŋ.
[15] K. ekakaŋ.
[16] K. °nti. S. °nto. B. °etvā.
[17] S. yeva. F. -m-eva.
[18] K. hoti.
[19] K. *om. two.*
[20] K. vici°.
[21] B. ekavanasmiŋ.
[22] K. *no title.* B. °miva°, dvādasamaŋ.

13. Ekabrāhmaṇavatthu.

Na câhan ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto ekaŋ brāhmaṇaŋ ārabbha kathesi.

So kira 'samaṇo Gotamo attano sāvake "brāhmaṇā"[1] ti vadati, ahañ ca brāhmaṇayoniyaŋ nibbatto,[2] mam[3] pi[4] kho evaŋ vattuŋ vaṭṭatī' ti Satthāraŋ upasaŋkamitvā tam atthaŋ pucchi. Atha naŋ Satthā 'nâhaŋ brāhmaṇayoniyaŋ nibbattamatten' eva[5] vadāmi, yo pana akiñcano agahano[6] tam ahaŋ brāhmaṇaŋ vadāmī' ti vatvā imaŋ gātham āha:

396. 'Na câhaŋ brāhmaṇaŋ brūmi yonijaŋ mattisambhavaŋ
bhovādī nāma so hoti sa ve[7] hoti sakiñcano,
akiñcanam anādānaŋ tam ahaŋ brūmi brāhmaṇan' ti.

Tattha yonijan ti yoniyā[8] jātaŋ, mattisambhavan ti[9] brāhmaṇiyā mātu[10] santike udarasmiŋ[11] sambhūtaŋ,[12] bhovādī ti yo[13] pana āmantanâdisu "bho bho" ti vatvā vicaranto bhovādī nāma so hoti, sa ve[14] rāgâdīhi kiñcanehi[15] sakiñcano, ahaŋ pana rāgâdīhi akiñcanañ catūhi upādānehi anādānaŋ brāhmaṇaŋ vadāmī ti attho.

Desanâvasāne so brāhmaṇo sotâpattiphale patiṭṭhahi, sampattānam pi sātthikā desanā[16] ahosī ti.

Ekassa brāhmaṇassa vatthu.[17]

---

[1] B. °ṇo.
[2] C. C^a. °ttetvā.
[3] K. kacci.
[4] K. nu.
[5] S. evaŋ.
[6] S. *a.* anaṅgano.
[7] B. S. ce (*so infra*).
[8] K. B. °yaŋ.
[9] S. *a.* uppajjamānāya.
[10] F. mātuyā.
[11] K. °ramhi.
[12] K. °to.
[13] K. B. so.
[14] F. C. C^a. B. S. ce. K. me.
[15] K. sakiñcinehi.
[16] K. dhammade°.
[17] K. *om. title.* B. ekabrāhmaṇava°, terasamaŋ.

14. Uggasenavatthu.

Sabbasaŋyojanan ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Veḷuvane[1] viharanto Uggasenam[2] ārabbha kathesi.

Vatthu muñca pure muñca pacchato[3] ti[4] gāthāvaṇṇanāya[5] vitthāritam eva. Tadā hi[6] Satthā[7] 'bhante Uggaseno "na bhayāmī" ti vadati, abhūtena maññe[8] aññaŋ vyākarotī' ti bhikkhūhi vutte,[9] 'bhikkhave mama puttasadisā chinnasaŋyojanā na bhāyanti yevā' ti vatvā imaŋ gātham āha:

397. 'Sabbasaŋyojanaŋ chetvā yo ve[10] na paritassati
sañgâtigaŋ visaŋyuttaŋ tam aham brūmi brāhmaṇan' ti.

Tattha sabbasaŋyojanan[11] ti dasavidhasaŋyojanaŋ[12] na[13] paritassatī ti taṇhāya na bhāyati, tam ahan ti tam[14] ahaŋ[15] rāgâdīnam[16] atigatattā[17] sañgâtigaŋ catunnam pi yogānam[18] abhāvena visaŋyuttaŋ[19] brāhmaṇaŋ[20] vadāmī ti attho.

Desanâvasāne bahū sotâpattiphalâdīni pāpuṇiŋsū ti.

Uggasenassa vatthu.[21]

---

[1] C. Cᵃ. B. Jeta°.
[2] B. °ṇa-. K. B. *a.* seṭṭhiputtaŋ. S. *a.* nāma seṭṭhiŋ.
[3] B. pacchā.
[4] *Vs.* 348.
[5] K. °nā.
[6] C. Cᵃ. pi.
[7] C. Cᵃ. *om.*
[8] C. Cᵃ. *om.*
[9] K. *here* na.
[10] K. *om.*
[11] K. saŋ°.
[12] K. °dhaŋ sa°.
[13] K *om.*
[14] F. C. Cᵃ. S. *om.*
[15] S *om.*
[16] K. B. *a.* sañgānaŋ.
[17] K. B. atītattā.
[18] K. saŋyo°.
[19] F. C. Cᵃ. S. *a.* tam ahaŋ. F. sa°.
[20] K. *a.* ti.
[21] K. *om. title.* B. Uggasenaseṭṭhiputtava°, cuddasamaŋ.

15. Dvinnaŋ brāhmaṇānaŋ vatthu.

Chetvā nandin[1] ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto dve brāhmaṇe ārabbha kathesi.

Tesu kir' ekassa Cullarohito[2] nāma[3] goṇo[4] ahòsi[5] ekassa Mahārohito nāma.[6] Te ekadivasaŋ 'mama[7] goṇo balavā mama[8] goṇo balavā' ti vivaditvā[9] 'kiŋ no[10] vivādena, pājetvā[11] jānissāmā' ti Aciravatītīre[12] sakaṭaŋ vālukāya[13] bhāretvā[14] goṇe yojayiŋsu. Tasmiŋ khaṇe bhikkhū pi nahāyituŋ tattha[15] gatā honti. Brāhmaṇā[16] goṇe[17] pājesuŋ, sakaṭaŋ[18] niccalaŋ aṭṭhāsi, nandivarattā pana chijjiŋsu. Bhikkhū disvā vihāraŋ gantvā tam atthaŋ Satthu[19] ārocayiŋsu. Satthā 'bhikkhave bāhirā etā nandivarattā, yo koci etarahi[20] chindat' eva,[21] bhikkhunā pana[22] ajjhattikaŋ kodhanandiñ c'eva[23] taṇhāvarattañ ca chindituŋ vaṭṭatī' ti vatvā imaŋ gātham āha:

398. 'Chetvā nandiŋ varattañ ca sandānaŋ[24] sahanukkamaŋ
ukkhittapaḷighaŋ[25] buddhaŋ tam ahaŋ brūmi brāhmaṇan' ti.

---

[1] B. nandhin.
[2] K. Culaparohito (*infra* Mahāparohito). C. cullahito. C[a] cullabhito.
[3] S. ti nāmaŋ.
[4] C. C[a]. S. *om.*
[5] C. C[a]. S. hoti.
[6] S. ti nāmaŋ.
[7] K. *om.* B tava.
[8] C. C[a]. S. tava.
[9] K. viditvā.
[10] S. te.
[11] C. C[a]. vādetvā.
[12] K. Ajira°.
[13] K. bālu°.
[14] K. B. pūretvā.
[15] S. *transp.* K. *om.*
[16] C. C[a]. S. °ṇo, *with* °esi.
[17] K. *om.*
[18] C. C[a]. °ṭā.
[19] S. *om.*
[20] S. etāhi. B. etāni.
[21] S. chindate ca.
[22] B. bhikkhu nāma.
[23] K. °iyam eva.
[24] S. °āmaŋ. B. sandanaŋ.
[25] B. °ttaŋ pa°.

Tattha nandin ti nayhanabhāvena[1] pavattaŋ kodhaŋ, varattan[2] ti bandhanabhāvena[3] pavattaŋ taṇhaŋ, sandānaŋ sahanukkaman ti anusayânukkamasahitaŋ[4] dvāsaṭṭhidiṭṭhisandānaŋ,[5] idaŋ[6] sabbam pi[7] chinditvā ṭhitaŋ avijjāpalighassa ukkhittatāya[8] ukkhittapalighaŋ catunnaŋ saccānaŋ buddhattā[9] buddhaŋ[10] tam ahaŋ[11] brāhmaṇaŋ vadāmī ti attho.

Desanâvasāne pañcasatā bhikkhū[12] arahatte patiṭṭhahiŋsu, sampattānaŋ pi sātthikā desanā[13] ahosī ti.[14]

Dvebrāhmaṇānaŋ vatthu.[15]

---

16. AKKOSABHĀRADVĀJAVATTHU.*

Akkosan ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Veḷuvane viharanto Akkosabhāradvājam[16] ārabbha kathesi.

Tassa hi bhātu[17] Bhāradvājassa Dhanañjayanī[18] nāma brāhmaṇī sotâpannā ahosi. Sā khipitvâpi kasitvâpi[19] pakkhalitvâpi[20] 'namo tassa bhagavato arahato sammāsambuddhassā' ti imam udānam[21] udānesi.[22] Ekadivasaŋ[23]

---

[1] K. sanna°.
[2] K. varantan. F. *a.* tarā, *corr.* cā.
[3] K. C. Cᵃ. °dhabhā°.
[4] K. anukk°. C. anusahanu°. Cᵃ. anusāsanu°.
[5] B. *om.* °diṭṭhi°. F. C. Cᵃ. °dhā°.
[6] K. imaŋ.
[7] F. K. *om.*
[8] C. Cᵃ. *om.*
[9] F. °ttānaŋ. C Cᵃ. buddhānaŋ.
[10] C. Cᵃ. *om.*
[11] F. C. Cᵃ. *om. two.* K. *a.* brūmi.
[12] K. *om.*
[13] K. dhammade°.
[14] K. *om.*
[15] K. *no title.* B. °ṇava°, pannarasamaŋ.
* *Cf.* Saŋyutta, I. 160 *ff.*
[16] K. B. S. °aka°.
[17] K. B. Akkosaka° *for* ta° hi bhā°.
[18] K. B. S. Dhanañjānī.
[19] K. kālikā ca.
[20] K. kal°.
[21] C. Cᵃ. S. dhammadesanaŋ.
[22] S. °ti. K. B. *a.* sā.
[23] K. *a.* brāhmaṇānaŋ bhattabhojanaṭṭhāne.

brāhmaṇaparivesanāya pi[1] vattamānāya pakkhalitvā tath'[2] eva mahāsaddena[3] udānesi. Brāhmaṇo kujjhitvā 'evam evâyaŋ vasalī yattha vā tattha vā pakkhalitvā[4] tassa[5] muṇḍakassa samaṇassa[6] vaṇṇaŋ bhāsatī' ti vatvā 'idāni te vasali gantvā tassa satthuno vādam[7] āropessamī' ti āha. Atha naŋ sā 'gaccha brāhmaṇa, nâhaŋ taŋ passāmi, yo tassa Bhagavato[8] vādaŋ āropeyya, api ca gantvā taŋ Bhagavantaŋ pañhaŋ pucchassū' ti āha. So Satthu santikaŋ gantvā avanditvā va[9] ekamantaŋ ṭhito pañhaŋ pucchanto imaŋ gātham āha:

'Kiŋ sujhatvā[10] sukhaŋ seti kim sujhatvā na socati
kiss' assa[11] ekadhammassa vadham rocesi[12] Gotamā' ti.

Ath' assa pañhaŋ vyākaronto Satthā imaŋ gātham[13] āha:

'Kodhaŋ jhatvā sukhaŋ seti kodham jhatvā na socati,
kodhassa visamūlassa[14] madhuraggassa, brāhmaṇa[15]
vadhaŋ ariyā pasaŋsanti taŋ hi[16] jhatvā na socatī' ti.[17]

---

1 B. pa°. K. *om.* 2 S. tatth'.
3 K. B. *a.* udānaŋ. S. *a.* tath' eva.
4 B. *om.* K. *om. three.* 5 C. tattha.
6 S. °akassa. 7 K. vāraŋ.
8 K. *a.* di-. 9 K. *om.*
10 B. chetvā, *al.*
11 K. C. C[a]. kiŋ sassa. 12 K. āro°.
13 B. *om. two.* 14 B. vīsa°.
15 K. *a.* (Sa°, *p.* 162):
tassa tena pāpiyo yo kuddhaŋ patikujjhati,
kuddhaŋ patikujjhanto (apa°) sañjhāmaŋ (°gā°) jetuŋ (°ti) dujjayaŋ
ubhinnam atthupati (atthaŋ carati) attano ca parassa ca.
16 K. taṇhaŋ.
17 K. *a.* So Satthu dhammadesanaŋ sutvā 'samaṇo Gotamo paññāsampanno aggapuggalo' ti vatvā Sattharaŋ pasaŋsanto āha:
'Tiloke tvaŋ seṭṭho paññāya satamo ajjatagge
pāṇupetaŋ buddhassa saraṇaŋ gato,
anukampatu bhagavā pabbajji buddhasāsane' ti.

So Satthari pasīditvā pabbajitvā[1] arahattam pāpuṇi. Ath' assa kaniṭṭho Akkosabhāradvājo 'bhātā kira[2] pabbajito' ti sutvā kuddho āgantvā Satthāram asabbhāhi pharusāhi[3] vācāhi akkosi. So pi Satthārā atithīnaŋ khādanīyâdidānaopammena[4] saññatto[5] Satthari pasanno pabbajitvā arahattaŋ pāpuṇi. Apare pi 'ssa Sundaribhāradvājo[6] Bilaṅgikabhāradvājo[7] ti dve kaniṭṭhe bhātaro[8] Satthāram akkosantā va Satthārā vinītā[9] pabbajitvā arahattaŋ pāpūṇiŋsu.[10] Ath' ekadivasaŋ dhammasabhāyaŋ kathaŋ[11] samupuṭṭhapesuŋ:[12] 'accharujā[13] nāma buddhaguṇā, catūsu nāma bhātikesu akkosantesu Satthā kiñci avatvā tesaŋ yeva patiṭṭhā jāto'[14] ti. Satthā āgantvā 'kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā' ti pucchitvā, 'imāya nāmā' ti vutte, 'bhikkhave ahaŋ mama khantibalena samannāgatattā[15] duṭṭhesu adussanto mahājanassa patiṭṭhā homi yevā' ti vatvā imaŋ gātham āha:

399. 'Akkosaŋ vadhabandhañ ca aduṭṭho yo titikkhati[16]
khantibalaŋ balânīkaŋ[17] tam ahaŋ brūmi brāhmaṇan' ti.

---

[1] K. *om.* [2] K. B. *a.* me. [3] K. *om.*

[4] C. C[a]. atithīnakhā°. K. °thitaŋ na khā°. S. ativiya khā°. B. °opamena. K. °opasamena. K. °niyâdīnaŋ.

[5] B. pañña°. K. *a.* āha:

'titthiyānaŋ yaŋ dānaŋ na visumpeti sāmikaŋ
hatthagataŋ yaŋ dānaŋ bhakkhavo gaṇhisu
taŋ sumano viya apiletvā gandhaŋ ganhi tato
suvan' ti.

[6] K. B. S. °ika°.

[7] C[a]. °aka°. K. Vilaṅga°. B. Biliṅgaka°. S. Viliṅgaka°. B. *a.* cā. C. C[a]. *om.* ti.

[8] K. °rā.

[9] B. *a* sabbe. K. *a.* khanti. [10] C. C[a]. °sū ti.

[11] K. bhikkhu dhammakathaŋ *for* dha° ka°.

[12] K. B. S. *a.* āvuso.

[13] K. *a.* vata. B. vata bho, S. vata *for* nāma.

[14] B. °tā. [15] K. samanāgatā.

[16] K. *corr.* tikkhati. [17] B. S. °ṇī°.

Tattha aduṭṭho ti etaŋ[1] dasahi akkosavatthūhi akkosanaŋ[2] pāṇiādīhi pothanañ ca anubandhanâdīhi bandhanañ[3] ca yo akuddhamānaso hutvā adhivāseti,[4] khantibalena samannāgatattā khantibalaŋ punappuna uppattiyā anīkabhūten'[5] eva[6] khantibalânīkena samannāgatattā balânīkaŋ tam evarūpam ahaŋ brāhmanaŋ vadāmī ti attho.

Desanâvasāne bahū sotâpattiphalâdīni pāpuṇiŋsū ti.

Akkosabhāradvājassa vatthu.[7]

---

17. SĀRIPUTTATTHERAVATTHU.

Akkodhanan ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Veḷuvane viharanto Sāriputtattheraŋ ārabbha kathesi.

Tadā kira thero pañcahi[8] bhikkhusatehi saddhiŋ bhikkhāya[9] caranto Nālakagāme mātugharadvāraŋ agamāsi. Atha naŋ sā nisīdāpetvā parivisamānā akkosi: 'ambho ucciṭṭhakhādaka ucciṭṭhaŋ[10] kañjiyaŋ[11] alabhitvā[12] paragharesu uḷuṅkapiṭṭhena[13] ghaṭitaŋ[14] kañjiyaŋ paribhuñjituŋ[15] asītikoṭidhanaŋ pahāya pabbajito 'si,[16] nāsit' amha tayā, bhuñjāhi dānī'[17] ti, bhikkhūnaŋ pi bhattaŋ

---

[1] K. evaŋ.
[2] K. B. akkosañ ca. K. *a*. paribhāsañ ca.
[3] K. bandhañ. [4] C. C[a]. S. °ati. K. *a*. ca.
[5] C. C[a]. anibhū°. S. ānīka°. K. āṇika°. B. aṇika°. K. B. °bhūtena ten'.
[6] S. *om*.
[7] K. *om. title.* B °akabhāradvājava°, soḷasamaŋ.
[8] K. pañca-. [9] K. B. S. piṇḍāya.
[10] B. °ṭṭha-.
[11] C. C[a]. °ayaŋ. K. °akaŋ. [12] K. la°.
[13] C. C[a]. ucciṭṭha°. [14] B. ghaṭṭita-.
[15] C. C[a]. bhu°. B. °ati. K. *a*. āharasi.
[16] B. pi. [17] K. dānaŋ, *om*. ti.

dadamānā 'tumhehi mama putto attano cullupaṭṭhāko[1] va[2] kato; idāni bhuñjathā' ti vadesi.[3] Thero bhikkhaŋ[4] gahetvā vihāraŋ eva agamāsi. Athâyasmā[5] Rāhulo Satthāraŋ piṇḍapātena pucchi.[6] Atha naŋ Satthā āha: 'Rāhula kahaŋ gamitthā"[7] ti. 'Ayyakāya[8] gāmaŋ bhante' ti. 'Kiŋ pana te[9] ayyakāya upajjhāyo vutto'[10] ti. 'Ayyakāya[11] bhante upajjhāyo[12] akkuṭṭho' ti. 'Kin ti vatvā' ti. 'Idaŋ nāma bhante' ti. 'Upajjhāyena pana te kiŋ vuttan' ti. 'Na kiñci bhante' ti. Taŋ sutvā[13] dhammasabhāyaŋ kathaŋ samuṭṭhapesuŋ: 'āvuso acchariyā vata Sāriputtattherassa guṇā, evaŋ nām' assa mātari akkosantiyā kodha-mattaŋ pi na hosī' ti. Satthā[14] āgantvā 'kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā' ti pucchitvā, 'imāya nāmā' ti vutte,[15] 'bhikkhave khīṇâsavā nāma akkodhanā[16] va hontī' ti vatvā imaŋ gātham āha:

400. 'Akkodhanaŋ vatavantaŋ[17] sīlavantaŋ anussutaŋ[18]
dantaŋ antimasārīraŋ[19] tam ahaŋ brūmi brāhmaṇan' ti.

Tattha vatavantan ti dhutavatena[20] samannāgataŋ, catupārisuddhisīlena[21] sīlavantaŋ, taṇhāussāvâbhāvena[22]

---

1 C. °ṭṭhāyako.
2 K. B. *om.*
3 K. ᵕti.
4 K. °kkhū.
5 K. atha ā°.
6 K. B. āpu°.
7 K. gamissatthā.
8 B. °ik°.
9 K. *om.*
10 B. anuvu°.
11 K. B. *a.* me.
12 B. *om.*
13 K. B. *a.* bhikkhū.
14 K. *a.* tattha.
15 B. *a.* na.
16 B. ako°.
17 K. vatavattantaŋ.
18 K. B. anussadaŋ.
19 K. °sārinaŋ.
20 K. °vattavatena.
21 K. °suddha.
22 K. °āya u°. C. °ussavâ°. C[a]. °ussava°. K. B. °ussadâ°.

anussutaŋ, chaḷindriyadamanena[1] dantaŋ, koṭiyaŋ ṭhitena attabhāvena antimasārīraŋ[2] tam ahaŋ brāhmaṇaŋ vadāmī ti attho.

Desanâvasāne bahū sotâpattiphalâdīni pāpuṇiŋsū[3] ti.

Sāriputtattherassa vatthu.[4]

18. Uppalavaṇṇattherivatthu.

Vāri pokkharapatte vā ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto Uppalavaṇṇattherim ārabbha kathesi.

Vatthu 'madhuvā maññatī bālo' ti[5] gāthāvaṇṇanāya vitthāritam eva, vuttaŋ hi tattha: Aparena samayena mahājano dhammasabhāyaŋ kathaŋ samuṭṭhāpesuŋ:[6] 'khīṇâsavâpi maññe kāmaŋ sevanti, kiŋ na sevissanti,[7] na h'ete koḷāparukkhā[8] na vammikā, allamaŋsasarīrā va,[9] tasmā te[10] pi[11] kāmasukhaŋ sādiyantī' ti. Satthā āgantvā 'kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā ti pucchitvā, 'imāya nāmā' ti vutte, 'na bhikkhave khīṇâsavā kāmasukhaŋ sādiyanti na kāme sevanti, yathā hi padumapatte patito[12] udabindu[13] na lippati[14] na saṇṭhāti vinivaṭṭitvā[15] patat' eva, yathā cā āragge sāsapo na upalippati[16] na saṇṭhāti vinivaṭṭetvā patat' eva, evaŋ

---

[1] K. °dammantena. [2] K. antamasāritaŋ.
[3] K. *a.* sampattānaŋ pi sātthikā dhammadesanā ahosi.
[4] K. *om. title.* B. -rava°, sattarasamaŋ.
[5] *Vs.* 69. [6] II. 51.
[7] K. B. sevanti. [8] K. kolāvurukkhānaŋ.
[9] K. *om.* [10] K. B. ete.
[11] K. *om.* [12] B. °itā.
[13] K. B. udaka°. K. °vi°.
[14] C. C[a]. B. limpati. S. nâlippati.
[15] K. B. °tti°. B. *a.* pana.
[16] B. C. C[a]. °limp°.

khīṇâsavassa citte[1] duvidho pi kāmo na lippati[2] na saṇṭhātī' ti anusandhiŋ ghaṭetvā dhammaŋ desento imaŋ[3] gātham āha:

401. 'Vāri pokkharapatte va āragge-r-iva sāsapo
yo na lippati[4] kāmesu tam ahaŋ brūmi
brāhmaṇan' ti.

Tattha yo na lippatī te evam evaŋ yo[5] abbhantare duvidhena pi kāmena[6] na lippati,[7] tasmiŋ kāmo[8] na saṇṭhāti tam ahaŋ[9] brāhmaṇaŋ[10] vadāmī ti attho.

Desanâvasāne bahū sotâpattiphalâdīni pāpuṇiŋsū ti.

Uppalavaṇṇattheriyā vatthu.[10]

---

19. AÑÑATARABRĀHMAṆAVATTHU.

Yo dukkhassā ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto aññatarabrāhmaṇaŋ[11] ārabbha kathesi.

Tassa kir' eko dāso appaññatte sikkhāpade palāyitvā pabbajitvā arahattaŋ pāpuṇi. Brāhmaṇo[12] olokento adisvā ekadivasaŋ Satthārā saddhiŋ piṇḍāya[13] pavisantaŋ dvārantare disvā cīvare[14] daḷhaŋ aggahesi. Satthā nivattitvā 'kim idaŋ brāhmaṇā' ti pucchi.[15] 'Dāso me bho[16]

---

[1] K. °aŋ.

[2] C. C[a]. vilimpati. B. limpati. K. uppalippati *and* a. tasmiŋ kāme.

[3] K. C. C[a]. *a.* Brāhmaṇavagge.

[4] C. C[a]. B. limp°, *al.*

[5] C. C[a]. *om.* F. so.

[6] F. kāme.

[7] B. upalimp°. C. C[a]. limp°. K. uppalippati.

[8] F. K. B. kāme.

[9] S. *a.* brūmi. S. *a.* ti.

[10] K. *om. title.* B. °riva°, aṭṭhārasamaŋ.

[11] K. °raŋ brā°.

[12] K. B. *a.* taŋ.

[13] C. C[a]. *om.*

[14] B. °raŋ.

[15] C. C[a]. B. S. pucchitvā.

[16] K. *om.*

Gotamā' ti. 'Pannabhāro[1] esa brāhmaṇā' ti. 'Pannabhāro' ti ca vutte brahmaṇo 'arahā' ti sallakkhesi.[2] Tasmā puna pi tena 'evaŋ bho Gotamā' ti[3] vutte Satthā 'āma brāhmaṇa pannabhāro ti vatvā imaŋ gātham āha:

402. 'Yo dukkhassa pajānāti idh' eva khayaŋ[4] attano
pannabhāraŋ visaŋyuttaŋ tam ahaŋ brūmi
brāhmaṇan'[5] ti.

Tattha yo[6] dukkhassā ti khandhadukkhassa pannabhāran ti ohitakhandhabhāraŋ,[7] catūhi yogehi sabbakilesehi vā visaŋyuttaŋ tam ahaŋ brāhmaṇaŋ vadāmī ti attho.

Desanâvasāne so brāhmaṇo sotâpattiphale patiṭṭhahi, sampattānaŋ pi sātthikā desanā[8] ahosī ti.[9]

Aññatarabrāhmaṇassa vatthu.[10]

---

20. KHEMĀBHIKKHUNĪVATTHU.

Gambhīrapaññan[11] ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Gijjhakūte pabbate[12] viharanto Khemaŋ[13] bhikkhuniŋ ārabbha kathesi.

Ekadivasaŋ hi[14] paṭhamayāmasamanantare Sakko devarājā parisāya[15] saddhim āgantvā Satthu santike sārāṇīyadhammakathaŋ[16] suṇanto nisīdi. Tasmiŋ khaṇe Khemā bhikkhunī 'Sattharaŋ passissamī'[17] ti āgantvā Sakkaŋ

---

[1] C. C[a]. paṇṇa°, *al.*
[2] K. °eti.
[3] K. *a.* ca.
[4] K. kheyyam.
[5] K. °ṇā.
[6] K. B. S. *om.*
[7] K. °taŋ kha°.
[8] K. dhammade°.
[9] K. *om.*
[10] K. *om. title.* B. °ṇava°, ekūnavīsatimaŋ.
[11] K. °paññattan.
[12] B. *om.*
[13] K. °mā-. B. *a.* nāma.
[14] K. *om.*
[15] K. *corr.* devapa°.
[16] K. °yaŋ dha°
[17] K. °mā.

disvā ākāse ṭhitā va[1] Satthāraŋ[2] vanditvā nivatti. Sakko taŋ disvā va[3] 'kā[4] esā bhante āgacchamānā ākāse ṭhitā va[5] vanditvā nivattī' ti pucchi. Satthā[6] 'esā mahārāja mama dhītā Khemā nāma mahāpaññā maggâmaggakovidā' ti vatvā imaŋ gātham āha:

403\. 'Gambhīrapaññaŋ medhāviŋ maggâmaggassa[7] kovidaŋ
uttamatthaŋ anuppattaŋ tam ahaŋ brūmi brāhmaṇan' ti.

Tattha gambhīrapaññan ti gambhīresu khandhâdisu pavattāya paññāya samannāgataŋ dhammojapaññāya[8] medhāviŋ, 'ayaŋ[9] duggatiyā ayaŋ[10] sugatiyā ayaŋ nibbānassa* maggo ayaŋ amaggo' ti evaŋ magge ca amagge ca[11] chekatāya maggâmaggassa kovidaŋ, arahattasaŋkhātaŋ uttamatthaŋ anuppattaŋ tam ahaŋ[12] brāhmaṇaŋ vadāmī[13] ti attho.

Desanâvasāne bahū sotâpattiphalâdīni pāpuṇiŋsū ti.[14]

Khemāya bhikkhuniyā vatthu.[15]

---

21. PABBHĀRAVĀSITISSATTHERAVATTHU.

Asaŋsaṭṭhan[16] ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto Pabbhāravāsitissattheram ārabbha kathesi.

So kira Satthu santike kammaṭṭhānaŋ uggahetvā[17]

---

1 C. Cª. *om.*
2 K. *om.*
3 K. B. S. *om.*
4 B ko.
5 K. *om.* B. *a.* Satthāraŋ.
6 C. Cª. *om.*
7 K. maggâmagga-.
8 B. *a.* samannāgataŋ.
9 B. a-.
10 C. Cª. *om.* F. *om.* ayaŋ su°.
* F. vidhānassa.
11 K. va *for* ca a° ca.
12 K. *a.* brūmi.
13 K. *om.*
14 C. Cª. *a.* attho
15 K. *om. title.* B. Khemābhikkhunīva°, vīsatimaŋ.
16 K. asatthaŋ.
17 K. B. S. gaᶜ.

araññaŋ pavisitvā sappāyasenâsanam[1] olokento ekaŋ[2] lenapabbhāraŋ pāpuṇi. Sampattakkhaṇe yev' assa cittaŋ ekaggataŋ labhi. So[3] 'ahaŋ idha vasanto pabbajitakiccaŋ nipphādetuŋ sakkhissāmī' ti cintesi. Lenaadhivatthā[4] devatā 'sīlavā bhikkhu āgato, iminā saddhiŋ ekaṭṭhāne vasituŋ dukkham, ayaŋ pana idh' eva[5] ekarattim eva vasitvā pakkamissatī' ti cintetvā putte[6] ādāya nikkhami. Thero punadivase pāto va gocaragāmaŋ piṇḍāya pāvisi. Atha naŋ ekā[7] upāsikā disvā va[8] puttasinehaŋ paṭilabhitvā gehe nisīdāpetvā bhojetvā attānaŋ nissāya temāsaŋ vasanatthāya yāci. So pi 'sakkā mayā imaŋ nissāya bhavanissaraṇaŋ kātun' ti adhivāsetvā tam eva lenaŋ agamāsi. Devatā taŋ āgacchantaŋ disvā 'addhā kenaci nimantito bhavissati, sve[9] vā pare[10] vā gamissatī' ti cintesi. Evam addhamāsamatte[11] atikkante 'ayam idh' eva maññe antovassaŋ vasissati,[12] sīlavatā pana saddhim ekaṭṭhāne puttakehi saddhiŋ vasituŋ dukkaraŋ,[13] imañ ca[14] "nikkhamā" ti vattuŋ na sakkā, atthi[15] nu kho imassa sīle khalitan' ti dibbena cakkhunā olokentī upasampadamālakato[16] paṭṭhāya tassa sīle khalitam adisvā 'parisuddham assa sīlaŋ, kiñcid ev' assa vatvā[17] ayasam uppādessāmī' ti tassa[18] upaṭṭhākakule[19] upāsikāya jeṭṭhaputtassa sarīre adhimuccitvā gīvaŋ parivattesi. Tassa[20] akkhīni nikkhamiŋsu, mukhato khelo pagghari.[21] Upāsikā taŋ disvā 'kim idan' ti uparavi.[22] Atha naŋ devatā

---

1 B. °yaŋ se°. 2 B. eka-. 3 S. *a.* ve.
4 S. leṇe a°. K. B. leṇe pi a°.
5 S. evaŋ. K. B. idha, *om.* eva.
6 K. puttaŋ. 7 K. *a.* p'.
8 K. *om.* 9 S. suve.
10 S. parasuve. 11 K. B. aḍḍha°.
12 B. *a.* ti. 13 B. dukkhaŋ.
14 S. *om.* 15 K. natthi.
16 K. °kālato. 17 K. katvā.
18 K. *a.* maŋ. 19 K. °ṭṭhāyaku°.
20 S. tass'. 21 B. °ati.
22 K. B. viravi.

adissamānarūpā evam āha: 'mayā esa gahito balikammena pi[1] me attho natthi, tumhākaŋ pana[2] kulūpagattheraŋ[3] laṭṭhimadhukaŋ yācitvā[4] tena telaŋ pacitvā imassa natthuto[5] detha, evâhaŋ[6] imaŋ[7] muñcissāmī'[8] ti. Sā[9] 'nassatu vā esa[10] maratu vā na sakkhissām' aham[11] ayyaŋ laṭṭhimadhukaŋ yācitun,' ti. 'Sace laṭṭhimadhukaŋ yācituŋ na sakkotha, nāsikāya 'ssa hiṅgucuṇṇaŋ pakkhipituŋ vadethā'[12] ti. 'Idam[13] pi vattuŋ na sakkoma' ti. 'Tena hi 'ssa pādadhovanaudakaŋ[14] sīse āsiñcathā' ti.[15] Upāsikā 'sakkā[16] idaŋ kātun' ti velāya āgataŋ theraŋ nisīdāpetvā yāgukhajjakaŋ datvā antarabhatte nisinnassa pāde dhovitvā udakaŋ gahetvā 'bhante imam[17] udakaŋ dārakassa sīse āsiñcāmī'[18] ti pucchitvā,[19] 'tena hi[20] siñcathā'[21] ti vutte tathā kariŋsu.[22] Devatā tāvad eva taŋ muñcitvā[23] lenadvāre aṭṭhāsi. Thero[24] bhattakiccâvasāne uṭṭhāyâsanā avissaṭṭhakammaṭṭhānatāya[25] dvattiŋsâkāraŋ sajjhāyanto[26] va pakkāmi. Atha naŋ lenadvāraŋ pattakāle[27] sā devatā 'mahāvejja mahāvejja[28] mā idha pavisā'[29] ti āha. So tatth' eva ṭhatvā 'kâsi tvan' ti āha. 'Ahaŋ

---

[1] Cᵃ. *a.* na.
[2] K. *om.*
[3] K. B. °ka°.
[4] K. *a.* na sakkotha.
[5] B. natthukakammaŋ.
[6] Cᵃ. K. °ha.
[7] C. Cᵃ. namaŋ. S. etaŋ.
[8] K. B. mucci°.
[9] K. *om.*
[10] Cᵃ. *om.*
[11] C. °mi nâhaŋ. K. °mi 'haŋ. S. °mi ahaŋ.
[12] S. dethā.
[13] C. Cᵃ. imam.
[14] S. °naŋ u°. B. *a.* ādāya.
[15] B. *a.* vutte.
[16] K. *om.*
[17] K. idaŋ.
[18] K. B. °mā.
[19] B. āpucchi.
[20] S. *om.*
[21] K. āsi°.
[22] B. *a.* sā.
[23] K. B. *a.* gantvā.
[24] K. *a.* pi kata-. B. S. *a.* pi.
[25] K. °tthāya.
[26] K. °yatenā, *om.* va.
[27] K. dvārasampattakāle.
[28] K. B. S. *om. one.*
[29] K. pāvasī.

idha adhivatthā devatā' ti. Thero 'atthi nu kho mayā[1] vejjakammassa katassa[2] ṭhānan' ti upasampadāmālakato[3] paṭṭhāya olokento attano sīle tilakaŋ[4] vā kālakaŋ vā adisvā 'ahaŋ mayā[5] vejjakammassa kataṭṭhānaŋ na passāmi, kasmā evaŋ vadesī' ti āha. Sā[6] 'na passasī' ti. 'Āma na passāmī' ti. 'Ācikkhāmi te' ti.[7] 'Āma ācikkhāhī' ti. 'Tiṭṭhatu tāva dūre kathā,[8] ajj' eva[9] tayā amanussagahitassa upaṭṭhākaputtassa[10] pādadhovanaudakaŋ sīse āsittaŋ nâsittan' ti. 'Āma āsittan' ti.[11] 'Etaŋ na passasī' ti. 'Etaŋ sandhāya tvaŋ vadesī' ti. 'Āma etaŋ[12] sandhāya vadāmī' ti. Thero cintesi: 'aho vata me sammāpaṇihito attā,[13] sāsanassa anurūpaŋ vata me caritaŋ, devatâpi mama catupārisuddhisīle tilakaŋ vā kālakaŋ[14] vā[15] adisvā dārakassa sīse āsittapādadhovanamattaŋ[16] addasā' ti tassa sīlaŋ ārabbha balavapīti uppajji. So taŋ vikkhambhetvā[17] pāduddhāram pi akatvā tatth' eva[18] arahattaŋ patvā 'mādisaŋ parisuddhaŋ samaṇaŋ dūsetvā[19] mā idha vasanaṭṭhāne[20] vasi, tvam eva[21] nikkhamā'[22] ti devatam[23] ovadanto imaŋ[24] udānaŋ[25] udānesi:

---

1 B. mahā-. 2 K. kataŋ. B. kata-.
3 K. °padato.
4 K. tikalaŋ. B. tilamattaŋ pi kāḷaŋ adisvā.
5 B. mahā-.
6 K. B. *om.* 7 B. *a.* āha.
8 C. C[a]. S. tathā. B. katā. 9 S. ajjâpi.
10 K. upaṭṭhānaŋ pu°. 11 B. *a.* kiŋ.
12 K. evaŋ *for* āma e°.
13 B. Satthu.
14 K. *transp.* ti° *and* kā°. B. kāḷakaŋ vā tilamattaŋ.
15 B. *om.* 16 B. *a.* pi.
17 B. °itvā. 18 C. C[a]. *a.* maŋ.
19 K. duss°. 20 K. B. vanasaṇḍe.
21 S. sīgham e°. K. *om.*
22 B. °māhi. K. °māsi, *om.* ti.
23 S. nivedetuŋ.
24 K. idaŋ. 25 B. *om.*

'Visuddho vata me vāso, nimmalaŋ maŋtapassitaŋ,[1]
mā tvaŋ visuddhaŋ dūsesi nikkhamâpi[2] vanā[3]
tuvan' ti.

So tatth' eva temāsaŋ vasītvā vatthavasso[4] Satthu santikaŋ gantvā bhikkhūhi[5] 'āvuso pabbajitakiccaŋ te matthakaŋ pāpitan' ti puṭṭho tasmiŋ[6] lene vassūpagamanato paṭṭhāya sabbaŋ taŋ[7] pavattiŋ bhikkhūnaŋ ārocetvā 'āvuso tvaŋ devatāya evaŋ vuccamāno na kujjhī'[8] ti vutte 'na kujjhin'[9] ti āha. Bhikkhū Tathāgatassa ārocesuŋ: 'bhante ayaŋ bhikkhu aññaŋ vyākaroti, devatāya imaŋ[10] nāma vuccamāno pi[11] "na kujjhin" ti vadetī'[12] ti. Satthā tesaŋ kathaŋ sutvā 'n'eva bhikkhave mama putto[13] kujjhati,[14] etassa gihīhi vā pabbajitehi vā saŋsaggo nāma natthi, asaŋsaṭṭho esa appiccho santuṭṭho' ti vatvā dhammaŋ desento imaŋ gātham āha:

404. 'Asaŋsaṭṭhaŋ gahaṭṭhehi anāgārehi c'ūbhayaŋ
anokasārim[15] appicchaŋ tam ahaŋ brūmi brāhmaṇan' ti.

Tattha[16] asaŋsaṭṭhan[17] ti dassanasavanasamullāpaparibhogatākāyasaŋsaggānaŋ[18] abhāvena[19] asaŋsaṭṭhaŋ,

---

[1] B. na passasi. K. maŋ ni° anupassasi.
[2] C. C[a]. °amam pi. B. °ama. K. °amana.
[3] K. B. pavanā.
[4] K. vuṭṭha°.
[5] K. B. *a.* kiŋ.
[6] K. *a.* kāle.
[7] K. C. C[a]. *om.*
[8] K. B. kujjhasī.
[9] K. C. C[a]. °an. B. °ī.
[10] B. idaŋ.
[11] K. *om.*
[12] B. °atī. K. °asi, *om.* ti.
[13] K. *om.*
[14] C. C[a]. °eti. K. °an ti.
[15] K. anokkasāram, *so infra.*
[16] K. tatth'.
[17] F. C. C[a]. °ṭṭhā.
[18] K. *om.* °savana°. F. °llapana°. B. °llāpana°. K. B. °paribhoga°.
[19] K. °ggâbhā°.

ubhayan ti gihīhi[1] ca[2] anāgārehi[3] cā[4] ti ubhayehi pi asaṇsaṭṭhaṇ anālayacaran[5] ti attho, anokasārin ti anālayacārinam[6] evarūpam ahaṇ brāhmaṇaṇ[7] vadāmī ti attho.

Desanâvasāne bahū sotâpattiphalâdīni pāpuṇiṇsū ti.

Pabbhāravāsitissattherassa vatthu.[8]

---

22. Aññatarabhikkhuvatthu.

Nidhāya daṇḍan[9] ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Jetavane viharanto aññataraṇ bhikkhum[10] ārabbha kathesi. So kira Satthu santike kammaṭṭhānaṇ gahetvā araññe vāyamanto arahattaṇ patvā 'paṭiladdhaguṇaṇ Satthu ārocessāmī' ti tato[11] nikkhami. Atha nam ekasmiṇ gāme ekā itthī sāmikena saddhiṇ[12] kalahaṇ katvā tasmiṇ bahi nikkhante[13] 'kulagharaṇ gamissāmī' ti maggaṇ paṭipannā antarāmagge[14] disvā 'imaṇ theraṇ nissāya gamissāmī' ti piṭṭhito[15] piṭṭhito anubandhi. Thero pana[16] taṇ na passati.[17] Ath' assā[18] sāmiko gehaṇ āgato taṇ adisvā 'kulagāmaṇ[19] gatā bhavissatī' ti anubandhanto[20] taṇ disvā 'na sakkā imāya ekikāya[21] imam aṭaviṇ paṭipajjituṇ, kiṇ[22] nu kho nissāya gacchatī' ti olokento theraṇ disvā 'ayam

---

[1] K. gihi. C. C^a. gihī.
[2] C. C^a. *om.*
[3] C. C^a. °re.
[4] K. vā.
[5] S. cāran. B. °yaṇ caritan.
[6] K. °itaṇ. B. °caritaṇ.
[7] K. *om.*
[8] K. *om. title.* B. °rava°, ekavīsatimaṇ.
[9] K. B. *om.*
[10] C. C^a. brāhmaṇaṇ.
[11] K. vanato.
[12] K. *om.*
[13] K. °amante.
[14] S. *a.* theraṇ.
[15] K. *om. one.*
[16] K. *om.*
[17] C. C^a. °si.
[18] K. *om.*
[19] K. °ma-.
[20] K. °ato.
[21] K. *om.*
[22] S. kaṇ.

imaŋ gaṇhitvā nikkhanto[1] bhavissatī' ti cintetvā theraŋ santajjesi. Atha naŋ sā itthī 'n'eva maŋ esa bhadanto passati na ālapati, mā naŋ kiñci avacā'[2] ti āha. So 'kiŋ pana[3] tvaŋ attānaŋ gahetvā gacchantaŋ mama ācikkhissasi,[4] tuyham eva[5] anucchavikam imassa karissāmī' ti uppannakodho itthiyā āghātena theraŋ poṭhetvā tam[6] ādāya nivatti. Therassa sakalasarīraŋ saŋjātagaṇḍam ahosi. Ath' assa[7] vihāraŋ gatakāle bhikkhū sarīraŋ sambāhantā gaṇḍe disvā 'kiŋ idan' ti pucchiŋsu. So tesaŋ tam attham ārocesi. Atha naŋ bhikkhū 'āvuso tasmiŋ pana purise evaŋ paharante tvaŋ kim avaca kiŋ vā[8] te kodho uppanno' ti. 'Na me āvuso kodho upajjatī'[9] ti. Te Satthu santikaŋ gantvā tam atthaŋ ārocesuŋ:[10] 'bhante esa[11] "kodho te uppajjatī" ti vuccamāno "na me[12] āvuso kodho uppajjatī" ti[13] abhūtaŋ vatvā aññaŋ vyākarotī' ti.[14] Satthā tesaŋ kathaŋ sutvā 'bhikkhave khīṇâsavā nāma nihitadaṇḍā, te[15] paharantesu pi kodhaŋ na karonti yevā' ti vatvā imaŋ gātham āha:

405. 'Nidhāya daṇḍaŋ bhūtesu tasesu[16] thāvaresu ca
yo na hanti[17] na ghāteti tam ahaŋ brūmi
brāhmaṇan' ti.

Tattha **nidhāyā** ti nikkhipitvā[18] oropetvā **tasesu thāvaresu cā** ti taṇhātāsena[19] tasesu, **taṇhâbhāvena**[20]

---

[1] K. C. °amanto. C[a]. °amano.
[2] C. avañcā. K. avaccā.
[3] K. na.
[4] K. °kkha. B. *a.* ti.
[5] C. C[a]. tumhe va.
[6] S. naŋ.
[7] B. atha, *om.* assa.
[8] K. *om.*
[9] S. °jjī. C. C[a]. °ati.
[10] C. C[a]. °si. S. °etvā.
[11] K. eso. K. B. S. *a* bhikkhu.
[12] K. *om.*
[13] B. *a.* vadeti.
[14] K. *a.* āhaŋsu.
[15] K. tesu.
[16] K. *a.* vā.
[17] K. hati.
[18] F. K. nikkham°.
[19] K. °tassena. F. vasena.
[20] B. S. °ā-abh°. K. °ve.

ṭhiratāya* thāvaresu,[1] yo na† hantī ti yo evaŋ sabbasattesu vigatapaṭighaṭāya[2] nikkhittadaṇḍo n'eva kiñci‡ sayaŋ hanti[3] na[4] aññe[5] ghāteti tam ahaŋ brāhmaṇaŋ vadāmī ti attho.[6]

Desanâvasāne bahū sotâpattiphalâdīni pāpuṇiŋsū ti.

Aññatarabhikkhussa vatthu.[7]

23. Catunnaŋ Sāmaṇerānaŋ Vatthu.

Aviruddhan ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto cattāro sāmaṇere[8] ārabbha kathesi.

Ekā kira brāhmaṇī catunnaŋ bhikkhūnaŋ uddesabhattaŋ sajjetvā[9] brāhmaṇam āha: 'vihāraŋ gantvā cattāro mahallakabrāhmaṇe[10] uddisāpetvā ānehī' ti. So vihāraŋ gantvā 'cattāro me[11] brāhmaṇe uddisāpetvā dethā'[12] ti āha. Tassa Saŋkicco Paṇḍito Sopāko Revato ti sattavassikā cattāro khīṇâsavasāmaṇerā[13] pāpuṇiŋsu. Brāhmaṇī mahârahāni āsanāni paññāpetvā ṭhitā sāmaṇere disvā[14] kupitā uddhane pakkhittaloṇaŋ viya taṭataṭāyamānā[15] 'tvaŋ vihāraŋ gantvā attano nattumatte[16] pi

---

* F. thira. [1] K. *a.* ca. B. *a.* cā ti attho.
† F. na so, *infra* so.
[2] K. vigatavighāṭatāya. F. °ghā°. ‡ F. kañci.
[3] K. B. hanati. [4] K. *om.*
[5] F. K. C. Cª. *a.* na.
[6] C. *rep. whole comm.*
[7] K. *om. title.* B. °uva°, bāvīsatimaŋ.
[8] C. Cª. samaṇe. K. °eraŋ, *om.* ca°.
[9] B. °itvā.
[10] Cª. me brā°. [11] K. *om.*
[12] K. B. uddisitvā codethā.
[13] K. C. Cª. °vā sā°.
[14] K. B. *a.* va. [15] K. tatathāya°.
[16] B. natta°. K. mattamatena.

appahonte cattāro kumārake gahetvā āgato 'sī' ti vatvā tesaŋ[1] tesu āsanesu nisīdituŋ adatvā nīcapīṭhakāni attharitvā 'etesu[2] nisīdathā' ti vatvā 'gaccha brāhmaṇa mahallake oloketvā[3] ānehī' ti.[4] Brāhmaṇo vīhāraŋ gantvā Sāriputtattheraŋ disvā 'ehi[5] amhākaŋ gehaŋ gamissāmā' ti ānesi. Thero āgantvā sāmaṇere disvā 'imehi brāhmaṇehi bhattaŋ laddhan' ti pucchitvā 'na laddhan' ti vutte catunnam eva bhattassa paṭiyattabhāvaŋ[6] ñatvā 'āhara me pattan'[7] ti pattaŋ gahetvā pakkāmi. Brāhmaṇī pi 'kim iminā vuttan' ti pucchitvā '"etesaŋ nisinnānaŋ[8] brāhmaṇānaŋ laddhuŋ vaṭṭatī" ti "āhara me[9] pattan" ti attano pattaŋ gahetvā gato' ti.[10] 'Na bhuñjitukāmo bhavissati,[11] sīghaŋ gantvā aññam oloketvā ānehī' ti. Brāhmaṇo gantvā Moggallānattheraŋ[12] disvā tath' eva vatvā ānesi. So pi sāmaṇere disvā tath' eva vatvā pattaŋ gahetvā pakkāmi. Atha naŋ[13] brāhmaṇī[14] āha 'ete na bhunjitukāmā,[15] brāhmaṇavāṭakaŋ[16] gantvā ekaŋ mahallakabrāhmaṇaŋ ānehī' ti. Sāmaṇerâpi pāto va[17] paṭṭhāya kiñci alabhamānā jighacchāya pīḷitā[18] nisīdiŋsu. Atha[19] nesaŋ guṇatejena Sakkassa āsanaŋ uṇhâkāraŋ dassesi. So āvajjanto[20] tesaŋ pāto va[17] paṭṭhāya nisinnānaŋ kilantabhāvaŋ ñatvā 'mayā tattha gantuŋ vaṭṭatī' ti jarājiṇṇamahallakabrāhmaṇo[21] hutvā tasmiŋ brāhmaṇavāṭake[22] brāhmaṇānaŋ aggâsane nisīdi. Brāhmaṇo taŋ

---

1 K. °su.
2 K. ete.
3 C. C[a]. tvaŋ.
4 K. B. *a.* āha.
5 B. S. etha.
6 K. pattibhā°.
7 C. C[a]. bha°.
8 K. S. °nna-.
9 K. *a.* va.
10 S. *om.*
11 K. S. *a.* ti.
12 K. B. S. Mahāmo°.
13 S. sā.
14 C. C[a]. S. °ṇaŋ.
15 K. °mo bhavissati.
16 C. C[a]. vāṭake. B. °vihāraŋ. K. °vādakaŋ.
17 K. *om.*
18 K. pilitvā.
19 K. *a.* naŋ.
20 K. S. °ento.
21 B. °ṇṇo ma°.
22 K. vādake. B. °vādake.

disvā 'idāni me brāhmaṇī attamanā bhavissatī' ti,[1] 'ehi gehaŋ gamissāmā' ti tam ādāya geham agamāsi. Brāhmaṇī taŋ disvā[2] tuṭṭhacittā dvīsu āsanesu attharaṇam ekasmiŋ yeva attharitvā 'ayya[3] idha nisīdā'[4] ti āha. Sakko gehaŋ pavisitvā cattāro sāmaṇere pañcapatiṭṭhitena vanditvā tesam āsanapariyante bhūmiyaŋ pallaṅkena[5] nisīdi. Atha naŋ disvā brāhmaṇī brāhmaṇaŋ āha: 'aho te brāhmaṇo ānīto evaŋ[6] pitumattakaŋ[7] gahetvā āgato 'sī' ti, 'attano nattumatte[8] vandanto vicarati, kim iminā, nīharāhi[9] nan' ti, so khandhe pi hatthe pi[10] kacchāya pi gahetvā nikkaḍḍhiyamāno uṭṭhātum pi[11] na icchati. Atha naŋ brāhmaṇī 'ehī brāhmaṇa, tvam ekasmiŋ hatthe gaṇha[12] aham ekasmiŋ[13] gaṇhissāmī' ti ubho pi dvīsu hatthesu gahetvā piṭṭhiyaŋ pothento gehadvārato bahi[14] akaŋsu. Sakko[15] nisinnaṭṭhāne yeva nisinno hatthaŋ parivattesi. Te nivattitvā[16] taŋ nisinnakam[17] eva disvā bhītaravaŋ ravantā[18] vissajjesuŋ. Tasmiŋ khaṇe Sakko attano Sakkabhāvaŋ jānāpesi. Atha nesam āhāram adaŋsu, pañca pi janā āhāraŋ gahetvā eko kaṇṇikamaṇḍalaŋ vinivijjhitvā[19] eko chadanassa purimabhāgaŋ eko pacchimabhāgaŋ[20] eko paṭhaviyā[21] nimujjitvā[22] Sakko pi ekena[23] ṭhānena nikkhamitvā ti[24] evaŋ pañca pi janā pañcadhā[25]

---

1 K. *om.*
2 B. *a.* va.
3 C. Cᵃ. B. ayyo. K. ayyaŋ.
4 B. °dāhī.
5 K. C. Cᵃ. °ṅke.
6 K. B. etaŋ.
7 K. pata°.
8 B. natta°. K. nanta°.
9 K. niharā. B. °ratha.
10 C. Cᵃ. *om. two.*
11 K. *om.*
12 K. gaṇhāhi.
13 K. B. *a.* hatthe.
14 K. vahi.
15 B. S. *a.* pi.
16 K. °etvā.
17 K. B. °nnaŋ (B. °m). K. *a.* c'.
18 S. viravantā *for* bhī °ra°.
19 S. vijjhi°.
20 K. sihapañjaraŋ.
21 K. B. °iyaŋ.
22 K. mu°.
23 K. eka-.
24 K. *om.*
25 B. °ṭhānāni. K. *om.*

agamaŋsu. Tato paṭṭhāya ca pana taŋ gehaŋ[1] Pañcachiddagehaŋ kira nāma jātaŋ. Sāmaṇerehi[2] vihāraŋ gatakāle[3] 'āvuso kīdisan' ti pucchiŋsu. 'Mā no pucchittha,[4] amhākaŋ diṭṭhakālato paṭṭhāya brāhmanī kodhâbhibhūtā paññattâsanesu[5] nisīditum[6] adatvā "sīghaŋ mahallakabrāhmaṇaŋ[7] ānehī" ti āha; amhākaŋ upajjhāyo āgantvā amhe disvā "imesaŋ nisinnabrāhmaṇānaŋ laddhuŋ vaṭṭatī" ti pattam āharāpetvā nikkhami; "aññaŋ mahallakabrāhmaṇaŋ[8] ānehī" ti vutte brāhmaṇo Mahāmoggallānattheraŋ ānesi; so pi amhe disvā[9] tath' eva vatvā pakkāmi; atha naŋ[10] brāhmaṇī "ete bhuñjitukāmā, gaccha brāhmaṇa brāhmaṇavāṭakato[11] ekaŋ[12] mahallakabrāhmaṇaŋ ānehī" ti āha;[13] so tatth' eva[14] gantvā brāhmaṇavesena āgataŋ Sakkam ānesi; tassâgatakāle[15] amhākam āhāram adaŋsū' ti.[16] 'Evaŋ karontānaŋ pana tesaŋ tumhe[17] na kujjhitthī'[18] ti. 'Na kujjhimhā' ti. Bhikkhū taŋ[19] sutvā Satthu ārocesuŋ: 'bhante ime "na kujjhimhā"[20] ti abhūtaŋ[21] vatvā aññaŋ vyākarontī' ti. Satthā[22] 'bhikkhave khīṇâsavā nāma viruddhehi[23] pi[24] na virujjhanti[25] yevā' ti vatvā imaŋ gātham āha:

---

[1] K. *om. three.*

[2] S. °re pi. C. C[a]. B. °râpi.

[3] B. *a.* bhikkhū.

[4] C. C[a]. °tvā. K. pucchatha bhante. S. manam apucchitvā.

[5] K. °ne. K. B. *a.* no.

[6] K. B. *a.* pi.

[7] K. °kaŋ brā°.

[8] B. °kaŋ brā°.

[9] K *a.* va.

[10] B. *om.*

[11] K. vādakehi.

[12] K. *om.*

[13] B. C. C[a]. S. *om.* K. B. *a.* brāhmaṇaŋ pahiṇi (K. °ni).

[14] K. B. *om.*

[15] B. tassa āg°.

[16] K. *om.*

[17] K. *a.* hi.

[18] K. °itā.

[19] S. *a.* tathā.

[20] B. °āmā.

[21] K. *a.* aññaŋ.

[22] K. *a.* na.

[23] C[a]. °ena. K. °esu.

[24] C. *a.* na viruddhehi pi.

[25] K. vijjhanti.

406. 'Aviruddhaŋ viruddhesu attadaṇḍesu nibbutaŋ sâdānesu anâdānaŋ tam ahaŋ brūmi brāhmaṇan' ti.

Tattha aviruddhan ti āghātavasena viruddhesu pi lokiyamahājanesu āghātâbhāvena[1] aviruddhaŋ, hatthagate[2] daṇḍe[2] vā satthe[2] vā virujjhamāne[3] pi[4] paresaŋ pahāradānato aviratattā attadaṇḍesu janesu nibbutaŋ nikkhittadaṇḍaŋ[5] pañcannaŋ[6] khandhānaŋ 'ahaŋ manan'[7] ti gahitattā sâdānesu tassa gahanassa[8] abhāvena anādānaŋ tam evarūpam ahaŋ brāhmaṇaŋ vadāmī ti attho.

Desanâvasāne bahū sotâpattiphalâdīni pāpuṇiŋsū ti.

Catunnaŋ sāmaṇerānaŋ vatthu.[9]

---

24. Mahāpanthakattheravatthu.*

Yassa rago[10] ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Veḷuvane viharanto Mahāpanthakam[11] ārabbha kathesi.

So[12] āyasmā Cullapanthakaŋ catūhi māsehi ekaŋ gāthaŋ paguṇaŋ kātum asakkontaŋ 'tvaŋ sāsaṇe[13] abhabbo gihibhogâpi[14] parihīno, kiŋ te idha vāsena, ito nikkhamassū'[15] ti vihārā nikkaḍḍhitvā dvāraŋ ṭhakesi.[16] Bhikkhū kathaŋ samuṭṭhāpesuŋ: 'āvuso Mahāpanthakattherena idaŋ nāma

---

[1] F. C. C[a]. °ta°. B. °vasena.
[2] S. °ehi. F. ha° *for* sa°.
[3] K. vijjamāne. B. avijjamāne. S. *om.*
[4] K. S. *om.*
[5] K. *om.*
[6] K. pañca-.
[7] K. man.
[8] K. °ss'. F. gaṇhassa.
[9] K. *om. title.* B. sāmaṇerānaŋ va°, tevīsatimo.
* *Cf.* I. 244.
[10] B. *a.* cā.
[11] K. °paṇḍakaŋ, *al.*
[12] B. *a.* h'.
[13] K. B. *a.* pi.
[14] K. °go.
[15] B. nikkhamā. K. °ssi.
[16] K. C. C[a]. ṭhapesi.

kataŋ, khīṇâsavānam pi[1] maññe kodho uppajjatī' ti. Satthā āgantvā 'kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā' ti pucchitvā, 'imāya nāmā' ti vutte, 'na bhikkhave khīṇâsavānaŋ[2] nāma[3] rāgâdayo kilesā atthi, mama pana[4] puttena atthapurekkhāratāya[5] [6]c'eva dhammapurekkhāratāya ca katan' ti vatvā imaŋ gātham āha:

407. 'Yassa rāgo ca doso ca māno makkho ca pātito
sāsapo-r-iva āraggā[7] tam ahaŋ brūmi brāhmaṇan' ti.

Tattha āraggā ti yass' ete[8] rāgâdayo[9] ayañ ca paraguṇamakkhaṇalakkhaṇo[10] makkho āraggā[11] sāsapo viya pātito, yathā sāsapo āragge na[12] santiṭṭhati evaŋ citte na santiṭṭhanti,[13] tam ahaŋ[14] brāhmaṇaŋ vadāmī ti attho.

Desanâvasāne bahū sotâpattiphalâdīni papuṇiŋsū ti.

Mahāpanthakattherassa vatthu.[15]

---

25. PILINDAVACCHATTHERAVATTHU.

Akakkasan ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Veḷuvane[16] viharanto Pilindavacchattheram[17] ārabbha kathesi.

So kirâyasmā 'ehi[18] vasali,[19] yāhi[18] vasalī' ti-ādīni

---

[1] B. *om.*
[2] C. C[a]. °vā.
[3] K. *om.*
[4] K. B. *om.*
[5] B. °akkh°.
[6] K. ŋ.
[7] K. B. °gge.
[8] F. S. yassa te. C. C[a]. yassa.
[9] S. *a.* kilesā.
[10] S. °ṇānaŋ ma°.
[11] C. C[a]. °ggo (*for* °ggato?). K. B. °gge.
[12] K. *om.*
[13] F. S. ti°. K. B. °ati.
[14] K. S. *a.* brūmi.
[15] K. *om. title.* B. °rava°, catuvīsatimaŋ.
[16] K. Jeta°.
[17] S. Manor. Pilindi°.
[18] C. C[a]. *a.* ca.
[19] Manor. vasala.

vadanto gihī pi pabbajite pi vasalivādena[1] samudācarati. Ath' ekadivasaŋ sambahulā bhikkhū Satthu ārocesuŋ: 'āyasmā bhante Pilindavaccho bhikkhū vasalivādena samudācaratī' ti. Satthā taŋ pakkosāpetvā 'saccaŋ kira tvaŋ Vaccha[2] bhikkhū vasalivādena samudācarasī' ti.[3] 'Evaŋ bhante' ti vutte tassâyasmato[4] pubbenivāsaŋ manasikaritvā 'mā kho tumhe bhikkhave Vacchassa bhikkhuno ujjhāyittha, na bhikkhave Vaccho dosantaro[5] bhikkhū vasalivādena[6] samudācarati, Vacchassa[7] bhikkhuno[8] pañca jātisatāni abbokiṇṇāni, sabbāni tāni brāhmaṇakule paccājātāni, so tassa[9] dīgharattaŋ vasalivādo[10] samudāciṇṇo, khīṇâsavassa nāma kakkasaŋ pharusaŋ paresaŋ mammaghaṭṭanavacanam[11] eva[12] natthi, āciṇṇavasena hi mama putto evaŋ kathetī' ti vatvā dhammaŋ desento imaŋ gātham āha:

408. 'Akakkasaŋ viññāpaniŋ[13] giraŋ saccaŋ udīraye[14]
yāya nâbhisaje kañci[15] tam aham brūmi brāhmanan' ti.

Tattha akakkasan ti apharusaŋ, viññāpanin[16] ti atthaviññāpaniŋ,[17] saccan ti bhūtatthaŋ, nâbhisaje ti yāya girāya aññaŋ kujjhāpanavasena na[18] laggāpeyya, khīṇâsavo nāma evarūpam eva giraŋ bhāseyya, tasmā tam ahaŋ brāhmaṇaŋ vadāmī ti attho.

Desanâvasāne bahū sotâpattiphalâdīni pāpuṇiŋsū ti.

Pilindavacchattherassa vatthu.[19]

---

[1] B. °en' eva.
[2] K. B. Pilindava°.
[3] B. *a.* pucchitvā.
[4] K. āyasmā so.
[5] B. *a.* ca.
[6] C. C[a]. *a.* ca.
[7] K. B. S. *a.* bhikkhave.
[8] S. *om.*
[9] B. *om.*
[10] K. °de. B. °dena.
[11] C. C[a]. samma°. K. saghava°. B. ghaṭṭanavasena.
[12] B. *om.*
[13] B. °pi°. C. C[a]. vinnū°.
[14] K. udiriye.
[15] C. C[a]. B. kiñci.
[16] C. C[a]. viññū°. B. °pi°. K. viññānaṇan.
[17] B. °naŋ.
[18] K. C. C[a]. *om.*
[19] K. *om. title.* B. °rava°, pañcavīsatimaŋ.

26. AÑÑATARATTHERAVATTHU.

Yo 'dha dīghan ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto aññataraŋ[1] theram[2] ārabbha kathesi.

Sāvatthiyaŋ kir' eko micchādiṭṭhikabrāhmaṇo sarīragandhagahaṇabhayena[3] uttarisāṭakam apanetvā ekamante ṭhapetvā gehadvārâbhimukho[4] nisīdi. Ath' eko khīṇâsavo bhikkhu[5] bhattakiccaŋ katvā vihāraŋ gacchanto taŋ sāṭakaŋ disvā ito cito ca[6] oloketvā kañci[7] apassanto 'nissāmiko ayan' ti paŋsukūlaŋ adhiṭṭhahitvā gaṇhi. Atha naŋ brāhmaṇo disvā akkosanto va[8] upasaŋkamitvā 'muṇḍasamaṇa[9] mama sāṭakaŋ gaṇhasī' ti āha. 'Tav' eso brāhmaṇā' ti. 'Āma samaṇā' ti. 'Mayā kiñci apassantena paŋsukūlasaññāya[10] gahito, handa[11] nan' ti tassa datvā vihāraŋ gantvā bhikkhūnaŋ tam atthaŋ tathā[12] ārocesi.[13] Ath' assa vacanaŋ sutvā bhikkhū tena saddhiŋ keliŋ karontā[14] 'kin nu kho āvuso sāṭako dīgho rasso thūlo saṇho' ti. 'Āvuso dīgho vā hotū rasso vā thūlo vā[15] saṇho vā natthi mayhaŋ tasmiŋ ālayo, paŋsukūlasaññāya naŋ gaṇhin'[16] ti. Taŋ sutvā bhikkhū Tathāgatassa ārocesuŋ: 'esa bhante bhikkhu abhūtaŋ vatvā aññaŋ vyākarotī' ti. Satthā 'bhūtaŋ bhikkhave esa[17] katheti, khīṇâsavā nāma paresaŋ santakaŋ[18] na gaṇhantī' ti vatvā[19] imaŋ gātham āha:

---

1 B. S. °ra°. 2 K. bhikkhuŋ.
3 K. B. °re ga°.
4 K. B. °dvāre bahimukho (K. °e).
5 K. B. *om.* 6 K. *om.*
7 K. C. C^a. B. kiñci, *so infra.* 8 B. *om.*
9 K. B. muṇḍaka°. S. °samaṇaka. K. *a.* kiŋ.
10 K. °laŋ sa°.
11 K. B. gaṇha. S. handa dāni gaṇhā ti. *But cf.* Hc. Pr. Gr., II. 181.
12 K. B. S. *om.* 13 K. °etvā.
14 B. °nto. 15 K. *om.*
16 B. gaṇhāmī. 17 C. C^a. sa.
18 K. *a.* pi. 19 K. *om.*

409. 'Yo 'dha dīghaŋ va[1] rassaŋ vā aṇuŋ thūlaŋ subhâsubhaŋ
loke adinnaŋ nâdiyati[2] tam ahaŋ brūmi brāhmaṇan' ti.

Tass' attho: sāṭakâbharaṇâdisu dīghaŋ vā rassaŋ vā, maṇimuttâdisu[3] aṇuŋ vā thūlaŋ[4] vā, va mahaggha-appagghavasena subhaŋ vā asubhaŋ vā yo puggalo imasmiŋ loke parapariggahitaŋ nâdiyati tam ahaŋ[5] brāhmaṇaŋ vadāmī ti attho.

Desanâvasāne bahū sotâpattiphalâdīni pāpuṇiŋsū ti.

Aññatarattherassa[6] vatthu.

---

27. Sāriputtattheravatthu.

Āsā yassā ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto Sāriputtattheram ārabbha kathesi.

Thero kira pañcabhikkhusataparivāro[7] janapade ekaŋ vihāraŋ gantvā[8] vassam upagañchi. Manussā theraŋ disvā bahuŋ vassâvāsikaŋ paṭisuṇiŋsu.[9] Thero pavāretvā sabbasmiŋ vassâvāsike asampatte yeva Satthu santikaŋ gacchanto bhikkhū āha: 'daharānañ c' eva sāmaṇerānañ ca manussehi vassâvāsike[10] āhaṭe gahetvā[11] peseyyātha ṭhapetvā vā[12] sāsanaŋ pahiṇeyyāthā' ti. Evaŋ pana[13] vatvā

---

[1] K. vā.
[2] K. adinnâdiyati. B. adinna nâdīyi.
[3] S. °di.
[4] C. C[a]. K. B. aṇuŋthūlaŋ.
[5] K. *a*. brūmi.
[6] C. aññatarassa. K. *om. title*. B. °rava°, chabbīsatimaŋ.
[7] K. °satabhikkhu°.
[8] K. *a*. va.
[9] S. °ssu°.
[10] C. C[a]. B. S. *a*. hi.
[1]1 K. *a*. vā.
[1]2 K. *om*.
[1]3 K. *om*. B. vatvā ca pana.

Satthu santikaŋ agamāsi. Bhikkhū kathaŋ samuṭṭhāpesuŋ: 'ajja[1] maññe Sāriputtattherassa[2] taṇhā atthi yeva,[3] tathā hi manussehi vassâvāsike dinne attano saddhivihārikānaŋ[4] "vassâvāsikaŋ[5] peseyyātha ṭhapetvā[6] vā sāsanaŋ pahiṇeyyāthā" ti[7] bhikkhūnaŋ vatvā āgato' ti. Satthā āgantvā 'kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā' ti pucchitvā, 'imāya nāmā' ti vutte, 'na bhikkhave mama puttassa taṇhā atthi, "manussānaŋ pana puññato daharasāmaṇerānañ ca dhammikalābhato parihāni mā ahosī" ti ten' evaŋ[8] kathitan' ti vatvā imaŋ gātham āha:

410. 'Āsā yassa na vijjanti asmiŋ[9] loke paramhi ca
nirāsayaŋ[10] visaŋyuttaŋ tam ahaŋ brūmi
brāhmaṇan' ti.

Tattha āsā ti taṇhā, nirāsayan ti nittaṇhaŋ,[11] visaŋyuttan ti sabbakilesehi visaŋyuttaŋ tam ahaŋ[12] brāhmaṇaŋ vadāmī ti attho.

Desanâvasāne bahū sotâpattiphalâdīni pāpuṇiŋsū ti.

Sāriputtattherassa vatthu.[13]

---

28. Mahāmoggallānattheravatthu.

Yassâlayā ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto Mahāmoggallānattheram ārabbha kathesi.

Vatthuŋ purimasadisam eva. Idha pana Satthā Mahā-

---

[1] K. B. ajjâpi. [2] K. °ttassa.
[3] K. ati yevā ti *for* ta° a° ye°.
[4] K. °ke thapetvā. [5] B. °ike.
[6] K. thapeyyātha *for* pe° ṭha°. C. C[a]. pesetvā *for* pe° ṭha°. S. °yyāthā ti ca.
[7] S. *a.* ca. [8] K. B. eva.
[9] K. tasmiŋ. [10] K. B. nirāsāsaŋ.
[11] B. nita°. [12] K. S. *a.* brūmi.
[13] K. *om. title.* B. °rava°, sattavīsatimaŋ.

moggallānattherassa nittaṇhabhāvaŋ ñatvā[1] imaŋ gātham āha:

411. 'Yassâlayā na vijjanti aññāya akathaṅkathī,
amatogadham[2]a nuppattaŋ tam ahaŋ brūmi
brāhmaṇan' ti.

Tattha ālayā ti taṇhā, aññāya[3] akathaṅkathī ti aṭṭha vatthūni yathābhūtaŋ jānitvā aṭṭhavatthukāya[4] vicikicchāya nibbicikiccho,[5] amatogadhaŋ anuppattam ti amataŋ nibbānaŋ ogahetvā anuppattaŋ tam ahaŋ[6] brāhmaṇaŋ vadāmī ti attho.

Desanâvasāne bahū sotâpattiphalâdīni pāpuṇiŋsū ti.

Mahāmoggallānattherassa vatthu.[7]

---

29. Revatattheravatthu.

Yo 'dha puññañ cā ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Pubbârāme viharanto Revatattheram ārabbha kathesi.

Vatthuŋ gāme vā yadi vâraññe[8] ti gāthāvaṇṇanāya vitthāritam eva, vuttaŋ hi tattha: 'Pun'[9] ekadivasaŋ bhikkhū[10] kathaŋ samuṭṭhāpesuŋ: 'aho sāmaṇerassa lābho aho puññaŋ yena[11] ekakena[12] pañcannaŋ bhikkhusatānaŋ pañca[13] kūṭâgārasatāni[14] katānī'[15] ti. Satthā āgantvā 'kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā' ti pucchitvā, 'imāya nāmā' ti vutte, 'bhikkhave mayhaŋ

---

1 S. ñāpetvā. K. B. vatvā.
2 K. amatam idha.
3 K. ya. C. C[a]. *om.*
4 F. °kathāya.
5 K. vici°.
6 K. *a.* brūmi.
7 K. *om. title.* B. °rava°, aṭṭhavīsatimaŋ.
8 *Vs.* 98. *Cf.* II. 200.
9 B. puna.
10 C. C[a]. S. *a.* dhammasabhāyaŋ.
11 C. C[a]. eva. S. evaŋ.
12 *Supra* ekena.
13 C. C[a]. S. *om.*
14 *Supra* °âdīni.
15 K. *om.*

puttassa n'eva puññam atthi na[1] pāpaŋ,[2] ubhayam assa pahīnan' ti vatvā[3] imaŋ gātham āha:

412. 'Yo dha puññañ ca pāpañ ca ubho saṅgaŋ upaccagā
asokaŋ virajaŋ suddhaŋ tam ahaŋ brūmi brāhmanan' ti.

Tattha ubho[4] ti dve pi puññāni ca[5] pāpāni ca chaḍḍetvā ti attho, saṅgan ti rāgâdibhedaŋ saṅgaŋ, upaccagā ti[6] atikkanto tam ahaŋ[7] vaṭṭamūlakasokena[8] asokaŋ abbhantare rāgarajâdīnaŋ abhāvena virajaŋ nirupakkilesatāya suddhaŋ[9] brāhmaṇaŋ vadāmī ti attho. Desanâvasāne bahū sotâpattiphalâdīni pāpuṇiŋsū ti.

Revatattherassa vatthu.[10]

---

30. CANDÂBHATTHERAVATTHU.

Candaŋ vā ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto Candâbhattheram ārabbha kathesi.

Tatrâyaŋ[11] anupubbikathā: Atīte eko Bārāṇasivāsī[12] vāṇijo[13] paccantaŋ gantvā 'candanaŋ āharissāmī' ti bahūni vatthâbharaṇâdīni[14] gāhāpetvā[15] pañcahi[16] sakaṭasatehi paccantaŋ gantvā gāmadvāre nivāsaŋ gahetvā aṭaviyaŋ gopāladārake pucchi: 'imasmiŋ gāme pabbatapāda-

---

[1] K. *om.*
[2] K. *a.* atthi.
[3] K. C. C[a]. *a.* Brāhmaṇavagge.
[4] K. *a.* pi.
[5] K. *om.*
[6] K. S. *om.*
[7] B. *om. two.*
[8] B. °mūlakassa abhāvena. K. °mūlak.
[9] C. C[a]. B. S. *a.* tam ahaŋ.
[10] K. *no title.* B. °rava°, ekūnatiŋsatimaŋ.
[11] S. tatth°.
[12] K. B. °iyaŋ vā°.
[13] K. bāṇijjagāme.
[14] K. °ṇāni.
[15] K. B. gahetvā.
[16] K. pañca-.

kammiko koci manusso[1] atthī' ti.[2] 'Atthī' ti.[3] 'Ko nāmo'[4] ti. 'Asukanāmo nāmā'[5] ti. 'Bhariyāya pan' assa puttānaŋ vā kiŋ[6] nāman' ti. 'Idañ c'idañ cā' ti. 'Kahaŋ pan' assa ṭhāṇe gehan' ti. 'Asukaṭṭhāne nāmā' ti. So tehi dinnasaññāya sukhayānake nisīdiṭvā tassa gehadvāraŋ gantvā yānā oruyha gehaŋ pavisitvā asukanāmena[7] tam itthiŋ pakkosi. Sā[8] 'eko no ñātako[9] bhavissatī' ti vegenâgantvā[10] āsaṇaŋ paññāpesi. So tattha nisīditvā nāmaŋ vatvā 'sahāyo[11] me[12] kahan' ti pucchi.[13] 'Araññaŋ gato sāmī' ti. 'Mama putto asuko nāma mama dhītā asukā nāma[14] kahan' ti sabbesaŋ nāmaŋ kittento[15] pucchitvā imāni[16] tesaŋ[17] vatthâbharaṇâdīni adāsi,[18] 'sahāyakassâpi[19] me aṭavito āgatakāle imaŋ[20] vatthâbharaṇaŋ dadeyyāsī'[21] ti adāsi. Sā tassa uḷāraŋ sakkāraŋ katvā[22] sāmikassa āgatakāle 'sāmi iminā[23] āgatakālato paṭṭhāya sabbesaŋ nāmāni[24] vatvā 'idañ c' idañ ca[25] dinnan' ti āha. So pi 'ssa kattabbayuttakaŋ kari. Atha naŋ sāyaŋ sayane[26] nisinno pucchi: 'samma pabbatapāde carantena[27] kiŋ bahuŋ diṭṭhapubban' ti. 'Aññaŋ na passāmi,[28]

---

[1] S. *a.* ti.
[2] B. *a.* āma.
[3] C. C[a]. S. *om. two.*
[4] B. nām' eso.
[5] K. B. *om.*
[6] S. *rep.*
[7] B. °ehi. S. °nāmo ti. C. C[a]. nāme. K. *a.* ti.
[8] K. *om.*
[9] K. °iko.
[10] C. C[a]. °na ga°.
[11] K. °yako.
[12] K. *om.* B. mama sahāyo.
[13] C. C[a]. *om.*
[14] K. *om. four.*
[15] B. °anto. C. C[a]. cintento. K. pi katento. K. B. *a.* va.
[16] C. C[a]. imāya nāmā ti.
[17] B. nesaŋ.
[18] K. dehi.
[19] K. °ssa pi. B. °yassâpi.
[20] K. B. idaŋ.
[21] K. de°.
[22] K. karitvā.
[23] K. *om. three.*
[24] K. B. S. nāmaŋ.
[25] K. idaŋ *simply.*
[26] K. sāyaṇhe *for* sā° sa°.
[27] K. B. *a.* te.
[28] K. *om. three.*

rattasākhā pana me bahū rukkhā diṭṭhā' ti. 'Bahū rukkhā'[1] ti. 'Āma bahū' ti. 'Tena hi[2] amhākaŋ dassehī' ti tena saddhiŋ gantvā rattacandanarukkhe* chinditvā[3] pañca sakaṭasatāni pūretvā āgacchanto[4] āha: 'samma Bārāṇasiyaŋ asukaṭṭhāne nāma mama gehaŋ, kālena kālaŋ[5] mama santikaŋ āgaccheyyāsī' ti,[6] 'aññena[7] me paṇṇâkārena[8] attho natthi rattasākharukkhe[9] va āhareyyāsī' ti. So 'sādhū' ti vatvā kālena kālaŋ tassa santikaŋ gacchanto[10] rattacandanam eva harati. So pi 'ssa[11] bahudhanaŋ[12] deti. Tato aparena samayena parinibbute Kassapadasabale patiṭṭhite kañcanathūpe[13] so puriso bahuŋ[14] candanaŋ ādāya Bārāṇasiŋ agamāsi. Ath' assa so sahāyako vāṇijo bahucandanam piŋsāpetvā[15] pātiŋ pūretvā 'ehi samma yāva[16] bhattaŋ paccati,[17] cetiyakaraṇaṭṭhānaŋ gantvā āgamissāmā'[18] ti tam ādāya tattha gantvā candanapūjaŋ akāsi. So pi 'ssa paccantavāsī sahāyako cetiyakucchiyaŋ candanena candamaṇḍalaŋ[19] akāsi. Ettakam ev' assa pubbakammaŋ.

So tato cuto devaloke nibbattitvā ekaŋ buddhantaraŋ tattha khepetvā imasmiŋ buddhuppāde Rājagahanagare brāhmaṇamahāsālakule nibbatti.[20] Tassa nābhimaṇḍalato candamaṇḍalasadisā[21] pabhā uṭṭhahi, ten' assa Candâbho tv eva nāmaŋ kariŋsu, cetiye kir' assa canda-

---

[1] B. bahu rukkho.
[2] K. *a.* te. B. *a.* nesaŋ.
* C. C[a]. *om.* rattacandanarukkhe . . . natthi.
[3] K. viditvā.
[4] K. B. *a.* taŋ.
[5] B. kālânukālaŋ.
[6] B. *om.*
[7] B. *a.* ca.
[8] K. °en'.
[9] B. °aŋ.
[10] K. B. āga°.
[11] K. tassa *for* pi 'ssa.
[12] S. °uŋ dha°.
[13] K. kā°.
[14] B. °hu°.
[15] B. pisā°. K. patisāmetvā.
[16] S. mayhaŋ.
[17] B. S. pacati. B. *a.* tāva.
[18] K. °mī.
[19] C. C[a]. candanama°.
[20] K. °itvā.
[21] C. C[a]. candana°.

maṇḍalakaraṇanissando[1] esa. Brāhmaṇā[2] cintayiŋsu: 'sakkā amhehi imaŋ gahetvā lokaŋ khāditun'[3] ti taŋ yāne[4] nisīdāpetvā 'yo imassa sarīraŋ hatthena masati,[5] so evarūpaŋ nāma issariyasampattiŋ[6] labhatī'[7] ti vatvā vicariŋsu, sataŋ vā sahassaŋ vā[8] dadamānā evam assa sarīraŋ hatthena phusituŋ labhanti.[9] Te evaŋ anuvicarantā Sāvatthiyam[10] anuppattā nagarassa ca vihārassa ca[11] antare[12] nivāsaŋ[13] gaṇhiŋsu. Sāvatthiyaŋ hi[14] pañcakoṭimattā ariyasāvakā purebhattaŋ dānaŋ datvā pacchābhattaŋ gandhamālavatthabhesajjâdihatthā[15] dhammasavanāya gacchanti. Brāhmaṇā te disvā 'kahaŋ gacchathā' ti pucchiŋsu. 'Satthu santikaŋ dhammasavanāyā'[16] ti.[17] 'Etha[18] tattha gantvā kiŋ[19] karissatha, amhākaŋ Candâbhabrāhmaṇassa[20] ānubhāvasadiso[21] ānubhāvo natthi, etassa[22] sarīraŋ phusantā idaŋ nāma labhanti, ettha[23] passatha nan' ti. 'Tumhākaŋ[24] brāhmaṇassa ko ānubhāvo nāma, amhākaŋ Satthā[25] yeva mahânubhāvo' ti, te aññamaññaŋ saññāpetuŋ asakkontā 'vihāraŋ gantvā Candâbhassa vā amhākaŋ vā[26] Satthu

---

[1] C. C^a. maṇḍalacandanakāraṇā nissandena. S. maṇḍalacandakar°.

[2] K. *a.* esa.

[3] K. B. vañcetun.

[4] K. yāṇake.

[5] K. masadi. B. parāmasati.

[6] C. C^a. *a.* pana.

[7] K. labhissatī.

[8] K. B. *a.* satasahassaŋ vā.

[9] S. *a.* ti.

[10] K. B. °tthiŋ.

[11] K. *om. three.*

[12] K. B. S. °rā. K. *a.* pana.

[13] S. vāsaŋ.

[14] K. pi.

[15] K. °mālâdiha°.

[16] K. °ya gacchāmā.

[17] B. *a.* vutte.

[18] K. evaŋ.

[19] K. *om.*

[20] B. °bhassa brā°.

[21] K. anu°.

[22] K. B. *a.* hi.

[23] K. etassa.

[24] B. *a.* Candâbhassa. K. *here* ko.

[25] K. Satthu.

[26] K. *after* ānu°.

ānubhāvaŋ jānissāmā' ti taŋ gahetvā vihāraŋ agamaŋsu. Satthā tasmiŋ[1] attano santikaŋ upasaŋkamante[2] yeva candâbhāantaradhāyanaŋ[3] akāsi. So Satthu santike aṅgārapacchiyaŋ kāko[4] viya ahosi. Atha naŋ ekamantaŋ nayiŋsu: ābhā[5] paṭipākatikā ahosi. Puna Satthu santikaŋ ānayiŋsu: ābhā tath' eva[6] antaradhāyi. Evaŋ tikkhattuŋ gantvā[7] antaradhāyamānam ābhaŋ disvā Candâbho cintesi: 'ayam ābhāya antaradhānamantaŋ[8] jānāti maññe' ti. So Satthāraŋ pucchi: 'kin nu kho[9] me ābhāya antarādhānamantaŋ jānathā' ti. 'Āma jānāmī' ti. 'Tena hi me dethā' ti. 'Na sakkā apabbajitassa dātun' ti. So brāhmaṇe āha: 'etasmiŋ mante gahite ahaŋ Sakalajambudīpe jeṭṭhako bhavissāmi, tumhe etth' eva hotha, ahaŋ pabbajitvā katipâham' eva mantaŋ gaṇhissāmī' ti, so Satthāraŋ pabbajjaŋ yācitvā pabbajitvā[10] upasampajji.[11] Ath' assa dvattiŋsâkāram ācikkhi.[12] So 'kim idan' ti pucchi. 'Idaŋ mantassa[13] parikammaŋ sajjhāyituŋ vaṭṭatī' ti. Brāhmaṇâpi antarantarā āgantvā 'gahito te manto' ti pucchanti. 'Na tāva gaṇhāmī' ti so katipâhass'[14] eva arahattaŋ patvā brāhmaṇehi āgantvā pucchitakāle 'yātha tumhe, idān' āhaŋ anāgamanadhammo[15] jāto' ti āha. Bhikkhū Tathāgatassa ārocesuŋ: 'ayaŋ bhante abhūtaŋ vatvā aññaŋ vyākarotī' ti. Satthā 'khīṇā[16] dāṇi[17] bhikkhave mama puttassa nandī,[18] bhūtam esa[19] kathetī'[20] ti vatvā imaŋ gātham āha:

---

[1] K. imasmiŋ. [2] S. *rep.*
[3] K. B. °bhāya a°. B. °dhānaŋ.
[4] K. karo. [5] K. pabhā.
[6] K. tatth' eva ābhā. [7] K. *om.*
[8] S. °dhāpana', *so infra.*
[9] S. *om.* [10] K. B. *om.*
[11] B. °jjati. K. °padaŋ pabbajji.
[12] C. C[a]. °iŋsu. [13] K. °ntaŋ.
[14] B. °hen'. [15] K. āgamana°. S. agamana°.
[16] K. B. khīṇâsavo. [17] K. B. idāni.
[18] K. B. putto Candâbho.
[19] K. eva. B. eva sa. [20] K. °sī.

413. 'Canaaŋ va vimalaŋ suddhaŋ vippasannam anāvilaŋ
nandībhavaparikkhīṇaŋ[1] tam ahaŋ brūmi brāhmanan' ti.

Tattha vimalan ti abbhâdimalarahitaŋ suddhan ti nirupakkilesaŋ, vippasannan ti[2] pasannacittaŋ, anāvilan ti nikkilesaŋ[3] kilesâvilantarahitaŋ,[4] nandībhavaparikkhīṇan ti[5] tīsu bhavesu parikkhīṇataṇhaŋ tam ahaŋ[6] brāhmaṇaŋ[7] vadāmī ti attho.

Desanâvasāne bahū sotâpattiphalâdīni pāpuṇiŋsū ti.

Candâbhattherassa vatthu.[8]

---

31. Sīvalittheravatthu.*

Yo iman[9] ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Kuṇḍikoḷiyaŋ[10] nissāya Kuṇḍadhānavane viharanto Sīvalittheram[11] ārabbha kathesi.

Ekasmiŋ hi samaye[12] Suppavāsā[13] Koliyadhītā[14] satta vassāni gabbhaŋ dhāretvā sattâhaŋ mūḷhagabbhā[15] dukkhāhi tibbāhi[16] kaṭukāhi[17] vedanāhi phuṭṭhā Sammāsambuddho[18] vata so Bhagavā, yo[19] imass'[20] evarūpassa

---

[1] K. nanda°. [2] K. *om. two.* [3] K. B. *om.*
[4] B. kilesara°. K. kilesamalara°.
[5] K. *a.* tīsu bhavesu parikkhiṇaŋ.
[6] K. *a.* brūmi. [7] K. *a.* taŋ.
[8] K. *om. title.* B. °rava°, tiŋsavīsatimaŋ.
* *Cf.* F. J., i. 407. [9] K. imasmin.
[10] B. °ṇḍa°. F. °keliyaŋ. K. Kundiyaŋ.
[11] K. Simbali. [12] C. Cᵃ. S. *om. two.*
[13] B. S. *a.* nāma. [14] K. Koliyaya°.
[15] K. mūla°.
[16] K. C. Cᵃ. S. tippāhi. [17] K. tārāhi tukāhi.
[18] C. Cᵃ. *a.* hi. [19] K. vo. [20] J. *om.*

dukkhassa pahānāya dhammaŋ deseti, supaṭipanno vata tassa[1] Bhagavato sāvakasaŋgho yo[2] imass' evarūpassa dukkhassa pahānāya paṭipanno, susukhaŋ[3] vata nibbānaŋ yatth'[4] idaŋ[5] evarūpaŋ[6] dukkhaŋ na[7] sajjatī'[8] ti imehi tīhi vitakkehi taŋ dukkhaŋ adhivāsentī sāmikaŋ Satthu santikaŋ[9] pesetvā ten' assā[10] vacanena Satthu vandanāya ārocitāya[11] 'sukhinī[12] hotu Suppavāsā Koliyadhītā, sukhinī ārogā[13] ārogaŋ[14] puttaŋ vijāyatū' ti[15] Satthāra vuttakkhaṇe yeva sukkhinī ārogā ārogaŋ puttaŋ vijāyitvā Buddhapamukhaŋ bhikkhusaṅghaŋ nimantetvā sattâhaŋ mahâdānam adāsi. Putto pi 'ssā jātadivasato paṭṭhāya dhammakarakam[16] ādāya saŋghassa udakaŋ parissāvesi. So aparabhāge nikkhamitvā pabbajito arahattaŋ pāpuṇi. Ath' ekadivasaŋ bhikkhū dhammasabhāyaŋ kathaŋ samuṭṭhāpesuŋ: 'passathâvuso evarūpo nāma, arahattassa upanissayasampanno bhikkhu ettakaŋ kālaŋ mātu kucchismiŋ dukkhaŋ anubhosi,[17] kīva bahuŋ[18] vata iminā dukkhaŋ nittiṇṇan'[19] ti. Satthā āgantvā 'kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā' ti pucchitvā 'imāya nāmā' ti vutte, 'āma bhikkhave mama putto ettakā[20] dukkhā muccitvā idāni nibbānaŋ sacchikatvā viharatī' ti vatvā imaŋ gātham āha:

---

[1] B. vat' assa. K. *om. two*. [2] K. *a.* ca.
[3] C. C[a]. B. S. sukhaŋ. [4] K. yad.
[5] B. yattha ṭhitaŋ. J. B. *om.*
[6] J. °pa-. [7] K. no.
[8] K. vijjati. B. saŋvi°. J. natthī.
[9] K. °ike.
[10] B. S. tena tassā.
[11] K. *a.* Bhagavā āha.
[12] K. B. *a.* vata. [13] B. S. arogā ar°.
[14] K. *om.* [15] K. *a.* sā.
[16] B. °naŋ.
[17] B. S. *a.* ti.
[18] B. kim aṅgaŋ pana aññesaŋ bahū. K. *om.* kīva.
[19] K. nittharanan. [20] K. °kaŋ kālaŋ.

414. 'Yo imaŋ[1] paḷipathaŋ duggaŋ saŋsāraŋ mohaŋ accagā
tiṇṇo pāragato jhāyī anejo akathaṅkathī
anupādāya nibbuto tam ahaŋ brūmi brāhmaṇan' ti.

Tass' attho:[2] yo bhikkhu idaŋ[3] rāgâdipalipathañ[4] c'eva kilesaduggañ ca saŋsāravaṭṭañ ca catunnaŋ saccānam[5] apaṭivijjhanakamohañ[6] ca[7] atīto cattāro[8] oghe nittiṇṇo[9] hutvā pāraŋ anuppatto duvidhena jhānena jhāyī taṇhāya abhāvena anejo kathaṅkathāya abhāvena akathaṅkathī upādānānam[10] abhāvena anupādiyitvā[11] kilesanibbānena nibbuto[12] tam ahaŋ brāhmaṇaŋ vadāmī ti attho.

Desanâvasāne bahū sotàpattiphalâdīni pāpuṇiŋsū ti.

Sīvalittherassa vatthu.[13]

---

32. Sundarasamuddattheravatthu.*

Yo 'dha kāme ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto Sundarasamuddattheram ārabbha kathesi.

Sāvatthiyaŋ kir' eko kulaputto Sundarasamuddakumāro nāma cattāḷīsakoṭivibhave mahākule[14] nibbatto.[15] So

---

1 B. yo 'maŋ. 2 K. *a.* yo ti.
3 K. imaŋ. 4 K. B. rāgapa°.
5 K. B. ariyasa°. 6 K. °namo°.
7 B. *a.* taŋ. 8 K. caturo.
9 K. B. tiṇṇo. F. ṇattiṇṇo 'ham accagā ti°.
10 K. upādāya dānaŋ.
11 K. °dayitvā. 12 K. nibbatto.
13 K. *om. title.* B. °rava°, ekatiŋsatimaŋ.
* *Cf.* F. J., I. 156.
14 K. mahāseṭṭhiku°. 15 K. °tti.

ekadivasaŋ pacchābhatte[1] gandhamālâdihatthaŋ mahājanaŋ dhammasavanāya[2] Jetavanaŋ gacchantaŋ disvā 'kahaŋ gacchathā' ti pucchitvā 'Satthu santikaŋ dhammasavanāyā' ti vutte, 'aham pi[3] gacchissāmī'[4] ti vatvā tehi[5] saddhiŋ gantvā parisapariyante nisīdi. Satthā tassâjjhāsayaŋ[6] viditvā anupubbikathaŋ kathesi. So 'na sakkā agāram ajjhāvasantena saṅkhalikhitaŋ brahmacariyaŋ caritun'[7] ti Satthu kathaŋ[8] nissāya pabbajjāya jātussāho parisāya pakkantāya[9] Satthāraŋ pabbajjaŋ yācitvā mātāpitūhi ananuññātaŋ tathāgatā na pabbājentī' ti sutvā gehaŋ gantvā Raṭṭhapālakulaputtâdayo viya mahantena vāyāmena mātāpitaro anujānāpetvā Satthu santike pabbajitvā laddhūpasampado 'kiŋ me idha vāsenā' ti tato nikkhamitvā Rājagahaŋ gantvā piṇḍāya caranto vītināmesi.[10] Ath' ekadivasaŋ Sāvatthiyaŋ tassa mātāpitaro ekasmiŋ chaṇadivase[11] mahantena sirisobhaggena tassa sahāyakumārake[12] kīḷamāne[13] disvā 'amhākaŋ puttassa idaŋ[14] dullabhaŋ jātan' ti parideviŋsu. Tasmiŋ khaṇe ekā gaṇikā taŋ kulaŋ gantvā tassa[15] mātaraŋ rodamānaŋ nisinnaŋ disvā amma kiŋkāraṇā rodasī' ti pucchi. 'Puttaŋ anussaritvā rodāmī' ti. 'Kahaŋ pana so ammā' ti. 'Bhikkhusu pabbajito' ti. 'Kim uppabbājetuŋ na vaṭṭatī' ti. 'Vaṭṭati[16] na pana[17] icchati, ito nikkhamitvā Rājagahaŋ gato' ti. 'Sac' āhaŋ tam uppabbājeyyaŋ[18] kiŋ me kareyyāthā' ti. 'Imassa te[19] kulassa[20]

---

[1] K. °ttaŋ.
[2] B. °natthāya, *so infra.*
[3] K. *om.*
[4] K. B. gam°.
[5] B. tena.
[6] K. tassa a°. B. tassa āsayaŋ.
[7] K. brahmacariyatun.
[8] B. dhammaka°.
[9] K. pakkamantāya.
[10] K. °ti.
[11] K. channaka°.
[12] B. °yaka°. S. °re.
[13] K. kiḷāyamāne.
[14] B. imaŋ.
[15] K. taŋ.
[16] B. *om.*
[17] K. *om.*
[18] K. upajjhāpeyyaŋ.
[19] S. me.
[20] K. kulaputtassa.

kuṭumbasāminiŋ kareyyāmā' ti. 'Tena hi me paribbayaŋ[1] dethā' ti paribbayaŋ gahetvā mahantena parivārena Rājagahaŋ gantvā tassa piṇḍāya caraṇavīthiŋ sallakkhetvā tatth' ekaŋ nivāsagehaŋ[2] gahetvā pāto va paṇītam āhāraŋ paṭiyādetvā therassa piṇḍāya paviṭṭhakāle bhikkhaŋ[3] datvā katipâhaccayena 'bhante idh' eva nisīditvā bhattakiccaŋ karothā' ti pattaŋ gaṇhi. So pattaŋ adāsi. Atha naŋ paṇītena āhārena parivisitvā 'bhante idh' eva piṇḍāya carituŋ phāsukan' ti vatvā katipâhaŋ ālinde nisīdāpetvā bhojetvā dārake pūvehi saṅgaṇhitvā 'etha tumhe therassa āgatakāle[4] mayi vārentiyâpi idhâgantvā rajaŋ uṭṭhāpeyyāthā' ti āha. Te punadivase therassa bhojanavelāya tāya[5] vāriyamānâpi rajaŋ uṭṭhāpesuŋ. Sā punadivase 'bhante dārakā vāriyamānâpi mama vacanaŋ asutvā[6] idha rajaŋ uṭṭhāpenti, antogehe[7] nisīdathā' ti anto nisīdāpetvā katipâhaŋ bhojesi. Puna dārake[8] saṅgaṇhitvā[9] 'tumhe mayā vāriyamānâpi therassa bhojanakāle mahāsaddaŋ kareyyathā' ti āha. Te tathā kariŋsu. Sā punadivase 'bhante imasmiŋ ṭhāṇe ativiya mahāsaddo hoti, dārakā mayā[10] vāriyamānâpi vacanaŋ na gaṇhanti, uparipāsāde yeva nisīdathā' ti vatvā[11] therena adhivāsite[12] theraŋ purato katvā pāsādam abhirūhantī dvārāni[13] pidahamānā va pāsādaŋ abhirūhi.[14] Thero ukkaṭṭhasapadānacāriko[15] samāno pi rasataṇhāya baddho tassā vacanena sattabhūmakapāsādam[16] abhirūhi. Sā theraŋ nisīdāpetvā cattārīsāya[17] vāḷukāsammāpuṇṇamukhaṭṭhānehi[18] itthi purisaŋ

[1] K. pariccayaŋ.
[2] K. °sana°.
[3] K. bhattaŋ.
[4] K. °ssâg°.
[5] K. *om.*
[6] B. asuṇitvā.
[7] K. gehe.
[8] K. *a.* puvehi.
[9] C. C[a]. ga°.
[10] C. C[a]. maŋ.
[11] K. *a.* atha.
[12] K. °ro °esi. K. *a.* sā.
[13] C. °râdīni.
[14] K. °ruyhi.
[15] K. °saŋpa°.
[16] K. B. °ikaŋ pā°.
[17] K. °ḷi°. B. °lī°.
[18] B. khalu sammapu°. K. khalu sapu°. K[1]. sammapu°. K. uccā°.

accāvadati[1] vijambhati vinamati vilasati vilajjati[1] nakhena nakhaŋ ghaṭṭeti pādena pādaŋ akkamati kaṭṭhena paṭhaviŋ vilikhati dārakam ullaggheti olaggheti[2] kīḷati kīḷāpeti cumbati[3] cumbāpeti bhuñjati bhuñjāpeti dadāti āyācati katam anukaroti uccaŋ bhāsati nīcaŋ[4] bhāsati avihaccaŋ bhāsati[5] naccena gītena vāditena roditena vilasitena[6] vibhūsitena[7] jagghati pekkhati[8] kaṭiŋ cāleti[9] guyhabhaṇḍakaŋ[10] cāleti[11] ūruŋ vivarati ūrum pidahati thanaŋ dasseti[12] kacchaŋ[13] dasseti nābhiŋ dasseti akkhī[14] nikhanati[15] bhamukaŋ ukkhipati oṭṭhaŋ palikhati jivhaŋ nilloleti[16] dussaŋ muñcati dussaŋ bandhati sirasaŋ[17] muñcati sirasaŋ[17] bandhatī ti evam-āgataŋ itthikuttaŋ[18] itthilīḷhaŋ[19] dassetvā tassa purato ṭhitā imaŋ gātham āha:

'Alattakakatā pādā pādukâruyhā vesiyā,
tvañ câpi daharo mama aham pi daharā tava,
ubho pi pabbajissāma pacchā jiṇṇā-daṇḍa parāyaṇā' ti.[20]

Therassa 'aho vata me bhāriyam anupadhāretvā katakamman'[21] ti mahāsaŋvego udapādi. Tasmiŋ khaṇe Satthā pañcacattāḷisayojanamatthake Jetavane nisinno va

---

[1] K. vihāsati visāsati visajjati vilājati. B. vilāsati vinamati vilāsati vila°.

[2] K. B. ullaṅgh° olaṅghāpeti. [3] K. *om.*

[4] C. Ca. niccaŋ. K. u° bhā° āvicaŋ bhā° vivicaŋ bhā°. B. u° bhā° nī° bhā° aviccaŋ bhā° viviccaŋ bhā°.

[5] S. *a.* vivaccaŋ bhā°. [6] B. vilās°.

[7] S. bhū°. [8] C. Ca. *om.*

[9] K. °si. [10] S. °ṇḍaŋ.

[11] K. sañcā°.

[12] K. *a.* udaraŋ dasseti. [13] K. kūcchaŋ.

[14] B. °iŋ. [15] K. B. °khaṇ°.

[16] C. Ca. nillāl°. K. lilāḷeti.

[17] K. sisa, *infra* sisaŋ.

[18] K. °kuṭṭhaŋ. S. °nimittaŋ. C. Ca. itthinnaŋ.

[19] B. °līḷaŋ. [20] K. *a.* atha.

[21] K. kamma katan.

taŋ kāraṇaŋ disvā sitaŋ pātvākāsi. Atha nam Ānandatthero pucchi: 'bhante ko nu kho hetu ko paccayo sitassa[1] pātukammāyā' ti. 'Ānanda Rājagahanagare sattabhūmakapāsādatale[2] Sundarasamuddassa ca bhikkhuno gaṇikāya ca saṅgāmo vaṭṭatī' ti. 'Kassa nu kho bhante jayo bhavissati kassa parājayo' ti. Satthā 'Ānanda Sundarasamuddassa jayo bhavissati, gaṇikāya parājayo' ti therassa jayaŋ pakāsetvā tattha nisinnako va obhāsaŋ pharitvā 'bhikkhu ubho pi kāme nirapekkho pajahā' ti vatvā imaŋ gātham āha:

415. 'Yo 'dha kāme pahatvāna[3] anāgāro paribbaje
kāmābhavaparikkhīṇaŋ[4] tam ahaŋ brūmi
brāhmaṇan' ti.

Tass' attho: yo puggalo idha loke ubho pi kāme hitvā anāgāro hutvā pabbajati[5] taŋ parikkhīṇakāmañ c'eva parikkhīṇabhavañ ca ahaŋ brāhmaṇaŋ vadāmī ti attho.

Desanâvasāne[6] thero arahattaŋ patvā iddhibalena vehāsam abbhugantvā kaṇṇikamaṇḍalaŋ vinivijjhitvā Satthu sarīraŋ thomento yeva āgantvā Satthāram vandi.

Dhammasabhāyaŋ pi[7] kathaŋ samuṭṭhāpesuŋ: 'āvuso jivhāviññeyyaŋ[8] rasaŋ nissāya manaŋ[9] naṭṭho Sundarasamuddathero, Satthā pan'[10] assa avassayo jāto' ti. Satthā[11] kathaŋ sutvā 'na[12] bhikkhave idān' eva pubbe p'ahaŋ[13] etassa rasataṇhāya baddhamānassa[14] avassayo jāto yevā' ti vatvā tehi yācito tass' atthassa pakāsanatthaŋ atītaŋ[15] āharitvā:[16]

---

[1] K. tassa.
[2] K. B. °ika°.
[3] B. pahant°.
[4] K. B. kāma°.
[5] B. paribbājati. K. paribbajatti.
[6] K. B. *a.* so.
[7] S. *om.*
[8] B. °yya°.
[9] K. maṇaŋ.
[10] S. vat'. C. C[a]. tassa *for* pan' a°.
[11] B. S. *a.* taŋ.
[12] C. C[a]. *a.* hi.
[13] K. pāhaŋ. B. vâhaŋ.
[14] K. nassamānassa.
[15] F. J., I. 158.
[16] C. C[a]. °ri.

'Na kir' atthi rasehi pāpiyo
āvāsehi vā[1] santhavehi[2] vā
vātamigaŋ gehanissitaŋ[3]
vasam ānesi rasehi Sañjayo' ti.

Ekanipāte[4] imaŋ Vātamīgajātakaŋ vitthāretvā 'tadā Sundarasamuddo Vātamigo ahosi, imaŋ pana gāthaŋ vatvā tassa vissajjāpetā[5] rañño mahâmacco[6] aham evā' ti jātakaŋ samodhānesī ti.

Sundarasamuddattherassa vatthu.[7]

---

33. JAṬILATTHERAVATTHU.

Yo 'dha taṇhan ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Veḷuvane viharanto Jaṭilattheram[8] ārabbha kathesi.

Tatrâyam ānupubbikathā: Atīte[9] Bārāṇasiyaŋ dve bhātaro kuṭumbiyā[10] mahantaŋ ucchukhettaŋ kāresuŋ. Ath' ekadivasaŋ kaniṭṭhabhātā ucchukkhettaŋ gantvā 'ekaŋ jeṭṭhabhātikassa dassāmi, ekā[11] mayhaŋ bhavissatī' ti dve ucchuyaṭṭhiyo rasassa anikkhamanatthāya chinnaṭṭhāne bandhitvā gaṇhi.[12] Tadā kira ucchūnaŋ yante[13] pīḷanakiccaŋ natthi, agge vā mūle vā chinditvā ukkhittakāle dhammakarakato[14] udakaŋ viya sayam eva raso nikkhamati. Tassa pana khettato[15] ucchuyaṭṭhiyo gahetvā

---

[1] C. va. C[a]. S. ca. K. *om.*
[2] C. C[a]. santatehi. Ṣ. santhatehi.
[3] K. gaha°. B. gahana°.
[4] K. B. *om.*
[5] C. C[a]. °tvā. K. B. °āpito.
[6] C. C[a]. mahā-a° (J. *the king*).
[7] K. *om. title.* B. °rava°, battiŋsatimaŋ.
[8] C. S. Jotiya°.
[9] K. *a.* kira.
[10] C[a]. kuṭi°. K. B. °ikā.
[11] C. C[a]. B. S. ekaŋ.
[12] C. C[a]. *om.*
[13] B. yanta°.
[14] K. °āto. B. °karaṇato.
[15] K. *a.* dve.

āgamanakāle Gandhamādanapabbate[1] paccekabuddho samāpattito vuṭṭhāya 'kassa nu kho ajja anuggahaŋ karissāmī' ti upadhārento taŋ attano ñāṇajālaŋ[2] paviṭṭhaŋ disvā saṅgahaŋ kātuŋ samatthabhāvaŋ c' assa ñatvā pattacīvaram ādāya iddhiyā āgantvā tassa purato aṭṭhāsi. So taŋ disvā[3] pasannacitto uttarisāṭakaŋ uccatare bhūmippadese attharitvā 'bhante idha nisīdathā' ti paccekabuddhaŋ nisīdāpetvā 'pattaŋ upanāmethā' ti ucchuyaṭṭhiyā bandhanaṭṭhānaŋ[4] mocetvā pattassa upari akāsi, raso[5] otaritvā pattaŋ pūresi. Paccekabuddhena tasmiŋ rase pīte 'Sādhukaŋ vata me ayyena raso pīto va,[6] sace me jeṭṭhabhātiko mūlam āharāpessati mūlaŋ dassāmi sace pattim āharāpessati pattiŋ dassāmī' ti cintetvā 'bhante pattam[7] upanāmethā' ti dutiyam pi ucchuyaṭṭhiŋ mocetvā rasam ādāsi,[8] 'bhātā me ucchukkhettato aññam ucchuŋ āharitvā khādissatī' ti ettakam pi kir' assa[9] cittaŋ[10] nâhosi. Paccekabuddho pana paṭhamaucchurasassa[11] pītattā[12] ucchurasaŋ aññehi pi saddhiŋ saŋvidahitukāmo[13] hutvā gahetvā[14] nisīdi. So tassa ākāraŋ ñatvā[15] pañcapatiṭṭhitena vanditvā 'bhante yo so[16] mayā dinno aggaraso imassa nissandena devamanussesu sampattim anubhavitvā pariyosāne tumhehi pattadhammaŋ[17] pāpuṇeyyan' ti patthanaŋ ṭhapesi. Paccekabuddho pi 'ssa 'evaŋ hotū' ti vatvā: 'Icchitaŋ patthitan'[18] ti dvīhi[19] gāthāhi anumodanaŋ katvā yathā so passati evaŋ adhiṭṭhahitvā

---

[1] B. °mādane.
[2] B. °le.
[3] K. B. *a.* va.
[4] C. Ca. K. S. °ne.
[5] B. so.
[6] K. B. S. *om.*
[7] B. *a.* me.
[8] K. B. *a.* so.
[9] S. *a.* pana.
[10] K. B. vañcanacittaŋ.
[11] B. S. °maŋ u°. B. °rasaŋ.
[12] K. B. *a.* taŋ.
[13] K. B. bhajitu° (K. °jji°).
[14] K. B. *a.* va.
[15] S. viditvā.
[16] K. ayaŋ. B. °yaŋ.
[17] B. °mmass'. K. B. *a.* eva.
[18] B. *a.* tuyhan.
[19] K. ādihi.

ākāsena Gandhamādanaŋ[1] gantvā pañcannaŋ paccekabuddhasatānaŋ taŋ rasam adāsi. So taŋ pāṭihāriyaŋ disvā bhātu santikaŋ gantvā 'kahaŋ gato 'sī' ti vutte 'ucchukkhettam oloketuŋ gato 'mhī' ti vutte[1] 'kiŋ tādisena ucchukkhettaŋ gatena, nanu nāma ekaŋ vā dve vā[2] ucchuyaṭṭhiyo ādāya gantabbaŋ bhaveyyā' ti bhātarā[3] vutto 'āma bhātika dve me ucchuyaṭṭhiyo gahitā, ekaŋ pana paccekabuddhaŋ disvā mama ucchuyaṭṭhito rasaŋ datvā "mūlaŋ vā pattiŋ vā dassāmī" ti tumhākaŋ pi me ucchuyaṭṭhito raso dinno, kin nu[4] tassa mūlaŋ gaṇhissatha udāhu pattin' ti āha. 'Kim pana paccekabuddhena katan' ti. 'Mama ucchuyaṭṭhito rasaŋ pivitvā tumhākam ucchuyaṭṭhito rasam ādāya ākāsena Gandhamādanaŋ[5] gantvā pañcasatānaŋ paccekabuddhānam adāsī' ti.[6] So tasmiŋ kathente kathente[7] yeva nirantaraŋ pītiyā phuṭasarīro[8] hutvā 'tena me va[9] paccekabuddhena diṭṭhadhammass' eva adhigamo bhaveyyā' ti patthanam akāsi. Evaŋ[10] kaniṭṭhena tisso sampattiyo patthitā, jeṭṭhena pana ekapadena[11] arahattaŋ patthitan ti idaŋ tesaŋ pubbakammaŋ.

Te yāvatâyukaŋ ṭhatvā tato cutā devaloke nibbattitvā ekaŋ buddhantaraŋ khepayiŋsu, tesaŋ devalokakāle[12] yeva Vipassidasabalo[13] loke uppajji. Te pi devalokato cavitvā Bandhumatiyam[14] ekasmiŋ kulagehe jeṭṭho jeṭṭho[15] va kaniṭṭho[16] kaniṭṭho va[17] hutvā paṭisandhiŋ gaṇhiŋsu. Tesu jeṭṭhassa Seno ti nāmam[18] ahosi,[19] kaniṭṭhassa

---

1 K. *om.*
2 S. *om.*
3 B. °rena.
4 B. *a.* kho.
5 K. *rep.*
6 K. *om.*
7 K. B. *om. one.*
8 K. B. phuṭṭha°.
9 K. B. *om.* S. ten' eva.
10 B. etaŋ.
11 Ṡ. °pā°. B. °en' eva. K. *om.*
12 C. C[a]. °ke kāle. K. °kaŋ kāle. B. °ke ṭhitakāle.
13 K. B. S. °ssī sammāsambuddho.
14 B. °iyā.
15 K. *a.* hutvā.
16 K. *a.* ca, *om.* va.
17 C. C[a]. *om. three.*
18 K. Senāpatinā°.
19 K. B. akaŋsu.

Aparājito ti. Tesu vayappattakāle kuṭumbaŋ saŋṭhapetvā viharantesu 'buddharatanaŋ loke uppannaŋ dhammaratanaŋ saṅgharatanaŋ,[1] dānāni detha puññāni karotha, ajja aṭṭhamī[2] ajja cātuddasī ajja pannarasī,[3] uposathaŋ karotha dhammaŋ suṇāthā' ti dhammaghosakassa Bandhumatinagare ghosanaŋ sutvā mahājanaŋ purebhatte[4] dānaŋ datvā pacchābhatte[5] dhammasavanāya gacchantaŋ disvā Senakuṭimbiko 'kuhiŋ[6] gacchathā' ti pucchitvā 'Satthu santikaŋ dhammasavanāyā' ti vutte 'aham pi gacchissāmī'[7] ti tehi saddhiŋ yeva gantvā parisapariyante nisīdi. Satthā tass' ajjhāsayaŋ viditvā ānupubbikathaŋ[8] kathesi. So Satthu dhammaŋ sutvā pabbajjāya ussāhajāto Satthāraŋ pabbajjaŋ yāci. Atha naŋ Satthā 'atthi pana te oloketabbā[9] ñātakā' ti pucchi. 'Atthi bhante' ti. 'Tena hi te[10] oloketvā ehī'[11] ti. So kaṇiṭṭhassa santikaŋ gantvā 'yam[12] imasmiŋ kule sāpateyyaŋ taŋ sabbaŋ tava hotū' ti āha. 'Tumhe pana sāmī' ti. 'Ahaŋ Satthu santike pabbajissāmī' ti. 'Sāmi[13] kiŋ vadetha, ahaŋ mātari matāya mātaraŋ viya pitari mate pitaraŋ viya[14] tumhe alatthaŋ, idaŋ kulaŋ mahābhogaŋ gehe ṭhiten' eva sakkā puññāni kātuŋ, mā evaŋ karitthā' ti. 'Mayā Satthu santike dhammo suto, na sakkā taŋ agāramajjhe ṭhitena pūretuŋ, pabbajissām' evâhaŋ, tvaŋ[15] nivattāhī' ti. Evaŋ so[16] kaṇiṭṭhaŋ nivattetvā[17] Satthu santike pabbajitvā laddhūpasampado na cirass' eva arahattaŋ pāpuṇi. Kaṇittho pi 'bhātu pabbajitasakkāraŋ[18] karissāmī' ti sattâhaŋ Buddhapamukhassa saṅghassa[19] dānaŋ datvā

---

[1] B. *a.* ti.
[2] K. *om. two.*
[3] S. pañcadasī.
[4] K. B. °ttaŋ.
[5] K. B. °ttaŋ.
[6] B. kahaŋ.
[7] S. gacchāmī.
[8] K. anupubba°.
[9] K. B. apalok°, *so infra.*
[10] K. B. *om.*
[11] S. olokehī.
[12] C. C[a]. *om.*
[13] B. *om.*
[14] S. *a.* ca.
[15] B. *om.*
[16] K. *om.*
[17] B. °ttāp°.
[18] K. pabbajissa sa°.
[19] K. B. bhikkhusa°.

bhātaraŋ vanditvā āha: 'bhante tumhehi attano bhavanissaraṇaŋ kataŋ, ahaŋ pana pañcahi kāmaguṇehi baddho nikkhamitvā pabbajitum pi na sakkomi, mayhaŋ[1] gehe ṭhitass' eva anucchavikaŋ mahantaŋ puññakammam ācikkhathā' ti. Atha naŋ thero 'sādhu[2] paṇḍita, Satthu gandhakuṭiŋ karohī' ti āha. So 'sādhū' ti sampaṭicchitvā nānādārūni āharāpetvā thambhâdīnam atthāya tacchāpetvā ekaŋ suvaṇṇakhacitam ekaŋ rajatakhacitam ekaŋ maṇikhacitan ti sabbāni sattaratanakhacitāni[3] kāretvā tehi[4] gandhakuṭiŋ kāretvā[5] sattaratanakhacitāh' eva chadaniṭṭhikāhi chādāpesi. Gandhakuṭiyā karaṇakāle yeva pana[6] attanā[7] samānanāmako Aparājito yeva[8] nāma bhāgineyyo upasaṅkamitvā 'aham pi karissāmi, mayham pi pattiŋ detha[9] mātulā' ti āha. 'Na demi tāta, aññehi asādhāraṇaŋ karissāmī' ti. So bahum pi yācitvā pattiŋ alabhamāno 'gandhakuṭiyā purato kuñjarasālaŋ laddhuŋ vaṭṭatī' ti sattaratanamayaŋ kuñjarasālaŋ kāresi. So[10] imasmiŋ Buddhuppāde Meṇḍakaseṭṭhī hutvā nibbatti. Gandhakuṭiyaŋ pana sattaratanamayāni tīṇi mahāvātapānāni ahesuŋ, tesaŋ abhimukhe heṭṭhā sudhāparikammakatā[11] tisso pokkharaṇiyo kāretvā[12] catujātikagandhodakassa[13] pūretvā Aparājito[14] gahapati pañcavaṇṇāni kusumāni ropāpesi. Tathāgatassa antonisinnakāle vātavegena[15] samuṭṭhitāhi reṇuvaṭṭīhi sarīrassa okiraṇatthaŋ gandhakuṭithūpikāya kapallaŋ rattasuvaṇṇamayam[16] ahosi, pavāḷamayā sikharā heṭṭhā maṇimayā chadaniṭṭhikā, iti so naccanto viya moro sobhamāno aṭṭhāsi. Sattasu pana ratanesu koṭṭetabbayuttakaŋ[17] koṭṭetvā itaraŋ sakalam

[1] B. *a.* pi.
[2] B. *rep.*
[3] C. C[a]. S. sabba°.
[4] K. *a.* taŋ.
[5] S. kārāp°.
[6] K. B. *a.* taŋ.
[7] K. B. °no.
[8] S. *om.*
[9] S. detu.
[10] K. *om.*
[11] K. °mmaŋ katvā.
[12] K. *om.*
[13] C[a]. K. gandhaud°.
[14] K. °ta°.
[15] S. °ga°.
[16] S. °ṇṇassa.
[17] B. kotti°.

eva gahetvā jannumattena odhinā gandhakuṭiŋ[1] parikkhipitvā pariveṇaŋ pūresi. Evaŋ gandhakuṭiŋ niṭṭhapetvā Aparājito gahapati bhātikaŋ[2] theraŋ upasaṅkamitvā āha: 'bhante niṭṭhitā gandhakuṭī, paribhogam assā paccāsiŋsāmi,[3] paribhogena kira mahantaŋ puññaŋ hotī' ti. So Satthāraŋ upasaṅkamitvā 'bhante iminā kira[4] kuṭumbikena gandhakuṭī kāritā, idāni paribhogaŋ paccāsiŋsatī' ti āha. Satthā uṭṭhāyâsanā gandhakuṭim abhigantvā[5] gandhakuṭiŋ[6] parikkhipitvā pakkhittaratanarāsim[7] olokento dvārakoṭṭhake aṭṭhāsi. Atha naŋ kuṭumbiko 'pavisatha bhante' ti āha. Satthā tatth' eva ṭhatvā tatiyavāre tassa bhātikattheram olokesi. So olokitâkāren' eva ñatvā kaniṭṭhabhātaram āha: 'ehi tāta "mam' eva rakkhā bhavissati, tumhe yathāsukhaŋ vasathā" ti Satthāraŋ vadehī' ti.[8] So tassa vacanaŋ sutvā Satthāraŋ pañcapatiṭṭhitena vanditvā 'bhante yathā manussā rukkhamūle vasitvā[9] anapekkhā pakkamanti yathā vā[10] nadiŋ taritvā[11] uḷumpam anapekkhā[12] pariccajanti, evam anapekkho hutvā tumhe vasathā' ti āha. 'Kimatthaŋ pana Satthā aṭṭhāsī?' ti.[13] Evaŋ kir' assa ahosi: '"Buddhānaŋ santikaŋ purebhattam pi[14] bahū āgacchanti, tesu ratanāni ādāya pakkamantesu na[15] sakkā amhehi vāretuŋ, pariveṇamhi ettake ratane okiṇṇe[16] attano upaṭṭhāke harante pi na vāretī"[17] ti kuṭumbiko mayi āghātaŋ bandhitvā[18] apāyūpagato[19] bhaveyyā' ti iminā kāraṇena aṭṭhāsi. Tena

---

[1] C. Cᵃ. °iyaŋ. [2] K. B. °ika-.
[3] K. B. °sīs°. [4] K. B. *a.* vo.
[5] K. B. gandhakuṭiabhimukhaŋ gantvā.
[6] B. kuṭiŋ. [7] C. Cᵃ. S. parikkhi°.
[8] S. *a.* āha. [9] K. B. pavisitvā.
[10] B. *om.* [11] K. otar°.
[12] S. apanetvā. [13] K. B. *om.*
[14] B. *a.* pacchābhattam pi.
[15] B. pana. [16] S. vo°.
[17] S. nivār°. [18] K. B. katvā.
[19] B. °ūpago. K. aphāsupatto.

pana 'bhante mam' eva rakkhā[1] bhavissati, tumhe pavisathā'[2] ti vutte pāvisi. Kuṭumbiko pi[3] samantârakkhaŋ ṭhapetvā manusse āha: 'tātā ucchaṅgena[4] vā pacchipasibbakehi vā ādāya gacchante vāreyyātha, hatthena gahetvā gacchante pana[5] mā[6] vārayitthā' ti. Antonagare pi ārocāpesi[7]: mayā gandhakuṭipariveṇe sattaratanāni okiṇṇāni, Satthu santike dhammaŋ sutvā gacchantā duggatamanussā ubho hatthe pūretvā gaṇhantu, sukhappattâpi[8] ekena hatthena gaṇhantū' ti. Evaŋ kir' assa ahosi: 'saddhā[9] tāva dhammaŋ sotukāmā gamissanti[10] yeva, assaddhâpi[11] pana dhanalobhena gantvā dhammaŋ sutvā dukkhato muccissantī'[12] ti,[13] tasmā janasaṅgahatthāya evam ārocāpesi. Mahājano tena vuttaniyāmen' eva ratanāni gaṇhi, sakiŋ okiṇṇesu[14] ratanesu niṭṭhitesu[15] yāva tatiyaŋ jannumattena odhinā okirāpesi yeva. Satthu pana pādamūle tipusamattam[16] anagghaŋ[17] maṇiratanaŋ ṭhapesi. Evaŋ kir' assa ahosi: 'Satthu sarīrato suvaṇṇavaṇṇāya pabhāya saddhiŋ maṇippabhaŋ[18] olokentānaŋ titti nāma[19] na[20] bhavissatī' ti tasmā evam akāsi, mahājano pi atitto va olokesi.

Ath' ekadivasam eko micchādiṭṭhiko[21] brāhmaṇo 'Satthu kira pādamūle mahagghaŋ maṇiratanaŋ nikkhittaŋ, harissāmi nan' ti vihāraŋ gantvā Satthāraŋ vanditum[22] āgatassa[23] mahājanassa antarena pāvisi. Kuṭumbiko tassa

---

1 C. Cᵃ. °atā.
2 S. vasathā.
3 B. *om.*
4 K. °ehi.
5 K. pi. C. Cᵃ. *om.*
6 K. ni°.
7 K. bahinaga[re] pi.
8 B. sukhitâpi.
9 C. Cᵃ. K. S. °āya.
10 C. Cᵃ. S. bhavissanti.
11 B. *om.* pi.
12 K. B. muñc°.
13 S. *om.*
14 K. B. °ṇṇa°.
15 K. khīṇesu. B. *om.*
16 *Skt.* trapuṣa.
17 K. C. Cᵃ. °ggha°, *so infra.*
18 C. Cᵃ. *om.*
19 S. *om.*
20 C. Cᵃ. *om.*
21 C. Cᵃ. °ika°.
22 K. C. Cᵃ. S. °itvā.
23 K. B. *om.*

pavisanâkāren' eva 'maṇiŋ gaṇhitukāmo' ti sallakkhetvā, 'aho vata na[1] gaṇheyyā' ti cintesi. So pi Satthāraŋ vandanto viya pādamūle hatthaŋ ṭhapetvā[2] maṇiŋ gahetvā ovaṭṭikāya katvā pakkāmi. Kuṭumbiko[3] tasmiŋ cittaŋ pasādetuŋ nâsakkhi. So dhammakathâvasāne Satthāraŋ upasaṅkamitvā 'bhante mayā tikkhattuŋ gandhakuṭiŋ parikkhipitvā jannumattena odhinā sattaratanāni okiṇṇāni, tāni me gaṇhantesu[4] āghāto nāma nâhosi, cittaŋ bhiyyo bhiyyo[5] pasīdi[6] yeva. Ajja pana "aho vatâyaŋ brāhmaṇo maṇiŋ upasaṅkamitvā na[7] gaṇheyyā" ti cintetvā tasmiŋ maṇiŋ ādāya gate cittaŋ pasādetuŋ nâsakkhin' ti. Satthā tassa vacanaŋ sutvā 'nanu upāsaka attano santakaŋ parehi anāharaṇīyaŋ kātuŋ sakkosī' ti nayam adāsi. So Satthārā dinnanaye ṭhatvā Satthāraŋ vanditvā 'bhante ajja ādiŋ[8] katvā mama santakaŋ dasikasuttamattam[9] pi mam[10] abhibhavitvā anekasatā[11] rājāno vā corā vā[12] gaṇhituŋ-samatthā nāma mā hontu, agginâpi[13] mama santakaŋ mā ḍayhatu,[14] udakenâpi mā vuyhatū' ti patthanam akāsi. Satthā pi 'ssa 'evaŋ hotū' ti anumodanam akāsi. So[15] gandhakuṭimahaŋ karonto aṭṭhasaṭṭhiyā[16] bhikkhusatasahassassa[17] antovihāre yeva navamāse dānaŋ[18] datvā pariyosāne sabbesaŋ ticīvaraŋ adāsi, saṅghanavakassa cīvarasāṭakā sahassagghanakā[19] ahesuŋ.

So evaŋ yāvatâyukaŋ puññāni karitvā[20] tato cuto devaloke nibbatto[21] ettakaŋ kālaŋ devamanussesu saŋsaritvā

---

[1] K. *om.* [2] B. upanāmetvā.
[3] C. *corr.* tato. C^a. kuṭo. [4] B. *a.* tesu.
[5] C. C^a. *a.* va. [6] K. B. *a.* °ati.
[7] K. *om.* [8] K. ajjâdi. B. ajjâdiŋ.
[9] C. C^a. dasakasuttam. S. dasakamattam.
[10] C. C^a. *om.* [11] K. B. *a.* pi.
[12] K. *a.* ari vā. [13] S. aggi pi.
[14] C. C^a. S. ḍahatu. [15] K. *a.* Satthu.
[16] K. B. °ṭṭhi-. [17] B. °āni.
[18] K. B. mahādā°. [19] K. °ānikā.
[20] K. katvā [21] K. B. °itvā.

imasmiŋ buddhuppāde Rājagahe ekasmiŋ seṭṭhikule paṭisandhiŋ gahetvā aḍḍhamāsâdhike[1] navamāse mātukucchiyaŋ vasi. Jātadivase pan' assa sakalanagare sabbâvudhāni pajjaliŋsu,[2] sabbesaŋ kāyârūḷhāni[3] ābharaṇāni pi pajjalitāni viya[4] obhāsaŋ muñciŋsu, nagaraŋ ekapajjotam ahosi. Seṭṭhī[5] pi[6] pāto va rājūpaṭṭhānam agamāsi. Atha naŋ rājā pucchi: 'ajja sabbâvudhāni pajjaliŋsu, nagaraŋ ekapajjotaŋ jātaŋ,[7] jānāsi nu kho ettha kāraṇan' ti. 'Jānāmi devā' ti. 'Kiŋ seṭṭhī' ti. 'Mama gehe tumhākaŋ dāso[8] jāto, tassa puññatejen'[9] eva[10] ahosī' ti. 'Kin nu kho coro bhavissatī' ti. 'Natth' etaŋ[11] deva, puññavā satto katâdhikāro'[12] ti. 'Tena hi naŋ sammā posetuŋ vaṭṭatī' ti,[13] 'idam assa khīramūlaŋ hotū' ti devasikaŋ sahassaŋ paṭṭhapesi. Ath' assa nāmagahaṇadivase sakalanagarassa ekappajotabhūtattā[14] 'Jotiyo'[15] tv eva nāmaŋ kariŋsu. Ath' assa vayappattakāle gehakaraṇatthāya bhūmitale sodhiyamāne Sakkabhavanam[16] uṇhâkāraŋ dassesi. Sakko 'kin nu kho idan' ti upadhārayamāno 'Jotiyassa gehaṭṭhānaŋ[17] gaṇhantī' ti ñatvā, 'nâyaŋ etehi katagehe[18] vasissati, mayā p'[19] ettha gantuŋ vaṭṭatī' ti vaḍḍhakivesena tattha gantvā 'kiŋ karothā' ti[20] āha. 'Jotiyassa gehaṭṭhānaŋ gaṇhāmā' ti. 'Apetha, nâyaŋ tumhehi katagehe[21] vasissatī'[22] ti vatvā

---

[1] C^a. addhadasamā°. B. S. °ikena.
[2] C. C^a. K. S. jal°.
[3] B. °ya°.
[4] C. C^a. pi.
[5] C. C^a. S. so.
[6] B. pana.
[7] S. *om.*
[8] K. so.
[9] C. C^a. guṇatejena.
[10] C. C^a. va. S. evaŋ. K. *a.* acchiriyo.
[11] K. na te taŋ.
[12] K. B. katâbhinīhāro.
[13] K. B. *om.*
[14] K. ekajjoti°.
[15] K. B. °iko.
[16] K. B. °assa bha°.
[17] K. gehe ṭh°.
[18] C. C^a. S. kate hi gehe.
[19] K. *om.*
[20] K. karoti.
[21] C. *a.* na.
[22] C. C^a. S. bhavi°.

soḷasakarīsamattaŋ bhūmippadesam olokesi. So tāvad eva kasiṇamaṇḍalaŋ viya samo ahosi. Puna 'imasmiŋ ṭhāne paṭhaviŋ bhinditvā sattaratanamayo sattabhūmakapāsādo uṭṭhahatū' ti cintetvā olokesi. Tāvad eva pāsādo uṭṭhahi. Puna 'imaŋ[1] pana[2] parikkhipitvā sattaratanamayā[3] satta pākārā uṭṭhahantū' ti cintetvā olokesi. Tathārūpā pākārā uṭṭhahiŋsu. Atha 'nesaŋ pariyante[4] kapparukkhā uṭṭhahantu,[5] pāsādassa catūsu kaṇṇesu catasso nidhikumbhiyo uṭṭhahantū' ti cintetvā olokesi.[6] Sabbaŋ tath' eva ahosi. Nidhikumbhīsu pana ekā yojanikā ahosi, ekā tigāvutikā,[7] ekā aḍḍhayojanikā, ekā gāvutappamāṇā. Bodhisattassa nibbattanidhikumbhīnaŋ[8] pana ekaŋ[9] mukhappamānaŋ ahosi, heṭṭhā paṭhavipariyantā va ahesuŋ; Jotiyassa nibbattanidhikumbhīnaŋ[10] mukhaparimāṇaŋ[11] na kathitaŋ, sabbā mukhacchinnatālaphalaŋ viya paripuṇṇā va[12] uṭṭhahiŋsu. Pāsādassa catūsu kaṇṇesu taruṇatālakkhandhappamāṇā catasso suvaṇṇamayā ucchuyaṭṭhiyo nibbattiŋsu, tāsaŋ maṇimayāni pattāni sovaṇṇamayāni pabbāni[13] ahesuŋ; pubbakammadassanatthaŋ[14] kir' etāni[15] nibbattiŋsu. Sattasu dvārakoṭṭhakesu[16] satta yakkhā ārakkhaŋ gaṇhiŋsu. Paṭhamadvārakoṭṭhake[17] Yamamolī[18] nāma yakkho attano parivārena yakkhasahassena[19] saddhim ārakkhaŋ[20] gaṇhi,

---

[1] C. Cᵃ. imasmiŋ. [2] K. B. *om.*
[3] B. *om.* [4] C. Cᵃ. °ena.
[5] K. B. °ntū (K. upaṭṭh°) ti cintetvā olokesi. Tathārūpā kapparukkhā uṭṭhahiŋsu.
[6] K. *a.* tāvad eva. B. *a.* heṭṭhā. [7] B. °utā.
[8] K. nidhi°. B. nibbattaku°.
[9] B. eka°. S. etaŋ.
[10] K. nibbattanibbatta°. B. nibbattaku°.
[11] K. °ppamā°.
[12] K. vaṭṭhahiŋsu. S. *om.* va. [13] B. khandhāni.
[14] K. B. °mmassa da°. [15] K. etā.
[16] C. Cᵃ. dvāresu. [17] S. °me dvā°.
[18] C. °colī. Cᵃ. °voli. K. °koli. B. °koḷī.
[19] S. sahassayakkhena. [20] C. Cᵃ. S. ra°.

dutiye Uppalo nāma attano parivārayakkhānaŋ dvīhi sahassehi saddhiŋ,[1] tatiye Vajiro nāma tīhi sahassehi saddhiŋ, catutthe Vajirabāhu nāma catūhi sahassehi saddhiŋ, pañcame Sakaṭo[2] nāma pañcasahassehi saddhiŋ, chaṭṭhe Kaṭattho nāma chahi sahassehi saddhiŋ, sattame Disāmukho[3] nāma sattahi sahassehi saddhiŋ ārakkhaŋ gaṇhi. Evaŋ pāsādassa anto ca bahi ca gāḷhârakkhā ahosi.

'Jotikassa kira sattaratanamayo sattabhūmakapāsādo[4] uṭṭhito, satta pākārā satta dvārakoṭṭhakā catasso nidhikumbhiyo uṭṭhitā' ti sutvā Bimbisārarājā[5] seṭṭhichattaŋ pahiṇi. So Jotiyaseṭṭhī[6] nāma ahosi.

Tena pana saddhiŋ katapuññakammā itthī Uttarakurusu[7] nibbatti. Atha naŋ devatā tato ānetvā sirigabbhe nisīdāpesuŋ. Sā āgacchamānā ekaŋ taṇḍulanāḷiŋ tayo ca jotipāsāṇe gaṇhi. Tesaŋ yāvajīvaŋ tāy' eva[8] taṇḍulanāḷiyā bhattaŋ[9] ahosi. Sace kira[10] te sakaṭasatam pi taṇḍulānaŋ pūretukāmā honti sā taṇḍulanāḷi yeva[11] hutvā tiṭṭhati. Bhattapacanakāle[12] taṇḍule ukkhaliyaŋ pakkhipitvā tesaŋ pāsāṇānaŋ upari ṭhapenti,[13] pāsāṇā tāvad eva pajjalitvā bhatte[14] pakkamatte nibbāyanti, ten' eva saññāṇena bhattassa pakkabhāvaŋ jānanti. Sūpeyyâdipacanakāle pi es' eva[15] nayo. Evaŋ tesaŋ jotipāsāṇehi āhāro paccati. Maṇiālokena[16] vasantī ti aggissa vā

---

1 S. *a.* ra° ga°.
2 K. Saṅgaṇṇo. B. Kasakando.
3 K. °pāmokkho.
4 S. °ako pā°.
5 B. °ro rā°.
6 C. Cª. *here* °ika°.
7 K. °umhi.
8 C. Cª. tāya yeva. K. tāya va.
9 K. pacchabha°. B. pacanabha°.
10 C. Cª. pana.
11 S. nāli yeva ca. C. Cª. *a.* ca.
12 B. bhattaŋ pa°. K. °paccana°.
13 S. °eti. C. Cª. patiṭṭhāp°.
14 K. °tta°.
15 K. esa va.
16 K. °en' eva. B. *a.* ca.

dīpassa vā[1] obhāsaŋ n'[2] eva jāniŋsu. 'Jotiyassa kira evarūpā sampattī' ti[3] sakalaJambudīpe pākaṭo[4] ahosi. Mahājano[5] yānâdīni yojetvā dassanatthāya āgacchati. Jotiyaseṭṭhī āgatâgatānaŋ Uttarakurutaṇḍulānaŋ bhattaŋ pacāpetvā dāpesi,[6] 'kapparukkhehi vatthāni harantu,[7] ābharaṇāni gaṇhantū' ti āṇāpesi.[8] 'Tigāvutikāya[9] nidhikumbhiyā[10] mukhaŋ vivarāpetvā yāpanamattaŋ dhanaŋ gaṇhantū' ti āṇāpesi. SakalaJambudīpavāsikesu dhanaŋ gahetvā gacchantesu[11] pi nidhikumbhiyā[12] aṅgulimattam pi ūnaŋ nâhosi. Gandhakuṭipariveṇe[13] vālukaŋ katvā okiṇṇaratanānaŋ kir' assa eso[14] nissando.[15]

Evaŋ mahājane vatthâbharaṇāni c'eva dhanañ[16] ca yadicchakaŋ ādāya gacchante Bimbisāro pi[17] tassa pāsādaŋ daṭṭhukāmo[18] mahājane āgacchante okāsaŋ nâlattha, aparabhāge yadicchakaŋ ādāya gatattā manussesu mandībhūtesu[19] rājā Jotiyassa pitaraŋ āha: 'tava puttassa pāsādaŋ daṭṭhukāmo 'mhī'[20] ti. So 'sādhu devā' ti vatvā gantvā puttassa kathesi: 'tāta rājā te pāsādaŋ daṭṭhukāmo' ti.[21] 'Sādhu, āgacchatū' ti. 'Rājā mahantena parivārena[22] tattha agamāsi. Paṭhamadvārakoṭṭhakaŋ sammajjitvā kacavarachaḍḍikā dāsī rañño hatthaŋ adāsi. Rājā 'seṭṭhijāyā' ti saññāya lajjamāno tassā bāhāya hatthaŋ na ṭhapesi. Evaŋ sesadvārakoṭṭhakesu[23]

---

[1] S. *om.* [2] C. C[a]. *om.* K. B. eva na.
[3] K. *om.* [4] K. C. C[a]. °ṭā.
[5] K. °nā. [6] C. C[a]. S. °eti.
[7] K. B. gaṇhantu. [8] S. °eti.
[9] K. gāvutta°. B. gāvutika°.
[10] B. °iyo.
[11] S. gahitesu *for* ga° ga°.
[12] K. *a.* mukhaŋ. [13] C. C[a]. °iyaŋ pa°.
[14] K. *om.* [15] K. °ena.
[16] C. C[a]. S. °āni. K. dhanaññadicch°.
[17] K. B. *om.* [18] B. *a.* pi.
[19] K. °nda°. [20] B. °m' a°.
[21] K. B. *a.* so. [22] K. *a.* saddhiŋ.
[23] S. so dvā°, *om.* pi.

pi dāsiyo 'seṭṭhibhariyāyo' ti maññamāno tāsaŋ bāhāya hatthaŋ na ṭhapesi. Jotiyo āgantvā paccuggantvā vanditvā pacchato hutvā 'pure[1] yātha[2] devā' ti āha. Rañño pana[3] maṇipaṭhavī[4] sataporisapapāto viya hutvā upaṭṭhahi.[5] So 'iminā mama gahaṇatthāya opāto khaṇito'[6] ti maññamāno pādaŋ nikkhipituŋ[7] na visahi.[8] Jotiyo 'nâyaŋ deva opāto, mama pacchato āgacchathā' ti purato ahosi. Rājā tena[9] akkantakāle bhūmiyaŋ[10] akkamitvā heṭṭhimatalā[11] paṭṭhāya pāsādaŋ olokento vicari. Tadā Ajātasattukumāro pi[12] aṅguliŋ gahetvā vicaranto cintesi: 'aho[13] andhabālo mama pitā; gahapatiko[14] nāma sattaratanamaye pāsāde vasati,[15] esa rājā hutvā dārumayagehe[16] vasati. Ahaŋ dāni rājā hutvā imassa imasmiŋ pāsāde vasituŋ na dassāmī' ti. Rañño pi uparimatalaŋ abhirūhantass'[17] eva pātarāsavelā jātā. So seṭṭhiŋ āmantetvā 'mahāseṭṭhi idh' eva pātarāsaŋ bhuñjissāmā'[18] ti. 'Jānāmi deva, sajjito va[19] devassâhāro' ti so[20] soḷasagandhodakaghaṭehi[21] nahātvā[22] ratanamaye seṭṭhissa nisīdanamaṇḍape[23] paññatte tass' eva nisīdanapallaṅke nisīdi. Ath' assa hatthadhovanaudakaŋ[24] datvā satasahassagghaṇikāya suvaṇṇapātiyā kilinnapāyāsaŋ vaḍḍhetvā purato ṭhapayiŋsu. Rājā 'bhojanan' ti saññāya bhuñjituŋ ārabhi. Seṭṭhī 'na[25] idaŋ deva bhojanaŋ, kilinna-

---

[1] K. B. purato.
[2] K. yāhi.
[3] K. B. *om.*
[4] K. °iŋ akkantassa.
[5] K. B. °āti.
[6] S. kato.
[7] S. u°.
[8] K. B. °ati.
[9] K. n'etena.
[10] K. B. °iŋ.
[11] K. B. °ato.
[12] K. *om.*
[13] S. *om.*
[14] K. °ke. B. °kena.
[15] K. °nte. B. °nto.
[16] B. °ye ge°.
[17] K. °yha°.
[18] K. °mī.
[19] K. B. *om.*
[20] K. *om.*
[21] K. B. °sahi ga°.
[22] K. ṇhāyitvā. B. nhatvā.
[23] B. nisinna°. K. *a.* ca.
[24] K. B. °nūdakaŋ.
[25] K. B. *a.* -y-.

pāyāso eso' ti aññāya[1] suvaṇṇapātiyā bhojanaŋ vaḍḍhetvā purimapātiyaŋ[2] ṭhapayiŋsu. Tato uṭṭhitautunā[3] kira taŋ[4] bhuñjituŋ sukhaŋ hoti. Rājā madhurabhojanaŋ bhuñjanto pamāṇaŋ na aññāsi. Atha naŋ seṭṭhī vanditvā añjaliŋ paggayha 'alaŋ deva ettakam eva hotu, ito uttariŋ[5] jīrāpetuŋ na sakkā'[6] ti āha. Atha naŋ rājā āha: 'kiŋ gahapati garukaŋ katvā kathesi attano bhattan' ti. 'Deva natth' etaŋ tumhākaŋ[7] garu, sabbassâpi[8] balakāyassa idam eva bhattaŋ idaŋ sūpeyyaŋ,[9] api ca kho[10] aham ayasassa[11] bhāyāmī' ti. 'Kiŋkāraṇā' ti. 'Sace[12] devassa kāyâlasiyamattaŋ bhaveyya, "hiyyo[13] raññā seṭṭhissa gehe bhattaŋ[14] bhuttaŋ, seṭṭhinā kiñci kataŋ[15] bhavissatī" ti vacanassa bhāyāmi devā' ti. 'Tena hi hara bhattaŋ[16] āhara udakan' ti. Rañño bhattakiccâvasāne[17] sabbo rājaparivāro[18] tad eva bhattaŋ bhuñji.[19] Rājā sukhakathāya nisinno seṭṭhiŋ āmantetvā 'kiŋ imasmiŋ gehe seṭṭhi[20]-bhariyā natthī' ti āha.[21] 'Atthi devā' ti. 'Kahaŋ sā' ti.[22] 'Sirigabbhe nisinnā devassa āgatabhāvaŋ na jānātī' ti.[23] Kiñcâpi hi pāto va saparivāro rājā āgato, sā pan' assa[24] āgatabhāvaŋ na jānāti.[25] Tato seṭṭhī 'rājā me bhariyaŋ daṭṭhukāmo' ti tassā santikaŋ gantvā 'rājā āgato,[26] tava rājānaŋ daṭṭhuŋ[27] vaṭṭatī' ti.[28]

---

1 K. aññissā.
2 K. upari°.
3 S. uṭṭhitānaŋ.
4 S. *om.* taŋ.
5 B. °ri.
6 B. °o. S. °otī.
7 S. amh°.
8 K. B. *a.* hi.
9 B. *a.* demi.
10 S. *om.*
11 B. °saŋ.
12 S. *om.*
13 S. *a.* pi.
14 K. *om.*
15 S. *om.*
16 B. *transp.*
17 S. *a.* te.
18 S. °bbā °rā.
19 S. °iŋsu. B. paribhu°.
20 K. tava.
21 B. *a.* āma.
22 K. *om. three.*
23 K. *a.* āha.
24 K. pana tassa. B. *om.*
25 B. °t'eva. S. °tī tveva.
26 B. *a.* kiŋ. S. *a.* ti kiŋ.
27 K. dassanaŋ. B. *a.* na.
28 K. B. *a.* āha.

Sā nipannakā va 'ko eso[1] sāmi rājā nāmā' ti. 'Rājā nāma amhākaŋ issaro' ti vutte, anattamanataŋ pavedetvā[2] 'dukkatāni vata no puññakammāni yesaŋ no issaro pi[3] atthi, assaddhāya[4] nāma puññāni katvā mayaŋ sampattiŋ pāpuṇitvā[5] aññassa issariyaṭṭhāne nibbatt' amha, addhā amhehi asaddahitvā dānaŋ dinnaŋ bhavissati, tass' etaŋ phalan' ti vatvā, 'kiŋ idāni[6] karomi sāmī'[7] ti āha. 'Vījetabbaŋ bhadde'[8] ti. Tassā[9] tālavaṇṭaŋ ādāya gantvā[10] rājānaŋ vījentiyā rañño veṭhanassa gandhavāto[11] akkhīni pahari. Ath' assā akkhīhi assudhārā pavattiŋsu. Taŋ disvā rājā[12] seṭṭhiŋ āha: 'mahāseṭṭhi mātugāmo nāma appabuddhiko,[13] "rājā me sāmikassa sampattiŋ gaṇheyyā" ti bhayena rodati maññe, assāsehi naŋ, na me tava sampattiyā attho' ti. 'Na esā[14] deva rodatī' ti. 'Atha kiŋ etan' ti. 'Tumhākaŋ veṭhanagandho tassā akkhīni pahari, tato assūni[15] pavattiŋsu; ayaŋ hi[16] dīpobhāsaŋ vā aggiobhāsaŋ vā adisvā maṇiāloken' eva bhuñjati ca nisīdati ca nipajjati ca, devo pana dīpâloke[17] nisinno bhavissatī' ti. 'Āma seṭṭhī' ti. 'Tena hi deva[18] ajja[19] paṭṭhāya maṇiāloke nisīdathā' ti mahantaŋ tipusamattaŋ anagghaŋ maṇiratanaŋ adāsi. Rājā gehaŋ[20] oloketvā 'mahatī[21] vata[22] Jotikassa sampattī' ti vatvā agamāsi.

Ayaŋ tāva Jotikassa uppatti.

---

[1] B. esa. K. so. [2] K. B. °entī.
[3] S. ti. [4] K. sa°. B. asa°.
[5] S. apā°. [6] K. B. dāni. [7] K. *om.*
[8] K. B. tālavaṇṭaŋ (K. °paṇṇaŋ) ādāya gantvā (B. āg°) rājānaŋ vījāhī' (B. bī°).
[9] S. *om.* [10] B. āg°.
[11] K. °so. B. *a.* assā. [12] S. *om.*
[13] S. °dukkhikā. [14] S. na evaŋ sā.
[15] K. B. °gandhen' assā assūni.
[16] S. *om.* [17] K. B. °kena.
[18] S. *om.* [19] K. B. °ato.
[20] C. Cᵃ. taŋ. [21] K. C. Cᵃ. B. °ntā.
[22] C. Cᵃ. S. pana.

Idāni Jaṭilassa uppatti veditabbā. Bārāṇasiyaŋ hi[1] ekā seṭṭhidhītā abhirūpā[2] ahosi. Taŋ pannarasasoḷasavassuddesikakāle ārakkhatthāya[3] ekaŋ dāsiŋ datvā sattabhūmakassa pāsādassa uparimatale sirigabbhe vāsayiŋsu. Taŋ[4] ekadivasaŋ vātapānaŋ vivaritvā bahi[5] olokayamānaŋ[6] ākāsena gacchanto eko vijjādharo[7] disvā uppannasineho vātapānena pavisitvā tāya saddhiŋ santhavam[8] akāsi. Sā tena saddhiŋ saŋvāsam anvāya na cirass' eva gabbhaŋ paṭilabhi.[9] Atha naŋ sā dāsī disvā 'amma kiŋ idan' ti vatvā, 'hotu mā kassaci ācikkhī' ti tāya vuttabhayena[10] tuṇhī ahosi. Sâpi dasamāsaccayena[11] puttaŋ vijāyitvā[12] navabhājanaŋ āharāpetvā tattha taŋ dārakaŋ nipajjāpetvā taŋ bhājanaŋ pidahitvā upari pupphadāmāni ṭhapetvā 'imaŋ sīsena ukkhipitvā[13] Gaṅgāya vissajjehi, "kim idan" ti ca puṭṭhā "ayyāya me balikamman" ti vadeyyāsī' ti[14] dāsiŋ āṇāpesi. Sā tathā akāsi. Heṭṭhā-Gaṅgāya pi[15] dve itthiyo nahāyamānā navabhājanaŋ[16] udakena hariyamānaŋ[17] disvā ekā[18] 'mayh'[19] etaŋ bhājanan' ti āha, ekā 'yam etassa anto taŋ mayhan' ti vatvā bhājane sampatte tam ādāya thale ṭhapetvā vivaritvā dārakaŋ disvā ekā 'mama bhājanan' ti vuttatāya[20] 'dārako mam' eva hotī' ti āha, ekā 'yaŋ bhājanassa anto taŋ mamā'[21] ti vuttatāya[22] 'mama dārako' ti āha.

---

1 S. *om.*
2 K. *om.*
3 K. B. ārakkhana°.
4 S. *om.*
5 B. °iŋ.
6 K. °ki°.
7 B. vijja°.
8 B. °ndha°. S. saŋvāsam.
9 S. labhi.
10 S. vutte tena.
11 S. dasame va māse.
12 S. °yi.
13 K. *a.* gantvā.
14 B. *a.* vatvā.
15 K. ca. S. *after* dve.
16 K. B. taŋ bhā°.
17 B. °nâhar°.
18 K. *a.* itthī.
19 S. me h'.
20 K. °attā.
21 K. B. mam' eva hotī (B. °tū).
22 K. °ttā.

Tā vivadamānā vinicchayaṭṭhānaŋ[1] gantvā tam atthaŋ ārocetvā amaccesu pi vinicchituŋ asakkontesu rañño santikaŋ gamiŋsu.[2] Rājā tāsaŋ vacanaŋ sutvā[3] 'tvaŋ dārakaŋ gaṇha tvaŋ bhājanan'[4] ti āha. Yāya pana dārako laddho sā Mahākaccāyanattherassa upaṭṭhāyikā hoti, tasmā taŋ dārakaŋ 'imaŋ therassa santike pabbājessāmī' ti posesi. Tassa jātadivase gabbhamalassa dhovitvā anapanītatāya[5] kesā jaṭilā[6] hutvā aṭṭhaŋsu, ten' assa 'Jaṭilo' tv eva nāmaŋ kariŋsu. Tassa padasā vicaraṇakāle thero taŋ[7] gehaŋ piṇḍāya pāvisi. Upāsikā theraŋ nisīdāpetvā āhāram adāsi. Thero dārakaŋ disvā 'kiŋ upāsike dārako te[8] laddho' ti pucchi. 'Āma bhante imaŋ dārakaŋ "tumhākaŋ santike pabbājessāmī"[9] ti posesiŋ, pabbājetha nan' ti adāsi. Thero 'sādhū' ti taŋ[10] ādāya gacchanto 'atthi nu kho imassa gihisampattiŋ anubhavituŋ puññakamman' ti olokento, 'mahāpuñño satto esa,[11] mahāsampattiŋ anubhavissati,[12] daharo eva[13] tāva, ñāṇam pi tāv' assa[14] paripākaŋ na gacchatī' ti cintetvā tam ādāya Takkasilāyaŋ ekassa upaṭṭhākassa gehaŋ agamāsi. So[15] theraŋ vanditvā ṭhito[16] dārakaŋ disvā 'dārako vo bhante laddho' ti pucchi. 'Āma upāsaka pabbajissati, daharo va[17] tāva, tav' eva[18] santike hotū' ti, so 'sādhu' bhante[19] ti taŋ puttaṭṭhāne[20] ṭhapetvā paṭijaggi. Tassa pana gehe dvādasavassāni bhaṇḍakaŋ ussannaŋ hoti. So gāmantaraŋ gacchanto sabbam pi taŋ

---

1 K. B. vinicchayaŋ.
2 K. B. agamaŋsu.
3 K. *a.* janaŋ.
4 K. B. *a.* gaṇhā.
5 B. anhāpitatāya.
6 K. jaṭilatā.
7 S. *om.*
8 B. *om.*
9 B. °aji°.
10 B. *om.*
11 K. B. *om.*
12 B. *a.* ti.
13 K. esa.
14 B. 'ssa *for* tāv' assa. K. *a.* pi.
15 K. *om.*
16 K. B. *a.* taŋ.
17 K. B. *om.*
18 K. tava.
19 S. *om.*
20 K. *a.* va.

bhaṇḍakam āpaṇaŋ āharitvā[1] dārakaŋ āpaṇe nisīdāpetvā tassa tassa bhaṇḍakassa mūlam ācikkhitvā 'idañ c' idañ ca ettakaŋ nāma[2] gahetvā dadeyyāsī' ti vatvā[3] pakkāmi. Taŋ divasaŋ nagarapariggāhakā devatā antamaso maricajīrakamattenâpi atthike tass' eva āpaṇābhimukhaŋ[4] kariŋsu. So dvādasavassāni ussannaŋ bhaṇḍakaŋ ekadivasen' eva[5] vikkiṇi. Kuṭumbiko āgantvā āpaṇe kiñci adisvā 'sabbaŋ te tāta[6] bhaṇḍakaŋ nāsitan' ti āha. 'Na nāsesiŋ,[7] sabbaŋ tumhehi vuttanayen' eva vikkiṇiŋ,[8] idam asukassa mūlaŋ idam asukassā'[9] ti. Kuṭumbiko pasīditvā 'anaggho puriso yattha katthaci jīvituŋ samattho'[10] ti attano gehe vayappattaŋ dhītaraŋ tassa datvā 'geham assa karothā' ti purise āṇāpetvā, niṭṭhite gehe 'gacchatha tumhe attano gehe vasathā' ti āha. Ath' assa gehappavisanakāle[11] ekena pādena ummāre akkantamatte gehassa pacchimabhāge bhūmiŋ bhinditvā asītihattho suvaṇṇapabbato uṭṭhāsi. Rājā 'Jaṭilakumāra[12] ssa kira gehe bhūmiŋ bhinditvā suvaṇṇapabbato uṭṭhito' ti sutvā[13] tassa seṭṭhichattaŋ pesesi. So Jaṭilaseṭṭhī nāma[14] ahosi.

Tassa tayo puttā ahesuŋ. So tesaŋ vayappattakāle pabbajjāya cittam uppādetvā 'sace amhehi samānabhogaŋ[15] seṭṭhikulaŋ bhavissati pabbajituŋ dassanti no ce na dassanti, atthi nu kho Jambudīpe amhehi samānabhogaŋ[16] kulan' ti vīmaŋsanatthāya suvaṇṇamayaŋ iṭṭhakaŋ suvaṇṇamayaŋ[17] patodalaṭṭhiŋ suvaṇṇamayaŋ[18] pāmaṅgaŋ ca kārāpetvā purisānaŋ hatthe datvā 'gacchatha imāni ādāya kiñcid eva olokayamānā viya Jambudīpatale vica-

---

[1] B. har°.
[2] K. *a.* dhanaŋ.
[3] K. *om.*
[4] B. °ā. K. °o.
[5] K. B. °se yeva.
[6] K. taŋ.
[7] K. B. nāsemi.
[8] K. vikiṇitaŋ.
[9] S. *a.* mūlan.
[10] K. sakko.
[11] B. °haŋ pa°.
[12] S. °lassa.
[13] K. B. *a.* va.
[14] K. nām'.
[15] S. samānaŋ.
[16] S. °ga-.
[17] K. *om. two.*
[18] K. °nna-.

ritvā amhehi samānabhogassa seṭṭhikulassa[1] atthibhāvaŋ vā natthibhāvaŋ[2] vā ñatvā āgacchathā' ti pahiṇi. Te cārikaŋ carantā Bhaddiyanagaraŋ pāpuṇiŋsu. Atha ne Meṇḍakaseṭṭhī disvā 'tātā kiŋ karonto vicarathā' ti pucchitvā, 'ekaŋ olokento vicarāmā' ti vutte, 'imesaŋ imāni gahetvā kiñcid eva oloketuŋ vicaraṇakiccaŋ natthi, raṭṭhaŋ[3] pariganhamānā vicarantī' ti ñatvā, 'tātā[4] amhākaŋ pacchimagehaŋ pavisitvā olokethā' ti āha. Te tattha aṭṭhakarīsamatte[5] ṭhāne hatthiusabhappamāṇe piṭṭhiyā piṭṭhim āhacca paṭhaviŋ bhinditvā uṭṭhite heṭṭhāvuttappakāre[6] suvaṇṇameṇḍake disvā tesam antarantarā vicaritvā nikkhamiŋsu. Atha ne seṭṭhī 'tātā yaŋ olokentā vicaratha diṭṭho vo so' ti pucchitvā, 'āma passāma[7] sāmī' ti vutte, 'tena hi gacchathā' ti uyyojesi. Te tato va gantvā attano seṭṭhinā 'kiŋ tātā[8] diṭṭhaŋ vo amhākaŋ samānabhogaŋ seṭṭhikulan' ti vutte, 'sāmi tumhākaŋ kim atthi Bhaddiyanagare Meṇḍakaseṭṭhino evarūpo nāma vibhavo' ti sabbaŋ taŋ pavattiŋ ācikkhiŋsu. Taŋ sutvā seṭṭhī attamano hutvā 'ekaŋ tāva seṭṭhikulaŋ laddhaŋ,[9] aparam pi nu kho atthī' ti satasahassagghanakaŋ kambalaŋ datvā 'gacchatha tātā aparam pi seṭṭhikulaŋ vicarathā'[10] ti pahiṇi. Te Rājagahaŋ gantvā Jotiyaseṭṭhissa[11] gehato avidūre dārurāsiŋ katvā aggiŋ datvā aṭṭhaŋsu. 'Kiŋ idan' ti puṭṭhakāle ca 'ekaŋ no mahagghaŋ kambalaŋ vikkiṇantānaŋ kāyako[12] natthi, gahetvā vicarantâpi corānaŋ bhāyāma, tena naŋ jhāpetvā gamissāmā' ti vadiŋsu. Atha ne Jotikaseṭṭhī disvā 'ime kiŋ karontī' ti pucchitvā tam atthaŋ sutvā pakkosāpetvā 'kim agghanako[13] kambalo' ti pucchitvā[14] 'satasahassagghanako' ti vutte satasahassaŋ

[1] K. *om.* [2] K. natthi.
[3] K. seṭṭhi. [4] B. *om.*
[5] K. °tta-. [6] S. hetthā u°.
[7] S. na diṭṭho. B. *om.* āma.
[8] B. °tāta. [9] K. *a.* amhehi.
[10] K. B. vicinathā (K. °nn°). [11] K. Jotikassa.
[12] K. ka°. B. kayiko. [13] K. °aggho.
[14] B. S. pucchi.

dāpetvā 'dvārakoṭṭhakaŋ sammajjitvā kacavarachaḍḍikāya dāsiyā dethā' ti tesañ ñeva hatthe pahiṇi.[1] Sā kambalaŋ gahetvā rodamānā sāmikassa santikam āgantvā[2] 'kiŋ maŋ[3] sāmi aparādhe sati paharituŋ na vaṭṭati, kasmā me evaŋ thūlakambalaŋ pahiṇittha, kathâhaŋ[4] imaŋ nivāsessāmi[5] vā pārupissāmi vā' ti. 'Nâhaŋ tava etadatthāya pahiṇiŋ, etaŋ pana[6] paliveṭhetvā tava sayanapādamūle[7] ṭhapetvā nipajjanakāle gandhodakena dhotānaŋ pādānaŋ puñchanatthāya te pahiṇiŋ, etam pi kātuŋ na sakkosī' ti. Sā 'etaŋ pana kātuŋ sakkhissāmi sāmī'[8] ti gahetvā agamāsi. Te ca purisā taŋ kāraṇaŋ disvā attano seṭṭhissa[9] santikaŋ gantvā 'kiŋ tātā diṭṭhaŋ vo seṭṭhikulan' ti vutte, 'sāmi kiŋ[10] tumhākaŋ atthi Rājagahanagare Jotiyaseṭṭhissa evarūpā nāma sampattī' ti sabbaŋ gehe sampattiŋ ārocetvā taŋ pavattiŋ ācikkhiŋsu. Seṭṭhī tesaŋ vacanaŋ sutvā tuṭṭhamānaso 'idāni pabbajituŋ labhissāmī' ti rañño santikaŋ gantvā 'pabbajitukāmo 'mhi[11] devā' ti āha.[12] 'Sādhu mahāseṭṭhi pabbajjāhī' ti. So gehaŋ gantvā putte pakkosāpetvā suvaṇṇadaṇḍaŋ vajiraphalaŋ[13] kuddālaŋ jeṭṭhaputtassa hatthe ṭhapetvā 'tāta pacchimagehe suvaṇṇapabbatato suvaṇṇapiṇḍaŋ uddharāhī'[14] ti āha. So kuddālam ādāya gantvā suvaṇṇapabbataŋ pahari. Piṭṭhipāsāṇe pahaṭakālo[15] viya ahosi. Tassa hatthato kuddālaŋ gahetvā majjhimassa[16] hatthe datvā pahiṇi. Tassâpi[17] pabbataŋ paharantassa piṭṭhipāsāṇe pahaṭakālo viya ahosi.

---

1 K. hiṇi. 2 K. ga°.
3 S. imaŋ. 4 S. katthâhaŋ.
5 S. nivāsetvā gamissāmi, *om.* vā *bis.*
6 K. B. *a.* kambalaŋ.
7 K. B. °namūle.
8 K. B. *om.* 9 K. °ikassa.
10 K. *om.* 11 K. °m' amhi.
12 B. *a.* rājā. 13 S. °talaŋ. B. °ra-.
14 K. °rā. 15 K. °le, *so infra.*
16 K. B. °maputtassa.
17 K. B. tassa pi, *a.* suvaṇṇa°.

Atha naŋ kaniṭṭhaputtassa hatthe ṭhapetvā[1] pahiṇi. Tassa kuddālaŋ[2] gahetvā paharantassa[3] koṭṭetvā rāsikatāya[4] mattikāya pahaṭakālo viya ahosi. Atha naŋ seṭṭhī 'ehi tāta alam[5] ettakenā' ti vatvā itare dve jeṭṭhabhātike pakkosāpetvā 'ayaŋ suvaṇṇapabbato na tumhākaŋ nibbatto,[6] mayhaŋ ca kaniṭṭhassa ca[7] nibbatto, iminā saddhiŋ ekato hutvā paribhuñjathā' ti āha.

Kasmā pana so tesañ ñeva[8] nibbatti,[9] kasmā ca[10] Jaṭilo jātakāle udake patito?' ti, attano katakammen' eva. Kassapasammāsambuddhassa hi cetiye kayiramāne[11] eko khīṇâsavo cetiyaṭṭhānaŋ gantvā oloketvā 'tātā kasmā cetiyassa uttarena[12] mukhaŋ[13] na uṭṭhahatī'[14] ti pucchi. 'Suvaṇṇaŋ nappahotī' ti āhaŋsu.[15] 'Ahaŋ antogāmaŋ pavisitvā samādapessāmi, tumhe ādarena kammaŋ karothā' ti. So evaŋ vatvā nagaraŋ pavisitvā 'ammā tātā[16] tumhākaŋ[17] cetiyassa ekasmiŋ suvaṇṇaŋ nappahoti, suvaṇṇaŋ dethā'[18] ti mahājanaŋ samādapento suvaṇṇakārakulam agamāsi. Suvaṇṇakāro pi taŋ khaṇaŋ[19] yeva bhariyāya saddhiŋ kalahaŋ karonto nisinno hoti. Atha naŋ thero 'cetiye tumhehi gahitamukhassa suvaṇṇaŋ nappahoti,[20] taŋ jānituŋ vaṭṭatī' ti āha. So bhariyāya kopena[21] 'tava Satthāraŋ udake khipitvā gacchā' ti āha. Atha naŋ sā 'atisāhasaŋ[22] te kataŋ, mama kuddhena te aham eva akkositabbā vā paharitabbā vā, kasmā atītânāgatapaccuppannesu buddhesu veram akāsī' ti āha. Suvaṇṇakāro

---

[1] K. B. datvā. [2] K. B. taŋ.
[3] K. B. *om.* [4] K. suvaṇṇarā°.
[5] K. *om.* [6] K. *om.*
[7] K. *a.* vo. [8] K. B. tesam eva.
[9] K. B. °ati. [10] S. *om.*
[11] B. kariya°. [12] B. °re.
[13] B. °khe. [14] B. °hī.
[15] S. āha, *om.* ahaŋ. [16] K. amma tāta.
[17] K. amh°. [18] K. B. jānāthā.
[19] B. °ṇe. [20] K. *om.*
[21] K. kodhena va. B. kodhavasena.
[22] K. B. *a.* kammaŋ.

tāvad eva saŋvegappatto[1] 'khamatha me bhante' ti vatvā therassa pādamūle nipajji. 'Tāta ahaŋ tayā na[2] kiñci vutto,[2] Satthāraŋ khamāpehī' ti. 'Kinti katvā khamāpemi bhante' ti.[3] 'Suvaṇṇapupphānaŋ tayo kumbhe katvā antodhātunidhāne[4] pakkhipitvā allavattho allakeso hutvā khamāpehi tātā' ti. So 'sādhu bhante' ti suvaṇṇapupphāni karonto tīsu puttesu jeṭṭhaputtaŋ pakkosāpetvā 'ehi tāta, ahaŋ Satthāraŋ veravacanena avacaŋ, tasmā imāni pupphāni katvā dhātunidhāne pakkhipitvā khamāpessāmi, tvam pi[5] kho me sahāyo hohī' ti āha. So 'na[6] tvaŋ[7] mayā[8] veravacanaŋ vadāpito,[9] tvaŋ yeva karohī' ti kātuŋ na icchi. Majjhimaputtaŋ pakkosāpetvā[10] tath' evâha, so pi tath' eva vatvā[11] na icchi. Kaniṭṭhaŋ pakkosāpetvā[12] tath' evâha.[13] So 'pitu uppannakiccaŋ[14] nāma puttassa bhāro' ti pitu sahāyo hutvā pupphāni akāsi. Suvaṇṇakāro vidatthippamāṇānaŋ pupphānaŋ[15] tayo kumbhe niṭṭhāpetvā dhātunidhāne pakkhipitvā allavattho allakeso Satthāraŋ khamāpesi; iti so sattakkhattuŋ jātajātakāle[16] udake pātanaŋ labhi. Ayaŋ pan' assa[17] koṭiyaŋ ṭhito attabhāvo, idhâpi tass' eva nissandena udake pātito.[18] Ye pan' assa dve[19] puttā suvaṇṇapupphānaŋ karaṇakāle sahāyā bhavituŋ na icchiŋsu, tesaŋ tena kāraṇena suvaṇṇapabbato na nibbatti, kaniṭṭhaputtassa c'eva[20] Jaṭilassa ca[21] ekato katabhāvena nibbatti.

[1] K. B. *a.* hutvā.
[2] K. *om.*
[3] K. B. *a.* āha.
[4] S. antonidhāne.
[5] K. *om.*
[6] S. tāta.
[7] K. *om.*
[8] S. eva.
[9] S. vadesi. B. vadāmi. S. *a.* tato.
[10] B. °sitvā.
[11] B. *a.* kātuŋ.
[12] B. S. °sitvā.
[13] K. B. āha *for* ta° e°.
[14] K. B. °nnāŋ ki°.
[15] K. *om.*
[16] B. S. jātakāle.
[17] S. pana.
[18] S. pa°.
[19] B. *a.* jeṭṭhabhātikā.
[20] K. B. ca.
[21] B. *om. two.*

Iti so putte anusāsitvā Satthu santike pabbajitvā katipāhen' eva arahattaŋ pāpuṇi. Satthā aparena samayena pañcahi bhikkhusatehi saddhiŋ piṇḍāya caranto tassa puttānaŋ gehadvāraŋ agamāsi. Te[1] Buddhapamukhassa saṅghassa aḍḍhamāsaŋ bhikkhādānaŋ adaŋsu. Bhikkhū dhammasabhāyaŋ kathaŋ samuṭṭhāpesuŋ: 'ajjâpi te āvuso Jaṭila asītihatthe suvaṇṇapabbate ca puttesu ca taṇhā atthī' ti. 'Na me āvuso etesu taṇhā vā māno vā atthī' ti. Te 'ayaŋ Jaṭilatthero abhūtaŋ vatvā aññaŋ vyākarotī' ti vadiŋsu. Satthā tesaŋ kathaŋ sutvā 'na bhikkhave mama puttassa tesu taṇhā vā māno vā atthī' ti vatvā dhammaŋ desento imaŋ gātham āha:

416. 'Yo 'dha taṇhaŋ pahatvāna[2] anāgāro paribbaje
taṇhābhavaparikkhīṇaŋ tam ahaŋ brūmi brāhmaṇan' ti.

Tass' attho: yo idha loke chadvārikaŋ taṇhaŋ[3] jahitvā gharâvāse anatthiko anāgāro hutvā paribbajati ·taṇhāya c'eva bhavassa ca parikkhīṇattā taṇhābhavaparikkhīṇaŋ, tam ahaŋ brāhmaṇaŋ vadāmī' ti attho.

Desanâvasāne bahū sotâpattiphalâdīni pāpuṇiŋsū ti.

Jaṭilassa vatthu.[4]

34. Jotikattheravatthu.

'Yo 'dha taṇhan' ti[5] imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Veḷuvane viharanto Jotikattheraŋ ārabbha kathesi.

Ajātasattukumāro hi[6] Devadattena saddhiŋ ekato hutvā pitaraŋ ghātetvā rajje patiṭṭhito 'Jotikassa[7] pāsādaŋ[8]

[1] B. *om.* [2] K. B. °nt°.
[3] B. *a.* vā mānaŋ vā.
[4] K. *om. title.* B. °latherava°, tettiŋsatimaŋ.
[5] K. *a.* puna. [6] K. *om.*
[7] B. °kaseṭṭhissa. [8] B. mahāpā°.

gaṇhissāmī' ti yuddhasajjo nikkhamitvā maṇipākāre saparivārassa[1] attano chāyaŋ disvā va[2] 'gahapatiko me[3] yuddhasajjo hutvā balaŋ ādāya nikkhanto'[4] ti sallakkhetvā upagantuŋ[5] na visahi. Seṭṭhī pi taŋ divasaŋ uposathiko hutvā pāto va bhuttapātarāso vihāraŋ gantvā Satthu santike dhammaŋ suṇanto nisinno hoti, paṭhamadvārakoṭṭhake ārakkhaŋ[6] gahetvā ṭhito pana[7] Yamakamoliyakkho[8] taŋ disvā 'kahaŋ gacchasī' ti saparivāraŋ[9] viddhaŋsetvā disāvidisāsu anubandhi. Rājā vihāram eva agamāsi. Atha naŋ[10] seṭṭhī disvā va 'kiŋ devā' ti vatvā uṭṭhāyâsanā[11] aṭṭhāsi. 'Gahapatika[12] tvaŋ tava[13] purise[14] "mayā saddhiŋ yujjhantū"[15] ti āṇāpetvā idhâgamma[16] dhammaŋ suṇanto viya nisinno' ti. 'Kiŋ pana devo mama gehaŋ gaṇhituŋ gato' ti. 'Āma gato 'mhī' ti. 'Mama anicchāya[17] gehaŋ gaṇhituŋ rājasahassam pi[18] na sakkotī devā' ti. So 'kiŋ pana tvaŋ rājā bhavissasī' ti kujjhi. 'Nâhaŋ rājā, mama santakaŋ pana dasikasuttam[19] pi mama anicchāya rājūhi vā corehi vā gahituŋ[20] na sakkā'[21] ti. 'Kiŋ panâhaŋ tava ruciyā gaṇhissāmī' ti. 'Tena hi deva imāsu me dasasu aṅgulīsu vīsati muddikā, imâhaŋ[22] tumhākaŋ na demi, sace sakkotha gaṇhathā'[23]

---

[1] K. pa°. [2] B. *om.*
[3] K. B. *om.* [4] K. °amanto.
[5] C. C[a]. uggantuŋ. [6] C. C[a]. S. ra°.
[7] C[a]. pana ṭhitako.
[8] C. °coli°. C[a]. °voli°. K. B. Yamakoḷi. B. *a.* nāma. C. C[a]. *a.* va.
[9] C. C[a]. *om.* [10] C. C[a]. *om.*
[11] C. C[a]. uṭṭhāya.
[12] K. B. gahapati kiŋ. [13] K. B. *om.*
[14] C. C[a]. °sā. [15] K. B. °athā.
[16] B. idha kasmā.
[17] K. *om.* B. S. *a.* mama. [18] B. *om.*
[19] C[a]. °aka°. [20] K. °etuŋ.
[21] B. S. sakko. [22] C. C[a]. imā ahaŋ.
[23] C. C[a]. *corr.* gaṇhā.

ti. So pana rājā bhūmiyaŋ ukkuṭikaŋ nisīditvā ullaṅghanto aṭṭhārasahatthaṭṭhānaŋ[1] abhirūhati ṭhatvā ullaṅghanto asītihatthaṭṭhānam abhirūhati, evaŋ mahabbalo[2] samāno pi ito cito ca parivattento ekamuddikam[3] pi[4] kaḍḍhituŋ nâsakkhi. Atha naŋ seṭṭhī 'sāṭakaŋ patthara devā' ti vatvā aṅguliyo ujukā[5] akāsi: vīsati[6] muddikā nikkhamiŋsu. Atha naŋ seṭṭhī 'evaŋ[7] deva[8] mama santakaŋ mama anicchāya na sakkā gaṇhitun' ti vatvā[9] rañño kiriyāya uppannasaŋvego[10] 'pabbajituŋ[11] me anujāna[12] devā' ti āha. So 'imasmiŋ pabbajite sukhaŋ pāsādaŋ gaṇhissāmī' ti cintetvā ekavacanen' eva taŋ[13] 'pabbajāhī' ti āha. So Satthu santike pabbajitvā na cirass' eva arahattaŋ patvā Jotikatthero nāma ahosi. Tassa arahattapattakkhaṇe yeva sabbâpi sā sampatti antaradhāyi, tam pi 'ssa Satulakāyanāmabhariyaŋ[14] devatā Uttarakurum eva nayiŋsu. Ath' ekadivasaŋ bhikkhū naŋ[15] āmantetvā 'āvuso Jotiya tasmiŋ pana ti pāsāde vā itthiyā vā taṇhā atthī' ti pucchitvā, 'natth' āvuso' ti vutte Satthu ārocesuŋ: 'ayaŋ bhante abhūtaŋ vatvā aññaŋ vyākarotī' ti. Satthā 'natth' eva bhikkhave mama puttassa tasmiŋ[16] taṇhā' ti vatvā imaŋ gātham āha:

---

1 K. B. °aŋ ṭhā°.
2 K. B. S. mahābalo.
3 B. ekaŋ mu°.
4 K. *om.*
5 K. B. °kaŋ.
6 S. *a.* pi.
7 C. C[a]. *a.* va.
8 S. vadesi. C[a]. °de. C. *a.* va deva.
9 S. *a.* ca.
10 C. C[a]. uppannabhāvo bho.
11 K. *a.* cirassa.
12 K. °nātha.
13 S. tvaŋ.
14 S. °yaŋ nāma bha°. K. Satalakāya°. B. Satulakāyi°.
15 B. taŋ.
16 K. C. C[a]. *om.*

416. 'Yo 'dha taṇhaŋ pahatvāna[1] anāgāro paribbaje taṇhābhavaparikkhīṇaŋ tam ahaŋ brūmi brāhmaṇan' ti.[2]

Desanâvasāne bahū sotâpattiphalâdīni pāpuṇiŋsū ti.
Jotikattherassa vatthu.[3]

---

35. Naṭapubbakattheravatthu.

Hitvā ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Veḷuvane viharanto ekaŋ naṭapubbakaŋ[4] ārabbha kathesi.

So kira ekaŋ naṭakīḷaŋ kīḷayamāno[5] vicaranto[6] Satthu dhammakathaŋ sutvā pabbajitvā arahattaŋ pāpuṇi. Tasmiŋ Buddhapamukhena bhikkhusaṅghena saddhiŋ piṇḍāya pavisante bhikkhū ekaŋ naṭaputtakaŋ[7] kīḷantaŋ disvā taŋ pucchiŋsu: 'āvuso esa tayā[8] kīḷitakīḷitaŋ[9] kīḷati, atthi nu kho te[10] ettha sineho' ti pucchitvā 'natthī' ti vutto 'ayaŋ bhante abhūtaŋ vatvā aññaŋ vyākarotī' ti āhaŋsu.[11] Satthā tesaŋ kathaŋ sutvā 'bhikkhave mama putto sabba yoge atikkanto' ti vatvā imaŋ gātham āha:

417. 'Hitvā mānusakaŋ yogam dibbaŋ yogam upaccagā sabbayogavisaŋyuttaŋ tam ahaŋ brūmi brāhmaṇan' ti.

---

[1] K. B. °ntv°.

[2] S. *a.* imassā gāthāy' attho heṭṭhā Jaṭiya(*sic*)tthera vatthumhi vuttanayen' eva veditabbo.

[3] K. *om. title.* B. °rava°, catutiŋsatimaŋ.

[4] C. B. °puttakaŋ. C[a]. naṭakaputtaŋ.

[5] K. B. °iya°.

[6] K. vihar°.

[7] B. °ttaŋ.

[8] C. C[a]. *om.*

[9] K. kiḷitaŋ.

[10] B. *om.*

[11] S. āha.

Tattha mānusakaŋ yogan ti mānusakāyañ[1] c'eva pañca kāmaguṇe[2] ca,[3] dibbayoge pi es' eva nayo; upaccagā ti yo mānusakaŋ[4] yogaŋ hitvā dibbayogaŋ atikkanto taŋ sabbehi catūhi pi[5] yogehi visaŋyuttaŋ[6] ahaŋ brāhmaṇaŋ vadāmī ti attho.

Desanâvasāne bahū sotâpattiphalâdīni pāpuṇiŋsū ti.

Naṭapubbakassa vatthu.[7]

---

36. Naṭapubbakattheravatthu.

Hitvā ratiñ cā ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Veḷuvane viharanto ekaŋ naṭapubbakaŋ[8] yeva[9] ārabbha kathesi.

Vatthu purimasadisam eva. Idha pana Satthā 'bhikkhave mama putto ratiñ ca aratiñ ca pahāya ṭhito' ti vatvā imaŋ gātham āha:

418. 'Hitvā ratiñ ca aratiñ ca sītibhūtaŋ nirūpadhiŋ
sabbalokâbhibhuŋ vīraŋ tam ahaŋ brūmi brāhmaṇan' ti.

Tattha ratin ti pañcakāmaguṇaratiŋ, aratin ti araññavāse ukkaṇṭhitattaŋ[10] sītibhūtan ti nibbutaŋ, nirūpadhin ti nirupakkilesaŋ, vīran ti taŋ evarūpaŋ sabbakhandhalokaŋ abhibhavitvā ṭhitaŋ viriyavantaŋ[11] ahaŋ brāhmaṇaŋ vadāmī ti attho.

Desanâvasāne bahū sotâpattiphalâdīni pāpuṇiŋsū ti.

Naṭapubbakassa vatthu.[12]

---

[1] B. °akaŋ ā°.
[2] K. pañca pañca guṇe.
[3] C. Ca. hi.
[4] K. mānasikaŋ.
[5] C. Ca. vi°.
[6] S. viyuttaŋ.
[7] K. *om. title.* B. °puttakatherava°, pañcatiŋsatimaŋ.
[8] C. naṭaka°. S. B. Ca. °puttakaŋ. K. °pubbakammaŋ.
[9] S. brāhmaṇaŋ.
[10] C. Ca. K. B. °itaŋ. F. ukkaḍḍhitaŋ.
[11] C. Ca. *a.* taŋ.
[12] K. *om. title.* B. °puttakava°, chattiŋsatimaŋ.

37. VAṄGĪSATTHERAVATTHU.

Cutiŋ yo vedī[1] ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto Vaṅgīsattheraŋ ārabbha kathesi.

Rājagahe kir' eko[2] brāhmaṇo Vaṅgīso nāma matamanussānaŋ sīsaŋ ākoṭetvā[3] 'idaŋ niraye nibbattassa sīsaŋ, idaŋ tiracchānayoniyaŋ, idaŋ pettivisaye[4] idaŋ manussaloke, idaŋ devaloke[5] nibbattassa sīsan'[6] ti jānāti.[7] Brāhmaṇā 'sakkā imaŋ nissāya lokaŋ khāditun'[8] ti cintetvā[9] taŋ dve rattavatthāni paridahāpetvā ādāya janapadaŋ[10] carantā[11] manusse vadanti: 'eso[12] Vaṅgīso nāma brāhmaṇo matamanussānaŋ sīsaŋ ākoṭetvā nibbattaṭṭhānaŋ jānāti, attano ñātakānaŋ nibbattaṭṭhānaŋ pucchathā'[13] ti. Manussā yathābalaŋ dasa pi kahāpaṇe vīsatim[14] pi[15] satam[16] pi datvā ñātakānaŋ nibbattaṭṭhānaŋ pucchanti. Te anupubbena Sāvatthiŋ patvā Jetavanassa avidūre nivāsaŋ gaṇhiŋsu. Te bhuttapātarāsaŋ[17] mahājanaŋ gandhamālâdihatthaŋ[18] dhammasavanāya gacchantaŋ disvā 'kahaŋ gacchathā' ti pucchitvā 'vihāraŋ dhammasavanāyā' ti vutte, 'tattha gantvā kiŋ karissatha, amhākaŋ Vaṅgīsabrāhmaṇasadiso[19] natthi, matamanussānaŋ sīsaŋ ākoṭetvā nibbattaṭṭhānaŋ jānāti, tumhākaŋ[20] ñātakānaŋ nibbattaṭṭhānaŋ pucchathā' ti āhaŋsu. Te 'Vaṅgīso kiŋ

---

1 K. veda.
2 C. C[a]. °gah' eko kira.
3 C. akko°.
4 C. C[a]. S. °yaŋ. K. petaŋ visayoniyaŋ.
5 B. *om. two.*
6 B. °ttassā. C. C[a]. °ttasīsan.
7 C. C[a]. *om.*
8 K. vañcituŋ.
9 C. C[a]. *om.*
10 B. *a.* gantvā.
11 K. °nto. B. vicar°.
12 C. C[a]. esa.
13 K. °āthā.
14 B. S. °ti. K. visaŋ.
15 S. *om.*
16 K. tisaŋ.
17 B. °sā.
18 B. °tthā.
19 S. °ṇena sa°. K. B. *a.* nāma.
20 K. B. *om.*

jānāti, amhākaŋ satthārā sadiso[1] natthī' ti vatvā, itarehi pi[2] 'Vaṅgīsasadiso natthī' ti[3] vutte kathaŋ vaḍḍhetvā[4] 'etha[5] idāni[6] vo[7] Vaṅgīsassa vā amhākaŋ vā Satthu jānanabhāvaŋ[8] jānissāmā' ti te ādāya vihāraŋ[9] agamiŋsu.[10] Satthā tesaŋ āgamanabhāvaŋ[11] ñatvā niraye tiracchānayoniyaŋ manussaloke devaloke ti catūsu ṭhānesu nibbattakānaŋ cattāri sīsāni khīṇâsavasīsañ cā[12] ti pañca sīsāni āharāpetvā paṭipāṭiyā ṭhapetvā āgatakāle Vaṅgīsaŋ pucchi: 'tvaŋ kira sīsaŋ ākoṭetvā matakānaŋ nibbattaṭṭhānaŋ jānāsī' ti. 'Āma jānāmī' ti. 'Idaŋ kassa sīsan' ti. So taŋ ākoṭetvā 'niraye nibbattassā' ti āha. Ath' assa Satthā[13] 'sādhu sādhū'[14] ti sādhukāraŋ datvā itarāni pi tīṇi sīsāni pucchitvā tena avirajjhitvā[15] vuttavuttakkhaṇe tath' assa eva[16] sādhukāraŋ datvā pañcamaŋ sīsaŋ dassetvā 'idaŋ kassā' ti pucchi. So[17] ākoṭetvā[18] nibbattaṭṭhānaŋ[19] na jānāti.[20] 'Atha naŋ Satthā[21] kiŋ Vaṅgīsa na jānāsī' ti vatvā 'āma na jānāmī' ti vutte 'ahaŋ jānāmī' ti āha. Atha naŋ Vaṅgīso yāci: 'detha me imaŋ mantan' ti. 'Na sakkā apabbajitassa dātun' ti. So 'imasmiŋ mante gahite sakala-Jambudīpe ahaŋ jeṭṭhako[22] bhavissāmī' ti cintetvā te brāhmaṇe 'tumhe tatth' eva katipâhaŋ vasatha, ahaŋ pabbajissāmī' ti uyyojetvā Satthu santike pabbajitvā laddhûpasampado Vaṅgīsatthero nāma ahosi. Ath' assa dvattiŋsâkārakammaṭṭhānaŋ datvā 'mantassa parikammaŋ

---

[1] B. *a.* nāma.
[2] S. *om.*
[3] C. Cᵃ. *om. six.*
[4] K. °itvā.
[5] S. ettha. K. eva.
[6] K. B. S. ˇdāni.
[7] B. te.
[8] K. jānabh°.
[9] B. *a.* gantvā.
[10] K. B. °aŋsu. K. āg°.
[11] K. °ñ.
[12] C. Cᵃ. S. °sīsan, *om.* cā.
[13] B. *om.*
[14] K. *om. one.*
[15] K. vi°. C. Cᵃ. aviru°.
[16] B. *a.* tassa.
[17] K. B. *a.* taŋ.
[18] S. *a.* niraye vā ti.
[19] K. nibbattana°.
[20] S. °mī ti.
[21] C. Cᵃ. K. S. *om. three.*
[22] S. jeṭṭho.

sajjhāyāhi nan'[1] ti āhaŋsu.[2] So taŋ sajjhāyanto antarantarā brāhmaṇehi 'gahito te manto' ti pucchiyamāno 'āgametha tāva gaṇhāmī' ti vatvā katipâhass'[3] eva arahattaŋ[4] patvā puna brāhmaṇehi puṭṭho 'abhabbo dān' āhaŋ āvuso gantun'[5] ti āha. Taŋ sutvā bhikkhū 'āyaŋ bhante abhūtena aññaŋ vyākarotī' ti Satthu ārocesuŋ. Satthā 'mā bhikkhave evaŋ avacuttha, idāni bhikkhave mama putto cutipaṭisandhikusalo jāto' ti vatvā imā gāthā abhāsi:

419. 'Cutiŋ yo vedi sattānaŋ upapattiñ ca[6] sabbaso
asattaŋ sugataŋ buddhaŋ tam ahaŋ brūmi
brāhmaṇaŋ.

420. Yassa gatiŋ na jānanti devā gandhabbamānusā
khīṇâsavaŋ arahantaŋ[7] tam ahaŋ brūmi brāhmaṇan' ti.

Tattha yo vedī ti yo sattānaŋ sabbâkārena cutiŋ[8] paṭisandhiñ ca pākaṭaŋ katvā jānāti tam ahaŋ alaggatāya asattaŋ paṭipattiyā suṭṭhugatattā[9] sugataŋ catunnaŋ saccānaŋ buddhatāya buddhaŋ[10] brāhmaṇaŋ vadāmī ti attho. Yassā ti yass' eva te[11] devâdayo gatiŋ na jānanti tam ahaŋ āsavānaŋ khīṇatāya khīṇâsavaŋ kilesehi ārakattā arahantaŋ brāhmaṇaŋ[12] vadāmī ti attho. Desanâvasāne bahū sotâpattiphalâdīni pāpuṇiŋsū ti.

Vaṅgīsattherassa vatthu.[13]

---

[1] K. S. *om.*
[2] K. āhaŋ. S. āha.
[3] S. °hen'.
[4] K. *a.* va.
[5] C. Cª. idāni gahitun.
[6] S. uppattiñ c' eva.
[7] K. °ttaŋ.
[8] F. K. C. Cª. °ti-. B. *a.* ca.
[9] K. °gattā.
[10] K. *a.* ahaŋ.
[11] B. yass' ete.
[12] C. Cª. *om.*
[13] K. *om. title.* B. °rava°, sattatiŋsatimaŋ.

38. DHAMMADINNATTHERĪVATTHU.

Yassā ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Veḷuvane viharanto Dhammadinnaŋ[1] bhikkhuniŋ ārabbha kathesi.

Ekadivasaŋ hi tassā gihikāle sāmiko Visākho upāsako Satthu santike dhammaŋ sutvā anāgāmiphalaŋ patvā cintesi: 'mayā sabbaŋ[2] sāpateyyaŋ Dhammadinnaŋ paṭicchāpetuŋ vaṭṭatī' ti. So tato[3] pubbe āgacchanto Dhammadinnaŋ vātapānena olokentiŋ disvā sitaŋ karoti, taŋ divasaŋ pana[4] vātapāne[5] ṭhitaŋ anolokento va[6] āgami.[7] Sā 'kiŋ nu kho idan' ti cintetvā 'hotu bhojanakāle jānissāmī' ti bhojanavelāya bhattaŋ upanāmesi. So aññesu divasesu 'ehi ekato bhuñjāmā'[8] ti vadati, taŋ divasaŋ pana[9] tuṇhībhūto va bhuñji. Sā 'kenaci[10] kāraṇena kupito[11] bhavissatī' ti cintesi. Atha naŋ Visākho sukhanisinnavelāya taŋ pakkositvā 'Dhammadinne imasmiŋ gehe sabbaŋ sāpateyyaŋ paṭicchā'[12] ti āha. Sā 'kuddhā nāma sāpateyyaŋ na[13] paṭicchāpenti, kin nu kho etan' ti cintetvā 'tumhe pana samī' ti āha. 'Ahaŋ ito paṭṭhāya na kiñci vicāremī'[14] ti. 'Tumhehi chaḍḍitakhelaŋ ko paṭicchissati, evaŋ sante mama pabbajjaŋ anujānāthā' ti. So 'sādhu bhadde' ti sampaṭicchitvā mahantena sakkārena taŋ bhikkhunī-upassayaŋ[15] netvā pabbājesi. Sā laddhūpasampadā Dhammadinnattherī nāma ahosi. Sā pavivekakāmatāya[16] bhikkhunīhi saddhiŋ janapadaŋ gantvā tattha viharantī na cirass' eva saha paṭisambhidāhi arahattaŋ patvā 'idāni maŋ nissāya ñāti-

---

[1] C. Cᵃ. °nna-. B. *a.* nāma.
[2] K. °bba-. C. Cᵃ. *om*
[3] C. Cᵃ. *om.*
[4] C. Cᵃ. *a.* te.
[5] B. °ena.
[6] K. *om.*
[7] B. agamāsi.
[8] S. °issāmā.
[9] C. Cᵃ. *om.*
[10] K. B. S. °cid eva.
[11] K. kuppito.
[12] K. B. °āhī.
[13] C. Cᵃ. S. *om.*
[14] K. °essāmī.
[15] S. °ṇūpa°.
[16] K. sāvikakāmatāva.

janā puññāni karissantī' ti puna-d-eva Rājagahaŋ paccāgañchi.[1] Upāsako tassā āgatabhāvaŋ sutvā 'kena nu kho kāraṇena āgatā' ti bhikkhuni-upassayaŋ[2] gantvā theriŋ[3] vanditvā ekamantaŋ nisinno '"ukkaṇṭhitā nu kho 'si ayye"[4] ti vattuŋ appatirūpaŋ, pañham[5] etaŋ[6] pucchissāmī' ti cintetvā sotâpattimagge pañhaŋ pucchi. Sā taŋ vissajjesi. Upāsako ten' eva upāyena sesamaggesu pi pañhaŋ pucchitvā atikkammapañhassa puṭṭhakāle tāya 'accasarā te[7] āvuso Visākhā'[8] ti vatvā, 'ākaṅkhamāno Satthāraŋ upasaŋkamitvā imaŋ[9] pañhaŋ puccheyyāsī' ti vutte theriŋ vanditvā uṭṭhāya[10] Satthu santikaŋ gantvā[11] kathāsallāpaŋ sabbaŋ Bhagavato ārocesi. Satthā 'sukathitaŋ mama dhītāya Dhammadinnāya, aham p'etaŋ pañhaŋ vissajjento evam[12] evaŋ[13] vissajjeyyan' ti vatvā[14] dhammaŋ desento imaŋ gātham āha:

421. 'Yassa pure ca pacchā ca majjhe ca natthi kiñcanaŋ
akiñcanam anādānaŋ tam ahaŋ brūmi brāhmaṇan' ti.

Tattha pure ti atītesu[15] kkhandhesu, pacchā ti anāgatesu[16] khandhesu, majjhe ti paccuppannesu[17] khandhesu,[18] kiñcanan[19] ti yassa tesu[20] ṭhānesu[21] taṇhā-

---

[1] K. °cchi. [2] S. °ṇûpa°. C. C^a. upa°.
[3] B. *a.* disvā. [4] K. ayyo, *a.* no.
[5] C. C^a. pañhena.
[6] S. naŋ. C. C^a. *om.* K. *a.* na.
[7] C. C^a. accharāsate. B. acchariyaŋ.
[8] B. °kho. [9] C. C^a. sotâpattimagge.
[10] K. B. °yâsanā. [11] K. B. *a.* taŋ.
[12] K. etam. [13] B. eva.
[14] B. *om.* [15] F. C. C^a. S. °ta°.
[16] S. °ta°. [17] S. °nna°. F. *om. five.*
[18] B. *om. four.* K. *a.* natthi. [19] B. aki°.
[20] K. B. yass' etesu. [21] C. C^a. *om.*

gāhasaṅkhātaŋ kiñcanaŋ natthi, tam ahaŋ[1] rāgakiñcanâdīhi akiñcanaŋ, kassaci gahanassa[2] abhāvena anādānaŋ brāhmaṇaŋ vadāmī ti attho.

Desanâvasāne bahū sotâpattiphalâdīni pāpuṇiŋsū ti.

Dhammadinnattheriyā vatthu.[3]

---

39. AṄGULIMĀLATTHERAVATTHU.

Usabhan ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto Aṅgulimālattheraŋ ārabbha kathesi.

Vatthu 'Na ve kadariyā devalokaŋ vajantī' ti[4] gāthāvaṇṇanāya vuttam eva, vuttaŋ hi tattha: Bhikkhū Aṅgulimālaŋ pucchiŋsu: 'kin nu kho āvuso[5] duṭṭhahatthiŋ chattaŋ dhāretvā ṭhitaŋ disvā bhāyī'[6] ti. 'Na bhāyiŋ[7] āvuso' ti. Te Satthāraŋ āhaŋsu: 'Aṅgulimālo bhante[8] aññaŋ vyākarotī' ti. Satthā 'na bhikkhave mama putto Aṅgulimālo bhāyati, khīṇâsava-usabhānaŋ hi antare jeṭṭhaka-usabhā mama puttasadisā bhikkhū na bhāyantī' ti vatvā[9] imaŋ gātham āha:

422. 'Usabhaŋ pavaraŋ vīraŋ[10] mahesiŋ vijitāvinaŋ
anejaŋ nahātakaŋ[11] buddhaŋ tam ahaŋ brūmi
brāhmaṇan' ti.

Tass'[12] attho: acchambhitattena[13] usabhasadisatāya usabhaŋ uttamaṭṭhena pavaraŋ viriyasampattiyā

---

[1] F. C. Ca. taṇhaŋ. S. *om.* [2] K. °ss'.
[3] K. *om. title.* B. °rīva°, aṭṭhatiŋsatimaŋ.
[4] *Vs.* 177.
[5] B. *a.* Aṅgulimāla. K. *a.* nāsamutthatā vihā.
[6] K. B. °yasī. [7] K. B. yāmi.
[8] K. *a.* abhūtena.
[9] K. C. Ca. S. *a.* Brāhmaṇavagge.
[10] K. *om.* [11] B. nhā°. K. ṇhātaka-.
[12] K. tatth'. [13] Ca. °tthena. B. °ṭṭhena.

vīraŋ mahantānaŋ sīlakkhandhādīnaŋ esitattā* mahesiŋ tiṇṇaŋ Mārānaŋ vijitattā vijitāvinaŋ nahātakilesatāya nahātakaŋ catusaccabuddhatāya buddhaŋ tam[1] evarūpaŋ ahaŋ brāhmaṇaŋ vadāmī ti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiŋsū ti.

Aṅgulimālattherassa vatthu.[2]

---

40. DEVAHITABRĀHMAṆAVATTHU.

Pubbenivāsaṇ ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto Devahitabrāhmaṇassa[3] pañham ārabbha kathesi.

Ekasmiŋ hi[4] samaye Bhagavā vātehi[5] ābādhiko hutvā Upavānattheraŋ[6] uṇhodakatthāya Devahitabrāhmaṇassa[7] santikaŋ pahiṇi. So gantvā Satthu ābādhikabhāvaŋ ācikkhitvā uṇhodakaŋ yāci. Taŋ sutvā brāhmaṇo tuṭṭhamānaso hutvā 'lābhā vata me yaŋ[8] mama santikaŋ Sammāsambuddho uṇhodakassa[9] atthāya sāvakaŋ[10] pahiṇī' ti uṇhodakassa kājaŋ[11] purisena gahāpetvā phāṇitassa ca puṭaŋ Upavānattherassa[12] pādāsi.[13] Thero taŋ[14] gāhāpetvā vihāraŋ gantvā Satthāraŋ uṇhodakena nahāpetvā uṇhodakena phāṇitaŋ āloletvā Bhagavato pādāsi.[15] Tassa taŋ khaṇaŋ[16] yeva so[17] ābādho paṭippasambhi. Brāhmaṇo

---

* F. esik°.

[1] C. C[a]. *om.*

[2] K. *om. title.* B. °rava°, ekūnacattāḷīsaŋ.

[3] S. Devaṅgi°.

[4] C. C[a] *om.*

[5] F. C[a]. C. (*first*) tehi. K. vātena. B. vātarogena.

[6] K. Upadhāna°.

[7] F. S. Devaṅgika°.

[8] B. mayhaŋ *for* me yaŋ.

[9] K. B. °ss'.

[10] F. sāra°. K. B. *om.*

[11] F. C. C[a]. kā-.

[12] C. °vāraṇa.

[13] B. adāsi.

[14] B. phāṇitaŋ.

[15] B. adāsi.

[16] F. B. °ne.

[17] S. *om.*

cintesi: 'kassa nu kho deyyadhammo dinno mahapphalo hoti,[1] Satthāraŋ pucchissāmī' ti. So Satthu santikaŋ gantvā tam atthaŋ pucchanto[2] imaŋ gātham āha:

'Kattha dajjā[3] deyyadhammaŋ kattha dinnaŋ mahapphalaŋ
kathaŋ hi yajamānassa kathaŋ ijjhati[4] dakkhiṇā' ti.

Ath' assa Satthā 'evarūpassa brāhmaṇassa dinnaŋ mahapphalaŋ hotī' ti brāhmaṇaŋ[5] pakāsento imaŋ gātham āha:[6]

423. 'Pubbenivāsaŋ yo vedi saggâpāyañ ca passati
atho jātikkhayaŋ patto abhiññāvosito muni
sabbavositavosānaŋ tam ahaŋ brūmi brāhmaṇan' ti.

Tass' attho: yo pubbenivāsaŋ pākaṭaŋ katvā jānāti chabbīsatidevalokâdibhedaŋ[7] saggaŋ catubbidhaŋ apāyañ ca[8] dibbacakkhunā passati, atho[9] jātikkhayasaṅkhātaŋ arahattaŋ patto abhiññeyyaŋ[10] dhammaŋ abhijānitvā pariññeyyaŋ parijānitvā pahātabbaŋ pahāya sacchikātabbaŋ[11] sacchikatvā vosito niṭṭhānaŋ patto[12] vusitavosānaŋ[13] vā patto āsavakkhayapaññāya monabhāvaŋ pattattā muni tam[14] ahaŋ[15] sabbakilesānaŋ[16] vosānaŋ[17] arahattamaggañāṇaŋ[18] brahmacariyavāsaŋ[19] vutthabhāvena[20] sabbavositavosānaŋ brāhmaṇaŋ vadāmī ti attho.

---

[1] K. ahosi.
[2] K. °ento.
[3] B. °aŋ.
[4] K. B. °nti.
[5] K. °ṇassa.
[6] K. *om. four.*
[7] K. chavīsati°. K. B. °kabhe°.
[8] K. *om.*
[9] F. *om.* K. B. *a.* jātikhayaŋ patto ti.
[10] F. C. C[a]. K. °yya-.
[11] F. *om.*
[12] B. nibbānappatto.
[13] K. vusitavāsitaŋ.
[14] F. naŋ.
[15] F. C. C[a]. pahāya. S. *om. two.*
[16] K. B. sabbesaŋ ki°.
[17] F. C. C[a]. *om.*
[18] F. C[a]. K. B. *om.* °magga°.
[19] C. C[a]. bhāvaŋ. F. °ñānaŋ vā saŋvutta°.
[20] K. brahmacarivasavutthabhā°.

Desanâvasāne bahū sotâpattiphalâdīni pāpuṇiŋsū ti. Brāhmaṇo pi pasannamānaso saraṇesu patiṭṭhāya upāsakattaŋ paṭivedesī[1] ti.

Devahitabrāhmaṇassa vatthu.[2]
Brāhmaṇavaggavaṇṇanā niṭṭhitā.
Chabbīsatimo vaggo.

Ettāvatā sabbapaṭhame Yamakavagge cuddasa vatthūni.

(2) Appamādavagge nava
(3) Cittavagge nava
(4) Pupphavagge ekādasa
(5) Bālavagge cuddasa[3]
(6) Paṇḍitavagge ekādasa
(7) Arahantavagge dasa
(8) Sahassavagge cuddasa
(9) Pāpavagge dvādasa
(10) Daṇḍavagge ekādasa[4]
(11) Jarāvagge nava
(12) Attavagge dasa
(13) Lokavagge ekādasa
(14) Buddhavagge nava[5]
(15) Sukhavagge aṭṭha
(16) Piyavagge nava
(17) Kodhavagge aṭṭha
(18) Malavagge dvādasa
(19) Dhammaṭṭhavagge dasa
(20) Maggavagge dvādasa[6]
(21) Pakiṇṇakavagge dasa[7]
(22) Nirayavagge nava
(23) Nāgavagge aṭṭha
(24) Taṇhavagge dvādasa
(25) Bhikkhuvagge dvādasa
(26) Brāhmaṇavagge ekūnacattālīsa—

vatthūnī[8] ti eken' ūnāni[9] tīṇi vatthusatāni pakāsetvā nâtisaṅkhepavitthāravasena[10] uparacitā[11] dvāsattatibhāṇavārappamāṇā[12] Dhammapadassa aṭṭhavaṇṇanā[13] niṭṭhitā.[14]

---

[1] B. pave°.
[2] K. *om. title.* B. °ṇava°, cattāḷīsaŋ.
[3] B. pannarasa.
[4] S. dasa.
[5] K. B. aṭṭha.
[6] S. dasa.
[7] K. satta. B. S. nava.
[8] B. cattāḷīsā K. B. *om.* °vatthūnī.
[9] C. C[a]. eken' ūnā. S. ekūnāni.
[10] B. °panâtivi°.
[11] K. niddiṭṭhā.
[12] K. dvādasattati°.
[13] K. °padaṭṭhakathā. C. C[a]: *a.* kathā.
[14] S. *a.* ti. B. *a.* tena vuttaŋ.

'Pattaŋ dhammapadaŋ yena dhammarājen' anuttaraŋ
gāthā Dhammapade tena bhāsitā yā[1] mahesinā
satevīsā[2] catusatā catusaccavibhāvinā
satattayamhi[3] vatthūnaŋ eken' ūnā[4] samuṭṭhitā.

'Vihāre adhirājena kāritamhi kataññunā
pāsāde Sirikūṭassa[5] rañño viharatā mayā
Atthavyañjanasampannam[6] atthāya ca hitāya ca
lokassa lokanāthassa saddhammaṭṭhitikammatā.[7]

'Tāsam[8] aṭṭhakatham etaŋ karontena sunimmalaŋ
dvāsattatipamāṇāya bhāṇavārehi pāḷiyā,
yam pattaŋ kusalaŋ tena kusalā sabbapāṇinaŋ
sabbe ijjhantu saṅkappā phalantā[9] madhuraŋ phalan' ti.

Paramavisuddhasaddhābuddhiviriyapaṭimaṇḍitena[10] sīlâcārajjavamaddavâdiguṇasamudayasamuditena[11] sakasamayasamayantaragahaṇajjhogāhanasamatthena[12] paññāveyyattisamannāgatena[13] tepiṭakapariyattippabhede[14] sâṭṭhakathe Satthu sāsane appaṭihatañāṇappabhāvena mahāveyyākaraṇena karaṇasampattijanitasukhaviniggatamadhurodāravacanalāvaṇṇayuttena[15] yutta-mutta-vādinā

---

[1] B. yaŋ. [2] K. sattevisā. [3] B. °yañ ca.
[4] S. ūna. K. ekenu- *then on next page* pakāsento imaŋ gātham āha—re adhirājena.
[5] B. Sīri°. K. °guttassa. S. °kuḍḍassa.
[6] K. aṭṭha°.
[7] B. S. °kamyatā.
[8] C[a]. C. tāyaŋ. *So* K. *first, corr.* tāsaŋ.
[9] K. B. labhantu. C. C[a]. phalaṅkā.
[10] S. °viriyaguṇapa°.
[11] B. °ra-ajjava°. K. °guṇasamuddhatena. B. °dayāsa°.
[12] S. °ṇam ajjhogahaṇa°. K. B. ajjhogāhaṇa°.
[13] B. S. °ttiya°.
[14] B. S. Tipi°.
[15] C. C[a]. °viniggatavarodāvacana°. B. °viniggatamadhurodāravacanuḷāravanna°. K. °vanna° *for* °lāvanna°.

vādivarena[1] mahākavinā[2] chaḷabhiññāpaṭisambhidâdiguṇapaṭimaṇḍite uttarimanussa-dhamme vappaṭihatabuddhīnaŋ[3] theravaŋsappadīpānaŋ therānaŋ Mahāvihāravāsīnaŋ vaŋsâlaṅkārabhūtena vipulavisuddhabuddhinā[4] BUDDHAGHOSO ti gurubi[5] gahitanāmadheyyena[6] katā ayaŋ[7]
Dhammapadassa atthavaṇṇanā.[8]
Siddhir astu[9] Sivam astu.[10]
Itthī siddhir astu.[9]
Ārogyam astu.[9]
Sakâbdaŋ rāsisatyaŋ.[10]

'Yamakaŋ[11] appamādaŋ cittaŋ pupphaŋ bālena paṇḍitaŋ
arahantaŋ sahassena pāpaŋ daṇḍena, te dasa,

'Jarā attā ca loko ca buddhaŋ sukhaŋ piyena ca,
kodhaŋ malañ ca dhammaṭṭhaŋ maggavaggena vīsati,

'Pakiṇṇaŋ nirayaŋ nāgo taṇhaŋ bhikkhu ca brāhmaṇo
ete chabbīsatī vaggā desitâdiccabandhunā.'

---

[1] C. Cᵃ. cārena.
[2] K. B. *a*. pabhinnapaṭisambhidāparivārena (K. °re).
[3] S. suppatiṭṭhita°.
[4] C. Cᵃ. °lavisuddhinā.
[5] B. S. garūhi.
[6] B. *a*. therena.
[7] B. S. katâyaŋ.
[8] K. B. Dhammapadaṭṭhakathā. S. *a*. ti. K. B. *a*. *vss*., *v*. *App*.
[9] C.
[10] Cᵃ.
[11] B.:

'Yamako 'ppamādo citto puppho bālo ca paṇḍito
arahanto sahasso ca pāpo daṇḍo daseti ca,

'Jarā attā ca loko ca buddho sukhapiyā ti ca
kodho malo ca dhammaṭṭho maggavaggo ti vīsati,

'Pakiṇṇo nirayo nāgo taṇhā bhikkhu ca brāhmaṇo
ete chabbīsati,' etc.

'Yamake vīsatī gathā appamādamhi dvādasa,
ekādasā[1] cittavagge pupphavaggamhi soḷasa,
Bāle sattarasā[2] gāthā paṇḍitamhi catuddasa,
arahante dasā gāthā sahasse honti soḷasa,
Terasa pāpavaggamhi, daṇḍamhi dasa satta ca
ekādasa jarāvagge attavaggamhi dvādasa,
Dvādasā lokavaggamhi buddhavaggamhi soḷasa,
sukhe ca piyavagge ca gāthāyo honti dvādasa
Cuddasā kodhavaggamhi malavagg' ekavīsati,
sattarasā ca dhammaṭṭhe maggavaggamhi soḷasa,[3]
Pakinne soḷasa gāthā niraye nāge cuddasa,[4]
dvāvīsa[5] taṇhāvaggamhi tevīsā bhikkhuvaggakā[6]
cattāḷisa[7] ca gāthāyo brāhmaṇe vaggamuttame.'

'Gāthāsatāni cattāri tevīsā ca punâpare
dhammapade nipātamhi desitâdiccabandhunā.'

'Sabbe sattā sukhapattā averā ca anāmayā,
dīghâyukā aññamaññaŋ piyā papponti nibbutiŋ.

Siddhir astu, subham astu, ārogyam astu.

---

[1] B. °sa.
[2] B. soḷasa ca.
[3] B. maggavagge sattarasa.
[4] B. catuddasa.
[5] B. chabbīsa.
[6] B. °ikā.
[7] B. dvecattālīsa, *om.* ca.

ADDITIONAL VERSES IN K.B.

Yāva tiṭṭhatu lokasmiŋ[1] lokanittharaṇesinaŋ
dassentī[2] kulaputtānaŋ nayaŋ saddhâdibuddhiyā,[3]

Yāva 'Buddho' ti nāmaŋ pi suddhacittassa tādino
lokamhi lokajeṭṭhassa pavattati mahesino.

Suvaṇṇakūṭasirasā Satthu pādambujaŋ vahaŋ[4]
dassesi yo sakaŋ tasmiŋ pasādaŋ supatiṭṭhitaŋ.

tassa Sīhaḷadīpassa visutassa mahītale
Anurādhapuraŋ nāma adhiṭṭhānaŋ sunimmitaŋ.

alaṅkatavihārehi munidhātuvarehi[5] ca
manuññânekakārehi[6] sadā dhātugharehi ca

tasmiŋ Sīlâsito[7] nāma kumāro lokavissuto
ahu kāle[8] atītamhi lekhakānaŋ kuladdhajo.

aññātavāsaŋ vasato Jambudīpassa issaro
akā gopālagottassa upaṭṭhānaŋ[9] susādhukaŋ

kāle patto sakaŋ[10] desaŋ dassento[11] sakataññutaŋ[12]
kumāro saccasamānaŋ tassa pesesi so vibhū

tato paṭṭhāya taŋ ṭhānaŋ purisā tassa vaŋsajā
vahanti[13] Laṅkādīpamhi tosento va suddhavaŋse[14]

---

[1] K. °mhi.
[2] B. dassanto.
[3] K. silavasuddhiyā.
[4] B. pādaŋ pūjaŋ vahaŋ.
[5] K. maṇidhātugharehi.
[6] K. °garehi.
[7] K. Silāsivo.
[8] K. kumāramha.
[9] K. °ne.
[10] K. °ka-.
[11] B. °anto.
[12] B. va ka°.
[13] B. pa°.
[14] K. sudhâdhipe.

tassa nāmañ ca ṭhānañ ca gaṇhanto[1] ubhayaŋ samaŋ
yo ca putto yo ca natto vaŋsapparaŋparā ahu

ath' anekanayo[2] asi[3] Dādhājeṭṭho[4] ti vissuto
tassânekapakārena[5] rājā disvā parakkamaŋ
patiṭṭhāpesi taŋ ṭhānaŋ kumāro saccasavhayo ti.

B. *a.* Iti tevīsâdhikācatusatagāthā-ekūnatisatavatthu-paṭimaṇḍitā chabbīsativaggasamannāgatā Dhammapada-vaṇṇanā samattā.

---

[1] K. vahanto.
[2] K. na tano tanayo *for* yo ca putto . . . anekanayo.
[3] K. āsi.
[4] K. Dāṭhājendo.
[5] K. tass' anekappa°.

INDEXES

I. PROPER NAMES.

II. WORDS AND SUBJECTS.*

* Words paraphrased in the Commentary are shown in italics.

III. GĀTHĀS IN THE COMMENTARY.

IV. GATHĀS IN VAGGAS XXIII-XXVI.

V. QUOTATIONS FROM OTHER WORKS.

(*Exclusive of* gāthās *in the text identical with those occurring in other texts.*)

SUPPLEMENTARY NOTES.

p. 20, *last line. The* Sāratthappakāsinī, *with which our text agrees almost word for word in this story, has:* gīvaŋ parivattetvā bhūmiyaŋ pātesi. So akkhīhi viparivattehi khelena paggharantena bhūmiyaŋ vipphandati.

p. 21, *last gāthā. For* pamokkhanti, Saŋyutta, i, 209: pamutyatthi. Sār.: pamutti atthi.

p. 22. Saŋyutta: āgacchate *for* āvattate.

p. 30. *Cf.* Anguttara, iv, 435.

[Of the foregoing Indexes, Pandit Lakshman Śāstrī has prepared I., III., IV., and part of V., from H. C. Norman's materials, and has alone compiled Index II. He also corrected the proofs of pp. 129-239, and wrote out the List of Vatthus. To this I have supplied the pagination; I have also completed Index V., a very interesting feature in which is the Subhūti gāthā, ascribed on p. 173 to a thera named Pabbhāravāsi-Tissa. The Pandit has also consented to prepare a supplementary volume of general indexes, which was begun by Norman, and to enlarge somewhat the words-and-subjects matter supplied by the separate indexes.—C. A. F. Rh. D.]

END OF VOL. IV.

Pali Text Society

The Commentary on the Dhammapada

VOL. V.

INDEXES

BY

PANDIT LAKSHMAṆA SHASTRI TAILANG

ASSISTANT PROFESSOR OF SANSKRIT, QUEEN'S COLLEGE, BENARES

London

PUBLISHED FOR THE PALI TEXT SOCIETY

BY

LUZAC & COMPANY, LTD.

46 GREAT RUSSELL STREET, W.C.1

1970

First published - 1906
Reprinted - - 1970

This reprint of
The Commentary on the Dhammapada
and the Index volume
has been made possible by the generosity
of the
Well-Wisher
who sponsored the reprint
in 1969 of
Buddhist Legends
by E. W. Burlingame

PRINTED IN GREAT BRITAIN BY STEPHEN AUSTIN AND SONS, LTD.,
CAXTON HILL, HERTFORD.

PREFATORY NOTE

This concluding volume groups together the separate and segmentary Indexes contained in Vols. I.-IV. I have, moreover, revised and made considerable additions to Index II. (Words and Subjects). Index I. (Proper Names) has also been slightly amplified.

L. S. TAILANG.

Benares,
March, 1915.

CONTENTS

INDEXES

I

PROPER NAMES

II

WORDS AND SUBJECTS

(*Words paraphrased in the commentary are shown in italics.*)

III

GĀTHĀS IN THE COMMENTARY

IV

GĀTHĀS IN THE VAGGAS

V

QUOTATIONS FROM OTHER WORKS

Dhp. Cy.	
IV, 173.*	Milindapañha, 387
I, 58.	Vinaya, I, 337
I, 90.	„ I, 39
I, 263.	Saŋyutta, I, 228
I, 431.	„ I, 120
II, 7.	„ I, 75
IV, 9.	„ I, 176
IV, 17.	„ I, 181-82
IV, 21-22-23	„ I, 209

Dhp. Cy.	
IV, 32.	Saŋyutta, I, 117
IV, 81.	„ I, 21
IV, 127.	„ I, 196
IV, 160.	„ I, 116, 63
IV, 162.	„ I, 41
IV, 233.	„ I, 175
I, 355.	Suttanipāta, v. 574
I, 433.	„ v. 449
IV, 42.	„ v. 274
IV, 99.	„ v. 217

* Not given as a quotation.